

Dr. Bábel Balázs

Régit és újat

2008

Beszédek, írások, interjúk

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	2
Üdvözlét az Olvasónak	4
I. BESZÉDEK	5
A Bibliáról	5
Gondolatok a Biblia Évéről	9
„A hit boldogsággal jár”	10
A mi Urunk nem alkalmaz erőszakot”	12
Szűz Mária jelenéseiről	14
Nagyböjti pásztorlevél.....	18
Nagyböjti lelkigyakorlat	19
1. beszéd.....	19
Nagyböjti lelkigyakorlat	22
2. beszéd.....	22
Nagyböjti lelkigyakorlat	27
3. beszéd.....	27
Az idej egységéről.....	29
„Szüntelenül imádkozzatok	30
Szent István diakónus példája	31
„A diakónia szolgálat	33
„Példát adtam nektek!.....	35
...a lelki erő a Szentlélektől származik...”	37
„Isten lelke lebegett a vizek felett”	40
Nincsen semmi remény?.....	41
Szent István-nap.....	41
A sükösdői rádiós szentmise prédikációja	43
II. Írások	45
Keressétek elsősorban Isten Országát és az Ő igazságát	45
„Szeretem, Uram...”	47
A Biblia a könyvek könyve	49
Bibliaórák az Érseki városban.....	49
Karácsonyi tünődés	50
A fölülmúlhatatlan Ajándék ünnepe.....	51
2006. év végi gondolatok.....	52
Számvetés és kiütkeresés	53
Igaz élet a halálban.....	54
„Maradj velünk, Urunk, mert esteledik”	55
Szent Föltámadásoddal ments meg, Uram, minket!”	56
A legyőzhetetlen Élet ünnepe	57
Az Úr valóban feltámadt.....	58
A feltámadás tanúi.....	59
Az emmauszi tanítványok.....	59
Gondolatok Húsvétra.....	60
Húsvét 6. vasárnapja.....	61
Jézusnak fel kellett támadnia a halálból	62
Pünkösd 2008.....	63
„Hívjuk a vigasztaló Szentlelket”	64
Jézus elküldte a szeretet Lelkét	65
Szentlélek nélkül nem juthatunk be Isten országába”	66
Dsida Jenő, az angyali költő	67
Gondolatok a nándorfehérvári győzelem 550. évfordulójára	69
Búcsúzó Nagy Gáspártól	71
Hozzászólás a Márciusi Chartához.....	72

Egy perc emberség	73
Elmélkedés sportolók számára	73
Gondolatok az évközi 23. vasárnapra	74
Példaképek a nemzet megújulásáért	75
Politika és erkölcs	79
Prohászka antiszemitizmusa	81
Gondolatok az Ökumenikus Imahétre	82
Ökumenikus beszámoló	83
Olajszentelési mise 2008	84
Templom és iskola	85
Szűz Mária, Isten Anyja ünnepe	87
Nagyboldogasszony, Mátraverebély-Szentkút	88
Mennybevitele ünnepének gondolata	88
A Szent Család vasárnapja	90
Szent István király örök időszerűsége	90
Boethius: Consolatio Philosophiae	92
Szent Pál levelei Petrus Lombardus glosszáival	92
Zsoltároskönyv: Psalterium cum canticis	92
Ajánló sorok	93
III. Intertjúk	93
„Ne féljetek!”	93
„Az lenne jó, ha nem kellene foglalkoznunk a pártokkal”	98
„Az új világ hatása az egyházat sem hagyja érintetlenül”	100
Farkas P. József: Karácsonyi beszélgetés dr. Bábel Balázs érsek-metropolitával	102
A déli harangszó és Urunk Színeváltozásának ünnepe	104

Üdvözlét az Olvasónak

Az Isten országáért és az Isten országútján című könyvem után többen megszólítottak, mikor adok újabb olvasnivalót a kezükbe. Humoros válaszom erre az szokott lenni: „Én a nem író próféták közül való vagyok.” Ugyanis vannak olyan próféták, akikről tudunk, de egy betűt sem jegyeztek fel tőlük a Szentírásban. Az utóbbi három évben elmondott beszédeimből vagy körlevélben kiadott írásaimból, esetleges kisebb tanulmányaimból válogattam ezt a gyűjteményt. Az élőbeszédből lejegyzett írások magukon viselik a lüktetést, éppen ezért sokszor stilisztikai kívánnivalót hagynak maguk után, de így eredeti, és sem időm, sem kedvem nem volt hozzá, hogy azokat javítgassam. Korunkban egyre halványul a Gutenberg-galaxis, azaz egyre kevesebben olvasnak már könyveket. Ha egy költőnek négy-öt száz példányban kiadják verseit, már öröm tölti el lelkét, így vagyok én is: ha csak néhány emberben ébresztenek olyan gondolatokat, amelyek lelkének derűt adnak, életének iránytűt mutatnak, már nem volt hiábavaló a fáradozásom.

A Kalocsai Érseki Könyvtár százhatvanezres állományában vannak olyan könyvek, amelyeket fel sem vágta. Velem történt meg, hogy kilencven év után szülőfalum címzetes püspökének – aki távolkeleti misszióban dolgozott –, gróf Vay Péternek az írásait talán én olvastam itt el először, de akkor és ott nélkülözhetetlen volt előadásom számára. Megtörténhet ez a most útjára bocsátott könyvecskémel is, amit XVI. Benedek pápánál ad limina apostolorum alkalmából tett látogatás évében és főpásztori szolgálatom megkezdett tizedik évében útjára bocsátók. Jó lenne, ha ráillene az Úr Jézus dicsérete, amikor az Isten országának példabeszédeihez hozzáfűzi: „Minden írástudó, aki jártas a mennyek országának tanításában, hasonlít a családtyához, aki kincseiből újat és régít szed elő.”

Kalocsa, 2008. június 25.

† Balázs érsek

I. BESZÉDEK

A Bibliáról

Főtisztelendő Paptestvérek! Krisztusban szeretett Testvéreim!

A Biblia Évében az egész magyar kereszténység maga elé teszi az Úr szavát, a Szentírást, a megszokottnál is nagyobb tisztelettel olvassa, és életére abból útmutatást keres. Egy este olyan kevés arra, hogy én itt a Bibliáról alapos ismereteket adjak át. Csak úgy kíváncsiságból rákerestem az interneten a Szentírás, a Biblia szóra, majdnem 15 millió találatra van. De a találatban vannak könyvek, tehát nemcsak egy pár oldalas tanulmány, hanem benne van egy könyv. Ebből adódóan nincs az az ember, aki ezt az irodalmat áttekintse. Igaz az, amit a Bibliáról mond Nagy Szent Gergely pápa: „Olyan, mint a hatalmas óceán, amelyben a kis bárány is talajt ér, de az elefánt is úszni kényszerül!” Így vesszük kezünkbe, mert megállapíthatjuk róla, hogy vallásos könyv, az Isten vonalvezetését, gondviselését kifejtő könyv. A Kinyilatkoztatást közlő könyv. Végül is a megváltásunkat bemutató könyv.

Sokféle megközelítése lehet. Már is említettem olyan szót, hogy Kinyilatkoztatás, ami föltételezi, hogy ez nem egy közönséges könyv. Ugyanakkor azt mondjuk róla, hogy nem az égből pottyant. Tehát nem olyan, aminek csak isteni eredete lenne, benne az emberi szerző is. Az Ószövetség talán ezer évében nem is hosszú történésekkel, visszatekintésekkel, isteni sugalmazásokkal íratott le. A kinyilatkoztatás csúcspontján maga Jézus, az isteni Szó, testté válik, eljön, élőszóval hirdeti evangéliumát, amit aztán a Szentlélek hatására leírnak az apostolok és az evangélisták, és aktualizálják. A sugalmazás megint csak egy teológiai szó. Nem úgy kell elképzelni, hogy valami tölcserrel súg az Isten az embernek fülébe. De talán már a költői ihlet közelebb hozza a sugalmazást. Vannak emberek, akik tudnak verseket írni isteni adományként. Vannak emberek, akik az Isten szavát kapják meg, azért, hogy továbbítsák.

Az Ószövetségben benne van a zsidó nép és a környező népek történelme is. Valahogy olyan, mint egy idős ember, akivel sokféle dolog történt élete folyamán, visszatekint rá, és akkor azt mondja: észreveszem, hogy itt és itt bűneim ellenére velem volt az Isten. A zsidó nép is így volt. Hosszú évszázadok alatt mindig megtapasztalták Isten velük létét. Ahogy bemutatkozott Mózesnek, én vagyok Jahve, aki veled vagyok, és ezt a vele való léte rögzítik kusza történetekkel, a bűn kudarcaival. Sokszor botránkozunk is rajta, mert gyilkosságok, házasságtörések és sok emberi gyarlóság van benne, amire Pázmány Péter azt mondja: a mi gyarlóságunkért írták le, hogy okuljunk belőle, mert nehogy azt higgyük, hogy különbek vagyunk, mint azok az emberek voltak. Mi magunk is elkövetjük ezeket. És azokat a megoldásokat is megmutatja a Szentírás, ahogy az Isten az embernek utat mutat, hogy ne éljen kettős szívvel, hanem az Úr egyenes útján járjon. Jézus pedig mindennek összefoglalója, nemcsak hangfoszlányokat mond már Istenről, ahogy Izaiás mondja, hogy azt mondja az Úr, hanem Isten nevében szól. „Én pedig mondom nektek.” Az Isten szava testté válik, és ő lesz a nagy Törvénytanító, ahogy Mózes volt az Ószövetségben, Ő mindezt teljessé teszi, és az apostolokra bizza a Szentlélek kegyelmével szavának lebontását egy-egy egyházközönségre, a maga időszerűségével.

Mindjárt eljutunk oda, hogy a Biblia valójában Jézus Krisztusért íródott. Ő van benne már az Ószövetség lapjain is, és Ő az, aki kibontja mindezt. Ő a kulcs a Szentírás megértéséhez. Ezért is kell sajnálnunk a zsidó hitben élő embereket, hogy ők úgy olvasnak egy-egy könyvet, hogy nem ismerik a végkifejletet, mert az Ószövetség a kezdet, de nekünk már ott van a kulcs a kezünkben, amikor visszatekintünk az Ószövetségre, elmondhatjuk az evangélistákkal: mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az írás. Nekünk szemet és érzéket ad *hozzá* az Isten.

A Szentírás hosszú idő alatt keletkezett. Maga a Szentírás nem tartalmazza, hogy mi tartozik bele, és mely könyvek vannak benne, azt mindig az Egyház közössége mondta meg. Ez a Szentagyomány. Tehát mi nem azt mondjuk, hogy csak a Szentírás, hanem a Szentagyomány is, hiszen az Egyházban született meg ez a könyv, az Egyház hitével és tudásával kell olvasnunk, hiszen az Egyház határozta meg. Hogy abban az Újszövetségben 27, az Ószövetségben 45 könyv legyen.

Aki egy kicsit járatosabb benne, tudja azt, hogy a protestáns testvérek bibliája az Ószövetségben 7 kis könyvvel kevesebb. Az pedig azért van, mert maguk a zsidók között is gondot okozott, hogy mely könyvek íródtak a Szentföldön, hiszen ők azokat tartották igazában a Szentírásnak. Amelyek másutt, a diaszpórában íródtak, amikor a zsidók emigrációban voltak, az Egyház bevette azokat is. Tudjuk, hogy

van egy héber ószövetségünk, amelynek arám betoldásai voltak, van egy görög újszövetségünk. De a zsidóság szent könyvét lefordították görögre, mert a zsidók is elfelejtették már héber anyanyelvüket a Krisztus előtti III-II. században. Bár hasznos olvasnunk nekünk az eredeti héber szöveget, de az Újszövetség mindig a görög, az un. septuaginta fordítás alapján idézi. Ebből is látszik, hogy ez a könyv mindig magyarázatot kíván.

Biblia-kiállítás a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban a Biblia Évében

Itt térünk vissza ahhoz a hasonlathoz, hogy egy olyan óceán, amelyben a kis bárány is talajt ér, de a legnagyobb állatnak, az elefántnak, a mamutnak is úszni kell. Mit értett ezen a nagy pápa? Azt, hogy a legegyszerűbb embernek is megadja a lelki táplálékot. Az a középkori ember vagy, mondjuk, még az a múlt század végi juhászember is, aki bejött a pusztáról, és nem tudott olvasni, de bejött ide, és látta az oltárképet, a Krisztus mennybemenetelét, vagy látott egy keresztrefeszített-jelenetet. Neki az pontosan elég volt ahhoz, hogy bánatában, örömeiben kapjon olyan indítást, hogy a Szentírás szavára ráhangolódjék. De ugyanakkor ott vannak a Szentírásnak kvalifikált nagy tudósai. Tudjuk, hogy bibliatan-székek vannak, és amikor a Szentírásról konferenciákat rendeznek, nem úgy van ám, hogy elküldenek egy teológiai tanárt, hogy menj el, mert most egy deuteró kanonikus kérdéstről tartanak konferenciát, vagy a szinoptikus kérdést. Hanem megkeresik azt a professzort, aki fél életét vele töltötte ezekkel a kérdésekkel, és azt küldik. Annak a kis részletnek a tudósa, és ő sem mondhatja el, hogy ismeri teljességgel a Szentírást.

Mert az ismeretnek fokozatai vannak. Van olyan, hogy az ember tudja a történetét, van olyan, hogy tudja annak a könyvnek a bevezetőjét, hogy hogyan alakult ki. Tudja minden sorának a magyarázatát, sőt a hermeneutikáját, ami éppen annyit jelent, hogy ismeri azt a tudományt, amely kibontja azt, hogy akkor hogyan értették. Ugyanis ez a bibliatudomány, de mindenféle irodalmi tudománynak egyik fő ága, hogy mi nem olvashatjuk a mai szemüvegünkkel csupán az egyes írásokat, hanem azt is meg kell gondolnunk, sok-sok segédtudomány segítségével, hogy mit értettek akkor rajta. Ma már a közönséges dolgok is sokszor érthetetlenek. Amikor a gyermekeknek „az én igám édes, az én terem könnyű” szöveget olvastam föl egy táborban, megkérdeztem a falusi gyermekektől, mi az, hogy iga. Azt mondták: igaz. Mi az, hogy járom? Az, hogy jár. Csak azért mondom nagyon egyszerű hasonlattal, hogy a mai embernek még ilyent is sokszor meg kell magyarázni. Nem beszélve arról, hogy annak vannak mélységei. Mit jelent a „megigazulás”, mit jelent a „kiengesztelődés”, mit jelent a „megváltás”? Hogyan értjük ezt? Mit jelent a „kegyelem”? A mai ember azt hiszi, hogy közkegyelem, kiengedték a börtönből a rabokat. Egészen mást értünk rajta.

A Szentírás olyan könyv, amelyet magyarázni is kell. És ki magyarázza? Az az Egyház magyarázza, amelyik megőrizte, amelyiknek van tanítóhivatala, és lábjegyzeteiben odafűzi azt a gondolatot,

hogy mit értett rajta a Szentíró.

Ha valaki most, a Biblia Évében akar ismerkedni a Szentírással - sohasem késő –, akkor ne előlről kezdje, a Teremtés könyvénel, hanem kezdje az evangéliumokkal. Azután Az apostolok cselekedeteivel, az apostolok leveleivel, és azután úgy menjen vissza. Akkor mindjárt érthetőbbé válik számára.

Szent Jeromos mondja azt, hogy a Szentírás az a könyv, amelyben ott rejtőzik az Ószövetségben az Újszövetség, és ez az Ószövetség az Újszövetséggel nyílik ki, válik érthetővé az emberek számára.

Eppen ezért nem dobhatjuk el az Ószövetséget. Sokan azt mondják: ugyan, hagyjuk már. Nem lehet, mert magyarázhatatlan és érthetetlen nélküle az Újszövetség. A Szentírás az a könyv, amelyik mindig elnyeri az időszerűségét és időszerűsíthetőségét. Maga Jézus mondta: „Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak.” Hány könyvet adtak ki azzal a szándékkal az emberek, hogy na, majd azt elolvassák az emberek, és örökre emlékezetes marad. És nem lett azzá. A Bibliát olvassuk, és azzal a hittel kell olvasni, hogy maga az Úr Jézus szólít meg bennünket.

A magyarázatnak is lehet többféle fajtája. Azt mondjuk: betű szerinti értelme egy-egy szentírási résznek. Amikor azt mondja a Szentírás, hogy: Jézus a 40. napon fölment a mennybe föltámadása után. Ezt betű szerinti értelemben kell venni, és nem lehet azt mondani: a 39. vagy a 41. napon. A 40. napon.

Van azután allegorikus értelme, amikor egy-egy szövegben nemcsak azt látjuk meg, ami ott szó szerint van. Hanem annak egy másik, mélyebb, lelki értelmet adunk. Ennek volt a nagymestere Origenes, az Ósegyháznak kiváló szentírásismerője, aki úgy szerkesztette meg a szentírást, úgy nézte meg kritikai módon, hogy maga elé tett hat különböző fordítást, így nézte meg azokat a kis különbségeket, amelyek a másolás és értelmezés által mégis megvoltak.

Például amikor Origenes azt a jelenetet magyarázza a Teremtés könyvében, hogy Ábrahám kutat ásott. Elfoglalták a filiszteusok, a zsidók örökös ellenségei, és a kutat betúrták. És a kút vize ihatatlan volt. Aztán jött Izsák, és kiásta ezt a kutat. Nos, ha az ember ezt olvassa, hát átsiklik rajta, hogy itt valami közel-keleti népeknek acsarkodásáról van szó, mint most is napjainkban, hogy a zsidók és a palesztinok örökké terrorizálják egymást, így volt már biztos 3000 évvel ezelőtt is. De nem ezért íródott le, mondja Origenes, hogy csak egy kútról szóljon, és behánynak minden vickot-vackot, utána meg jön egy ember, aztán az kiássa. Hogyan lehet ez az Isten szava?

Azt írja Origenes: az Isten mindannyiunk lelkét kúttá tette, hogy abba az örök életre szökellő vízforrás legyen. Mert az emberben benne vannak az örök vágyak. Amikor érzi az ember, hogy kevés az a mindennapiság, amit megél. Akkor ez a vágy van benne, mint a vasárnapi evangéliumi samariai asszonyában, akinek kevés volt a kút vize. Az ember többre hivatott. Az Isten így teremtette meg az emberi lelket. De jött a gonosz lélek, és eltömítette az ember lelkét.

Ma is eltömíti a reklámmal, mindenféle szenvedéllyel, a bűnnel, hogy szinte fásulttá válik. Nem érdekli már semmi, depresszióssá lesz, és úgy érzi, hogy neki már nincs mit keresnie ezen a földön, akkor hozzányúl a drogokhoz, mindenféle élvezetekhez, hogy még valahogy tartsa magát a mai ember. Azt mondja ez a nagy Egyházatya, ki kell tisztítani a lelket ezektől a szennyeződésektől. Azután jön Izsák, azaz a mi Krisztusunk, kitisztítja ezt a kutat, és az örök életre való vízforrást fakasztja föl. Fölismerjük azt Jézus tanításában, mindig újra meg újra igazi lelki táplálékra találunk.

Ez egy a sok közül, ahogy Origenes egyházatya magyarázza. Itt van a mai két szép szentírási részlet. Az egyiket az Ozeástól való, az annyira emberi és annyira örök probléma alapján veti föl az Isten és az ember kapcsolatát, az ember hűtlenségét és Isten utánunk nyúló szeretetét.

Ki is volt ez az Ozeás? Egy eléggé rossz hírű nőt vett feleségül, aki otthagya. Hányan megélik a mai világban, hogy otthagya házastársa. Abba bele lehet betegedni. Nem igaz, hogy könnyen válnak az emberek. Pszichoszomatikus betegséggel is járhat. Ilyen a barátság megszakadása is. Egy óriási csalódás egy emberben, akiben bízunk. Az ember azt érzi, hogy miért vagyok ilyen szerencsétlen. Akiben bízom, akit szerettem, elhagyott. Ozeás visszahívta, megbocsátok mindent, mondta. De az asszony nem jött vissza. Ozeás arra gondolt, így van velünk Isten is. Ó hív, vár bennünket, mi meg elmegyünk. Szövetségébe visszahozna bennünket. Azok a csodálatos szavak Ozeásnál: Örök szeretettel szerettelek. Tenyerembe irtalak téged - az Újszövetségben beteljesedtek. Ha az emberre van bízva a hűség, akkor bizony a hűtlenség és a hűség váltják egymást. Nemzedékek szállnak a sírba, mindig megtapasztalják ezt a fajta hűtlenséget, mert mindig bünt követünk el. Nem tudja az ember hűségessé tenni önmagát se Isten, se embertársai irányában.

De eljön a mi Izsákunk, Krisztus, és kimondja az Utolsó Vacsorán azokat az örökszép emlékezetes szavakat: Vegyétek és egyétek, igyatok ebből mindnyájan, ez az Új és Örök Szövetségé. Ami már föl-

bonthatatlan, ami bennünket véglegesen Istenhez köt.

Értjük tehát. Itt egy ószövetségi háttérrel mennyire mássá válik az Újszövetség, és mennyire mai-vá.

Vagy itt az evangéliumból hallott írástudó kérdése, hogy melyik a fő parancs. Az írástudók afféle jogászberek voltak, akik a Szentírásban paragrafust láttak. Volt is benne elég. Hiszen 613 törvénye van a Tórának, azaz Mózes öt könyvének. De ehhez még hozzájöttek a Talmudok. Mert a zsidóság szerette ezt tovább magyarázni. Volt nekik Babiloni Talmuduk, Jeruzsálemi Talmuduk, legalább hetven-nyolcvan könyv a mai időkben is. Még aztán hozzájönnek a szent könyvek, amelyekben ismét csak tovább ragozzák, bontogatják le a törvényeket. Hát nem volt ember a talpán, aki azok között eligazodott volna. Ezért kérdezik Jézust: Mester, mondd! Melyik a legfontosabb törvény? Válaszd ki a sokból. 613-at eleve isteninek tartunk. És Jézus, mint az Isten Fia, összehozza az ószövetségi Szentírás két helyéről a főparancsot, és teszi az evangélium alapkövénév, amikor azt mondja: „Halld, Izrael!” (a zsidók mindig így kezdték: Séma, Izrael.) Halld meg! Ez a hallás több, mint a füleinkhez elérő a szó. Azt jelenti, halló szívűekké válunk. Az Isten megszólított bennünket. Az Isten az egyetlen Úr, és őt szeresd. Úgy néz ki, hogy ez szószaporítás: teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből. Ez mind-mind más megközelítése az emberi akaratnak, érzelemnek. Amikor azt mondjuk, hogy szívvel, akkor odateszem önmagamot a központba, az életembe. Ez az, hogy szívből. A lelkedből. A végső hűségig való szeretet, nem véletlen, amikor Jézus azt mondja a kereszten. Atyám! Kezedbe ajánlom lelkemet! Az utolsó leheletéig szereti az Atyát. Ez azt jelenti. A teljes elmédből. Mi vagyunk azok az élőlények itt a földön, akiknek Isten értelmet adott. A mi meghódolásunk Isten előtt értelemszerű. A hitünknek is értelmessége van. Lehet, hogy nem lehet mindig mindent igazolni, de soha nincs az értelem ellen. Az értelem. Te olyan büszke vagy, mai ember. Ez is legyen egy eszköz arra, hogy Istent így is szeresd.

Hála Istennek, egy olyan korban élünk, amikor a legnagyobb tudósoknak a zöme eljut az istenhitre, az értelem alapján is.

Az istenhit és az istenszeretet nem lehet légüres térben. Azt jelenti, mutasd meg a felebarát szeretetével. Szeresd felebarátodat mint önmagadat. Kapcsold hozzá! – „az önmagád” mindig mindenki előtt ismert mérce. Azt mondom: mi esne nekem jól. Akkor akarjam a másíknak is. Aztán Jézus az Újszövetségben hozzáteszi: Úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket. Azután jön Pál apostol, a nemzetek apostola. Ó már egy himnuszt ír a szeretetről. Minden, ami a világban van, ehhez mérhető csupán. Egyedül csak a szeretet hiteles. Egyébként is minden elmúlik. Még a hit és a remény is elmúlik, ezek beteljesülnek. A többi földi dologról ne is szóljunk, mert az mind elmúlik. A szeretet az egyetlen, ami földi és örökkévaló, isteni és emberi. Eljutottunk a lényeghez.

Az ember keresi ebben a kusza, tétova világban, hogyan kellene élni. Annyi benyomás, annyi rossz tapasztalat van, rossz a közérzete az országnak, a családoknak. Nem is kell ezt ragozni, hiszen mindenki tudja. Ilyen depressziós, lemondó, elkeseredett néppé lettünk. Azt mondjuk: ha van érték és értelem, ami nem hiábavaló, az a szeretetnek a tette. Akkor nem válunk frusztrálttá. Még ha ellenségeinknek, akik gyűlölnék, még ha annak, aki elhagyott bennünket, még ha olyannak, aki meg se köszöni, jót teszünk – nem fog elmúlni, mert Jézus maga mondta: „Amit egynek a legkisebbek közül tesztek, azt nekem tettétek.”

Kibomlik előttünk az Ószövetségnek ez a legfontosabb üzenete hozzánk. Ezen a mai estén is. Én azt kívánom a kedves Testvéreknek, hogy olvassák a Szentírást. Sose hagyják abba, amíg egy olyan gondolatra nem találnak, amit úgy éreznek, éppen nekem szól. Próbálják azt megvalósítani. Az a gondolat váljék továbbra is teljessé, hogy én nem egy könyvnek a bölcsességét, valami füveskönyvet veszek a kezembe – ami lehet nagyon szép és jó –, hanem maga az Isten Szava irányít el. Amely először behatol a lelkembe – Szent Pál szava szerint olyan, mint a kétélű kard. Behatol az ember lelkébe, megszólítja, és utána elgondolkodásra, ha kell, akkor épp Ozeás alapján bűnbocsánatra indítja, térj vissza az Úrhoz, a te Istenedhez, hiszen bűnöd miatt fordultál el, bűnbánó szavakkal térj vissza az Úrhoz. Lehet, hogy erre indít. Amikor megfogadom, akkor továbbvisz ez az isteni Szó, menj, és most már tedd a jót. Az isten- és emberszeretetnek az erényeit gyakorold. Ha ezen az úton mész, jó úton mész. Így a Biblia életté válik benned.

Én nem örülök ennek a mostani bibliaplakátnak. Nem kifejező, amit kitettünk. Ha rám bízták volna a plakát elkészítését, én egy olyan formátumot adtam volna neki, hogy: nagyvárosnak forgatagában áll egy ember, útikönyvvel vagy egy Bibliával, és nem tudja, hová menjen! Nézegeti a térképet, nézegeti az utcákat. Odairtam volna: a Biblia az a könyv, amely utat mutat az életre, és elvezet az Istenhez. Ez a lényege, így forgassuk a Szentírást mindennapjainkban azzal a nagy reménnyel és hittel, hogy az

a szeretet, amelyet itt megvalósítottunk, az beteljesedik Istennél, az örök szeretet forrásánál. Ámen.

Gondolatok a Biblia Évéről

Krisztusban kedves Testvérek!

1. Sokszor és sokféleképpen szólt Isten az ősatyákhoz a próféták által, most, a végső időkben pedig Fia által szólt *hozzánk* (Zsid 1,1). Amint a Betlehemben született gyermekben Isten megszületett Fiának, Isten személyes Igéjének megtestesülését imádjuk, úgy a Szentírásban mi, keresztények Isten szavát, Isten igéjét tiszteljük. A Biblia szava nemcsak az üdvtörténeti múltból érkezik hozzánk, hanem Isten örökkévalóságából is, és Isten örökkévalóságába vezet, ismét csak az idő útján, amelyhez múlt, jelen, jövő is hozzátartozik.

Hosszú évszázadokon keresztül készítette az ószövetségi kinyilatkoztatás az Üdvözítő útját, megrajzolta a Megváltó alakját, aki megszabadítja népét az elnyomástól és a földi élet nyomorúságától, a Megváltóét, aki végül is az egész emberiségnek békét és boldogságot szerez: kiengesztelődést Istennel és kiengesztelődést egymással. Ennek a Messiásnak az alakja Izajás prófétánál mint szenvedő szolga jelenik meg, olyan képben, amelyet később maga Jézus is vállal, amelyben a tanítványok is a feltámadás után Jézus Krisztusra ismernek. Jézus élete, csodái, működése, majd megváltó kereszthalála és feltámadása meggyőzték a tanítványokat arról, hogy benne beteljesedtek az ígéretek. Az Ószövetség ígéretei mutatták meg, hogy kit ajándékozott Isten Jézus személyében. Jézus nyilvános működése alatt buzdította hallgatóságát, hogy vizsgálják az írásokat, mert azok tanúságot tesznek róla (Jn 5,39). A feltámadás után maga az Üdvözítő világította meg az emmauszi tanítványoknak az írások értelmét. Az emmauszi tanítványok úgy emlékeztek vissza erre, hogy lángolt a szívük, amikor hallották ezt. Ilyen öröm töltötte el az első keresztények közösségét, amikor rádöbbenek a feltámadás fényében, hogy Isten ígérései Jézusban teljesedtek be. Megvilágosodott előttük, hogy Jézus nemcsak fő témája a Bibliának, hanem kulcsa is. Aki hisz Krisztusban, megérti a Szentírást. A keresztények ezért Krisztus életét, tanítását, élettörténetét: csodáit, halálát és feltámadását örömhírként (evangéliumként) adták tovább; örömhírként azt a felismerést, hogy Jézus a Megváltó. Ezt az örömhírt pedig hamarosan írásban is feljegyezték, s az első keresztény közösségek lassan kialakították azt a szokást, hogy az Ószövetség szent iratain kívül a összejöveteleken felolvastak más könyveket is, az örömhírnek nevezett írásokat és az apostolok leveleit.

2. Ezért a Biblia könyveit nem pusztán irodalmi alkotásként olvassuk. Számunkra a Biblia Isten üzenete az emberiséghez, és az Egyház könyve. Az Egyház élő hite fogalmazódik meg a Szentlélek által sugalmazott szerzők írásaiban, melyek az Újszövetséget alkotják. Az Egyház közössége tesz tanúságot az Ó- és Újszövetség könyveinek soráról, amelyet valóban szentnek és sugalmazottnak tisztelünk. Számunkra a két szövetség egyetlen és szerves egészet alkot, ahogy a régi egyházi meggyőződés tartja. Az Ószövetség az Újszövetségben bontakozik ki, az Új szövetség pedig benne rejlik az Ószövetségben. Nem választhatjuk el őket egymástól, összetartoznak, mint ígélet és beteljesedés. Összetartoznak, mint az Üdvösség nagy jelentős állomásai. Az Egyház az őrzője és hiteles magyarázója. A Szentírásról írja a II. Vatikáni Zsinat: „Az Egyház mindenkor tisztelte a Szentírást, mint magát az Úr testét is, az élet kenyérét ugyanis, főleg a szent liturgiában, mind Isten igéjének, mind Krisztus testének asztaláról szüntelenül veszi és nyújtja a híveknek. Az isteni írásokat a Szent Hagyománnyal együtt mindig hite legfőbb szabályának tartotta és tartja, mert Isten sugalmazására egyszer s mindenkorra vannak írásba foglalva, s változatlanul közvetítik magának Istennek igéjét, és a prófétáknak és az apostoloknak szavaiban a Szent Lélek hangját szólaltatják meg.” (Dei Verbum 21.)

3. Az idén a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia protestáns test véreinkkel együtt a Biblia Évét hirdeti meg. Közös örökségünk, közös kincsünk a Biblia. Minden évben tanulmányozunk és követnünk kell, de ebben az évben különösen is gondoljunk arra, hogy mennyire alapja a Bibliában található üzenet személyes keresztény életünknek, és milyen értékes zsinórmérték lehet a nagyobb emberi közösség élete számára is. A Szentírás az egész európai kultúrának az egyik legbőségesebb és legelevenítebb forrása. Mindannyian tudjuk, hogy a legtöbbszor és a legtöbb példányban kinyomtatott könyv, a könyvek könyve a Biblia. Tudjuk azt is, hogy az összes európai nemzeti kultúra gyökerénél ott áll a keresztény vallási hagyomány, ott áll a Szentírás szövege is. Ma napság tehát Európát olyan nemzeti kultúrák töltik be, amelyek a maguk módján dolgozták fel ezt az értékes örökséget, a maguk módján válaszoltak rá, a maguk sajátos zsenialitásával ábrázolták szóban és írásban, zenében, képen és szo-

borban mindazt, amit számunkra a Biblia közvetít. Ezért olyan fontos, hogy az idén kiállításokkal, koncertekkel, ünnepekkel is megemlékezzünk a Szentírásnak erről a központi értéktérítő és értékteremtő szerepéről. Nagy várakozással nézünk elébe ezeknek a kiállításoknak, nagy örömmel fejezzük fel, hogy régi magyar irodalmunknak, könyvnyomtatásunknak, művészetünknek a tárgyait is milyen nagy mértékben ihlette éppen a Biblia, és hogy milyen erőteljesen jelen van a Szentírás napjainkban is tudatosan vagy tudattalanul, szólásainkban, szokásainkban, közösségi életünkben.

4. A Szentírás azonban nemcsak a könyvek könyve, hanem életformáló útmutatást ad az igaz életre való neveléssel (2Tim 3,16). Nélküle Jézus Krisztust nem ismerhetjük meg, „Aki nem ismeri a Szentírást, nem ismeri Krisztust” – mondotta Szent Jeromos. Hogyha másért nem, hát ezért is érdemes elolvasnunk a Szentírás könyveit. Nagyon fontos, hogyha még nem volna, szerezzünk be mai magyar nyelven szóló Bibliát, amely az Egyház hiteles magyarázataival van ellátva. Rendszeresen olvassuk, merítsünk ebből a bővizű forrásból, elmélkedjünk róla nap mint nap, és elmélkedéseink eredményeként tüzzünk magunk elé kisebb-nagyobb feladatokat, válaszoljunk arra az isteni hívásra, amely a Szentírásán keresztül személy szerint mindannyiunkhoz szól, és missziós lelkiülettel, szavunkkal és életpéldánkkal adjuk tovább. A Szent írást közösségeinkben is olvassuk, vegyünk részt bibliaórákon. Hiszen a Szentírás közösségalkotó erő, tanú erre az első keresztények életét megörökítő Apostolok Cselekedetei. Ne csak tanulmányozás céljából olvassuk, hanem az Egyház közösségének építése végett is, és az olvasást mindig kísérje az imádság.

5. A Biblia Éve a világegyházban egyúttal Szent Pál apostol éve is. 2008-ban XVI. Benedek pápa meghirdeti Szent Pál apostol jubileumi évét. Ő nemcsak az Újszövetség számos könyvének szerzője, hanem egyben az az ember, akinek az életében Krisztus látványos fordulatot hozott. A kereszténység meggyőződéses elutasítója megrázó élmény hatására Krisztus tanítványa lesz. Nemcsak tanítványa, hanem apostola, küldötte, hirdetője is. Róla kell példát vennünk, amikor a Szentírásban található örömhírt nemcsak elfogadjuk és a magunkénak valljuk, hanem lelkesen igyekszünk továbbadni a mai kor embere számára. Ezt az örömet és igyekezetünket fejezi ki az idei magyarországi Biblia-év számos programja. Egyházmegyénként külön-külön is sok eseményt szentelünk a Biblia témájának. Közösen azonban az evangélikus és református testvéreinkkel együtt jeles programokat is tervezünk erre az esztendőre. Közülük kiemelkednek a következők.

Az új esztendő első napján hirdetjük meg a testvéreknek a Biblia Évét. Az előttünk álló év ismeretlenségével szorongást kelthet, és a jelenből kikövetkeztethető nehézségeivel sok megpróbáltatást is tartogathat számunkra. A Szentírásnak ekkor is van mondanivalója számunkra, mert Jézus mondja: „Ne aggódjatok tehát a holnap miatt, a holnap majd gondoskodik magáról.” (Mt 6,34) „Én veletek vagyok mindennap, a világ végéig.” (Mt 28,20)

Amikor boldogságot kívánunk az új esztendőre, akkor kérjük a Bibliát sugalmazó Szentlélekist, hogy adja meg mindannyiunk számára, hogy a Szentírás olvasásakor elmondhassuk Jeremiás próféta-val: „Ha rátaláltam igéidre, eledelemmé váltak; igéd nekem örömöm és szívem vidámsága lett.” (Jer 15,16) Ámen.

„A hit boldogsággal jár”

Főtisztelendő Paptestvérek! Krisztusban szeretett Testvéreim!

Az evangélium jó hírért az utolsó mondat egészen kézzelfoghatóan élénk adja. Erzsébet így szól Máriához: Boldog vagy, mert hitted, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neked. Érdemes és szükséges arról elmélkednünk, hogy a hit boldogsággal jár. Általában úgy gondolják az emberek, hogy a hívő embernek egy csomó megkötöttsége van, ezért jobb hitetlennek lenni. Mert az úgyis azt csinál, amit akar. Ellenben mi azt állítjuk, hogy igen, a hit – még ha feladatokat ró is ránk – boldogsággal jár. Minden szaván érdemes elmélkedni ennek a megállapításnak. Mert olyan világban élünk, amikor a szavak sem egyértelműek. Az emberek sokszor más-más jelentést adnak az egyes kifejezéseknek. Mintha Pilinszky évtizedekkel ezelőtt már megérezte volna abban a nehezen értelmezhető versében: nem szó a szó, nem szám a szám. Ebben a világban nem ugyanazt jelentik egyes kijelentések az emberek számára. A boldogságról ugyanezt elmondhatjuk. Beigazolódik az, amit Szent Ágoston mond: ha kérdezed, nem tudom, ha nem kérdezed, tudom – mondja –, mi az idő. De ugyanez vonatkozik a boldogságra is.

Jó héttel ezelőtt a Duna TV törzsasztalánál, amelynél általában értelmiségi, akadémikus emberek

foglalnak helyet, az ember háttérhallgatásként odafigyel. A boldogságról volt szó a múlt szombaton. Egy órán keresztül beszéltek a tudós emberek arról, hogy mi a boldogság, végül is nem tudták meghatározni. Mert még ilyet is állított az egyikük, szintén akadémikus, hogy boldogság az számára, hogy most a stúdióba nem Trabanttal jött be, mint ezelőtt húsz évvel tette volna, hanem egy modern, nyugati márkájú kocsival. Én azért fölvettem volna neki a kérdést, ha történetesen ezzel az előkelő autójával egy rákműtetre ment volna a kórházba, milyen boldogságot adott volna neki a kényelmes kocsival? Nagyon relatív a boldogság ebben a világban, és végül azt kell megállapítanunk, hogy az mindig lelki tulajdonság. Nem jelenti azt, hogy a világ dolgai nem használhatók föl úgy, hogy értelmet kapva az ember életét jobbra, kényelmesebbé és bizonyos fokig boldogabbá is tegyék. De önmagában az kevés. Valahol itt is téved a világ, amikor a nagy karácsonyi készülékben inkább a materiális dolgokra helyezi a hangsúlyt, mint a lelkiekre. Ez a fogyasztói társadalomnak egyik sajátja.

A lelkieknél pedig mindig értékekkel való beteljesülésről van szó, amelyek kiállják az idők próbáját. Ilyen érték végül is csak a szeretet lehet. Ami személyes kapcsolatból származik, ami valamiképpen következmény, az emberi fáradságnak, a munkának, az áldozatvállalásnak a következménye. Ez boldoggá tudja tenni az embert. Elveszíthetetlenül. A földön ugyan minden elmúlik, de az a személyes kapcsolat, amit Istennel kialakítunk, az maradandó. Mi több. A földön megélt szeretet átvihető. Ezért mondjuk azt: hiszem a szentek közösségét. Mert nem múlhat el. Lelki tartalmú, és mindig az Istennel, a transcendenciával kapcsolatos. Ha megnézzük a jézusi kijelentéseket, még abban az esetben is, amikor azt mondja, hogy: Boldog az az ember, aki nem botránkozik meg bennem. Az is egy személyes kapcsolatot jelent Ővele.

Ha valamikor, akkor a Karácsonyban a személyes Isten megjelenésének örvendünk. Ahogy Mária tudta azt, hogy az a magzat Isten Fia. Személyes anya-gyermeki kapcsolatot tudott kialakítani vele, ez volt az ő nagy öröme. – A boldogság a hittel mindig szoros kapcsolatban lehet. Mert Mária hitte azt is, hogy Jézus az Isten Fia, és hitte azt is, hogy be fog teljesedni, amit az Úr mondott. Már ott, abban az esetben is két ember örvendezett. Erzsébet és Mária, de lehet, hogy a háttérben ott volt Zakariás is. A mi hitünk az közös öröm. Nem egymagunkban hiszünk. A mi hitünket keresztény eleinktől kaptuk. S mondják, hogy a Credo, a Hiszekegynek a latin neve visszautal arra az időkre, amikor a Római Birodalomban a meghívás oly módon történt, hogy vittek egy cseréptáblát, abból mindenki letört egy darabot, és amikor megjelent az ünnepi órán, fölmutatta. Az volt a meghívó, be tudták illeszteni abba a cseréptáblába, akkor bizonyította, hogy ő a meghívott. Mi együttesen hiszünk. A hitigazságoknak az összességében hiszünk. A közös öröm. Ez nagyon nagy örömet tud adni.

Nemrégiben Mészáros Mártával, az ismert filmrendezővel folytattak beszélgetést az Aranyemberek sorozatában. Mészáros Mártáról tudjuk, hogy ő eredetileg egy igazi kommunista családból származott, visszaemlékezett kommunista múltjára, és megállapította, hogy milyen nagy lelki erő volt Nagy Imrében, hogy vállalta a halált is, és nem alkudott meg. Fölteszik neki a kérdést: Mindszenty legalább olyan nagy volt, mint Nagy Imre. Egy hitetlen – gondolom én, nem jutott el a kereszténységre, bár úgy lenne – megállapítása: Mindszentynek könnyebb volt, mert hívő ember volt, és az Egyházért szenvedett. A kommunistának pedig hinni kellett abban, ami nem tudott bizonyítani, úgy kellett meghalnia, hogy jön a nagy semmi utána. A hívő embernek, még a külső megállapítás szerint is, nagy erőforrása lehet a hit. Mi hitben élhetünk. Ez a hit kisugárzik.

Karácsonyhoz illő történet Beethoven életéből, akiről tudjuk, hogy megsüketült. Fiatal ember volt, és mint zeneszerzőt a legnagyobb csapás érte: nem hallotta a zenét. De Isten kegyelme ezen túlsegítette őt azzal, hogy abszolút belső hallása volt. Nem kellett neki kívülről hallani – ránézett a kottára, és benne már megszólalt a zene. Amikor írta a *Missa Solemnist*, elakadt a Credónál. Nem tudta folytatni. Egyébként a zenéje örökös vívódás. Újkori ember ő már, a hittel, a hitetlenséggel, Istennel, a Gondviseléssel és így tovább. Karácsony környékén betlehemesek mentek hozzá, nem hallotta a beszédüket. Nem értette szavukat és éneküket. De látta, hogy milyen csillogó szemű gyermekek ezek. Valami olyasvalamit mondanak el, amit hisznek. És megjött az ihlet. Tudta folytatni a Credót, a Hiszekegyet. A hit öröme kisugárzik az egyszerű emberből, a gyermekből, a tudósból stb.

Kérdezhetnénk azt, hogy miért van hitválságban a mai ember. Miért szkeptikus a mai ember? Mert a bizalom elveszett. Egymásban is elveszett a bizalmunk. - Jézus azt mondja Tamásnak a húsvéti jelenetnél: Boldogok, akik nem látnak, és mégis hisznek. Ezzel azt akarta mondani, hogy boldog az az ember, aki úgy tud hinni, hogy nem akar mindenről kézzelfoghatóan megbizonyosodni. Egy társadalmat tönkretesz, ha bizalmatlanná válik, ha mindennek utána kell nézni. Most még ennél is rosszabbat élünk meg. Látjuk, és mégsem hiszünk. Átcímkezik azokat a dolgokat, amelyek lejártak és tönkre-

tek. Már nem hihetünk annak sem. Eddig legalább hihettük, úgy gondoltuk, megnézzük, a szavatossága még megvan. Fogyaszthatjuk. Már ennek sem hihetünk. Egy ilyen világban élünk. Hazug világban, amikor a hazugság erénnyé lett. Amikor kijelenti több mai író, hogy a legjobb beszédet most hallotta. (Tudjuk, mire gondolok.) A legőszintébb, a legszónokibb beszédet most hallotta. Hát ez az írástudók árulása. Amikor a hazugságra azt mondják, hogy őszinte beszéd, hazafias, szónoki beszéd. – Nem! – A hazugság az hazugság. A háttérben ott a gonosz lélek. Az Úr Jézus mondja: az ördög, a hazugság atyja. Ebből származik minden bizalmatlanságunk.

Ady Endre, akit meghurcolt az élet, azt mondta: Mikor minden hithúr elszakadt, és az emberben még a barátja sem hisz már, mert olyan idöket élünk, akkor jön Mária. Most nekünk jön az adventi Mária, Szűz Mária, aki boldog volt, mert hitt az Isten szavának, és hitte, hogy beteljesedik, amit az Úr mondott. Egyedül az Isten tudja beteljesíteni az ígétét. – Talán még az idősebbek emlékeznek arra a falusias temetési énekre, nincs hűség az emberekben, a koporsó itt van tárva. Az ember a másiknak adott ígétét is csak rövid időre tudja adni, nem tudja beteljesíteni. – Hány ígétet hallottunk! A 20. század másból sem állt, mint nagy ígétekből és messianisztikus vágyakból. Ez lesz, az lesz. Így éltük le az életünket. Most nem... de majd akkor... ha jön a jólét! Majd jön ez és az. Nem fog jönni. Miért nem jön? Mert az ember nem tudja beteljesíteni a felületesen, meggondolatlanul kimondott szavait. Egyedül az Isten tudja beteljesíteni. Ez a mi bizalmunk.

Az Ószövetség szava valóra vált, az a sok évszázados várakozás, hogy elküldi a Messiást, beteljesedett. És az utána lévők is, ami az Ószövetségben föllelhető, hogy milyen lesz a Messiás, Jézus szavában beteljesedett. Amit Jézus mondott, az előttünk játszódik le, hogy mind igaz, és mind valóság. Az Isten beteljesíti a nekünk adott ígétét és szavát. Ez is az örömmek a forrása. Itt van a kapuban már Urunk születésének megünneplése. Az évenként visszatérő ünnep, de nem a liturgia játéka. Hanem egy olyan emlékezésre késztet, hogy lelkünkben mi is szülessünk újjá és újuljunk meg. Mert eljön a mi Urunk, és az a prófétai szó, neve Emmanuel lesz, azaz velünk az Isten, ez a mi nagy vigasztalásunk, reményünknek, hitünknek a forrása. Nagy karácsonyi ajándék az, és legyen az mindannyiunk számára, hogy tegyen boldoggá hitünk, abban a nagy isteni ígétben, hogy beteljesedik mindazt, amit nekünk mondott. Ámen.

2006. december 24., kecskeméti nagytemplom

A mi Urunk nem alkalmaz erőszakot”

Krisztusban szeretett Testvéreim!

Karácsony ünnepéről, Urunk megszületéséről ősidöktől fogva az egyházatyák mint a szent csere ünnepéről gondolkodtak. Jézus Krisztus megszületett, isteni mivoltát megalázva emberré lett, hogy mi, emberek Isten gyermekei lehessünk, és ahogy Ó a földön járt, nekünk legyen majd részünk a mennyei dicsőségben. Ezen álmélnodni és tünödni nemigen szoktunk, csak talán akkor, ha valami nagyobb megpróbáltatás ér bennünket.

Ebben az esztendőben nemzetünk két nagy személyiségére, egy szentre és egy kiválóságra emlékezünk: Árpád-házi Szent Erzsébetre és a száz évvel ezelött újra magyar földön eltemetett Rákóczi Ferencre. Az ő életük igazolja az előbbi megállapítást. Árpád-házi Szent Erzsébetről följegyezték, hogy amikor Wartburg várából férje halála után kiűzték gyermekeivel együtt, akkor egy ólban húzta meg magát. Érdekes módon azok, akiket addig segített, nem siettek segítségére, s ő akkor elgondolkodott azon, hogy tegnap még hercegnő voltam, sokaknak parancsoltam, és azok engedelmeskedtek nekem, s mindenem megvolt. Ma itt vagyok kisémmizve, és ezt kell megélnem. S az éjszakában ezen gondolkodik a gyermekeivel együtt, és eszébe jut Jézus Krisztusnak a kiszolgáltatottsága, aki istállóban született, önként vállalta az emberi sors kiszolgáltatottságát és nyomorúságát, hogy a mi életünkkel sorsközösséget vállaljon. S Árpád-házi Szent Erzsébet ettől a pillanattól kezdve hálát adott Istennek, hogy ő maga is részesülhet abban a kivettségben, amelyben megszületett Jézus Krisztus. S hajnalban bement az eisenachi barátok templomába, ahol épp a reggeli imádsághoz készülödték, s megkérte a barátokat, hogy énekeljék el a Te Deumot, az Egyház hálaadó imáját.

Ugyancsak Rákóczi Ferencről olvassuk, illetve olvashatjuk az emlékirataiból, hogy ő, amikor a levert szabadságharc után vagyonából kiforgatva, nagyon szegényen és – ő így mondotta – hitetlen törökök között élte az életét, karácsonykor arra gondolt, hogy mennyire más volt az én sorsom. Én várban,

előkelő úri gyermeknek születtem, s most itt vagyok. Végiggondolja az életét, s azt mondja a nagy fejedelem, jó, hogy így történt, mert így megtapasztalhattam azt, amit eddig csak sejtettem, hogy micso-da megalázkodásra volt szüksége Istennek, hogy emberré lett. Ahogyan Szent Pál apostol mondja, ki-üresítette önmagát, és emberré lett.

Éppen ezért a Karácsony az az ünnep, amely minden életkörülmények közepette megülhető. Bár rendszeren családban szoktuk megtartani, ez a helyes módja, de megtörténhet az is, hogy elfeledkezünk a lényegről még a családi együttlétben is. S olykor a kiszolgáltatottság juttatja eszünkbe, hogy mit is jelent Karácsonynak az ünnepe. Éppen ezért legyen valaki beteg, vagy akár rab is, a Karácsony sokatmondó ünneppé lehet a számára. Az est folyamán olyan valakivel beszéltem telefonon – ilyenkor röpködnek az üzenetek –, aki most lett nagybeteg, s kérdezi tőlem, hát ezt kellett megélnem, ilyenkor, Karácsony este kaptam magas lázat, és panaszkodott: milyen bünt követtem el? Az ember könnyen ilyenre is gondolhat, de nem kell ezt föltételezni. A megpróbáltatás nincs mindig kapcsolatban a bűneinkkel. De talán tisztábban és őszintébben meg tudjuk élni a Karácsony igazi mondanivalóját, hogy Jézus Krisztus emberré lett, és vállalta az emberrel a sorsközösséget.

A ferences teológia azt mondja, hogy akkor is megszületett volna Jézus, ha ott, a Paradicsomban az ember nem követett volna el bünt. Tehát nemcsak a bűn orvoslására jött el, hanem a velünk való azonosulásra, hogy mivelünk emberi életet éljen. S ha ilyen magasztos a mi Urunknak a hozzánk való szeretete, akkor ez arra is készlet bennünket, hogy mi is minden élethelyzetünket hozzája igazíthassuk.

Nincs a világon még egy olyan születéstörténet, amelynek akkora hatástörténete volna, mint a Karácsonynak. Kezdve azon, hogy a nyugati kultúra akarva-akaratlan áthat a keleti világra is, az idő számítását is innét veszi, és amint halljuk, még egy egészen más kultúrában, más vallásoknak az égisze alatt, nevezetesen Kínában, keresztény hatásra már ott is ünnepet tartanak, még nem jutottak el a lényeghez, csak valamiként ők is ajándékoznak, sok helyütt karácsonyfát állítanak, csillog-villog a város meg a lakásuk. A keresztényektől ezt eltanulták és ellesték. Talán ez is lehet egy lépcső Jézus Krisztus igazi megismeréséhez, hiszen a kezdet kezdetén is így volt, hogy a nagy szegénység mellett ott volt az isteni tündöklés, a csillag, az angyali sereg és később még a föld királyaiból is eljöttek, hogy hódoljanak neki.

A mi Urunk úgy hat az emberre, hogy nem alkalmaz erőszakot. Ebben a világban, amelyben mi élünk, az erőszaknak sokféle formája van. A legkegyetlenebb a fegyveres erőszak, és mint tudjuk, most is háborúban áll több helyen a föld népe, mert ezek másból nem értenek – szokták mondani, és éppen ezért fegyveres erővel avatkoznak be. De az erőszaknak másféle formái is vannak, legyen az a pénznek, a médiának, a rafinált reklámoknak a módjai, ahogy az emberre hatni akarnak. A mi Urunk erőszakmentesen jött, egy kis gyermek alakjában jött közénk, hogy ne féljünk tőle, sőt még neki is menekülnie kellett. De ezzel a szelídségével tudott ránk hatni, hogy bensőleg átfőrdődjünk. Szívünk változzék meg az ő születésének ünnepére gondolva és azt megélve.

Az angyali üdvözlés azóta is szól. Nem angyalok, hanem emberek hirdetik már, hirdetjük az Evangéliumot, elmondjuk Jézus születésének történetét, hogy először megismerjük, elgondoljuk rajta, esetlegesen kérdéseket is tegyünk föl. Ez nem áll távol a keresztény ember meggyőződésétől, kezdve olyan kérdéseken, hogy mért lett Isten emberré. Mért pont ott? Zsidó országban, egy kis semmi tartományban, ott a földtekének azon a poros részén? Mért akkor? Ezeket a kérdéseket föl kell tenni, hogy a nagy világegyetemben miért pont akkor és pont ott talált helyet. Talán lehet rá választ is adni, ha nem is egészen kimerítőt, hogy az idők teljességében, ami annyit tesz, hogy Isten úgy jött el, hogy maga magát hozta. Nem mások által szólt, hanem Fiában jelent meg közöttünk az idők teljességében, olyan népnek a körében, amelyik már évszázadok óta várta a Messiásnak az eljövételét. Ott kellett neki megjelennie, mert ott volt a legnagyobb emberi készület az Ő fogadására. Más kérdést is föl lehet tenni, hogy hogyan lehet Isten személye benne egy emberi természetben, egy emberben. Ezek nem olyan kérdések, amelyek azt mutatnák, hogy mi hitetlenek vagyunk, hanem éppen mélyére akarunk jutni a mi hitünk igazságainak, melynek kardinális igazsága az, hogy az Ige testté lett, közöttünk élt Jézus Krisztus személyében.

És ezt a meghallott jó hírt valamiképpen felszólításnak kell tartanunk, hiszen a Karácsony üzenete nem egy semmitmondó, egyszerű, színtelen-szagtalan kijelentés, amit ma általánosan is elvárnak politikusoktól, nehogy elragadja őket a szenvedély, és legnagyobb dolgokról is úgy beszéljenek, mintha semmi különös nem volna, csak úgy mondják egykedvűen. NEM! Ez egy embert fölforgató eseménynyé kell hogy legyen! Már magáról az Isten Igéjéről is azt mondja Szent Pál apostol, hogy olyan, mint a kétélű kard, behatol az emberbe. A Karácsony igazi ünnepe pontosan ezt jelenti, hogy elgondolko-

dok, megdöbbenek, és próbálom Karácsonynak az üzenetét, Jézus Krisztusnak az életét a magam életére átültetni, és úgy, ahogy elmentek *hózzá* a pásztorok, és más emberként tértek vissza, ugyanúgy kell nekünk az évről évre megünnepelt Karácsonyban, legyen az éjféli vagy ünnepi mise, kicsikét jobba lenni, közeledve kicsit Urunk megértésében és követésében, hiszen kereszténynek lenni annyit jelent, mint krisztusi embernek lenni, az ő életformáját követni. Én azt kívánom a kedves testvéreknek, a kalocsai híveknek és azoknak, akik valamiképpen bekapcsolódnak ebbe a Szentmisébe, hogy ezt az örömdetes jó hírt elmélkedjék át. Legyen olyasvalami számukra, hogy egy-egy új fölfedezést hozzon, mint az említett Árpád-házi Szent Erzsébetnek vagy Rákóczi Ferencnek, akik előtte is hívő keresztény emberek voltak, de kellett egy pont az életükben, hogy: ő, még erre nem is gondoltam.

Milyen nagyszerű az, hogy a mi Urunk megszületett, értünk, a mi üdvösségünkért. És ha ennek az öröme eltölti szívünket, akkor a Karácsony nem illanékony egy-két nap lesz, amin legjobb, ha már át-esünk. A külső megünnepelési formák biztosan elmúlnak, de lelkünkben ott marad, mint a fákbán az évgyűrű, az évről évre megünnepelt Karácsonynak a kegyelmi hatása. Többé válunk általa, és készülünk a nagy, igazi találkozásra és megszületésre. Először lélekben, utána pedig, ahogy az egyházatyák mondták: Isten Fia emberré lett, hogy mi, emberek is Isten gyermekei lehessünk. Ámen.

Szűz Mária jelenéseiről

Főtisztelendő Paptestvérek! Krisztusban szeretett Testvéreim!

A szombati nap a katolikus Egyházban hagyományosan Szűz Mária emléknapja. És mostani elmélkedésünkben a százötven évvel ezelőtti lourdes-i Szűz Mária jelenéseire szeretnék emlékezni, és egyáltalán a Szűz Mária-jelenésekre, valamint arról szeretnék megemlékezni, mit jelent számunkra az üdvösség rendjében Jézus Anyja, Szűz Mária.

Az egyháztörténet a keresztény ókor végéről is tudósít arról, hogy volt Szűz Mária-jelenés. Azután az évszázadok folyamán emléke elhalványodott. Ami figyelemre méltó, hogy az utóbbi kétszáz évben több helyütt szavahihető tanúk jelentkeznek, hogy megjelent Szűz Mária, és több esetben csodás gyógyulások is történtek. Volt a középkor végén is, illetve az újkor kezdetén Dél-Amerikában, Guadalupében Mária-jelenés, amihez olyan missziós tevékenység társult, hogy Dél-Amerika most is földünk legkatolikusabb földrésze, és arra a kegyhelyre mennek legtöbben minden évben. Tehát megelőzve Fatimát, Lourdes-ot, Csensztochovát és az összes többit, hiszen Dél-Amerika és Észak-Amerika népe közül a katolikusok sokan látogatják a kegyhelyet.

Volt a papi otthonban egy idős atya, tavalý hunyt el, aki elmesélte, hogy ő volt ott. De olyan mérhetetlen tömegek vannak ott, hogy mozgólépcsőszerűség viszi a kép előtt az embereket, mert nem lehet ott elidőzni sem, mert olyan sokan vannak.

Mit kell nekünk tudni általában ezekről a jelenésekről? Egyáltalán mennyire szerves részei hitünknek? A Kinyilatkoztatás, Isten teljes és végső üzenete lezárult az utolsó apostol halálával, Szent Jánossal. Attól kezdődően hitünk igazságait, a hitletéteményt már csak mélyíteni vagy még jobban megmagyarázni lehet. Ebből adódóan egyetlenegy jelenés nem hozhat új kinyilatkoztatást. Tehát lehet azt mondani, hogy az ismérve a jelenéseknek, hogy az ott elhangzó üzenetek és szavak egybe kell hogy vágjanak az evangéliummal, az Egyház tanításával. Általában mindig az evangélium bevezető gondolatát ismétlik, hogy térjünk meg, imádkozzunk, engeszteljünk. Ezt ki szokta emelni minden kegyhelynek a Mária-üzenete és jelenése.

Az is megfigyelhető, hogy ezekhez a kegyhelyekhez a hitélet megnövekedése társul. A szentgyónások száma megnövekszik, a szentáldozásoké szintén, és mindenképpen Jézus Krisztushoz vezetnek el bennünket. Tehát sohase önállóan egy ilyen Mária-kultusz, hanem mindig Krisztushoz kapcsolódón Mária megjelenése és üzenete.

Az is érdekes, hogy általában egyszerű gyermekeknek jelenik meg a Szűz Mária. Még régebben Pápai Lajos győri püspök úr gyóntatója volt a központi szemináriumnak, és én is odajártam. Bár nem voltam növendéke, föl tettem neki a kérdést, hogy miért mindig gyermekeknek jelenik meg a Szűz Mária. Miért nem jelenik meg Karl Rahnernek, a nagy híró teológusnak, Baltazárnak és ilyeneknek. Akkor a püspök úr kicsit humorosán, de komolyan fogalmazva ezt mondta: Tudod, ha azoknak megjelenne, azok szégyellnék, hogy nekik megjelenik a Szűz Mária. Azáltal, hogy gyerekeknek jelenik meg, ebben is van valami nagy igazság. Jézus nemegyszer találkozott gyermekekkel, karjára vette, megáldotta őket, vagy a nagyobbakat is szeretettel fogadta. A tanítványoknak többször mondta, hogy ilyenek

legyenek. Nem azt mondta, hogy büntelenek ezek a gyermekek. Ilyeneké az Isten Országá. Mert vannak olyan képességeik, amelyeket mi már elveszítettünk. Például az őszinteség, a bizalom, a rácsodálkozás. Mindaddig megvan egy gyermekben, amíg az ellenkezőjéről meg nem bizonyosodik vagy el nem rontják benne ezt a képességet. Mi már nem tudunk gyermeki módon hinni. Nincs olyan bizalmunk, mert mindig kételkedünk, annyiszor becsaptak bennünket. Van bennünk egy nagy tartózkodás. A gyermekek sorsa, hogy általában nagyon sok megpróbáltatásban lesz részük később. Tehát nem szoktak megdicsőülni itt a földön, hanem végigkísérik őket a megpróbáltatások, a keresztek sokasága, így volt ez Bernadettel, a fatimai látnokokkal is, és a többiekkel is. Ez is megszívlelendő és elgondolkodtató jelenség.

Az utóbbi száz évben való megjelenések pedig profetikusak is voltak. Nagy veszedelmekre hívták fel a figyelmet. Fatimában 1917-ben volt valami érdekes napjelenség, aminek még fényképes tanúsága is volt. Szűz Mária kijelenti: nagy megpróbáltatás vár az emberiségre, Oroszország el fogja terjeszteni istentelen tanait, de a végén meg fog térni. Ezt mondja a Szűzanya 1917 tavaszán, nyarán. Eljött az a bizonyos november 7-e (ahogy az oroszok számolták, okt. 25-e). Eljött a történelem legszervezettebb, leggyilkosabb rendszere. Hozzávetőlegesen a kommunizmusnak 100 millió halottja lett. Erről nem szoktak beszélni.

De ugyanígy megjelent a fasizmus előjelzéseiként is Banneaux-ban, *még*hózzá 1933-ban, Hitler hatalomra jutása évében. A náciizmus is istentelen volt, de még mennyire. És hozta magával a maga gyilkos eszközeit. A 80-as évek elején hallottunk Medjugoréről. Az *Egyház* még nem ismerte el, de hallottunk róla. És akkor jött az üzenet, hogy nagyon nagy megpróbáltatás vár az emberekre. Eltelt tíz esztendő, jött a délszláv háború. És milyen gyilkolás, milyen emberirtások voltak! Jelzéseként: térjetekek meg, imádkozzatok! A Szűzanya megszólít bennünket. De nem szívleljük meg eléggé.

Ezeknek a jelenéseknek mindig van teológiai, azaz a végső időkre mutató üzenetük is. Hogy az embert fölhívja a megtérésre és általa a Krisztushoz kötődésre és kapcsolódásra, és fölhívja a figyelmét arra, hogy az üdvösséget komolyan kell venni. A kárhozatot is. Mert mint lehetőség előttünk áll a kárhozat is. A megátalkodottságnak, a teljes gyűlöletnek és szeretetlenségnek a világa. Nem találkozunk ilyenekkel napjainkban? De még mennyire.

Lourdes! Az is érdekes módon egy ilyen kiélt és mérhetetlen szenvedések után lévő Franciaországban keltett nagy föltűnést. Mert jó ötven évvel előtte volt a francia forradalom, amelyet sokan olyan dicsőségesnek tartanak. Most már a jobb érzésű franciák is tudják, nagyon sok volt a gyilkosság és kegyetlenség, tízezerszámra öltek meg embereket. Negyvenezer guillotine-lefejezés történt a szabadság-egyenlőségtestvérséget hirdető Franciaországban. Eljutottak a teljes kereszténység tagadására. Valamiféle isteneszme volt, de csak az észnek. Egymást irtották. Először csak a kereszt alá írták, hogy Krisztus, a tegnapi Urunk. A Notre-Dame-székesegyház oltárára egy színésznőt ültettek, megtömjénezték mint az „ész istennőjét”. Mondanom sem kell, hogy ő is nyaktilon végezte be életét. De egymást is irtották.

Ezután jött egy kegyetlen materializmus, amelyet az orvostudomány is átvett. Épp a napokban halottam, a 19. század volt az, amelyik a pszichoszomatikus, testi-lelki kapcsolatát az embernek elvetette. Elég csak a testét gyógyítani materiális módon, mert az úgy működik, mint egy gépezet. Mindent meg lehet oldani gyógyszerekkel és más mechanikai ráhatással. És jön Lourdes, ahol lelkileg gyógyulnak meg az emberek, sokszor a lelki gyógyulás folytán meggyógyulnak testileg is.

A történet, úgy gondolom, mindenki előtt ismerős. Egy nagyon egyszerű kis molnárléány, akinek a családja egyre szegényebb lett, mert az apja molnár volt, egyszer faragta a malomkövet, és kiütötte a repülő kő a szemét, nem tudott dolgozni. Szinte hajléktalanok voltak, a város egyik börtönében laktak. Elküldik a leányt, hogy fát szedegessen. Ekkor találkozik Bernadetté a Szűzanyával. Megjelenik az Asszony. A franciák mindenkit magáznak, ezért szólítja a hölgyet „Ön”-nek – a kis Bernadetté is magázza a Szűzanyát. Mária kéri, hogy építsenek ide kápolnát, és jöjjenek, imádkozzanak. Aztán megkaptatja vele a földet, hogy itt lesz egy forrás. Valóban fakadt ott egy forrást, amely ma is megvan. A plébános azt mondja Bernadette-nek, hogy kérdezze már meg ezt a hölgyet, hogy kicsoda. A hölgy azt mondja: Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás. Ez új dogma, de valóságtartalma a régi, négy évvel azelőtt hirdette ki IX. Pius pápa Rómában. Úgyhogy egy átlaghívő nem tudta, mit jelent az, hogy Szeplőtelen Fogantatás. Sokszor még ma sem tudja. – Épp idefelé jövet hallom a rádióban: egy vallási szakértő beszélt a muszlim vallásról, hogy abban valamiképpen benne van Jézus tisztelete is, és hogy ott elfogadják: Jézus szeplőtelenül fogantatott. *A Szeplőtelen Fogantatáson mi nem ezt énjük.* Szűz Mária büntelenül fogantatott. Ebben az is benne van, hogy ha valaki testi módon férfitől származik, akkor az

bűn. Nem. Az eredeti bűnt visszük tovább mint megterhelést. Mária azonban úgy fogant az anyja méhében, hogy mentes volt az eredeti bűntől. Mentés volt később a személyes bűntől is. Éspedig azért, hogy méltó legyen a mi Urunk, Jézus Krisztus anyjának. – Bemutatkozik, hogy „Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás”. A helyi plébános és a püspök gondolkodik, csak lehet itt valami természetfölötti jelenség, ha ilyen teológiai szakszavakat mond ez az egyszerű lány, aki nemcsak egyszerű, hanem egy kicsit butácska is.

De milyen az Isten fintora, gondviselése. Nem jut most eszembe annak a franciának a neve, aki a franciák első kommunista párttitkára volt. Egy ilyen nevű fiú egy osztályba járt Bernadettel. Bernadett butácska volt, és ezért a számápadba ültették. Az egykori párttitkár nevű fiú, aki nagyon okos volt, kitüntetett helyen ült. Mindenből kitűnő volt, még hittanból is. A kis Bernadetté által közölt hírt a Szűzanya. Ő pedig lett egy nagy kommunista.

Nem elég csak az ismeretek rendszere. Annak idején az Államegyházi Hivatalban tudtak mindent, ismerték az Egyház Törvénykönyvét is. Csakhogy ez nem elég. A Biblia Évében mondom, nem elég olvasni a Bibliát, ha az engem személyesen nem érint. Ha nem fogadom el úgy, mint az Isten Szavát, akkor semmit sem ér.

A kis Bernadetté így fogadta. Később zárdába ment, Nevers-ben van eltemetve. Tizenhárom évig volt nővér. Nagyon sok megpróbáltatást élt át, keresztút volt az élete, de Isten igazolta őt. A teste nem bomlott föl a halála után. Balzsamozás nélkül megmaradt. Én magam is láttam. Nem úgy, mint azok a váci múmiák, amelyeket meg lehet tekinteni. Ezen a kegyhelyen csoda dolgok történtek.

Nem az a nagy dolog, hogy ott voltak a testi gyógyulások. Hétezeret tartanak nyilván, de az egyház csak hatvanhetet ismer el, ezek esetében természetes ésszel és a tudomány álláspontja szerint nem magyarázható meg a gyógyulás ténye. Nagyon alapos és körültekintő az egyház a vizsgálódásban, hogy valamit elfogadjon. Akár egy csodás gyógyulást, akár egy kegyhelyet, hogy annak természetfölötti valósága van. Lourdes ezek közé tartozik, mert mindössze öt van az egész világon. Attól függetlenül mehetünk Pálosszentkútra, Máriaremetére, de ezek nincsenek egyházzal elfogadva. Ami még érdekes, hogy nem teszi kötelezővé az Egyház az ott elhangzó kinyilatkoztatás elfogadását. Nem kell minden katolikus embernek mindent elfogadnia, jó, ha elfogadja azt, ami egybevág az evangéliummal.

Itt, ezen a kegyhelyen gyógyulások is történtek. Még többen hitben gyógyultak meg. Volt egy orvos, aki Nobel-díjat kapott, Alexis Carell. Hosszú ideig ápolt egy beteget, mintegy húsz évig. Akkor még ateista volt. Azért kísérte el Lourdes-ba a beteget, hogy bizonyítsa, hogy itt semmiféle gyógyulás nincsen. A szeme láttára meggyógyult. Az a teljesen lebényt beteg a tolókokosiból fél óra alatt fölállt, és meggyógyult. Az orvos majdnem megtébolyodott. Leírta emlékeit, amelyek a 40-es évek elején történtek a múlt évszázadban. Nem volt akárki, Nobel-díjas volt. Valóban történt csodás gyógyulás. Egy újságíró fölkereste azokat, akik nem gyógyultak meg. Mi történt velük? Mindenki elmondta, hogy lélekben nagyon sokat kapott, lélekben ott meggyógyult.

Érdekes, hogy mindig a szenvedéssel kapcsolatos Szűz Máriának a vigasztalása és szava. Jóllehet ő a Szeplőtelen Fogantatás, de tevékenysége a Fájdalmas Anyáé. Aki ott áll a kereszt alatt, és ahogy Jánost fiának fogadta, ugyanúgy fiának fogad minden szenvedőt. Szűz Máriának itt is óriási üdvösségtörténeti szerepe van. Mert nem hogy eltávolítana bennünket Jézus Krisztustól, hanem közelebb visz bennünket.

Protestáns testvéreink ezt nemigen tudják felfogni. Átvették tőlünk *A keresztfához megyek* kezdetű csodálatos nagybőjti énekünket. De figyeljék meg! Amikor ezt éneklik, már kimarad az „Ott talállak, ó, Szűzanya”. Miért marad ki? Nem állt ott a Szűzanya a kereszt alatt? A katolikus ember még látásmódjában is egyetemes. Nincsen csöklátásunk. Rátékintünk Krisztusra, az értünk keresztben függőre, és megnézzük azt, hogy kik vannak körülötte. Ha Szent Pál elmondhatta azt, hogy: „Kiegészítem testemben, ami hiányzik Krisztus szenvedéséből”, mennyivel inkább elmondhatta más.

Mert Szűz Mária áll a kereszt alatt. A Bibliában megvan a testtartásnak az értelme és jelképisége. Itt ülhetünk, mert az atyai házban vagyunk. Mert otthon érezhetjük magunkat. Letérdelünk, mert az Isten előtt hódolunk meg. Ha nincs benn az Oltáriszentség, akkor nem hajtunk térdet templomainkban. És állunk, mert az állás a győzelmes Krisztushoz való tartozást jelenti. István diakónus halálában látta Jézus Krisztust az Atya jobbán állni. És Szűz Mária állt. Micsoda lelkierő kellett ahhoz! A legnagyobb emberi szenvedés egy anyának megtapasztalni fiának halálát. Annál nagyobb fájdalom nincs. Még a házastárs elvesztése sem lehet olyan, mint a saját gyermekének az elvesztése. S Mária áll a kereszt alatt.

Egy régi üdvtörténeti párhuzamban Ábrahámot próbára tette az Isten. „Szeretsz engem úgy, mint a

pogány isteneket szeretik a pogány hívek? Föl mered-e áldozni fiadat?” Tudniillik ez egy nagy kísértése volt Ábrahámnak. A pogányok meg merik tenni, hogy föláldoztak embereket. Voltak emberáldozatok. – Megpróbálja Ábrahámot Isten, szeretsz-e engem ennyire. És Ábrahám teljes szívvel megtenné, de Isten nem akarja ezt. Jön a szabadító angyal, és rámutat egy kosra: Ezt áldozd föl! Megmutattad hitedet, hogy értem mindenre képes vagy.

Szűz Mária esetében nem jött a szabadító angyal, nem mutatott rá egy bárányra, hogy Jánossal együtt menjetek, ajánljátok föl azt. Pontosan abban az órában halt meg Jézus a kereszten, amikor a templomtérén a zsidó húsvét szerint levágták a bárányokat. Jézus az Isten Báránya, kinszenvedi a halált. És Máriának végig kell néznie. Azt mondja Szent Bernát: Meghal velem együtt lélekben, hogy lélekben velem együtt fel is támadjon. Milyen erős asszony Mária, aki ezt a szenvedést végigéli!

Ezért ösztönszerűen a keresztény nép bánatában mindig hozzá menekedik. Mert ő átélte az emberileg átélhető legnagyobb fájdalmat. Lovász Irén, egy protestáns művésznő – saját fülemmel hallottam a rádióban, hogy mondta: De kár, hogy nincsenek Mária-énekek a protestáns énekeskönyvben. Hogy mekkora könnyebbséget jelentett azoknak, akik énekeltek, amikor bánatuk volt: *Áll a gyötrött Isten Anyja* vagy *Nyújtsd ki mennyből, ó, szent Anyánk*, kezedet. Szűz Mária megélte az emberileg legnagyobb fájdalmat, és Krisztushoz viszi azokat, akik segítségét kérik. Jézus a kereszten Jánost Szűz Mária pártfogásába ajánlotta, és fiának fogadja. Ez óriási kincse a mi hitünknek, hogy Máriához menekülhetünk.

A mi első szent királyunk, Szent István, úgy gondolom, hogy azért ajánlotta az országot, a koronát Máriának, mert ő is elveszítette a fiát. Fölajánlhatta volna a Szentháromságos egy Istennek is. Fölajánlhatta volna Jézusnak, a Föltámadottnak. Nem! Máriának ajánlotta föl. Mert az ő lelki kétségbeesésében rokon leiekre talált Máriában. Mindent átélt, amit ember átélhet, ezért az ő anyai pártfogása hathatós segítség számunkra.

Szentatyánk, XVI. Benedek pápa most, a betegek világnapjára a szokásosnál is hosszabb körlevelet adott ki, ami Lourdes-dal kapcsolatos. Ezt írja benne: Mária Szeplőtelen Fogantatásáról csak úgy tudunk elmélkedni, ha engedjük, hogy magához vonzzon minket az ő „igen”-je. Amely csodálatos módon Krisztushoz, az emberiség Megváltójához és az ő küldetéséhez fűzi. Mária kézen fog és vezet minket, hogy Isten akaratára kimondjuk a mi saját igenünket, örömmel, szomorúsággal, reménnyel és csalódással átszótt teljes létünkkel annak tudatában, hogy a próbatételek, a fájdalom és a szenvedés nem szegényíti, hanem gazdagítja földi zarándokutunkat.

Ez az igazi Mária-tisztelet. Odamegyünk *Hozzá*, kimondjuk az igent, s ő Krisztushoz vezet bennünket, a mi életünket. Mert ki mondhatná el, aki már hosszabb időt élt, hogy az öröm mellett mennyi szomorúság volt az életében, a remény mellett mennyi csalódás. Ezt a nagyon kusza lelkiállapotot nem lehet egyszerűen csak fizikai eszközökkel föloldani. Mert ha föl lehetne, akkor nem volna annyi depressziós ember Magyarországon s egyáltalán a jóléti államokban. Hanem úgy, ha megkeressük azt a forrást, ahol a szenvedésre gyógyírt találunk.

Van egy középkori német közmondás: Gondolj mások nagyobb megpróbáltatására, hogy kisebb terhed könnyebbé váljék. A keresztény embernek kézenfekvő, hogy a szenvedő Krisztushoz és mellette a kereszt alatt álló Fájdalmas Szűzanyához forduljon. Mária közbenjár, hogy fel tudjuk dolgozni azt, ami ér bennünket.

Mária ott, a kereszt alatt is szívében hordozta a lélek derűjét, benne élt az a hit, amit az angyal mondott neki harminchárom évvel korábban, hogy az Úristen nekiadja Atyjának, Dávidnak trónját, és uralmának nem lesz vége. Micsoda hit kellett ahhoz, amikor látnia kellett az agonizáló Fiút a kereszten. Át fog derengeni a föltámadásnak a ténye. Az egyházatyák úgy magyarázzák, hogy azért nem kellett megjeleni neki a föltámadt Krisztusnak külön, mert ott is benne élt ez a belső remény, hogy Fia föl fog támadni. Éppen ez a nagy hit lendítette át a szenvedésen, a szenvedésben megmutatta Isten iránti hűségét.

Lourdes éppen erre jó példa. Ha valaki oda elmegy, de más kegyhelyen is, az a legmegrendítőbb, hogy viszik a betegeket. Önkéntes fiatal fiúk és lányok rászánnak a nyarukból egy-két hetet, és tologatják ott a körmenet alatt az elesetnél elesettebb embereket. A hitnek a jele, hogy mi a betegséghez hogyan állunk hozzá. Nem azt mondjuk, hogy eutanáziában irtsuk ki ezeket az embereket. Hanem azt mondjuk, ha Isten megengedi, akkor még ennek is van értelme. Mert Fiában és az ő Anyjában kiváló példát látunk rá, hogy ennek van értelme. A mi életünk sem mentes a szenvedéstől. A mi magyar népünk is keresztutat jár, a gondolkodó és lelkiismeretes része ezt tudja. Aki nem gondolkodik, és nem lelkiismeretes, annak mindegy. Erre szoktam mondani Szent Ágoston megállapítását, amikor Karthá-

gót a vandálok pusztították. Sokan akkor azt sem vették komolyan. Azt mondta Szent Ágoston: A nép meghal, de cirkszt kíván. Ma is így vannak sokan Magyarországon: meghalunk, fogyunk, de kell nekik a show-műsor, minden este az Önök kérték, az agylágyító műsorok, ahol a legyőzhetetlen tudatlanság állapotába viszik el az embereket. Van egy másik rész, amely magatehetetlen. Mit tegyünk, mi lesz ezekkel a mostani gyerekekkel, mindennap halljuk a bűnözést, a betörést, a gyilkolást, már lassan megszokottá válik. Keresztutat járunk.

Lourdes-ban a 11. állomást az 56-os forradalmárok, emigrációs magyarok általi adományokból állították fel. Jézust keresztre feszítik. A magyarokat keresztre feszítik, ezt látták meg ebben az állomásban. Úgy gondolom, hogy népünknek jobbik része most is ezt a keresztre-feszítettséget éli át. De nem szabad belekeserednünk, mert éppen Krisztus, aki meghalt a kereszten, Mária, aki lélekben meghalt vele együtt, Ő a mi reményünk. Ők átmentek a legnagyobb szenvedésen, utána elénk adták a föltámasztásba vetett komoly hitet, így éljünk mi is, mai magyarok, mai keresztények, amikor hozzá menekülünk. Szűz Mária legyen mindannyiunk édesanyja. Ezen a nagybőjtön hozzunk el bánatunkat, ne pusztán sopánkodva, hanem imádkozva, följajánlva, hogy elfogadom bűneim bocsánatáért, másokért, az Egyház nagy céljaiért és magyar népünkért.

Esterházy János, a Felvidék nagy vértanúja szent ember volt. Menynyit szenvedett. Magyarságáért, kereszténységéért ajánlotta föl börtönéveit, ahol végül is meghalt. Ilyenek előttünk járnak. A hit nagy példaképei ők. Megmutatják, hogy ők is besorakoztak Krisztus keresztre alá, ahol áll Mária, János apostol és a keresztény vértanúknak, hitvallóknak a sokasága. Ide kell nekünk is mennünk. Tudnunk kell azt, hogy a keresztek át fognak alakulni, a végén a Mennyei Atya mint egy tövist kihúzza testünk-ből a szenvedést. Akkor majd meglátjuk annak az értelmét, aminek most nem látjuk. De biztos, hogy van, mert akkor Jézus, Szűz Mária nem élte volna át. Legyen lelki vigasztalásunkra, legyen igaz evangéliummá a lourdes-i jelenésen való elmélkedés és visszagondolás, hogy Szűz Mária, aki ott megjelent, és fölszólította Bernadettet az imádságra, a megtérésre, az életünk megváltoztatására, jobb útra terelésére, legyen ennek a nagybőjtnek is, mindennapjainknak vissza-visszatérő programja. Amen.

Nagybőjti pásztorlevél

Az egyházi év visszatérő megszentelt időszaka a Nagybőjt, amelyről a világ nem vesz tudomást és sok keresztény ember is azt gondolja róla: Egyébként is sok terhe van az életnek: kilátástalanság, szenvedés, miért kell még magunkra vennünk egy újabb keresztet? A pusztába vonuló Jézus, aki negyven napig bőjtben, önmegtagadásban élt, és győzött a kísértő fölött, az Atya iránti hűségében megerősödve kezdte megváltói munkáját, és ezzel példát adott nekünk is.

Szent Lukács evangéliuma két leiekről tesz említést: a Szentlélekről, akinek ösztönzésére Jézus kiment a pusztába, és a gonosz leiekről, a Sátánról, aki megkísértette.

A Szentlélekről tudjuk bérmlásunk óta, de nem eléggé tudatosítottuk, hogy Ő az ígéret, Igazság, a Dicsőség Lelke, Isten ajándéka, személyes szeretete az Atyának és a Fiúnak, Jézus emberségének teremtetője, aki végig vele volt, aki a halálból is feltámasztotta. A gonosz leiekről, vagyis a Sátánról hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy nem létezik, mitológiai mese, pedig hatását tapasztaljuk nap mint nap, amikor a bűn botrányig fokozódik a világban.

Az ősegyház idejétől a lelki vezetők megkülönböztették a jó vagy a rossz szellem hatásait, amely tanítás ma is nagyon tanulságos. A legfontosabb megállapításaikból néhányat érdemes megemlíteni. A Szentlélek megvilágosítja az értelmet, és rámutat az igazságra. Helyes szándékot ad a cselekvésben, általa az ember egyszerűvé, őszintévé, igazmondóvá válik. Általa az evangéliumi viselkedés megmutatkozik a szelídségben, a jóságban, az önzetlenségben. Türelem a testi-lelki szenvedésben. A benső béke, a lélek derűje és szabadsága segít a mindennapokban. Addig a gonosz lélek, a hazugság atyja homályt, hamis káprázatot és sötétséget okoz az értelemben. Az ember erkölcsi életében a múlandó dolgokkal való törődés, gőg, hiúság, nagyozolás, kétségbeesés eljuthat egészen a megátalkodott kemény szívig. Ennek következménye az elidegenedés Krisztustól, a szenvedélyek lázadása, a fegyelem fellazulása, türelmetlenség a próbatételekben és a földi dolgokhoz láncolt lelkület. Ki ne ismerne rá ezekben közülünk a szekularizált világ jelenségeire.

Jézus hármasság megkísérlésének gyökerében ott van a választás, hogy Isten szeretete helyett a bálványokat keresse. János evangélista levelében már osztályozza ezeket. „Ha valaki szereti a világot, nincs meg benne az Atya szeretete, mivel minden, ami a világban van: a test kívánsága, a szem kívánsága és az élet kevélysége.” (1Jn 2,16) Jézus megkísérlésének emberi tanúja nem volt, ő mondhatta el

tanítványainak a mi okulásunkra, hiszen az egész történelmen végigvonul a próbatétel más-más formát öltve.

A kövek kenyérré változtatásának kísértése materialista korunkban a birtoklás és élvezethajhászás formájában ölt testet. Akik így élnek – magukból kiindulva –, azok az Egyházat azzal vádolják, hogy csak a hatalomra és pénzszerzésre törekszik, s nem az emberek üdvösségéért fáradozik. Ugyanakkor azt is szeretnék, hogy az Egyház tagjai ettől a világtól és világi hatalomtól várják jobb sorsukat, és ne a Gondviselésben bízzanak.

Tanulnunk kell Jézustól, akinek éhségét elsődlegesen az Atya akaratának teljesítése csillapította (vö. Jn 4,34), ezért ne tapadjon szívünk a világ javaihoz, hanem mint eszközöket használjuk fel az evangélium szolgálatában. A mai időkre már nagyon enyhévé vált böjti fegyelem és hústilalom a lelki élet fontosságára emlékeztessen bennünket, valamint ezzel is vállaljunk szolidaritást a világ éhezőivel. Ajánlatos újfajta önmegtagadási gyakorlatokat keresni, mint például a türelem gyakorlását, amely megnyilvánulhat az indulatok és a szó fegyelmében. Az időt rabló és sokszor nagyon értéktelen szórakoztató médiumokra fordított időt használjuk fel imádságra, emberi kapcsolataink (család, beteglátogatás, barátság) ápolására.

A Sátán leboruló imádást kért Jézustól, hogy övé legyen a világ. A jót a gonosszal szövetkezve akarta sugallni. Korunkban visszatérő kísértő vád, hogy a világ békétlenségének – de még egy társadalmon belül is – oka a vallás, amely a jónak álarcában megosztottságot teremt.

Egyházunk – Krisztus tanítása nyomán, aki békét hagyott ránk – a békességet szolgálja, de nem elvtelenül. Hitünkért, abból *származó* erkölcsi magatartásunkért ki kell állnunk, még hogyha az elmentmondás jelei vagyunk is a világban. Családunkban, munkahelyünkön sem lehetünk megalkuvók. Mert aki Jézust megvallja az emberek előtt, azt Jézus is megvallja a mennyei Atya előtt.

A Sátán azon kísértése, hogy vesse le magát a templom párkányáról, a mai show-műsorok világát idézi, ahol a szemfényvesztés hamis káprázatával eltereli a figyelmet a lényeges dolgokról. A pillanatnyi eufóriát követi a kiábrándultság és az a depresszió, ami már gyermekkortól kezdve szinte népbetegséggé lett. A Nagyböjt eleji hamvazás, a kereszt-utak végzése emlékeztet bennünket arra, hogy életünk múlandó, és sok viszontagságon át jutunk be Isten Országába (vö. ApCsel 14,23). Ez a lelkület megóv az elkeseredéstől, és talán nem leszünk világi értelemben mindig boldogok, de sosem leszünk boldogtalanok.

A nagyböjti idő nem múlhat el a bűnbánat gyakorlása nélkül. Mi nem azt mondjuk, hogy mindenki bűnös, hanem a szentmise imádságában és a gyónásban is magunkra vonatkoztatva valljuk, hogy „én vétkem”. „Ha azt állítjuk, hogy nincs bűnünk, önmagunkat csaljuk meg, és az igazság nincs bennünk.” (1Jn 1,8) Egy embertől sem várhatjuk el, hogy sohase kövessen el hibát vagy bűnt, ahogy mi, keresztények sem vagyunk büntelenek, de igaz vallásosságunkhoz hozzátartozik a személyes bűnvallomás, bűnbánat, megtérés és jóvátétel. Ennek tökéletes formája, ha Isten szeretete miatt tesszük.

Itt az alkalmas szent idő, hogy újra meg újra átéljük az örök igazságokat, a szükséges gyakorlati következtetéseket levonjuk magunk számára. Legyen ez a Nagyböjt egy lépcső életünkben az Isten felé haladás útján.

2007 Nagyböjtién

Nagyböjti lelkigyakorlat

1. beszéd

Krisztusban szeretett Testvéreim!

Ez idei nagyböjti lelkigyakorlatunkat Jézus példázatai alapján tartom, amelyek részben Máté evangélistánál a 13. fejezetben található, vasárnap pedig a soros evangélium példázatát a tékozló fiúról teszem elmélkedés tárgyává, hogy abból a mi életünkre üdvös gondolatokat próbáljak levonni és hogy azt könnyebben legyen tettekre váltani.

A mostani példázat az Úr Jézusnak az Isten Országára vonatkozó, jövőben bekövetkező életéről szól. Az Úr Jézus előre fölkészítette apostolait, fölkészítette az Őt követő híveket, hogy amikor szembe találkoznak a gonosszággal, a rosszal, a gyarlósággal magában az Egyházban is – mert hiszen az Egyház benne van az Isten országában –, akkor ne botránkozzanak meg, hanem gondoljanak vissza arra, hogy az Úr Jézus ezt már előre elmondta. Ugyanis akkor, amikor Jézussal találkoztak, egy nagy,

ideális vonzásban éltek az apostolok, itt az Úr Jézus, a bűntelen Isten Fia, itt vagyunk mi, akik lelkesedünk érte. Azután majd jön a Szentlélek, teljesen átalakít bennünket. Itt nem lehet arról szó, hogy valamiféle gyarlóság, bűn felüsse a fejét, hanem ez lesz majd – ahogyan a történelemben voltak ilyen alakulatok, mint például a katarok, a tiszták. És sok reformmozgalom úgy indult, hogy olyan bűnös ez az Egyház, ebből ki kell lépni, és kell egy új, tiszta szentek közössége. Erre készítette föl az Úr Jézus a tanítványokat nagy-nagy józansággal, hogy amíg ebben a világban élünk, a gonoszság titkával, a gonoszság misztériumával találkozni fogunk. Mint ahogyan találkozunk a mi időnkben is. Eleget szörnyülködünk és botránkozunk, hogy milyen ez a körülöttünk lévő világ, de ha azután jobban belenézünk, mi van az Egyházunkban, sőt mi van a mi lelkünkben...

A gonoszsággal általában nem tudnak mit kezdeni az emberek. Mert nincsenek fölvilágosítva annak eredetéről. Ebből adódóan azt mondják, ez benne van a fejlődésben, ennek lennie kell. Egyáltalán mi is a gonoszság, ki tesz különbséget a jó és a rossz között? Az, ami a törvény által tiltva van, az a rossz? De hát a törvény lehet ilyen is, olyan is. Mi a gonoszságnak az eredete? Mi a nagy egészben szemlélve ennek valóságát visszamegyünk egészen az eredetig, amikor az isteni teremtés, amely alapvetően jó volt, mert Isten úgy találta, hogy mindaz jó, amit alkotott, egyszer csak megjelenik benne a gonoszság. A dogmatikából tudjuk, hogy a gonoszságnak van szellemi atyja. Ez a gonosz lélek, a Sátán, aki nem a Ludas Matyi kelléke, egy szőrös, patás, szigonyos létező, amelyen csak nevetni lehet, hanem a valóság igazi, döbbenetes és tragikus mozgatója, mert van szellemi atyja a gonoszságnak. És valaki mondhatná: az Isten ilyet is teremtett? Nem teremtette Isten a gonoszságot, hanem a szabadságban volt benne. Valahogy – ez ugyan gyenge hasonlat – a hideg nem önmagában hideg, hanem a melegnek a hiánya. Ugyanúgy a gonoszság az Istennek, a jónak a hiánya, illetve elfordulás az Istentől. És azt mondja a mi hitünk, hogy a kezdet kezdetén a szellemi lények között voltak olyanok, akik szabadságukat rosszra használták, és a gonoszság szellemi atyjává váltak. Nem lehet letagadni, hogy létezik a gonoszságnak ilyen fajtája. – Tehát ilyenek teremtette Isten a világot? Nem! Hanem jónak és szabadnak. De a szabadságban benne van ez. Ha mi, emberek csak jót tudnánk tenni, akkor igazában nem is lenne semmi érdemünk, mert akkor robotemberek lennénk, programozottak. Valójában ott lehet a jóról és a rosszról szólni, ahol szabadság van. Ameddig egy gyerek kényszeredetten teszi a jót, mert fél a szüleitől, addig az ő szeretete nem igazi. Az az igazi szeretet, amikor megtehetné a rosszat, de nem teszi meg. Hanem szeretetből jót cselekszik.

Így vagyunk mi Atyánkkal, az Istennel, aki szabadságot adott, és szabadon akarjuk Őt szeretni. De volt, aki nem akarta szeretni az Istent, és ez a gonosz lélek. Itt van a messiás távolban a gonoszságnak a szellemi atyja. Az Úr Jézus ezt egészen emlékezetessé teszi az ő példázatával, ami akkoriban egy mindennapos dolog volt. Mondják a Szentföldet járt emberek, akik régen jártak a Szentföldön, látták, hogy az aratáskor a konkolyt szedik ki a gabonából. Ez is egy olyan növény, amit a mostani gyerekeknek talán már az interneten kell mutogatni, nézzék meg, hogy mi a különbség a konkoly és a búza között. Ugyanis a gyomirtás következtében talán már ez is kipusztult. Ausztriában már ez is védett növény. De abban az időben a konkoly jelen volt a gabonában. A görög neve a zuzánia, a franciák ebből vezetik le a viszály szót. Vannak itt mezőgazdászok is, vadító vadócnak mondják a konkolyt is. Való igaz, hogy magát az ember is mentálisan megbetegíti, ha a konkolyt megeszi. Akkor is tudták az emberek, akik ezt látták, hogy a konkolyt nem lehet beleőrölni a lisztbe. Hogy lehet ezt eltávolítani? Ez a kép, ez az egész az Egyházra vonatkozik, az Egyház helyzetére. Az Úr Jézus azért mondja ezt a példát, hogy ezt megjegyezzék. Mert a példázatok arra valók, hogy emlékezetünkbe idézzük és továbbgondoljuk. Ha Jézus meghatározásokat mondott volna, például mint a filozófusok, először is nem értenénk, másodsor már rég elavultak volna azok a meghatározások. De ezek a példázatok örök időkre szólnak.

Elindítja Jézus a beszédet, vetik a búzát, de éjszakának idején jön az ellenség, és elhinti a konkolyt, amíg a szolgák alusznak. Ez is egy mindennapos tapasztalat, a bűnt jobbra titkon cselekszik az emberek. Amikor már annyi szeméremérzetünk sincsen, hogy világos nappal, mindenki szeme láttára követik el, akkor már nagyon nagy baj van. Általában éjszaka követik el az emberek a rablást, a lopást és a sokféle bűnt. Látjuk, hogy a bűnözők is eltakarják az arcukat, amikor elfogják őket és odateszik a tévé kamerája elé. Gondoljunk azokra az akciókra, amikor símaszkosan, mindenféle azonosító jel nélkül tettek bizonyos brutális tetteket. Vagy amikor meghozták azt a rendeletet, és tanakodtak, vajon lehet a tizennégy éves gyerekeket pornográf célokra használni. És akkor rákérdeztek: ki javasolta, ki mondta ezt? Ó kérem, ez kormánytitok. El van rejtve hosszú évekre. Ez az az éjszaka, amikor nem akarják az emberek, hogy tudják, hogy ők követték el a bűnt. De ha jót tesznek, akkor azt mindig nagy táblán hirdetik, hogy ők ezt cselekedtek. Mennyire valóságos dolog ez. A hétköznapi embernél pedig

ez úgy jön elő, mint a régi hithirdetők mondták: amikor elkövetik titkon a bűnt, akkor a gonosz lélek elveszi a szégyenérzetedet, de amikor oda kellene menni gyónni, akkor visszaadja. Pedig az Anyaszentegyház nagyon bölcs, mert csak egy embernek kell elmondani, aki titoktartásra van kötelezve. Általában unja is, hogy az emberek bűneit hallgassa. Elég nagy penitencia azt hallgatni, de ez is egy nagy dolog, hogy el kell mondanom más előtt, amit én esetleg titkon tettem.

Azután az Úr Jézus tovább folytatja, Isten türelméről szól. Mert az apostolokban is benne volt ugyanaz a hév, mint a példabeszédben a szolgákban – no, akkor tépjük ki. Most rögtön, azonnal irtsuk ki magunk közül a gonoszt. Van mindig ilyenfajta kísértése az emberiségnek, hogy erőszakos úton kell kiirtani a gonoszszágot. De nem gondolnak arra, hogy amikor ezt tesszük, ugyanabba a bűnbe beleesünk. Isten türelméről szól az Úr Jézus itt ebben a beszédben, ő vár a végítéletre. Azt mondja ezzel, hogy itt a földön végleges igazságszolgáltatás nem lesz. Az ítéletben fog megmutatkozni az ember jósága és gonoszsága.

A Hegyi Beszédben, amikor az Úr Jézus arról beszél, hogy ne szállj szembe a gonosszal, az nem a gonosz leiekre vonatkozik. Hiszen a gonosz lélekkel mindig és azonnal szembe kell szállnunk. Az Úr Jézus nem alkudozott a gonosz lélekkel. Takarodj tőlem, Sátán! A gonosz a görög ragozás szerint a gonosz emberre vonatkozik, és mégis ezt úgy kell értenünk, hogy ne állj bosszút rajta. Ne akard őt rögtön megsemmisíteni. Ne tedd, mert akkor belekerülsz az agresszió, a gyűlölet ördögi körébe. Ezt látjuk a világban. Volt egy diktátor, egy nagyon gonosz ember, Húszéin, de összesen nem irtott ki annyit, mint amennyi azóta ott meghalt tízszeresen. Úgy gondolták, hogy fegyveres erővel rendet lehet tenni. Nem lehet fegyveres erővel rendet tenni. Az ember csak belülről kormányozható a jóra. Tehát ilyen mindennapi példák mutatják, hogy legfeljebb meg lehet torolni, de a világ helyzete, sorsa nem megy előbbre.

Tehát ezt akarja az Úr Jézus mondani: tanuljatok a ti Mennyei Atyátoktól, aki fölkelti napját jókra és gonoszokra egyaránt. És türelmet gyakorol. Nem azt jelenti, hogy a keresztény embernek nincs semmiféle eszköz a kezében. Dehogynem. Van a jó példa. Szóvá teszi, mondja és próbálja építőleg vezetni. De hogyha ő maga is beleesik ugyanabba a bűnbe, hogy kiirtom a másikat, megbosszulom, akkor a konkoly órá is átterjed. És az Úr Jézus azért mondta ezt el, hogy amikor mi, emberek szembe találkozunk Egyházunk gyarlóságával, gyengeségével, akkor ne keseredjünk el. Legyünk fölkészülve rá, hogy az Egyházban bizony van bűn. A papok, a püspökök sorában is halljuk – bár ez nagyon megszűre vezet –, hogy mi volt az a diktatórikus rendszer, ami bizonyos embereket arra vitt rá vagy arra kényszerített, hogy esetleg besúgókká váljanak. Mert az igazi radikális megoldás az volna, hogy mind ezeknek a moztatórugóit megkeresni, nem az áldozatokat. De tény, hogy volt ilyen. És nem kell kétségbeesni. Az Egyháznak isteni eredetét pontosan ez mutatja meg. XIII. Leó pápa annak idején, a 19. század végén megnyitotta a tudós világ előtt a Vatikáni levéltárat. Akkor jöttek a ottani tudós bíborosok, és azt mondták: Jaj, Isten ments. Ha elkezdik ezeket az iratokat kutatni, még majd kiderül ez is, az is. Nem baj! Derüljön ki – mondta a pápa. Ebből is látszik, hogy az Egyház isteni eredetű, mert hogyha emberi eredetű volna, akkor már rég fölbomlott volna azok következtében, amik megtörténtek az Egyházban.

Amikor Szent Ferenc elment a *pápához* az ő társaival, akkor azt kérdezte tőle a pápa: Miféle társaság ez, hogy ti egy újabb rendet akartok megvalósítani, meg hogy kéritek, alkotmányotokat fogadjam el? Ti különbek lesztek, mint voltak a bencések és a többiek? Tudtok ti valami olyasmit csinálni? – Szent Ferenc alázatos ember volt, és azt mondta: Szentatyá! Ezek bűnbánó emberek, bűnös emberek, de a megtérés útjára szeretnének lépni. – Az Egyház nem a szentek közössége a földön, az odaát van. Hanem a szentségre törekvőké, a bűnbánóké. Ezért hozzuk elő a Nagyböjtben unos-untalan a bűnbánatnak fontosságát, hogy ha magunkba tekintünk, látjuk azt, hogy mi magunk is mennyi bűnt elkövetünk, kisebb-nagyobb gyarlóságokat. Minél mélyebb bennünk a hit, minél elevenebb az Istennel való kapcsolatunk, annál inkább rájövünk arra, hogy bűnösök vagyunk. Objektíve talán nem, hiszen nem gyilkolunk, nem rabolunk, de miután rájöttünk arra, hogy az Istennek milyen főséges szentsége van, *hozzá* viszonyítva *érezzük* a mi gyarlóságunkat. Amikor Izajás próféta Isten szentségével találkozott, akkor szennyeseznek érezte magát. Kérte, hogy tisztítsák meg őt, mert ő szennyes ember. Égessék ki belőle a bűnt. Tehát a szenteknél ezért érthető az, hogy ilyeneket mondanak: én vagyok a világ legnagyobb bűnöse. Nem azért, mert valójában az, hanem azt mondja: ha másoknak annyi kegyelmet adott volna az Isten, olyan neveltetése lett volna, olyan körülmények között élt volna, különb lett volna, mint én vagyok, így gondolta sok szent, amikor nagy bűnösnek nevezte magát az Isten szentségéhez mérten.

Tehát ezt tudomásul kell vennünk. Ami a természet világában nem történhet meg, megtörténhet a természetfölötti világban az ember életében. A konkolyból sohasem lesz búza. A búzából sohasem lesz konkoly. De az ember élete, miután szabadságot kapott Istentől, átalakulhat. A búzából, a jóból is lehet rossz. Ebből adódik az, hogy valaki becsületes, hit-hű fiatal volt, és múlik fölötté az idő, és nem válik jobbá. Vannak, akik öregkorukra veszítik el Istenben való hitüket. Irodalmi példa: Marái Sándor fiatalkorában istenhívő volt. Öregkorára egy agnosztikus, megkeseredett, istentagadó ember lett. Mert nem ápolta, nem őrizte a hitét. Ligouri Szent Alfonz kilencvenéves volt, fölívta az ereit, nem azért, hogy öngyilkos legyen, hanem hogy annyi vért kivegyen, hogy felírhasa a szerzetescella falára, hogy Credo, Credo. Egy öregember volt, aki istenhitben, szerzeteséletben élte le az életét, és olyan kísértést szenvedett öregkorában, hogy neki ezt meg kellett vérevel pecsételni, hogy hiszek az Istenben! Szörényi Andor, a híres biblikus, amikor haldoklót, akkor mindig ezt mondta: fides conservavi, fides conservavi – a hitet megtartottam, a hitet megtartottam. Egy ember, aki teológiával töltötte el az életét, abban a végső haláltusában mondta: a hitet megtartottam. Ebbe kapaszkodott. Nem vagyunk bebiztosítva.

De hála Istennek, a fordítottja is igaz lehet. Hogy a konkolyból búza lesz. És éppen az utolsó pillanatokban is. Ott van a jobbik lator esete, és sok más. Hall az ember sokféle példát az életből. Mindszenty egyik bírójáról hallottam, amikor a piarista Kerényi atya járkált a kórházban, ott tölti az ideje jó részét. Egy beteg megszólal: Mit mond magának ez a név? Mit mond magának? – Nagy gazember volt – mondja Kerényi atya. A beteg azt mondja: – Az én vagyok. – Akkor az atya leült hozzá, és elbeszélgetett vele. A betegársai elmondták, napok óta várta a papot, mert valamikor egyházi gimnáziumban volt diák, ezért is tették a Mindszenty-perbe, hogy ne a kommunisták ítéljék el Mindszenty bíborost, hanem a volt egyházi diákból lett ügyész. Lám, lám, a katolikus egyház is elítéli. Ott a halálos ágyán kellett megtérnie. Ez egy nagy reménység. Az embernek van lehetősége konkolyból búzává lenni. De ugyanakkor sohase bízza el magát, hogy teljesen a jó úton van. Vigyázzon, aki áll, el ne esék! – mondja az Úr Jézus.

Itt a végén az Úr Jézus apokaliptikus színekben ábrázolja a pokolt, de annak nem fizikai valósága a tűz, hanem olyasfajta fájdalom, mintha égetne a tűz, az ember megátalkodottsága és istentelensége. Véletlenül nem lehet elkárhozni. Hanem megátalkodottnak kell lenni. – Az igazak pedig ragyogni fognak Atyjuk országában – mondja az Úr Jézus. Ez a Dániel könyvéből vett idézet, amely ott eredetileg így van: Akik igazságra oktattak sokakat, ragyogni fognak, mint a csillagok. Tanárok méltatásánál szoktuk ezt a szép szentírási részt elmondani. De a kettő között különbség van. Mert ez csak igazságra oktató. De itt az igazak vannak. Nem elég csak tanítani, nem elég csak a jót mondani. Valamiképpen igazzá kell válni. Ez egy élet feladata. Egy-egy ilyen nagybőjt is, amit most tartunk, benne a háromnapos lelkigyakorlat is, alkalom arra, hogy az ember szétnézzen, körbenézzen, magába nézzen. És amikor látja a gyarlóságot, a bűnöket, akkor kérdezze meg önmagát, hogy én vajon miben vétek. Szokták azt mondani, hogy az ember elsődlegesen azt a bűnt veszi észre, amit maga is el szokott követni. Nézz meg önmagát, hiszen itt az alkalmas idő, hogy elgondoljunk, bűnbánatot tartsunk, és az igazság útjára lépünk. Mert szeretnénk Atyánk országában ragyogni. Az ember sok olyan dolgot tesz, amivel valamiképpen meg akarná állítani a múlt időt, és valami maradandót csinálni. Minden emberben megvan ilyesmi. Végül is a gyermekeket azért nevelik az emberek, hogy marad utánuk a család. De hát mi tudjuk, hogy ebben a világban semmi sem maradandó. Nincs az a művészet, nincs az a nagy tudományos teljesítmény, amely kiállná az idők viharait. Mert egyszer ez a világ is elmúlik. De az a természetfölötti világ, ahová tartunk, az maradandóvá lesz. Az igazság, a megvalósított igazság a szeretet által. Adja Isten, hogy a mai pénteki elmélkedésünkben rátaláljunk életünk gyarlóságainkra, konkolyaira, és próbáljunk átalakulni. Kérjük az Urat, aki jó magot vetett, jó magot vessen a mi lelkünkbe is, fölismerjük az evangéliumi tanítást, megszívleljük, megéljük, és arról másoknak is számot adjunk. Ámen.

Nagybőjti lelkigyakorlat

2. beszéd

Krisztusban szeretett Testvéreim!

Folytatjuk Jézus Isten Országáról szóló példázatainak továbbgondolását, amely végül is szívügye

volt Jézusnak, és talán az egész Bibliának középponti gondolata a közénk eljövő Isten Országá. Az az ország, amely szellemi valóság, és mi legegyszerűbben magában az Egyházban találunk rá, jóllehet tudjuk, hogy Isten Országá szélesebb, mint magának az Egyháznak a közössége, annak látható formája. Én most a négy példázatot megfordítanám pusztán csak azért, mert először meg kell találnunk ezt a kincset vagy az igazgyöngyöt, hogy fölhasználva az Isten Országát – akárcsak ahogy a mustármag növekszik vagy a kovász keleszti a tésztát – missziós feladattá válják számunkra az Egyházban való élet.

Jézus alkalmazkodott kora embereihez. Háború dúlt a földön. Sokszor megtörtént az, hogy az elenség közeledtével az emberek elrejtették értékeiket. Ez ma is így van. S ha arra gondolunk, hogy a 20. század talán legnagyobb régészeti lelete a qumráni tekercsek megtalálása, az is valami ilyesféle módon került el sziklás hegybe. A rómaiak körbezárták Jeruzsálemet, és az a szekta, a qumrániak szektája legfőltettebb kincsüket, a Szentírás-tekercseket elrejtették. Magyar földön is találtak jó harminc évvel ezelőtt igen értékes, ún. Seuzo-kincseket, ami miatt per is van. A Balaton mellékén talált római kori értékes bronz- és ezüstkészletek miatt valószínűleg még gyilkosság is történt, mert olyan hatalmas érték. Valahogyan kikerültek Amerikába, azóta is perli a magyar állam.

Tehát ilyen volt is, lesz is. Kincseket találnak az emberek, a megtalált kincset szeretnék saját maguk javára fordítani. A példázatban nem az a fontos, hogy amikor az az ember megtudta, hogy a bérbe vett földön kincs van, akkor gyorsan megvette. Jézus nem erre akart utalni, mert ha ezt akarta volna elemezni, akkor azt mondta volna, hogy hát akkor cselekszik igazságosan, ha megtalálja, de megmondja a gazdának, ezek után felezzük meg az értéket. Ő ellenben megvette, hogy az övé lehessen. Az emberek fantáziáját a kincsek és igazgyöngyök mindig foglalkoztatták. Mondják, hogy Július Caesar Brutus anyjának, ma úgy mondanánk, hogy a barátnőjének hatmillió sestertius értékű igazgyöngyöt adott, amit ma 150 millióban lehetne kifejezni. Ha egy hölgy ilyen értékű ékszerrel jelent meg egy császári fogadáson, akkor mindenki el-ámult, mindenki irigyelte, hogy micsoda érték ez! Az Úr Jézus ezt csak hasonlatnak mondja. Ahogyan az emberek keresik az igazgyöngyöt, és szeretnék rátalálni valami kincstre, úgy kellene, hogy bennetek égjen a vágy Isten Országá után. Egyébként a kétféle kincs van, az egyik a kegyelmet, a másik pedig a tudatos emberi erőfeszítést szimbolizálja. Hiszen az üdvösség e kettő komponensből tevődik össze, hogy Isten ad kegyelmet az ember számára előzetesen is, de nem üdvözít erőfeszítésünk nélkül, legalábbis olyan embereket, akik eljutottak öntudatuk használatára és erkölcsi képességeik birtoklására. Tehát „nem az, aki azt mondja nekem, hogy Uram, Uram! – mondja az Úr Jézus -, hanem az, aki megteszi mennyei Atyám akaratát”.

A földbe rejtett kincstre való rábukkanás lehetne a kegyelemnek a jelképe, hogy váratlanul, nem is tudom, hogyan jutottam hozzá, egyszer csak itt van, mint az Isten kegyelme: megszólít. Az a kincskereső vagy az igazgyöngyöt kereső ember pedig megy, ismeri már az értékeit, mint afféle nagy ószeres, keresi, és tudja azt, hogy hol kell keresni. De abban mindig benne van egy ilyen vesztség is, nem biztos, hogy az igazit találja, illetve ráteszi az egész vagyont.

Az Úr Jézus hasonlatában benne van az, hogy a kereszténység rejtett kincse maradandó. Nem eladásra szánt talmi érték. Hanem olyasvalamit kell megtalálnunk, amely itt is, és odaát, a másvilágon is értéket jelent. Ez pedig, ha nagyon leszűkítjük, az Isten- és emberszeretet lehet. Amely egyszerre isteni és emberi, földi és mennyei, örök és ideigvaló. Ezért is mondja Szent Pál apostol híres *Szeretethimnuszában*: végigelemzi, hogy van a tudomány, van a hit, van a remény. Ezek fontosak, de végül is elmúlnak. Ami megmarad, az a szeretetnek a tette, maga a szeretet, hiszen Isten lényege a szeretet. Tehát erre kell törekednünk. Ez ad az embernek igazi boldogságot. Egyébként szeretet nélkül nem leszünk emberré. Akik nem kaptak gyermekkorukban szeretetet, azok pszichológiailag sérült emberek. Ezért is óriási probléma a válás. Tehát nem pusztán arról van szó, hogy két ember megunta egymást, és szakítanak, mert már untomiglan, és nem holtomiglan vannak egymással. De hogy a gyerekek mit élnek át és milyen sérülést visznek talán hetedízigen is magukkal, azt nem nagyon tudjuk mi felfogni. Szeretet nélkül nem lehetünk teljes emberré, de nem is üdvözülünk. Itt lehet látni, hogy emberségünk kibontakoztatásához, ugyanúgy az üdvösség elnyeréséhez is szükség van a szeretetre.

Mi az a kincs, amelyet nekünk meg kell találnunk? Mi az Egyháznak az a maradandó értéke? Évekkel, évtizedekkel ezelőtt szokás volt ilyen körkérdéseket föltenni: miért vagyok vagy miért nem vagyok az Egyházban? Mostani Szentatyánk, XVI, Benedek pápánk még müncheni teológiai tanár korában egy gyönyörű tanulmányt írt arról, hogy annak ellenére, hogy az Egyházban ott a gyarlóság, ott a bűn, ahogy tegnap is szó esett róla, van egy maradandó értéke, amely miatt ott kell lennünk az Egyházban. Azt a kincset, amelyre egyszer rátaláltunk, úgy kell megfognunk, hogy soha többé ne eresszük ki a kezünkől. Ezt mondja: az *Egyház* adja nekünk Jézus Krisztust. Az Egyház nélkül Jézus Krisztus-

ról hitelt érdemlő ismeretünk, vele való élő kapcsolatunk nem lenne. A Szentírás sem a legfontosabb.

Sesbue francia teológus mondja ezt a hasonlatot: Ha annak idején, amikor a keresztényeket üldözték, egy olyan nagy pusztítás lett volna, hogy az utolsó szálig elpusztítják a keresztényeket, és valaki elrejtette volna a Bibliát, mint ahogyan az esszénusok elrejtették a qumráni tekercseket, és most, a 20. században megtalálná valaki, mi lenne? Lenne Egyház? Nem lenne. A Biblia holt betű maradna az Egyház nélkül. Ezért is az *Egyház* az, amelyik hitelesen értelmezi a Szentírást.

Tehát ahhoz, hogy én Jézus Krisztussal találkozhasam, Jézus Krisztusról hitelt érdemlő ismeretem legyen, Vele élő kapcsolatban legyek, ahhoz az Egyházra van szükség. Hinni csak közösségben lehet. Amikor a Credót elemezzük, akkor mindig rá kell arra világítanunk, hogy a Credo szavunkban, görögösen mondva a synballon-ban benne van az 'összerakni', 'összedobni' szó. Ez nem pusztán azt jelenti, hogy mi egymás mellé rakunk különböző hitigazságokat, és így kialakulhat egy szép kis láncolat, hanem azt is, hogy az Egyház közössége az, amelyik továbbviszi a hit igazságait.

Itt utalhatunk arra az ókori szokásra, hogy amikor vendégvárás volt, egy nagy cseréptáblát vittek a meghívottakhoz, és abból mindenki letört egy darabot. Az volt a belépő. Mert ha be tudta illeszteni a saját darabját a megfelelő helyre, akkor azt mondták, hogy te ide tartozol. Efféle módon az Egyháznak az egész közössége adja nekem Jézus Krisztust. – Ma nagyon sokszor, amikor a népszámlálás alkalmával megkérdezik az embereket, vallásosak-e, akkor azt mondják, hogy ők a maguk módján vallásosak. De ez a teljes szubjektívizmus, az önmagunknak való elmélet, hogy a magunk módján vallásosak vagyunk. Ez „a magunk módján vallásosak vagyunk” nem ér semmit, ez egy barkácsolt hit, amely sokszor elmegy a babonák világába. A magunk módja-vallásosság a másik embernek nem mond semmit. Ha én a magunk módján-vallásosságomat prédikálnám itt, akkor nyugodtan elmehetnének a hívek, mert arra senki sem kíváncsi. Itt csak olyan hitről lehet szó, amelyet az Egyház közössége ősidők óta őriz, és élő módon meg is vall.

Azt mondja Ratzinger, amikor még nem volt bíboros sem: az Egyház hite, szentségei, tanítása váltja meg a világot. Ebben a világban annyi frusztráció van, annyi erőszak van, annyi csalódás van, nyögünk a különböző rabságoknak igájában. Annak idején, huszonöt évvel ezelőtt azt hittük, hogy odaát van a szabadság világa, mi pedig itt nyögünk az orosz járomban. Való igaz, hogy nyögtünk. De később magunkra vettük a globalizáció igáját, ami legalább akkora kiszolgáltatottság, még a munkavégzés szintjén is, mint a másik volt, amikor egy másik rabságban voltunk. Ebből fölszabadulni, legalábbis lélekben, és igaz emberré válni, hogy ne kerüljünk például lélekben a pénz uralma alá, csak az Egyház hitében lehet.

Azt mondja még ez az elmélkedés, hogy olyan emberekkel találkozhatunk az Egyházban, akik élő bizonyosságai a hit erejének, a megtérésnek és az önzetlen szeretetnek. Mert igaz ugyan, hogy van konkoly is az Egyházban, mint ahogyan tegnap este mondtam, de azért sokkal, de sokkal több az igaz ember vagy a szentségre törekvő ember. A szentek közössége teljes. Az a 144 ezer, 12 x 12 ezer, amit az Apokalipszisban olvasunk az üdvözültek számáról, nem konkrét 144 ezret jelent, mint ahogy bizonyos szekták mondják, hanem a teljességet jelenti. Tehát akkor az igazak száma is nagy. Itt találkozom ebben az Egyházban ilyesfajta emberekkel.

Kérdezhetnénk, hogy miért nem akarja a mai emberiség ezt a kincset megtalálni? Miért nem akarja rátenni az életét arra, hogy megtalálja az igazgyöngyöt? Az első válasz talán az lehet, amit a latin közmondás mond: ignota nulla cupido, a tudatlannak nincsenek vágyai. Tehát amiről az embereknek nem beszélnek, azután nem is vágyódnak. Ha egy gyereket nem tanítottak zenére, énekre, soha nem fog beülni Mozart rekviemjére valami előkelő hangversenyterembe. Mert nincsenek ilyen vágyai. Tehát nem irányították őket abba az irányba.

Olyan világban élünk, amikor az információk csak úgy özönlenek, kimossa egyik a másikat, és csupa fölöslegesség az, amivel az embereket tömik. De az igazi nagy kérdések nem kerülnek elő, ezért vannak az emberek ködhomályban az élet értelmét illetően. A betegágyon volna talán lehetőségük, de akkor sem tud rá gondolni, mert annyi injekció, annyi kábítószer éri őt, hogy un. kishalállal hal meg. Nem szembesül azzal a nagy kérdéssel, hogy mit ért az élete, miért érdemes élni. Ehhez már gondolkodó lénynek kell lenni, aki elgondolkodik azon, elég-e a komfort az ember számára, amit a reklámok ajánlanak.

Azt hiszem, hogy Kosztolányi *Boldog szomorú dal* című szép versét mindannyian ismerjük. Mindene megvolt a költőnek, a 20-as, 30-as évek komfortja, a villanytól kezdve minden lehetősége a hírnévvel együtt megadatott számára, mégis így fejezi be a verset: „Mert nincs meg a kincs, mire vágytam, A kincs, amiért porig égtem. Itthon vagyok itt e világban, S már nem vagyok otthon az égben.”

Egy életet le kellett élnie, hogy megtudja: sem az irodalom, sem az esztétika, sem a nagy tudás nem volt elegendő. Rákos betegnek kellett lennie, ugyanúgy, mint Babitsnak is. A halálos ágyon jött rá Kosztolányi, hogy van kincs, odaát van a kincs, és azt kell megtalálni, és fölírja egy cetlire a feleségének Kisasszony napján: „Vidd el ezt a csokrot Szűz Mária oltárára!” Mert akkor rájött arra, az égiek azok, akik azt az igazi kincset adják az embernek.

Sok minden körülvesz bennünket a földön, ami ideig-óráig szükséges is, de ha az igazi kincset elveszítjük, akkor visszamenő hatállyal értelmetlen az életünk és minden erőfeszítésünk. Aztán erre rá is kell tennünk az életünket. Ez nagyon nehéz. Ugyanis nem arról van szó, hogy mint egy elméleti dolgot elhiszem. Elhiszem, hogy a Holdon vannak kráterek. Jó! Vannak. Ha nincsenek, akkor nincsenek. Eből semmi gondom nem származik, hogy elhiszem, vagy nem hiszem. A hitem az én életemet kívánja meg. Az említett gyöngykereskedő ment, rátette a vagyonát, egzisztenciálisan.

Ismét egy költő, egy tragikus sorsú erdélyi magyar költő, Szabédi László írta, hogy: Hasonlatos az életem *azéhoz*, akik egy kincset földben találni vélt, és hogy megvehesse mindezt, amiye csak volt, elkótyavetyélt. Tehát hogy rátenni az életünket erre a kincsre. A hitnek igazságaira, akkor is, amikor abból kárunk származik, amikor gúnyolnak érte, amikor megvetnek érte, akkor is keresztény embernek lenni – az ágyon nehéz.

Vagy a mindennapokban. Mert vannak ilyen lángoló pillanatok. Sokszor, ugye, lehet is látni olyan keresztény lelkiségi mozgalmakat, majd kicsattannak, csapódnak a nagy örvendezéstől. De hát a keresztény élet sokszor keresztthordozás. Jézus egyszer vitte föl a színeváltozás hegyére a tanítványait, ahol azt mondták: Uram, jó nekünk itt lennünk. De sokkal többet beszélt a keresztthordozásról. Mert ez az élet ilyen. Abban hűségesnek maradni, ez az életünknek rátételét is jelenti, és ez a nehéz.

A szórakozóhelyeken mindig többen lesznek, míg világ a világ, mint az elméleti matematikai klubokban. De mindig kevesebben vannak olyanok még ezeknél is, akik az elméleten túl, az igényes elméleten túl egy életformát is fel mernek vállalni. De ha egyszer megtaláltuk, akkor azt mondja az Úr Jézus, nekünk növekednünk kell. Nem lehetünk a kegyelemnek végállomásai. Én hallottam róla, de majd lesz utána valami. Ezt tovább kell adni!

Növekedni kell az Isten Országának. Ezért is mondja az Úr Jézus másik két szép hasonlatát, amit az akkori emberek nagyon is értettek, részben a mustármagról, részben a kovásról. A mustármag nagyon kis magocska, és nem hatalmas fa, hanem cserje. Bár az arabok szerint van olyan fekete mustármag, amely kilenc méterre is megnő, de mégsem hatalmas tölgy. Jézusnak ez egy hasonlata, hogy egy nagyon kicsi dolog is nagyra tud válni, ezért mondja a mustármagot. Ilyesmi a kezdet, a 12 apostolra, a 72 tanítványra és néhány ezer hívőre épült közösség, amely később nagyra lesz, amikor az Isten Országá fává növekszik.

Ott van az a példázat, amelyben jönnek az ég madarai és rátelepednek. Már a Bírak könyvében is olvassuk, hogy Izrael népe hasonlít egy olyan fához, ahová jönnek a madarak, a pogány népek, és rajta megtelepsznek, és fészket raknak. A mustármagnak növekednie kell, az Isten Országának is növekednie kell.

Theodor Mommsen német történész a 20. század elején történelmi munkára kapott Nobel-díjat. Összesen ketten kaptak történelmi munkára ilyen díjat, ő és Churchill, mert ezt irodalmi munkákra szokták adni. Theodor Mommsen a rómaiak történetét írta meg. Munkáját öt kötetre tervezte, de érdekes módon a negyedik kötet, a császárság kora, amely egybeesik a kereszténység születésével, kimaradt. Megkérdezték tőle, hogy miért nem írta meg ezt a kötetet. Tudós becsületességgel azt válaszolta: Olyan hirtelen terjedt el a kereszténység a birodalomban, olyan gyors volt a növekedése, hogy azt természetes történelmi okokkal megmagyarázni nem tudtam. Inkább nem írtam meg.

Képzeld el, a Római Birodalom a konstantini fordulat idején, a 300-as évek elején kb. 70 millió lakosú volt. Abból jó 250 év alatt már 7 millió volt az olyan keresztény, aki adott esetben a vértanúságot is vállalta. Nemcsak úgy, hogy csak beírták a nevüket. Nem így volt. Hanem adott esetben a vértanúságot is vállalták. 7 millióan voltak már a Nagy Konstantin-féle felszabadítás idején. Ezt nem lehet megmagyarázni természetes eszközökkel, ebben az Isten kegyelme működik.

Itt kapcsolódik *hozzá* a kovász hasonlata, amelynek kettős értelme van a Bibliában. Egyrészt olyan értelme, hogy „a bűnnek a kovásza”. De úgy is előfordul, hogy „a jóságnak erjesztője”. A Bibliában vannak ilyesfajta kettősségek, például a világnak a szava is. Hol pozitív, hol negatív jelentésű. De van úgy, hogy az oroszlanra is vonatkozik. Például mint „ordító oroszlan, úgy jár körbe az ördög”. Jézusról mondja másodsor: „győzött Júda oroszlánja”. A Bibliának mindig a szövegösszefüggését kell néznünk, hogy most hogyan kell értenünk. Az Úr Jézus, amikor elmondja a kovász hasonlatát, teljesen

pozitív értelemben érti, ahogy az Isten kegyelme működik. A kovász is – lassan már oda jutunk, hogy a hittanórán meg kell magyarázni, mit jelent ez a szó, mert a gyerekek soha nem láttak kenyérsütést. Nagyon sok fiatalasszony csak maszatot tud gyártani, nem kelt tésztát. Sok helyütt megfordulok, és mondják, hogy „még a nagymama tudott kelt tésztát gyúrni, és én már csak ilyen mindenféle maszatot”.

A kovászt akkoriban ismerték, azért használja a hasonlatot Jézus. Itt az Úr Jézus egy nagy hasonlatot mond. Miért? A három véka liszt 40 liter volt. Mekkora az a család, ahol 40 liter lisztet kell kovászosítani kenyérnek? Óriási. De ezzel Jézus azt fejezi ki, hogy nagy előttünk az a pálya, amelyet nekünk át kell járnunk, mint a kovász. Nem vonulhatunk félre. Nagy kísértése ez az embereknek, a keresztényeknek is, hogy vonuljunk ki a világból, olyan rosszak az emberek, ne foglalkozzunk velük. Mi éljük csendesen a mi lelki életünket, imádkozgassunk, dolgozgassunk, tartsuk meg a tízparancsolatot úgy, ahogyan tudjuk, meg hát egy kicsit az evangéliumot is, aztán majd csak lesz valahogy.

Az Úr Jézus missziós paranccsal küldte el az apostolokat és az első tanítványait, a híveit. Pontosan erre utal a kovásznak a hasonlata. Abban az óriási mennyiségű lisztben a kovásznak ki kell fejtenie az erejét. Arra is érdemes odafigyelni, hogy ebben a két példázatban először egy férfi van említve, másodszer egy nő. A férfi veti el a mustármagot, vagy a gazda. A másikban pedig egy asszony. Szinte rejtetten benne van az is, hogy itt férfiaknak és nőknek egyaránt feladatuk van az Isten Országában. Tehát nem pusztán egy-két kiválasztott embernek, hanem mindenkinek. Nyilván a papnak, püspöknek, szerzetesnek valamiképpen jobban, idejéből adódóan, hivatásossá kell lennie, de az Isten Országának az építésében mindenkinek feladata van. Legalább a családjá körében, esetleg a szomszédai körében, és így tovább. A misszióknak a gondolata újra meg újra kell, hogy foglalkoztasson bennünket.

Szentatyánk abban az időben, amikor azt a cikket írta, írt egy könyvet is *A mustármag reménye* címmel. Abban azt írja, hogy bizony megtörténik az, a mustármagcserjének lehullik a levele, ága, azaz megint visszazuhanunk a kicsiség állapotába, és mindig újra meg újra kell kezdenünk. Patriarkátusok szüntek meg. Kis-Ázsiában, ahol az apostolok hirdették az evangéliumot, alig van most pár ezer keresztény. Vagy Észak-Afrikában, ahol Szent Ágoston, Tertullian jártak, fényességei a keresztény hitnek. Sajnos, ott már alig van keresztény ember. Mindig újra kell kezdenünk. A misszió gondolatát mindig élesztenünk kell. Elég, ha csak városunkra gondolunk. A török után mi volt? Alig volt valami. Magyar ember sem volt nagyon, keresztény katolikus épp hogy volt. És akkori eleink újra kezdtek, templomokat építettek, szerzetesrendeket hoztak ide, megindult az élet, a misszióknak feladatát ők akkor jól ellátták. Meg kell keresni a misszió új formáit is. Nem véletlen, hogy a nyugat-európai országokban elkezdik a városi missziót. Hogy Budapesten is lesz ősszel. Egy hétig fog tartani, a mai emberek gondolkodásához szabva a hithirdetésnek a módozatait és eszközeit. Nem a lényegét, mert a lényeg ugyanaz, hanem a módját. Ha ma Szent Pál élne, biztos vagyok benne, hogy az internetről kezdve mindent fölhasználva, hogy az evangéliumot hirdesse. – Hirdesd az ígét, állj vele elő, akár alkalmas, akár alkalmatlan. Nekünk is a mustármag és a kovász hasonlata juttassa eszünkbe, hogy növekednünk kell. Egyéni életünkben is, és valamiképpen a környezetünkre is jó hatással kell lennünk. Ez óriási feladat. Élethosszig tartó. A kincset megtalálni, az igazgyöngyöt megtalálni rövidebb ideig tart. De el is veszíthetjük, ha nem őrizzük.

De utána kovásznak, mustármagnak lenni élethosszig tartó feladat. Pontosan egy ilyen lelki gyakorlat alkalmas arra, hogy elgondolkodjunk a magunk életén, számot vessünk önmagunkkal, lelkiismeretvizsgálatot tartsunk. Gondoljunk vissza arra, hogy milyenek voltunk korábban, fiatalabb korunkban. Van-e valami haladás, valami növekedés a mi életünkben, tudunk-e valamit fölmutatni, ezt vagy azt sikerült-e megvalósítani, és tudtunk-e másokra hatni. Nagyon nagy feladat ez. Az Isten Országában élőknek ez állandó feladata.

Nem véletlen, hogy amikor az Úr Jézus a gondviselésről is beszél, akkor mondja ezt a nagy fontosságú és örök feladatokra fölszólító parancsát: Keressétek elsősorban Isten Országát és az ő igazságát! – Ezen munkálkodnunk kell.

Hogyan lehet ezt megtenni? Meg lehet tenni sokszor egyszerű eszközökkel, úgy, hogy minden lehetőségemben, minden életformámban próbáljak úgy élni, ahogy Jézus élne a helyemben. Meg kell kérdezni magamtól, hogy vajon Jézus mit mondana ekkor és ekkor, mit tenne ekkor és ekkor. Ha én azt próbálom követni, akkor Isten Országát építem. Minden bizonnyal növekedni fog körülöttem is a mustármag és a kovással átjárt tészta módjára a keresztény élet.

A külső keretek növekedtek az elmúlt tizennyolc évben. Gondolok az egyházi iskolákra, különböző intézményekre. Hála Istennek, hogy hivatalosan is több fiatallal foglalkozhatunk, mint annak előtte.

De ez csak a külső keret. Hogy ezt belsőleg hogy alakítjuk át, hogy tudunk a misszióknak is eleget tenni, az már sokkal nehezebb. Könnyebb egy templomot fölépíteni, mint a templomot hívókkal rendszeresen megtölteni. Nekünk is ez a feladatunk. Örülünk annak, ha már rátaláltunk a kincsre. Ha megtaláltuk az igazgyöngyöt. Attól kezdődően ne hagyjon bennünket nyugton, ne tegyen önelégültté ennek tudata, hanem mint az a mustármagot vető gazda és az a dolgozó háziasszony, úgy mi magunk is próbáljunk meg Isten Országának egyszerű, de megbízható munkásai lenni. Ámen.

Nagybőjti lelkigyakorlat

3. beszéd

Krisztusban szeretett Testvéreim!

Az evangéliumok evangéliumát hallhattuk. Papini szerint az egyiptomi József története óta emberi száj ilyen gyönyörű történetet nem mondott. S ki tudja, hányszor hallottuk gyerekkorunk idejétől ezt az evangéliumi szakaszt, évente kétszer is hivatalosan fölolvassuk, sőt Jézus Szíve napján is, mégis mindig úgy halljuk, hogy ez nekünk szól. Magamat az idők múlásával azon kapom rajta, hogy szinte elérzékenyülök, amikor ezt hallhatom.

Sokféle megközelítése van ennek az evangéliumi szakasznak, különböző személyek magatartásából elemezve az atyai ház nyugalmát. De végső célja mindig az, hogy nekünk szóljon, és mi is új életre keljünk, lélekben legalább, és ez ennek a nagybőjti időszaknak is a fő mondanivalója.

Az atyai ház a példázatban a szabadságnak a háza volt. Nem volt börtön, el lehetett onnét menni. Isten szabadságot adott az embernek, hogy szabadon szeresse őt, vagy esetleg, nagy szerencsétlenségére, hátat fordítson, elmenjen, és eltékozzon mindenét. Ez a fiú azt gondolta, az igazi szabadság az, ha a szabadosságnak élhet. Mintha csak a mai korunkhoz szólna. Úgy gondolják sokan, hogy az a szabadság, ha mindent megtehetek. Nem az Isten törvénye szerint élem az életem. De előbb-utóbb szabadosság lesz a vége, és benne az egyes ember, egy közösség és egy nemzetiség nyomorba juthat és szét-hullhat.

Úgy gondolom, hogy annak a liberalizmusnak, amelynek a nyugati világ a kárvallottja, pontosan ugyanezt éli meg. A nagy szabadosságok évezredek erkölcsi parancsokat fölruágnak. Nincs ugyan már büntudat, de a bűnnek minden következményét viselnünk kell.

Az a fiú elment és tékozolt. Nemcsak az atyai vagyont, hanem az életét is. A mai ifjúság is sokszor, amikor elcsellengi az időt, a legértékesebb talentumát adja föl, hiszen az idővel gazdálkodni kell. Kalazanci Szent József mondása szerint: nincs értékesebb az időnél. Mert akinek ideje van, az minden jót megtehet, illetve bűneiből új életre támadhat.

Arany János *Vándorcipó* című versében írja: „A tékozló fiú regéjét / sokan csináltuk újra már, / én nem vagyont, kincset pazarlék, / apámnak is lett volna bár, / hanem jövődőt.” Ez a gazdag író így vélekedik arról az időről, amikor otthagya az atyai házat, aztán félvakon megtalálta az apját, mikor a színészetből visszatért, és örökre bántotta őt, hogy eltékozzon éveket az életéből.

A jövődőt is el lehet tékozzolni. Egy nép is eltékozzolhatja, amikor föléli az erejét. A mi előregedett társadalmunk pontosan ezt szenved. Volt időszak, amikor egy kis komfortért fölértük a jövőnket. Nincsen gyermek ebben az országban, csak nagyon kevés. Éppen ezért alig van jövőnk a nagy népek között. De még nagyobb tékozzás is lehet. Az a példázat, hogy disznók közé került a fiatal ember, abban a biblikus környezetben különösen sokat mondott. Hiszen a zsidók a mai napig nem eszik meg a sertéshúst, és tisztátalan állatnak számít a disznó. Éppen ezért aki disznók között tölti az idejét, az valamilyen módon Isten törvényével kerül szembe.

Ismerjük a Makkabeus fiúk történetéből, hogy életüket úgy sem akarták megmenteni, hogy látszatra valami más húst csennek oda, amikor őket disznóhús megevésére kényszeríti az istentelen Antiochus Epifanesz. Azt mondják, inkább meghalunk, de akkor sem eszünk a disznóhúsból. Ez egy rituális törvény, amely a mi időnkre olyanformán válik bűnné, hogy a mai kor embere elveszítette, eltékozzolta az istenhitét, és így vált a legszegényebbé.

Mert az atyai házból hozott vagyon eltékozzása, az idő eltékozzása, az egészségnek a tönkretétele olyan nagy baj, mintha egy embernek, egy népnek nincsen Istene. Ha nincsen, ha nem tud belekapaszkodni, akkor a legárvábbá lesz, illetve a legkiszolgáltatottabbá.

A tékozló fiú mindaddig, ameddig pénze futotta, nagyon sok barátot ismert. Cimboracsódító, hosz-

szú nagy ivásokon, mondhatnánk szintén Arany János szavával, sokasodtak a barátai. A bűn, az sohasem teremt igazi barátságot, csak cinkosságot. Utána az embert, de egy nemzetet is mindig magára hagyják.

Ezt tapasztalta meg a tékozló fiú is. És ott a bűn következményeként nyomorba jutott. Isten egyenesen ír görbe vonalakon. A nyomor, a kiszolgáltatottság is szolgálhat valami magasabb célt. Nagyon sok szent élete pontosan akkor fordult meg, Loyolai Szent Ignácé, Cortonai Szent Margité, Assisi Szent Ferencé, akik a bűn következtében nyomorba jutottak. Isten még a rosszból is jót tud kihozni. És ekkor fordítják meg az életüket. Talán nem is azért, mert annyira szeretnek valakit, hanem először saját bőrükön érzik a nyomornak a szorítását.

És akkor kezdődik ennek a példázatbeli fiatalembernek a megtérése. S lehet azt mondani, hogy ami kelléke egy szabályos gyónásnak, az mind benne van ebben a megtérésben. A bűnei következtében nyomorban él, majd magába száll, kezdi megbánni a bűneit. Hazamegyek, és azt mondom: Atyám, vetkeztem az ég ellen és teellened. Ez az ég az Istent jelenti. Először Istennel kell kibékülni, utána sokkal könnyebb az embertársainkkal is.

Aztán hazamegy, letérdel az apja előtt, vállalja a penitenciát is, bármi legyen, még ha nem is fogadja vissza az atyai házba, csak a béresek között legyen helye. Ekkor kapja a föloldozást atyja részéről, amit jelképez a gyűrű, a szabadság, a fiúságnak a szimbóluma a zsidóknál. Isten visszafogad bennünket az igazi bűnbánat után. És amikor személyesen megvalljuk bűneinket, nem úgy általában, mint mostanság szokás, hogy egy társadalmi esemény végkicsengéseként bírói testület megállapítja, hogy tulajdonképpen mindenki bűnös. Hát így lehet elmaszatozni és elkenni mindent.

Mi, keresztények mindig azt mondjuk, mi személyesen vetkezünk. Nem általánosítunk. És mi, katolikusok azt is hozzátesszük, hogy én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Innét kezdődik aztán az újratekzés. Ez a tékozló fiú is személyesen bánja meg bűneit, mintegy meggyónja az apjának, elmondja, és ekkor jön a föloldozás és a visszafogadás. És hogy új ruhát kap, az atyja többet már nem akar emlékezni régi bűnös fiára.

És ott az atya, akit lehetne vádolni azzal, hogy szintén olyan tékozló, mint a fia. Hiszen odaadta a fél vagyonát, és még utána is pazarol a fiára. De ő irgalmas atya. A szeretetét is pazarolja, és várja, hogy fia visszajöjjön. Egyébként Jézus istenségére is utal ez a *példázat*, hogy ilyen Isten-képet tudott elénk adni.

Az Ószövetség embere ritkán jutott el odáig, hogy Isten irgalmas. A próféták és a zsoltárosok azt mondták, hogy ha fölrovd a vétkeket, ki állhat meg előtted. Még egy Keresztelő Szent János is, az Újszövetség határán is, egy ilyen ítélkező Istenről tanít. Ami igaz, csakhogy Istenben ott van az irgalom is. Nagyszerűen tudja a kettőt egyesíteni, ahogy ő a két fiával bánik. Egyformán szereti őket. Egyikkel sem igazságtalan, és mind a kettővel irgalmas, mert az egyiknek elébemegy, a másikat pedig kérleli.

Ebben az atyában benne van a szeretetnek az ősforrása. Erich Frommnak *A szeretet művészete* című könyvében van egy fejezet, amiben azt írja, a szeretetnek kétféle formája van, atyai és anyai. Az atyai mindig valami követelményt támaszt. Fiam, ha ezt megteszed, ha ilyen lesz a bizonyítványod, vagy ezt és ezt megcsinálod, akkor kapsz ezt és ezt tőlem. Az anyai szeretet pedig föltétlen. Van úgy, hogy már a feleség is elhagyja a fiút, az anya visszafogadja. Az anya föltétel nélkül visszafogadja. És Erich Fromm, nem ismervén eléggé a mi hitünket, azt mondja: Istenben mi csak atyai szeretetet látunk.

Istenben ott van az anyai szeretet is. A föltétlen szeretet. Éppen ez a példázat mutatja, és az a cselekvési mód, ahogy Jézus a kereszten megbocsát a latornak. Visszafogadja őt feltétlenül. Érdekes, hogy a művészek erre ráéreztek. Rembrandt képe jelenik meg ilyenkor előttünk, a tékozló fiúnak a képe, ahogy a jóságos atya visszafogadja repedt sarkú, kopasz és teljesen lerongyolódott fiát.

Ezzel kapcsolatos egy emlékem. Kollégám volt Vanyó László professzor, aki festőművészként kezdte az életét. Utána lett, hála Istennek, nagy patológiai tudós, az ősegyház kutatója. Miután birtokában volt már a művészi diplomának, eredetiben látta Rembrandt képét. Azt mondta: „Megálltam előtte, és megállapítottam, én soha nem tudok így festeni majd.” És letette az ecsetet.

Ebben a képből minden benne van, amit az Isten jóságáról emberi művészettel ki lehet fejezni. És még azt is, amit előzőleg mondtam. Mert ha jól megnézzük a képet, ahogy ráteszi az atya fiára a kezét, az egyik egy férfikéz, a másik meg egy női kéz. Észrevehetően különbözik a kettő. Mintha csak tudta volna annak a 20. századi filozófusnak, pszichológusnak a gondolatát, hogy van atyai és anyai szeretet. Istenben ott van mind a kettő. És így fogadja vissza, teljesen megbocsátva és felejtve, ami fiának

az előéletében volt. Ilyen irgalmas atyaképet egyedül Jézus Krisztustól ismer a vallástudomány. Senki nem mert volna ilyet mondani. Ő is azért mondhatta, mert ő volt a Fiú. Az igazi atyai házból jött kö-zénk, hogy erről hírt adjon nekünk.

Ott van a nagyobbik fiú, aki az egyházatyák tanítása szerint a zsidó népet képviselte, aki már rég ott van, én pedig ma így mondanám, azokat a keresztényeket, akik születésüktől fogva meg vannak ke-resztelve, és benne vannak az Egyházban. De mindig immel-ámmal vannak, morognak, és néha azokra kacsingatnak, akik kicsapongó életet éltek: jobb ezeknek, ezeket nem köti semmi törvény, milyen jó ezeknek, hogy ezek úgy szabadon élhetik az életüket.

De ne higgyük. Jean-Paul Sartre, a 20. század filozófusa, aki gyerekkorában-kamaszkorában isten-hívó volt, aztán elveszítette istenhitét, lázadt az Isten ellen. A halálos ágyán mintha jelzést adott volna, hogy vissza akarna térni az atyai házba. Ezt följegyezték róla. Azt írja egyik írásában: „Kegyetlenül nehéz és hosszú lejárátú folyamat istentagadóvá lenni. Olyannak, akinek megvolt a hite. Nehogy azt higgyük, hogy annak, akinek nincs hite, vagy legalábbis úgy él, könnyebb. Örülünk annak, hogy az atya házban lehetünk. De ezt nem vesszük úgy észre. Aki mindig otthon van. Csak aki távolra kerül, az tudja, hogy mit jelent az atyai háznak a melege, öröme és szeretete. Ott, ahol az a szeretet, ha kell, se-bez, gyógyít, összetör és fölemel. Megmutatja a bűnt, de ugyanakkor meg is tud tisztítani.”

Es ez az atya eléje siet a kisebbiknek. A keleti világban egy komoly ember nem sietett. Talán az idősek emlékeznek erre a két világháború közt járta mondásra: Egy úr nem siet, nem fizet, és nem cso-dálkozik. Itt az atya megalázta magát, eléje sietett, mint egy gyerek. A másikat pedig kérlelte. Ez Isten alázatát mutatja, Isten alázatát és jóságát irántunk, aki leginkább Jézus Krisztus személyében jött így elénk, s megalázta magát, egészen a keresztthalálig.

Ez a példázat nemcsak arra való, hogy a szép gondolatokat továbbgondoljuk. Hanem mindig ma-gunkra vonatkoztassuk. Akkor, amikor el vagyunk keseredve, akkor azért, hogy az Isten irgalma föl-emel bennünket is. De akkor is, amikor nagyon magabiztosak vagyunk, és próbálnánk kiemelni ma-gunkat a többi ember közül. Mi azért különbek vagyunk, mi azért nem követtünk el ilyen bűnöket, mondvá. Akkor olvassuk el a tékozló fiú történetét. Mert Pilinszky szavával mondvá: mindannyian té-kozló fiúk vagyunk, csak egyik elmenőben van a háztól, a másik visszatérőben.

A nagybőjt, ennek imádságai, keresztútjárása ajánlott, és az egyházi törvény szerint kötelez szent-gyónásra is. Pontosan ezt szeretné elérni, hogy mi is szálljunk magunkba. Vizsgáljuk meg lelkiismeret-ünket, bánjuk meg, engesztelődjünk ki Istennel, embertársainkkal, hogy új életet kezdhessünk. És hát ha nagyon őszinték vagyunk, akkor rá kell jönnünk, hogy bizony nekünk is van szégyellnivalónk az életünkben.

Vannak bűneink. De pontosan ez az örömhír, az evangélium, hogy van bűnbocsánat és van örök élet. Pusztá Sándornak szép versed *tékozló fiú atyai házhoz tér. Ezt írja.:* „A mindenségben kell lenni egy helynek, ahol még emlékeznek rám. Apám szíve az. Mire várok még? Hazamegyek!”

Hát mire várunk még? Menjünk vissza az atyai házba, Jézus jön felénk ezen a nagybőjton is. Az Atyának Képmása. Az Atya irgalmas szeretetének, jóságának közvetítője és megvalósítója. Várja, hogy szava szíven találjon bennünket. És az a szó új életre támasszon bennünket is. Bűneinkből fölke-lünk, és visszatérünk az atyai házba. Ámen.

Az idei egységhe-tről

Megkértük Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érseket, aki a Magyar Katolikus Püspöki Konferenci-án belül az ökumenikus ügyek felelőse, hogy értelmezze hallgatónk számára az idei egységhe-t mottó-ját.

Bábel érsek: – Az idei egységhe-tnek vezérmotívuma Márk evangéliumából való: „A süketeket is hallóvá teszi, a némákat is beszélővé.” Valójában Izajás próféta beteljesült szavát idézi az evangélista egy jézusi csodával kapcsolatosan. A háttere a következő ennek az eseménynek: Jézus a tíz város kör-nyékén járt, a pogányok Galileájában. Ezzel is kifejezte, hogy ő mindenkihez jött. Igehirdető program-ja túlmutat a zsidó nép országhatárán, sőt a zsidó valláson is. Hiszen ő az egész világot meg akarta szólítani. A süketnéma meggyógyításának van egy valóságos és egy szimbolikus jelentése is. Ugyanis ezt a megállapítást, hogy a süketeknek visszaadta a hallását, a némáknak a beszédjét, egy gyógyítás után idézi az evangélista. Jézus itt egyetlen szavával gyógyított, bár megnyálazta ujját. Ugyanis abban az időben a nyálnak gyógyító hatást tulajdonítottak. Az evangélium megőrizte az arám „effeta” szót,

amely bekerült a régebbi keresztes szertartásba, jelezve, hogy a léleknek is van süketsége és némasága.

A zsidóknál rabbiima volt a felszólítás: Halld, Izrael! Isten a mi Istenünk, az egyetlen Úr! Szeresd Uradat, és tartsd meg parancsait! Az Újszövetségből is ki kell hallanunk az Isten-szeretet szavát: a léleknek van süketsége, amely megakadályozza az embert, hogy meghallja a jót, és van a léleknek némasága. Itt is vissza kell nyúlni egy példázatra. Az etióp udvarnok Izajás könyvében olvassa a Szentírást, és nem érti egyetlenegy szavát sem, mindaddig, míg Fülöp diakónus a Szentlélek által meg nem világította értelmét, hogy azt megértse. A mában keresni kell az isteni Szót.

Zajos világunkból nehéz kihallani, mert sokszor lármává degradálódott az emberi beszéd. A médiák azt akarják meghallatni az emberrel, amit ők akarnak. Az evangélium szava háttérbe vonul, mert ahhoz csendre van szükség. A Mindenszentek litániájában azt imádkozzuk: Sugallataid elhanyagolásától ments meg, Uram, minket! Nekünk most oda kell figyelni arra, hogy mi az igazi tanítás, hiszen nemcsak a szektáknak különböző tévtanítása, hanem sokszor a politikai célokra fölhasznált egyház-szociológiai és egyház-politikai tanítás harsogja be a magyar társadalmat, amikor az igazi lényegről elfeledkezünk.

Ugyanakkor van a léleknek némasága is. Ma sokat beszélnek a nyelv romlásáról. A nyelvromlás igazi oka – már Pilinszky megállapította – a szeretet hiánya. Ahol megvan az Isten-szeretet, ott az emberszeretet is, és az emberek közötti kommunikáció is megjavul. Gondolom, hogy magyar földön e tekintetben is sok orvosolnivalónk van, mert köztudott, hogy mennyire elromlott a mi nyelvünk. Az evangélium hirdetése ismét csak kevés teret kap a mostani időkben.

Mert kiszorulunk a médiából, kiszorulunk az igazi közbeszédéből. Az emberek közötti feszültséget sokszor megoldaná egyetlen szó. De némák vagyunk, és nem mondjuk ki azt az egyetlen szót, amellyel föloldanánk a feszültségeinket. Az evangélium végén, ahonnan ez az idézet származik, Jézus megtiltotta, hogy elmondják az ő csodatettét. Ne tápláljanak iránta is illúziót. Beda Venerabilis azt mondta ehhez az evangélium szakaszhoz fűzött kommentárjában: azért parancsolta meg, hogy a lanyháknak megmutassa, mennyire buzgóbban, lelkesebben tartozunk róla prédikálni. Itt ez a kötelességünk. Amikor azok sem tudtak hallgatni, akiknek tilos volt prédikálni.

Tehát a mostani időnkre lefordítva: álljunk elő az evangélium jó hírével, hirdessük, akár alkalmas, akár alkalmatlan. Érezzük annak szükségességét, hogy a hit hallásból ered. Egyrészt hallani, másrészt az evangéliumról számot adni. Annak megfelelően irányítani életünket, közéletünket, családjainknak és nagyobb közösségeink életét annyira fontos, mint az éhezőnek egy falat kenyér. És ha ez meg tud valósulni a keresztény egységhe által a keresztények között, akkor úgy gondolom, hogy a magyar társadalomnak is lelkiállapota valami kevéskét javulni fog, a sebek jobban gyógyulnak, egymásra nyitottabbak leszünk, és közös békességgel épülni fog a szeretet civilizációja Magyarországon is.

A nyilatkozatot a Vatikáni Rádió közvetítette 2007. január 19-én

„Szüntelenül imádkozatok

A szokásosnál is jobban az imádságra terelődik figyelmünk ezen az egységhe, hiszen a Szent Pál apostol 1Thessz 5,17 leveléből vett mottó: „Szüntelenül imádkozatok”, ökumenikus istentiszteletünk vezérfonala. A teremtett világban egyedül az ember imádkozik, az imádság egyidős az emberrel, és ezzel elismeri teremtményi voltát. A legtöbb ember, ha az imádságra gondol, akkor bizonyos alkalmakkor, időkben elmondott fohászra, kérésre szűkíti le az Istennel való beszélgetést, ahogy Arany János Toldiról írja: „Kézét összetette, buzgón foháskodva Istent említette.” Az szinte lehetetlennek tűnik első hallásra, amit Jézus a kitartó imárol tanított, amelybe nem szabad belefáradnunk (Lk 11,5-13), vagy amit Szent Pál apostol buzdításként mond, hogy szüntelenül kell imádkoznunk. Az imádság jézusi módjából kell kiindulnunk, aki az Atya jelenlétében élte földi életét, Vele párbeszédben volt, s olykor hangosan is tanítványai előtt imádkozott. Az Istennel való személyes kapcsolat az alapja az imádságunknak. A keresztény pietás különböző imafajtákat sorol fel, amelyek mindegyike használható az egység hetében is.

A kérő imádság a legáltalánosabb az emberek életében, olykor azok is imádkoznak, ha bajba kerülnek, akik egyébként sohasem szoktak. Az a kérő imádság, ami előbbre viszi a keresztények egységének ügyét, nem afféle „jaj, Istenem, segíts”, hanem Jézus utolsó vacsorán mondott kérésével egysül, azt kérte a Mennyei Atyától, hogy az Ót követők „legyenek mindnyájan egy, amint Te, Atyám,

bennem vagy, és Ó tebenned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem.” (Jn 17,21) Ez az imádság nem az adok-veszek, vagy kötelességeket teljesítek, és jogaim vannak világából való, hanem személyes kapcsolatból, s ahogy egy gyermek mindig kérheti szüleit, úgy kérhetjük mi is Istent. Amikor Jézus a kérő imádságról tanított, akkor hozzáfűzte a megszívleendő mondatot: „Ha tehát ti, bár gonoszak vagytok, tudtok jót adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább adja mennyei Atyátok a Szemléiket azoknak, akik kérik tőle.” (Lk 11,13) Meg vagyunk róla győződve, hogy a keresztény egység imahete 100 évvel ezelőtti, majd pedig a protestáns katolikus közös imádság 40 évvel ezelőtti indulása a Szentlélek hatására

történt. Az is a Szentlélek műve, hogy Isten szavát, a Bibliát közösen ünnepeljük, tanulmányozzuk és irányítását keressük.

Ismerjük és végezzük a hálaimeit. A hála nem a kereszténység monopóliuma, de a kereszténység tette teljessé. Egyébként a hálás lelkület feltétele az örvendező léleknek. Jézus felujjongott a Szentlélekben, s hálát adott a Mennyei Atyának (Lk 10,21). Utolsó vacsorájának szentségét eucharisziának, azaz hálaadásnak mondjuk. A katolikus egyház zsolozsmáskönyvéből naponta imádkozzunk milliók Szűz Mária híres hálaadó, magasztaló imáját, a Magnificatot.

Legyünk hálásak Istennek, hogy hosszú, zaklatott történelem után egymásra találtunk, és keressük Jézus végakarátának a megvalósítását. A beteljesült hála Isten örök országában valósul meg, amikor a Jelenések könyvének huszonnégy vénjével együtt az Úr színe előtt majd ezt mondhatjuk: „Hálát adunk neked, Mindenható Urunk, Istenünk, aki vagy és aki voltál, mert átvetted a főhatalmat és uralkodói.” (Jel 11,17)

Az engesztelő imádság szintén a keresztény imamódok közé tartozik. Erezzük, hogy igaz emberként nem állhatunk meg Isten előtt. Ezt már a pogányok is tudták, de nem ismerték a megváltást, ami csak Istentől jöhet. Jézus Krisztus engesztelte ki az Atyát, Ó szeretett minket, és elküldte Fiát engesztelésül bűneinkért (1Jn 1,10). Vérért kiontotta a bűnök bocsánatára. Nem azért kellett kiengesztelni Istent, mert Ő emberi módon haragudna, és elöntötte volna a szenvedély. Isten minden tulajdonsága a szeretetben összpontosul. Ennek totális ellentéte a bűn. Jézus vállalta az engesztelést bűneinkért, hogy mi Isten szeretetének részesei lehessünk.

Az egység héten van miért engesztelő imádsággal kérni a Mennyei Atyát, hiszen ha visszatekintünk múltunkba, látjuk, hogy egyaránt bűnöket és gyarlóságokat követtünk el Isten és egymás ellen. Az engesztelés lehet életünk keresztjeinek a nagylelkű elfogadása is.

A dicsőítő imádság ugyancsak hozzátartozik a keresztény ember életéhez. Talán feltehetjük a kérdést, hogy miért kell Istent imádni és dicsőíteni. Mert természetünk olyan, hogy mindig valamit és valakit dicsőítünk. Legrosszabb esetben önmagunknak az önmegvalósítás korában. Nem Istennek, hanem nekünk van szükségünk arra, hogy Istent imádjuk és dicsőítsük, így tudunk igazi emberek maradni. Szent Pál apostol a pogányokat azzal vádolja, noha felismerték az Istent, nem dicsőítették mint Istent, és nem adtak hálát neki, hanem szégyent vallottak, és okoskodásukban oktalan szívük elborult. Azzal kérkedtek, hogy bölcsök, de oktalanok váltak. Felcserélték a halhatatlan Isten dicsőségét halandó emberek, sőt madarak, négylábúak, csúszómászók képmásával (Róm 1,21-23). Az új barbárság korában bálványimádóvá lett a nép, mert nem akarja megadni Istennek a dicsőítést és a hódolatot. Kálvin János jelmondata volt „Soli Deo Gloria” – Egyedül Istené a dicsőség. Ezt mi ugyanúgy valljuk, és hozzáfűzzük, Laudetur Jesus Christus – Dicsértessék a Jézus Krisztus. A közös dicsőítés előbbre viszi az egység ügyét, ha nemcsak ma vagy az ökumenikus héten, hanem naponta jut eszünkbe, hogy a kérésen, a hálaadásban, az engesztelésen túl dicsőítenünk is kell az Istent. A szüntelen imádság szól a mi teremtő, megváltó és megszentelő Istenünknek. Ezért imádkozzunk: Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen kezdetben volt, most és mindörökké, ámen.

Szent István diakónus példája

Krisztusban szeretett Testvéreim!

Szent István diakónus az Anyaszentegyházban úgy él, hogy ő volt az, aki elsőként tudatosan adta életét Jézus Krisztusért. Ő kifejezetten diakónussá lett szentelve, azaz olyan szolgálatot végző férfivá az Egyházban, akinek feladata volt a szegények látogatása, az alamiznaosztás, afféle szociális program, de ugyanakkor hirdette az evangéliumot is. Hetedmagával lett kiválasztva és szentelve, de őrá tudunk a legtöbbet, őt jegyezte meg nemcsak az egyháztörténelem, hanem maga az Apostolok csele-

kedetei is, és az újszövetségi Bibliának leghosszabb beszéde Szent István diakónustól való, amelyben egy valóságos üdvtörténeti tablót vázolt föl, hogy az értelem segítségével is bebizonyítsa a hallgatósága előtt, hogy Jézus Krisztus a próféták által megígért Messiás.

Tegnap ünnepeltük az Ige megtestesülését, a Logosznak az emberi testet öltését. Mostani pápánk, Szentatyánk erőteljesen hangsúlyozza ezt. Talán adódik ez abból, hogy évtizedeket egyetemi tanárként töltött, de ez attól függetlenül is örök igazság, hogy Isten az értelem számára is fölismerhető. A logoszból lett a logika, és nekünk az értelem útján is meg kell hódolnunk az Isten előtt. Ezt hirdeti Szentatyánk is, amerre megy a világban, hogy a vallásnak, a hitnek és az értelemnek harmóniában kell lennie. Nehéz ezt elfogadtatni főként egy olyan világvallással szemben, amelyik inkább az erőre, az erőszakra akarja a misszionálását, a hittérítését alapozni. És ezt mondja, hogy nekünk, keresztényeknek ezt az utat kell választanunk, de ugyanakkor választanunk kell azt az isteni egyszerűséget és látzólagos gyengeséget is, amely a mi Urunkat a jászolban jellemezte, de jellemezte a kereszten is, hiszen odaszegyezten úgy tűnt, hogy ellenségei győzedelmeskednek felette.

Szent István diakónus fiatal emberként adta életét, és örök példája maradt a mindenkori papnövényedékeknek és levitáknak, hogy róla példát véve hasonlóképpen Krisztus követői legyenek. Ti, kedves Gábor és Róbert akolitusok, akik pár perc múlva diakónussá szentelődtek, Szent Erzsébet-évben lesztek diakónussá szentelve. Ez az év Európában nagy ünnep, mert mind a magyarság, mind a németiség arra emlékezik, hogy Árpád-házi Szent Erzsébet 800 évvel ezelőtt született, a keresztény életnek, a családi életnek, a jótékonyságnak lett a védőszentje. Nem véletlen, hogy az ő neve napjához, szent emléknapjához van kötve a karitásznak a napja szerte a világon. Mert Árpád-házi Szent Erzsébet a karitásznak, az emberszeretet gyakorlati megvalósításának is szép példaképe, de ömellelte, illetve a háttérben is diakónus áll. Lehet azt mondani, hogy az egyháztörténet második legnagyobb diakónusa áll a háttérben, akit személyesen nem valószínű, hogy ismert, de ismerte gondolatait és ismerte buzgalmát, ez pedig nem más, mint Assisi Szent Ferenc. Ő nem volt pap, diakónus volt egész életében, és megmutatta; azt, hogy a maga korában hogyan kell a szociális gondoskodást és az evangélium hirdetését összekapcsolni.

Szent István diakónus, valamint Szent Ferenc abban is nagyon hasonlítanak, hogy mindketten Krisztus igazi követői voltak. Szent István diakónus szinte ugyanazokkal a szavakkal és olyan módon halt meg, ahogy Jézus meghalt a kereszten. Még ellenségeiért is imádkozott megkövezése közben. Szent Ferencről pedig tudjuk, hogy ő volt az, aki a középkorban legjobban meg tudta valósítani a Krisztus-követésnek az eszméjét. Az az időszak, amikor Szent Ferenc élt, Krisztus emberségére terelte a figyelmet. Nem véletlen, hogy Szent Ferenc volt az, aki az első betlehemet felállította, mert emberközelbe hozta a megtestesült Istenfiát. S látni akarta a gyermeket, úgy, ahogyan egykoron láthatta a Szűzanya, Szent József és a pásztorok. És így állította föl betlehemét, élő gyermekkel és élő állatokkal. De az egész élete Krisztus-követés volt. Sokszor kinevették őt. Néha eszelős bolondnak tartották, de azokról elfeledkezett a világ, őt pedig a világvallások képviselői is tisztelik. Nem véletlen, hogy Assisiben szokott összejönni a világ vallási vezetőinek a gyülekezete, hogy valamit tegyenek e földgolyó békésebb életéért. Szent Ferencről tudjuk azt, hogy azért nem adott szabályzatot, regulát az őt követők számára, mert azt mondta, hogy ott van az evangélium. Tessék abból kivenni az élethelyzetekre megfelelő választ. Elküldte a testvéreket is, hogy prédikáljanak. Szent István diakónus jobban hatott az értelem eszközeivel, Szent Ferenc inkább az egyszerűségével. Szinte mindig az élethelyzetekre alkalmazva ismételte az evangélium szavait, és azt mondta társainak, hogy az élethez kell, hogy tükrözze az evangéliumnak a tanítását. S amerre ment, ezzel a tanúságtétellel járt Itália földjén, hogy az evangélium követségében, az evangélium képviselőjében, Krisztus követségében járjon. Nagyon szegényen, nagyon alázatosan, de nagyon nagy hatással, hiszen rendje mind a mai napig itt van a keresztény világban. Ő is példa lehet számotokra, erre is kell gondolnotok, amikor az evangéliumot hirdetitek majd.

Olyan világba léptek és vagytok benne, amelyik erőteljesen keresztényellenes. Olyan folklórszinten szeretik megtartani még a médiákban is. Cseng, bong, zeng minden, ilyen karácsonyi dallamokat, olyan ritmusokat, szinte már babonáságba menő karácsonyi népszokásokat sorolnak mostanság föl. Nem mondjuk, hogy ezek fölöslegesek, de a lényegről elterelik a figyelmünket, Jézus Krisztusról és az Ő evangéliumáról. A világban éljetez, de ne a világnak, hanem Jézus Krisztust követve, és ahogy említettem, Jézus vállalja az isteni gyengeséget.

Tegnap a jászolba helyezett Krisztusra gondoltunk, ma már Szent István diakónus elénk hozza a megfeszített Krisztust. Jászoltól a keresztfáig – lehetne mondani, ez volt Jézus élete, és ez lett követőie

is. De pontosan ebben a látszólagos erőtlenségben lett erős az Ő Egyháza is. Gondotok kell, hogy legyen majd ott, ahol vagytok, a szegényekre, az elesettekre, az élet küzdelmeiben elfáradt emberekre. Még a római pápa is őrzi azt, hogy diakónus volt, s a diakonátus megmaradt maradandó nyommal a lelkén. Tehát ezt a lelkületet őrizni kell. Éppen most hallottam, hogy Magyarországon 4 millióra tehető azoknak az embereknek a száma, akik a létminimumon vagy alatta élnek. S meg kell mondanunk, hogy templomba járó híveink nem a milliárdosok közül valók. Még csak nem is a sokmilliósi pénzbetétekkel bírók közül, hanem amíg a világ világ, híveink általában mindig az egyszerű és szegényebb emberek közül kerültek ki. Legyen ezekre mindig gondotok és figyelmetek.

Kisap korunkban az éjféli miséken nekünk kellett perselyezni, ugyanis akkor az egi szemináriumban, az egi egyházmegyében a perselyezés mindig a papnevelés célját szolgálta. Bármennyire is nehéznek tűnik most a helyzetünk, akkor még nehezebb volt, hiszen semmiféle állami támogatásunk nem volt. S az is egy esettanulmánynak felelt meg, hogy a perselyezés, amit egy fiatal ember nem szívesen végez, de mégis megtettük, hogy a nyugdíjas emberek közül számosan sokkal nagyobb pénzadományt tettek a perselybe, mint aki látszólag jobban szituált volt. Sose felejtsem el, volt egy néni, aki a nyugdíjas szelvényében beletette az egész nyugdíját a perselybe, amit abban a hónapban kapott. Szegények mindig lesznek köztetek, mondta az Úr Jézus. Legyen rá később is figyelmetek.

Vannak olyan szegény emberek, akik nem föltétlen pénzadományra várnak, és nem is tudunk mindenkinek adni, de várnak a jó szóra, a meghallgatásra, az odafigyelésre, valamiféle emberi hozzáállásra és segítségre. Ez is egy diakónusi feladat, hiszen köztudott, hogy mennyi elkeseredett ember van. Már a gyerekek között is. Szinte népbetegséggé vált a lelki elkomorodás és elcsüggedés. Aki melléáll ilyen embereknek, segíti őket a hit erejével, diakónusi szolgálatot végez.

Feladat van bőven. A diakónusnak mindig lesz munkája, hogyha figyelmesen jár-kezel a világban, csak éppen azt veszi majd észre, hogy az ereje kevés. Ha csak a magunk erejére alapítjuk vagy alapozzuk a munkánkat, bizony semmire se megyünk. Istentől kell kegyelmet kérnünk. Ahogy Szent István diakónust a Szentlélek segítette, és ahogy Szent Ferencet is vezérelte egész életében, úgy adjon nektek is kegyelmet a Szentlélek Úristen. Krisztus követőiként, Isten embereiként járjatok a világban, a mai idők diakónusának megfelelően, s ahogy az Úr Jézusról olvassuk Az apostolok cselekedeteiben, körbejárj jót cselekedvén. Ha rólatok ezt majd el lehet mondani, akkor a diakónusszentelés nem volt hiábavaló. Ezt kívánom, ezért imádkozom értetek. Ámen.

Elhangzott a 2006. december 26-ai diakónusszenteléskor

„A diakónia szolgálat

Krisztusban kedves Fiaim! Főtisztelendő Paptestvérek! Krisztusban szeretett Testvéreim!

Amikor az ősegyház szükségét látta, hogy az apostolok mellett legyenek a szent rendbe fölvéve segítőtársak, akkor az apostolok lelkében még elevenen élhetett az Utolsó Vacsorának az emlékezete, amikor Jézus az Eucharisziát megelőzve egy beszédes tettel fölhívta a figyelmüket arra, hogy az Isten szolgálata az ember szolgálatával jár. Ezért kötenyt kötött, mosdótálat vett a kezébe, és az akkori rabszolgáknak a feladatát, a lábmosást elvégezte tanítványaival. Innen is eredeztethető, már Jézus szándéka szerint is, hogy legyenek olyan férfiak az Egyházban, akik a szolgálatra adják az életüket. Nem szolgáltatásra, hanem elsődlegesen Jézus szolgálatára és az Ő népének a szolgálatára. Egyébként is maga Jézus terjeszti ki ennek a körét, amikor azt mondja, amit egynek a legkisebbek közül tettetek, nekem tettétek.

Az Egyház fő feladatai között ott van a diakónia, azaz a szolgálat, ott van a leiturgia, az Isten-tiszteletek rendjének a megtartása, a szentségek kiszolgáltatása, s a martúria, a tanúságtétel, amely olykor még a vértanúságot is megköveteli Jézus követőitől.

Milyen szolgálatra szentelődtek, kedves Testvéreim? Szentelődtek az Ige szolgálatára, majd elhangzik a szó: Vedd az Evangéliumot, amelynek hirdetője lettél. Az Evangélium hirdetése kötelezettségetekké lesz. A ránk következő év ennek még egy különös nyomatékot is ad, hiszen Magyarországon a protestáns testvérekkel együtt a Biblia Évét hirdetjük meg. Mindig is fontosnak tartottuk az Isten szavát, vasárnaponként három részlet is elhangzik a Szentírásból, de most kifejezetten a középpontba állítjuk. A protestáns testvérekkel együtt, mint tudjuk, önkik a szentségekben nincs meg az a teljesség, mint nálunk, viszont megvan a Szentírásnak ősi tisztelete, olvasása, ismerete, annak tanulmányozása és az arról vallott tanúságtétel. Mindenféle rivalizálás nélkül el kell mondani azt, hogy nagyon

nagy baj lenne, ha a katolikus diakónusok vagy papok kevésbé lennének képzetek a Szentírás ismeretében, annak jó és erőteljes kifejtésében, illetve a hívek, a hallgatóság számára való lefordításában.

Ez az egyházmegye, a Kalocsa-kecskeméti Egyházmegye egyébként nagyon nagy biblikusokat tud fölmutatni. Jelenleg is vannak kalocsai származású főiskolai, egyetemi tanárok, professzorok, biblikusok, de a múltbélieket még név szerint is meg kell említeni. Gondolok itt Szörényi Andorra, az idősök ismerik, vagy a 100 éve született kalocsai származású Mócsi Imrere, akiről megemlékeztünk, aki mártírsorsú ember volt, hiszen sok évet töltött Magyarországon börtönben, de hogyha kint marad a Gregorianán, a Katolikus *Egyház* legmagasabb színvonalú egyetemén, ott továbbra is professzor lett volna, s a különböző karokról áradtak az emberek az egykoriak tanúsága szerint, hogy Mócsi Imre atyát hallgassák, mert nemcsak száraz módon ismertette a tényeket, mint egy lexikon, hanem olyan beleéléssel, hogy néha még el is könnyezte magát. S az nem volt színészkedés, hanem átérezte az Isten szavának bennünket, szívet-lelket érintő mondanivalóját, az Isten szeretetét és megváltó üzenetét.

De meg kell említenünk Belon Gellért atyát is, akinek a könyveit már többen ismerik még a hívek közül is. Ő nem annyira tudomány világa felől, bár annak is ismeretében volt, hanem a lelkiesség felől közelítette meg a Szentírást, s akik ismerték, találkoztak vele – nekem is megadatott –, azok láthatták, hogy ő nem lapoz a Szentírásban, hanem abban a pillanatban, legyen az a Kivonulás könyve vagy a Thesszaloniki levél 5. fejezete, kinyitotta a Szentírást ott, nem is kellett volna neki talán olvasni sem, de a pontosság kedvéért olvasta, de úgy olvasta, hogy abba belevitte a lelket, a mindennapi gondolatot, ezért ma is nagy haszonnal olvassuk az ő elmélkedéseit.

Ilyen elődök nyomán nektek a Szentírást állandóan tanulmányoznotok kell. Remélem, elmondható rólatok, amit Timoteusról elmondott Szent Pál, hogy gyermekkorotok óta ismeritek a Szentírást. Mostantól fogva pedig, mintegy hivatásos kötelezettségként tanulmányozzátok, olvassátok, elmélkedjétek róla és mint hiteles tanúi tegyetek tanúságot az Isten szaváról.

Aztán a liturgia szolgálatára is szentelődtek. A névben leiturgia benne is van, Isten szolgálata ott az oltár körül, a szentségek kiszolgáltatásánál, hiszen a keresztség szentségének a kiszolgáltatása már a diakónusnak is feladata lehet, sőt a házasságkötésnél asszisztálhat, kioszthatja az Oltáriszentséget: áldoztathat, egyáltalán a liturgiát teljessé és széppé teszi. Lehet azt látni, hogy a pápai miséken is mindig van diakónus, aki olvassa az Evangéliumot, és ott szolgálatával az Isten-dicsőítést végzi.

S azután szentelődtek a szeretet szolgálatára. Eredendően abból indult ki a diakónusok kiválasztása, hogy az apostolokat túlságosan lekötötte már a karitásznak, a szeretetszolgálatnak a feladata, ezért kértek maguk mellé segítséget. Kiválasztottak 7 jó hírben álló, bölcs és Szentlélekkel eltelt férfit. Már abban az időben is fontosnak tartották, hogy tulajdonképpen szervezeten gondoskodjanak a szegényekről a keresztények. A mai világban is szükség van arra, hogy a szeretet szolgálatában is tevékenykedjünk, hiszen olyan világ nyílt ránk, hogy a gazdagok még gazdagabbak lesznek, a szegények még szegényebbek. Az az ország, amelyben ti diakónusok lesztek, hárommillió olyan embert ismer, aki a szegénység szintje alatt él. Akiknek föl kell ismerni a nehézségeit. Mindent megoldani nem tudunk, mert nincs rá eszközünk és lehetőségünk, de a készségnek meg kell lenni a lehetőségek szerint.

Dosztojevszkijnek van egy novellája, hogy megy egy ember az úton, és egy koldus nyújtja felé a kezét. Az ember ösztönösen belenyúl a zsebébe, és akkor veszi észre, hogy nincs benne semmi. S a koldus megköszönte. Mit köszön – mondja az ember –, hát nem adtam semmit. DE AKART! Az akarat legyen meg bennünk arra, hogy a szeretet szolgálatában segítkezzünk. Ez lehet lelki és anyagi természetű is. A szolgálatot az ember egész élete folyamán saját erejéből végezni nem tudja. Belefáradunk, elszürkölünk, úgy gondoljuk, hogy most már végezze más, mi már tettünk eleget, és azt hisszük, hogy minden rendben van, mert mi akkor megtettük a magunkét. Nekünk végig a szolgálat szellemében kell élnünk, és attól a nagy kísértéstől meg kell óvni magunkat, ami az élet legnagyobb kísértése, amiről azt mondja az Úr Jézus, hogy a gonoszság elhatalmasodásával sok szívben kihűl a szeretet, de aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözü. Olyan világban élünk, hogy a gonoszsággal nap mint nap találkozunk, és azt gondoljuk, hogy talán már nem is érdemes jónak lenni. Miért? Olyan sok gonoszság van ebben a világban, s ilyenkor megkísérti a keresztény embert, hogy abbahagyja a jó cselekedeteket. Nem lehet! Aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözü.

Ehhez az imaéletre van szükség, hogy az ember ki tudjon tartani, és hűséges legyen a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére. Minden szent tisztelete benne lehet, de a Boldogságos Szűzanya magát az Úr Szolgálóleányának mondta. Őtöle is tanulni kell, sőt elsődlegesen, mert hogy Jézust szolgálta, s azokat az embereket, akik ott voltak körülötte, és az élete a szolgálatban telt el.

Azt lehetne gondolni, hogy ez a feladat, ez a hivatás inkább az állandó diakónusoknak az osztály-

része lesz, mert ti Isten kegyelmével fél év múlva pappá szentelődtek. A diakonátus azért nem múlhat el nyomtalanul, mi több, maradandó állapot is, ahogy egy fának az évgyűrűi őrzik az elmúlt éveket, ugyanúgy a szentelés fokozataiban ott kell lenni az előzőeknek is. Nem véletlen, hogy a Szentatya magát Isten szolgájának mondja, és betölti ezt a feladatot, mert aki csak így kívülről nézi a pápát, főként egy karácsonyi ünnep alkalmával: kijön a Szent Péter-templom loggiájára, elmond hatvan nyelven egy-egy üdvözlő szót, megtapsolják, milyen jó neki, hogy egy ilyen világhírű ember. Ha közelről ismernétek, akkor rájőnétek, hogy egy előkelő rabszolga. A világ legelőkelőbb rabszolgája. Akit ugyan valóban körülvesz a tisztelet, de egész élete a szolgálatban tevődik el. Nincs magánélete, csak addig, amíg alszik. Nincs magánélete, hanem szolgálatban éli az egész életét. Elég hallgatni a vatikáni rádiót, hogy nap mint nap a világ minden részéről odaérkező püspökökkel, hívekkel találkozik, hallgatja őket, arra fölkészül, behelyezkedik az élethelyzetükbe, és próbál segíteni az Egyháznak és a világnak a dolgaiban.

Ebből csak azt akarom kiemelni, hogy ti magatok is diakónusok is kell, hogy maradjatok életetek folyamán, és ehhez kérjétek az Isten kegyelmét, és én is kérem számotokra. Most már naponta így keljetek föl – én Marcell Mihály atyától tanultam – áttételesen, mert olyan mondta nekem, aki jóbarátja volt neki, hogy ő, amikor reggel fölkel, rátekint a szobájában lévő Krisztus-képre, és ezt mondja: szolgálatra jelentkezem. Legyen ez a programotok ezentúl, hogy az ő szolgálatára jelentkeztek, aminek következménye az, hogy az emberek szolgálatára is. Ez a hivatás boldogító tud lenni, mert a szeretet teszi teljessé és boldogítóvá.

Karácsony másnapja még az ősforráshoz, a szeretethez is visszavisz bennünket, amelyből Szent István diakónus is élt, és ezt a forrást kell nekünk is inni, hiszen Jézus Krisztus születése, halála, föl-támadása éppen értünk, a mi üdvösségünkért történt. Őtöle merítjük az erőt, magunk elé állítjuk a szent példákat, és így indulunk, így induljatok ti is, és legyetek az egyházmegyének kiváló diakónusai, akikről majd el lehet mondani, amit az első diakónusokról mondtak, hogy bölcs és Szentlélekkel eltelt férfiak voltak. Ámen.

Elhangzott Kalocsán, a 2007. december 26-ai diakónusszenteléskor

„Példát adtam nektek!”

Főtisztelendő Püspök Atya! Paptestvérek! Kispapák és Ministránsok! Tisztelendő Nővérek! Tisztelt Képvisező Úr! Krisztusban szeretett Testvéreim!

A mai napon, Nagycsütörtökön lelkünk visszaszáll az utolsó vacsora termébe, latinosán szólva, a coenaculumba, ahol Jézus az Eucharisziát adta nekünk, hogy itt maradjon közöttünk, és ehhez végérvényesen odakapcsolta és rendelte a papságot. A délelőtti szentmisében éppen ezért a papságról elmélkedünk, arról a szolgálati papságról, amely Jézus meghívásaként az ő követségével jár.

Vissza akarunk menni a tiszta forráshoz. Ugyanis a papságról sokféleképpen gondolkodnak az emberek, és valljuk meg őszintén, a történelem folyamán sok mellékes dolog is rárakódott a papság életére, munkájára, amelyet a külső szemlélő megláthat. – A Lelkipásztor Intézet készített egy felmérést a magyar papság helyzetéről és az Egyházban, a világban elfoglalt helyéről. Az írák: Olyan világban élünk, amely nagyon megváltozott az elmúlt években, évtizedekben. Teljesen értékvesztett és érték-válságban élő emberek között kell hirdetnünk az Evangéliumot. Ahol a fogyasztói szemlélet az elsődleges, kimarad a lelki, a transcendens dimenzió az emberi gondolkodásból és jövőépítésből. Ezt kíséri a családok széthullása. A papság szempontjából is roppant fontos ennek orvoslása, hiszen a papok a családokból jönnek.

Az Egyháznak is ennek megfelelően sok baja van. A papi létszámcsökkenés, valamint a tradicionális vallásosság, amely sokszor csak megszokást tükröz. Vagy egy újfajta, a demokrácia salaktermékeként az Egyházban is elhatalmasodó szerepcsere-tévesztés, amely sokszor jellemez bennünket, Egyházban élők. Magát a papságot fizikai-lelki egészségromlás fenyegeti. Néha úgy érzik, hogy funkcionális, szolgáltató emberré váltak, sokfelé meg kell felelniük, aminek egyszerűen nem lehet eleget tenni. Megosztottságot élnek meg ennek következtében, frusztrációt, egyfajta identitásválságot.

Ehhez jön még az a világ, amelyik sohasem örült annak, ha az evangélium ügye szépen előrehaladt, és a papság végzi kiváló munkáját. Örülnek a kudarcainknak és bukásainknak. Örülnek egy-egy papi vagy esetleges püspöki tragédiának. Én ebből azt következtetem – amit eddig is tudtam –, hogy van Sátán, és van gonosz lélek, mert a gonoszoknak, a rossznak csak a Sátán tud örülni. Kikövetkez-

tetem azt is, hogy a papság nem emberi foglalkozás, csupán emberi mű, hanem szentségre hivatottság, Krisztus meghívása alapján.

Az utolsó vacsora termébe ha visszamegyünk, akkor ott megtaláljuk a mi önazonosságunkat, hiszen János evangéliumában, abban a hosszú beszédben, amelyet az Úr Jézus elmélkedésként ránk hagyott, némely olyan megállapítást és parancsot mondott, amelynek fényében tisztázódik a mi kilétünk, feladatunk és papi elhivatottságunk, a papi renchez való tartozásunk.

Az Úr Jézus azt mondja azon az utolsó vacsorán: „Már nem hívlak benneteket szolgálknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura, hanem barátainknak hívlak benneteket!” Ezt minden keresztény értheti magára, hiszen a megkereszteltség okán mindenki az általános papságban is részesül, de a papnak különösen kell éreznie azt, hogy az Úr Jézus barátjává választotta, így volt a tizenkettővel is. Annak ellenére, hogy látta, az egyik el fogja árulni, a másik meg fogja tagadni, ő fölajánlotta barátságát, amiben benne van az, hogy mindent tudtul ad nekünk, és ránk bízva a legfontosabbnak tartott dolgokat.

Aztán elmondja azt, hogy: „Én új parancsot adtam nektek.” Addig az ószövetségi parancsok voltak érvényben, amelyeket a zsidó apostolok nagyon jól ismertek: szeresd felebarátodat mint önmagadat. Jézus ezt fokozhatatlanná tette, amikor azt mondta: „Úgy szeressétek egymást, amint én szeretlek titeket.” S az ő szeretete a halállal pecsételődött meg. Ezt a fölülmúlhatatlan mércét adja elénk az Úr Jézus, és azt mondja: „Új parancsot adok nektek.” Azért adja parancsba, mert az ember könnyebben beérné kevéssel vagy kevesebbrel. Udvariassággal, jó viselkedéssel. Ez kevés – mondja az Úr Jézus. – Úgy szeressétek egymást, ahogy én szeretlek benneteket.

Azután hozzáfűzi később: „Példát adtam nektek!” Teszi ezt azután, hogy megmossa a tanítványai lábát. Olyannyira nagy cselekedete volt az Úr Jézusnak, hogy egészen a középkorig nem tisztázta az Egyház, hogy vajon „szentség-e a lábmosás”. A IV. Lateráni Zsinaton kellett elhatározni, hogy nem tartozik a szentségek közé. Olyan cselekedet, amely fölöleli a felebaráti szeretetnek mindenféle fajtáját. Hiszen ha valaki a rabszolga feladatára képes, amit akkor tettek a rabszolgák, akkor a felebaráti szeretet testi és lelki cselekedeteit gyakorolni fogja életében.

Aztán amikor azt mondja – elérve az utolsó vacsora csúcspontjához -, hogy megtöri az ószövetségi szokást, rituálét. Kezébe veszi a kenyeret és a bort is, elmondja azokat a fölséges isteni szavakat, amelyek a legnagyobbak közé tartoznak a Biblia kijelentései között: „Ez az én testem, ez az én vérem, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” Fölhatalmazást adott, hogy az ő személyében álljunk az oltár előtt. Bár nagyon gyarlók vagyunk, ezt érezzük és tudjuk, de mégis Jézus Krisztus személyében mondjuk ki ezeket a szavakat. Az „én emlékezetemre”. Ez nem afféle nosztalgizálás, mint a mostani posztmodernkor embere kezd visszaemlékezni arra, hogy milyen is volt az ifjúsága, hanem az az emlékezés a valóságos jelenléttel egyenlő, ahogy már a zsidók is gondolták. Hiszen azt mondták az utolsó vacsorán, hogy nemcsak ösatyáink szabadultak ki, hanem te magad is kiszabadultál bennük.

Na már most, ha ez így volt ott az Ószövetségben, mennyivel inkább így van az Újszövetségben. Nemcsak egyfajta visszaemlékezés arra az utolsó vacsorái tette, hanem ő maga, Jézus van itt jelen, ő mondatja ki velünk ezeket a szavakat, fölhasznál bennünket, teremtményeit, gyarló szolgálait, hogy az a szó isteni erővel átformálja a kenyeret az ő testévé és a bort az ő vérévé. Véglegessé és fölbonthatatlanná válik az Eucharisztíának és a papságnak a kapcsolata, így mutatjuk be mindig az örökkön új áldozatot, amelyet Jézus tett akkor, és tesz ma is templomainkban.

Aztán már ez a föltámadás utáni végső szava hozzánk: „Menjetek, tegyetek tanítványommá minden népet, tanítsátok őket és kereszteljétek meg őket!” Ez a végső üzenete, feladata a papság számára is, amikor azt mondja: „Tanítvánnyá tegyétek őket.” Akkor nem pusztán arról van szó, hogy egyfajta lajstromba vegyétek az embereket, mint ahogy a népszámlálás is teszi, hogy te most milyen hívő vagy, katolikus vagy református stb. Hanem belső kapcsolatba hozzátok velem, mint ahogy a régi tanítványság volt – mert már ezt is elfelejtettük a mai oktatásban, nincs már nevelés. A régi tanítvány együtt élt a mesterével. Ezt ki tudja megtenni? Csak az, aki maga is barátja Jézusnak.

A magyar közmondás szépen mondja: „Az én barátomnak a barátja az én barátom is.” Ha most mi Krisztus barátainak mondjuk magunkat, és ő annak tart bennünket, akkor azok az emberek, akiket tanítunk, akiket a szentségekben részesítünk, szintén tanítványokká lesznek. Ezeket tanítanunk kell az evangélium szavával, mindig az idők jeleinek megfelelően.

Az evangélium szava örök és megmásíthatatlan, de ahogy hirdetjük, a minden korok emberéhez szól, és ehhez kell a Szentlélek inspirációja, hogy úgy tudjam megszólítani a hallgatóságot, mintha maga Jézus mondaná. Utána szolgáltsuk ki a szentségeket, illetve részesítsük benne. Ezért is Nagycsütörtökön a püspöki székesegyházakban mindig olajokat szentel az egyház, amely több szentségnek

lényeges szimbólumává válik, legyen az a keresztség, a bérmlás, a papszentelés vagy a betegek kenete.

Ezeken lehetne elmélkedni, mert végül is valamiképpen a papságunk lényegéhez tartozik az, hogy mi a katekumenek olajával megkenünk arra jelentkező embereket, mintegy megerősítve őket a világ küzdelmeiben az ördög csábításaival szemben, hogy kicsússzanak abból a szorításból. Hiszen a régi birkózók kenték magukat olajjal, hogy a másik ne tudjon fogást tartani. A katekumenek olaja erre emlékeztet bennünket, hogy a hittanuló ki van téve mindenféle kísértésnek, csábításnak. Mi megkenjük és imádkozunk érte, hogy győzni tudjon a gonoszság fölött. Adjuk a betegek kenetét az elesett embereknek, hogy fölgyógyuljanak betegségükből, vagy ha az utolsó útjukra indulnak, akkor lélekben megnyugodva, bűneiktől megtisztulva telessék.

Marad a szent krizma, amelyben még különleges módon is, kezünk megkenésével részesültünk a papságunk idején, mintegy keresztény méltóságot adva nekünk: Te ezt kapod, meg krizmát. A balzsammal kevert faolajat, hogy úgy viselkedj, mint ahogy a balzsammal kevert faolaj, a krizmának hatást tulajdonítottak. Egyrészt gyógyított, másrészt a balzsam illatos szer volt a régi világban. A jó illatot adta, mint ahogy Szent Pál mondja, „mi Krisztusnak jó illata legyünk az embereknek”. És úgy hirdessük az evangéliumot.

Néha szükséges kimondani a keményebb szót, de nem azért, hogy valakiket eltántorítsunk, hanem hogy képviseljük Isten igazságát. Az evangélium, hogy ne felejtjük el, elsődlegesen „jó hír” a minden korok emberének, és így balzsammá kell válni, jó illattá. Hogy olyan legyen a pap, mint ahogy az emberek általában valamilyen illatot szeretnek. És hogyha nincs pap a községben, akkor érezzék annak hiányát. Véletlenül se hangozhassák el olyan szó: „Ha nem lenne itt, talán nem is menne tönkre az egyházközség.” Mert, sajnos, néha még ilyet is mondanak meg gondolatlanságukban az emberek. De nekünk ezt a megkenést így kell fölfognunk, másoknak lelki sebeikre olajat öntök a szentségek által, életemmel és példammal, jó szavammal, viselkedésemmel szeretnék jó illat lenni. Hogy ahol vagyok, ott elmondhassák az emberek, hogy Krisztus embere jár közöttünk.

Nagycsütörtök. Az Eucharisztia és papság szentsége. A nagy hálaadás és a nagy ígéretre való emlékezés. Az Úr meghívott bennünket, kit ekkor, kit akkor. Ez is egy titok, a lélek mélyén játszódott le, szinte nehéz róla számot adni. Sokszor kérdezik, hogyan lettem pap. Nagyon nehéz ezt elmondani, és nem is kell mindig valami nagy, titokzatos dologra gondolni. Nem véletlenül állapította meg Szent X. Pius pápa, hogy a papság hivatásához elegendő az, ha valakinek kedve van hozzá, testileg-lelkileg alkalmas rá, és a püspök elfogadja. Ha ez a három megvan, akkor hiheti azt, hogy meghívott vagyok.

Jó ezt tudni, hogy az Úr hívott meg. Ismert engem, mint ahogy Jeremiásnak elmondta, „anyád méhében ismertelek”. Minket is ismert. Tudja, hogy milyenek vagyunk, és azt is tudja, milyenek leszünk. Mi ugyan nem tudjuk, de pontosan a Nagycsütörtök alkalmas arra, hogy mi ebbe az ígéretbe, amit akkor tettünk, újra belekapaszkodva, az Úr iránti hűségünket megvallva akarjuk mondani az apostolokkal, prófétákkal – hívtál, jelentkezem, itt vagyok, hallom. Szólj, Uram, hallja a te szolgád. Követlek téged, bárhová mégy.

Mondjuk ezt el újra, és kérjük a kedves testvéreknek imádságát, hiszen mi együtt adjuk Isten népét, mi értük, a hívekért szolgálva, imádkozzanak értünk. Kérjük ezt ezen a szép ünnepen, imádkozunk egymásért, hogy Krisztus iránti hűségünkben megmaradhassunk. Ámen.

Nagycsütörtöki krizmaszentelési szentmise, 2007.

...a lelki erő a Szentlélektől származik...

Kedves bérmlákozó Fiatalok, Szülők, Bérmaszülők! Krisztusban szeretett Testvéreim!

Az ember szüntelenül lélegzik, de elég ritkán gondol arra, hogy a lélegzés élteti. A Szentlélek Jézus küldése óta szüntelenül élteti az Egyházat, vele van, elvezeti a teljes igazságra, erőt ad a Krisztuskövetéshez, de nem mindig gondolunk rá. Azonban vannak olyan kiváltságos pillanatok vagy napok, amikor kifejezetten a Szentlélek Úristent köszöntjük, imádjuk és ünnepeljük. Ilyen volt már az első keresztény húsvét utáni ötvenedik nap is. Ebből származik egyébként a pünkösöd szó, a pentecostes. Az ötvenedik nap. Aztán ilyen az évenként visszatérő pünkösdi ünnep is.

A Szentlélek Úristen lassan mutatkozott meg az üdvösség történetében. Ahogy visszatekintünk a kezdetekre a Szentírás alapján, akkor az a kijelentés, hogy Isten Lelke ott lebegett a vizek fölött, ez már Rá utal! Aztán megjelent a törvényben, az Ószövetség tízparancsolatában. Azt emberi ész úgy ki-

gondolni nem tudta volna. Azután olyan emberekben, akik fogták az Isten gondolatait, mondanánk mai szóval, ezek voltak a próféták. S azok között is az utolsó legnagyobb, Keresztelő Szent János, már eljutott odáig, hogy rámutatott Jézusra, hogy Ő a Messiás. Az emberek közül legjobban Szűz Máriát járta át a Szentlélek, hiszen a Szentlélektől fogantatott, foganta Jézust, és az első pünkösdkor a többi apostollal együtt imádkozva várta a Szentlélek eljövételét. Mert a Szentlélek mindig jön, soha nem távozik, de szó sincs olyan közel az emberhez, hogy közelebb ne lehetne.

A mi lelkünk rokon a Szentlélekkel. Bár a mi lelkünk csak születésünk óta létezik, de olyan keveset tudunk róla. Bár külön tudománya van, a lélektan és emberi viselkedéssel foglalkozó tudományok, de keveset tudunk a lelekről. Nagyon nehéz megmagyaráznunk is, hogy mi az. Gondoljunk arra, hogyha valakinek az unokája föltenné a kérdést, egy hatéves gyerek, hogy mi az, hogy lélek, mit mondana neki. Még egy hitoktatónak is gondot okozna. Mi az, hogy lélek? Hol van a lélek? Bennem hol van a lélek? Egyszer egy parasztember mondta az unokájának, hogy: Álmodtál már? A gyerek azt mondta, igen. Hát az a lelked volt. Nagy bölcsesség, mert nem a gének álmodnak bennünk, hanem a lélek, amely visszaemlékezik nagyon régi dolgokra is a maga elevenségében. Aztán később kezdjük rávezetni a fiatalt, hogy a mi életélményeink vagy örömmel, vagy szomorúsággal töltenek el bennünket. Főként a szellemiekre gondolok. Ha most valaki kap egy ötös bizonyítványt az év végén, hát mi örül benne? A szeme? Történetesen ha vak lenne, akkor is tudna neki örülni. Ha süket lenne, akkor is tudna neki örülni. Ezt lehetne tovább fokozni, hogy egy béna ember is tudna neki örülni. S rá kell jönni arra, hogy én örülök. S ez az én, ez a lélek az emberben.

S ez a lélek rokon a Szentlélekkel. Aki Vele találkozik, az fölveszi az Ő sajátosságait és tulajdonosságait, mert a Szentlélek a Szentháromságban az Atya és Fiú között lévő, öröktől lévő személyes szeretet. Az Atya annyira szereti a Fiút, és a Fiú visszaadja ezt a szeretetet az Atyának, hogy személyessé válik ez a szeretete. Egyébként a mi szeretetünkben is van személyesség, mert amit leírunk vagy odaadunk a másoknak, abban benne vagyunk mi magunk is.

A Szentlélek Úristen eljövételét szélzúgás és lángnyelvek kísérték, de később ez már nem volt olyan magától értetődő. Az első hívek között az ősegyházban föl is tette a kérdést Szent Pál apostol, hogy: Megkaptátok a Szendéiket? S voltak, akik azt se tudták, hogy van Szentlélek. Tudniillik a Szentlélek láthatatlan. Csak a hatásai, azok láthatók. Ezért van az, hogy van, akiről azt mondjuk, hogy ez egy jólelkű ember, s ez egészen mást jelent, mintha valakiről azt mondjuk, hogy ez egy lelketlen ember. És elég csak fölütünk az értelmező szótárt, hogy az emberi léleknek és a lélekkel kapcsolatos, a lélekkel foglalkozó dolgoknak mennyi változatuk van. Hogy ez egy lélekölő munka, ez egy lélektelen és így tovább. S mennyivel más, hogyha valaki lelkes ember. Szent Pál apostol írja, hogy a Szentlélek bennünk lakhat, emberekben, mint a templomban, vagyis hogyha az ember templommá válik a Szentlélek számára.

Merthogy a földi templom rendszeren az Isten háza, s az Isten jelenlétének különleges helye, gondoljunk az Oltáriszentségre, a Szentírára vagy a hívek közösségére, amikor együtt vannak, ugyanúgy az ember is lehet a Szentléleknek a temploma. Csak hogyha visszagondolunk az elmúlt száz évre, azért a templomokat sok mindenre használták. Még Magyarországon is megtörtént, hogy fölrobbantottak templomot. Nem beszélve arról, hogy a Szovjetunióban raktárakká, sporttelepekké alakították a templomokat, de még olyan is volt, hogy a híres Kazanyi Szűz templomát ateista múzeummá tették. Most valahogy ilyenné lehet az ember is a lelkében a Szentlélekkel kapcsolatban, hogy lehet igazi temploma, de lehet olyan, olyan raktárszerűség, ahol a közömbösség, a fásultság, az életuntság, a bűnöknek a tengere van. Sőt még az is lehet, hogy egy ember életformájává teszi, hogy Isten ellen harcol. Mint az ateista múzeumban tették ezt annak idején. Hogy mivé válik a templom? Egy földi templom is, látjuk, hogy a plébános és a hívek *szépérzéke* folytán egészen csodálatos lehet, de lehet elhanyagolt is, és csúnya is.

Kedves Bémálgazók! Ti a Szentléleknek készíttetek lelketekben templomot. S a Szendéiket fogadjátok. Majd én azt fogom mondani, vedd a Szentlélek ajándékának a jelét. Ez a vevés azt jelenti, hogy kész vagyok, és fogadom Őt. Ahogy az első apostolok imádkoztak, és várták a Szentlélek Úristent az életükre. Mert a Szentlélek ugyanúgy, mint maga az Isten s az Ő megtestesült Fia, soha nem erőlteti ránk magát. Meghagyja a szabad akaratunkat, így van értéke a hitnek és a jó cselekedeteknek. Mert ha történetesen minden jó cselekedetet azonnal jutalmazna az Isten, mondjuk, valaki meglátogatna egy beteget, és utána biztos kézzel ki tudná tölteni a lottót, és az neki ötös találatot hozna, akkor az Isten túl hasznos lenne ahhoz, hogy Isten legyen. Ő meghagyja azt, hogy tedd úgy a jót, hogy nem jutalmazlak azonnal. És azonnal nem is büntetlek. Hát mi volna, ha egy káromkodás után valakinek rög-

tön eltörne a lába? Akkor senki nem káromkodna. Még a Szentlelket is lehet káromolni, de az már nem nyer bocsánatot – mondja Szent Pál apostol. Miért nem nyer bocsánatot? Mert ez már maga a megátalkodottság, aki nem is akarja, hogy az életre jobba legyen, és a fölkinált isteni irgalmat is viszszautasítja. Hát az ilyenem nem lehet segíteni.

Ebben benne van a szabadság. A szabadság nagy érték, és az Isten megengedi ezt. Mert azt szeretnénk mi, emberek is, hogy minket szabadon szeressenek. Egy miniszterelnök, államfő, de még egy kisebb alkalmazott is kikényszerítheti, hogy tőle rettegenek, hogy féljenek. Mindig kísérje őt őrség, és hogy ott tisztelegjenek külsőleg, de azt már nem tudja kikényszeríteni, hogy őt szabadon és tiszta szívvel szeressék. Ahhoz szabadság kell. S az Isten is így van velünk, így van a Teremtő Isten, így van Jézus Krisztus, a megváltó Isten, aki úgy tett még az emmauszi tanítványokkal is, mintha tovább akarna menni, várta, hogy azt mondják neki, gyere be velünk, maradj velünk. És így van a Szentlélek Úristen is. Nem erőlteti magát reánk. S a bérmlást sem lehet azért fölvenni, mert hát ez a szokás, mert hát mégis valaminek, valami családi hagyománynak eleget teszünk, hanem szabadon és meggyőződéssel.

De ha így fogadjuk és várjuk a Szendéiket, akkor a Szentlélek bennünket átalakít. Azok az ajándékok, amelyekről tanultatok, bérmlalkozók, az értelem, a tudás, a bölcsesség, a jámborság, a lelki erősség stb., ezek lelki természetű adományok, amelyek igen értékesek. Még sokkal több adománya is lehet a Szentléleknek, s ezek képesítenek bennünket arra, hogy mi Krisztus igazi tanúi legyünk, és az élet minden helyzetében megálljuk a helyünket.

Van Lukács evangéliumában a kérő imádságnál egy elgondolkodtató megállapítása az Úr Jézusnak. Amikor tanít bennünket a kérő imádságra, akkor azt mondja, hogy ti, bár rosszak vagytok, mégis tudtok jót tenni a gyerekeiteknek. Ha kenyeret kérnek, nem adtok nekik követ. Mennyivel inkább jó hozzátok a Mennyei Atya, és mennyivel inkább adja nektek a Szentlelket. Valaki azt mondhatná, ha én beteg vagyok, akkor nekem ne a Szentlelket adja az Isten, hanem gyógyítson meg. Ha szegény vagyok, akkor segítsen olyan jövedelemhez, hogy ne legyenek gondjaim. De ez toldozgatása és foldozgatása lenne az életünknek. Mert mindig vannak gondjaink. Mindig újabb és újabb dolgot kérhetnénk így az Istentől. A Szentlélek azonban lelki erőt ad, s az minden helyzetben, legyen az betegség, megpróbáltatás vagy bármi más, velünk van, és tudhatjuk, hogy minden a lelkierő kérdése.

És hogy hogyan éljük meg az életünket. A mi világunkra, főként most a magyar társadalmunkra sűrűn elmondják azt, hogy missziós társadalom. Való igaz! Sok okunk is volna rá, ha nem hinnénk az Istenben. Az elkeseredésre. Most voltam kint a Szentatyánál, és hát jártuk az olasz utcákat, azok az emberek vidámabbak. Nemcsak azért, mert talán hogy déli népek, más fölfogásúak. Elég elmenni a buszon, a vonaton, a metrón, itt nálunk annyi rosszkedvű embert látni. Az arcára rá van írva. Ilyen teljesen csüggedett állapotban van most a magyar társadalom. Sok oka van neki. Mi, keresztények azonban ne legyünk azok. A keresztény ember nem mindig boldog, de sose boldogtalan. Remélem, különbséget tudunk a kettő között tenni. Mi nem vagyunk sose úgy elkeseredettek, mint a világ fiai. Ezért nem beszélünk eutanáziáról, kegyes halálról, s ezért nem mondjuk, hogy nekünk már semmi értelme, hogy éljünk a földön, mert még a betegnek is van értelme, hogy éljen, hogy följánlja a szenvedéseit, imádkozzék, mert annak is van Isten előtt értéke, és minden megpróbáltatásoknak is. Mert ahogy Az apostolok cselekedeteiben olvassuk, sok viszontagságon át jutunk el Isten országába, de ebben a viszontagságban is mi megkapjuk a lelki erőt.

S ez a lelki erő a Szentlélektől származik, akit már a keresztségben is megkaptunk, a bérmlálás pedig teljessé teszi, és utána életünk folyamán sokszor kell hívni, várni Őt. És nektek mondom, kedves bérmlalkozók, ha nem tudtok valamit, ez nem a matematikai feladatokra vonatkozik, bár még ott is nagyon ajánlatos kérni a Szentlélek Úristent, hanem úgy, hogy mit csináljunk az életben. Hogyan oldjunk meg egy-egy életproblémát? Vagy valami rossz lelkiállapot vesz erőt rajtatok, hívjátok és kérjétek a Szentlélek Úristent. Világosítsa meg értelmeteket, hogy mit kell tennetek. S elvezet bennünket az igazságra. Megmutat olyan lehetőségeket, amelyekre nem gondolunk. Jézus Krisztus hitében megerősít. Megerősít a tanúságtetésben. Mindjárt van értelme mindennek, amit mi teszünk. Ezért a Szentlélek Úristen nélkülözhetetlen a mi életünkben. Őt kell kérnünk, hívunk, várunk és imádnunk, hiszen isteni személy ugyanúgy Ő is! Tegyük ezt a mostani alkalommal is, imádkozáskor is. A mostani megbérmlalkozó fiatalok különösen tegyék, szüleik, bér-maszüleik is, de mindannyian, akik szeretnék Szentlélektől átitatott, szentlelkes emberek lenni.

Hogyha személy szerint változunk, akkor változunk közösségben is. Más lesz a családjunk, egyházközösségünk, ott, ahol lakunk, az emberekkel való kapcsolatunk. S így értjük meg a zsolttáros nagy óhaját és kérését, ami teljesülhet. Áraszd ki, Istenünk, Szentlelket, és minden életre kél, és megújí-

tođ a föld színét. Ámen.

Elhangzott Lajosmizsén, 2008. Pünkösdhétfőjén

„Isten lelke lebegett a vizek felett”

Krisztusban szeretett Testvéreim!

A világban már rég elfelejtették Húsvét ünnepeét mint kétnapos ünnepet, mi pedig még az azóta eltelt 50. napot is ünnepeljük, a pentekosztészt – azaz Pünkösdöt, amellyel teljessé vált Jézus üdvözítő munkássága, és ahogy ígérte, elküldte a Vigasztalót, a Szemléiket.

Már a jézusi ígélet is várható volt, mert a Szentlélek Isten, ha nem is volt isteni személyként ismert, de Isten lelkeként végigkísérte az Őszövetséget. Ott volt a teremtésben, mert „Isten lelke lebegett a vizek felett”. Isten dicsőségének feltündöklésében, a látomásokban, jövendölésekben, a prófétaóság intézményében. Az Isten lelkére való várakozást fokozta, hogy a prófétaóság megszűnt már Jézus korára, Keresztelő Szent János kivételnek számított, de az előtte lévő két három század már híján volt a prófétáknak. Egyes rabbik már úgy vélekedtek, az utolsó próféta halálával elhagyta Isten lelke és dicsősége a választott népet, de még a templomot is.

Az idők teljességében eljött a Messiás, Jézus Krisztus, aki emberségében is telve volt a Szentlélekkel. Fogantatása, nyilvános működése, halála, föltámadása mind a Szentlélekhez kapcsolódott. Jézus az Evangélium jó hírért hozta, Ő volt az első Vigasztaló, és, hogy ne maradjanak árván tanítványai, elküldte az Atyától a másik Vigasztalót, a Parakléoszt. Amikor Jézus kilehelte lelkét, egyben átadta a lelket, akiről tudjuk, hogy éppúgy isteni személy, mint az Atya és a Fiú.

A Szentlélek nevében benne van, hogy lélek, szellem, ezért nehéz róla beszélni, mert már az emberi lelekről sem könnyű. Csak hatásaiból ismerjük fel, hogy valaki lelkiismeretesen vagy lélektelenül él. Külső jelekre volt szükség (lángnyelvekre, szélre), hogy a Szentlelket érzékeln lehessen. Az ember látni akar, talán ezért is keresik a mai Szentlélek-tapasztalatokban azokat a karizmákat, amelyeknek látványos külső megnyilvánulásai vannak, mint a nyelveken szólás, a gyógyítás és az eksztatikus viselkedés. Tudjuk, hogy a belső történés sokkal fontosabb.

Mit tesz a Szentlélek Isten? Meghosszabbítja Jézus Krisztus jelenlétét az Egyházban, nem a történeti Jézusét, hanem a Szentlélek erejéből feltámadt Jézusét, aki a Krisztus, azaz a Szentlélektől felkent (Róm 8,11). A híveket pedig képessé teszi arra, hogy úgy éljenek, ahogy Jézus élne helyükben a világban. A hívek közösségét Egyházzá formálta, benne az egyes ember is a Szentlélek templomává válik (1Kor 3,36). Ezért a Pünkösđ az egyetemes Egyház születésnapja is. Benne van az Egyház katolicitása, mert nem a helyi egyházak születtek meg előbb, hanem a minden népből, nyelvből összereseglett hívek közössége. A Szentlélek tevékenysége nem korlátozódik az Egyházra, de mindig jelen van az Egyházban, ahol találkozhatunk vele. Szent Pál apostol, aki leveleiben feltárta a Szentlélek csodálatos működését, az első *egyházi* közösségekben ismerte meg, s így vagyunk ma is.

Már akkor is, s ma kétezer év távlatából még inkább megmagyarázhatatlan az Egyház születése, fennmaradása a Szentlélek nélkül.

Theodor Mommsen, aki *A rómaiak története* című hatalmas művére kapta a Nobel-díjat, öt kötetre tervezett művéből a negyediket nem írta meg, éppen azt az időszakot, amikor a kereszténység megszületett. Arról vallott egyszer, hogy ő azt a történetírás módszereivel nem tudta ábrázolni, hiszen csodaszámba ment az *Egyház gyors* elterjedése, a keresztény életforma kialakulása és az első három század körülbelül százötvenezer vértanúja akkor, amikor az emberiség a mainak csak egy-ötvened része volt. Az Egyház születésénél nem kisebb csoda a megmaradása sem, a bűnök ellenére világok pusztulásában megmaradt, újjáéledt, és mindig megtermi a hit igazi tanúit. A mögöttünk hagyott században is hárommillióra tehető a hitükért megölt vértanúk száma. Ők sokkal többek voltak, mint a hősök – a hősök vasárnapján nem elmarasztaló ítélet, de a hősökkel, sajnos, vissza lehet élni. Aki az egyik nemzetnek hős, a másiknak még lehet ellenség. A vértanú, a szent Istené és mindenkié. Az Egyház megmaradása azért volt lehetséges, mert nem emberi erő, hanem a Szentlélek tartotta meg, amely a hit, remény és szeretet isteni erényével felülkerekedett az elmúláson, és még a pokol kapui sem vettek erőt rajta.

Jézus és a világ perében a Szentlélek a tanú, tanúságtétele egyben kinyilatkoztatás is. Minden tanítása Jézus személyéhez kapcsolódik, és az idők jeleinek figyelembevételével segít értelmezni ezt a tanítást. Az embereket bűnbánatra, megtérésre indítja. Adományaival jézusi módon cselekvővé teszi az embereket. Nem helyettük cselekszik, hanem cselekvővé teszi, így minden igaz keresztény karizmati-

kus, nincs külön karizmatikus és intézményes katolikus Egyház.

Miért nem látjuk minden megkeresztelt vagy megbérmált életében ennek hatását? Szükség volna az úgynevezett lélekkeresztségre? De hiszen minden megkeresztelt és megbérmált részesült benne. Az erkölcsi tökéletesség az akarat függvénye is. A Szentlélek nem erőltethető, és nem erőlteti önmagát. Megszentelő tevékenysége csak azokban válik hatékonyá, akik maguk is törődnek megszentelődésükkel. Hogyan működjön olyan emberben a Szentlélek, mégha megbérmált is, aki sohasem várja, hívja imádságban, mint ahogyan Szűz Mária és az apostolok tették? Hogyan legyen élő tagja az Egyháznak, aki nem keresi az Egyház közösségét, esetleg megbontja egységét? Hogyan kapcsolja be emberi lelkét a Szentlélek az Atya, a Fiú és a Szentlélek közösségébe, akiben nincs meg az Isten imádás lelkülete, és önző módon él?

Ha körülnézünk hazánkban, nemcsak megfáradt, depressziós emberekkel találkozunk, hanem a bűnnek, a gonoszságnak botrányig fokozódó megnyilvánulásaival. Ünneprontás lenne most mindazt az erkölcsi válságot jelző, közállapotainkat megbénító jelenséget felsorolni, amit nap mint nap tapasztalunk, de a történelem tanúsága szerint csak nagy háborúk és hosszan tartó zsarnokságok idején zuhant ilyen mélységbe a közerkölcs. Most a helyzet annál tragikusabb, hogy békében élünk, nem vívunk külső háborút. Az egyik oka az is lehet, hogy három nemzedék nőtt úgy fel, hogy rendszeres hit- és erkölcsi ismereteket sem kapott, nem beszélve a nevelésről. A másik ok: materialista korunkra jellemzően az emberi tartást, erkölcsös viselkedést pénzzel akarják megvásárolni.

Nincsen semmi remény?

A II. világháború alatt Budapestet és benne a Központi Papnevelő Intézetet is tönkrebombázták. Az egyik kibombázott ablak helyére az ideiglenes ablakra valaki ezt a mondatot írta latinul, amely így hangzik magyar nyelven: „A Lélek azonban élő és éltető, nem tűri a romot, első adandó alkalommal újraéled.” A mondat nagyszerű kétértelműsége vonatkozhat az emberi lelekre, amely minden pusztulás után újraépít. Vonatkozhat Isten szent Lelkére is, aki nem tűri az erkölcsi romokat. A Szentlélek ma sem tűri, s hogyha az alkalmat biztosítjuk számára, újraéled. Ez az alkalom pedig az Őt váró imádság, amint az első Pünkösdkor is az volt.

A Szentlélek jelen van az imádkozó ember életében, és erről van és lehet tapasztalata. Amikor megkérdezzük bennünket, és beigazolódik Jézus jövendölése: „Nem ti beszéltek, hanem Atyátok lelke szól belőletek.” (Mk 13,11) A hétköznapiok hűsége, ha az ellenségeskedéstől hangos, gyilkos világunkban meg tudtuk őrizni békénket és szeretetünket. Ha a jövőtől való félelmek közepette megőriztük a Gondviselésbe vetett bizalmunkat. Az élet értelmét nem ismerő, show-műsorokon tengődő környezetben az örök igazságokra rátaláltunk. A magányos órákban is megtapasztaljuk a Szentlélek Isten jelenlétét. A betegség lelkierővel való elfogadását. A lelki megfáradásokban való megújulásokban, megfiatalodásokban, mert ahogy Szent Ágoston írja: „Öreggé teszi az embert a bűn, de megfiatalítja a kegyelem.” Megtapasztaltuk jelenlétét, „amíg élek, remélek” életformában és a síron is túlmutató reményben.

Pünkösdtől ünneplő keresztény híveknek biztosan van erről tapasztalatuk. Hálát adunk érte, s ha híján vagyunk, az ok arra, hogy sürgetőbben hívjuk a Szentlelket. Tegyük ezt most is az ősi zsolttár szavával: „Áraszd ki lelkedet, és minden életre kél, és megújítod a föld színét.” (Zsolt 104) Ámen.

Szent István-nap

A Szent Koronát hozó Asztrik apát, utóbb kalocsai érsek 90. utódjaként szeretettel köszöntöm a kedves Testvéreket!

Emlékeztek az egy évvel ezelőtti viharra? Mintha csak szemléltetni akarta volna a Szent István napján szokásos evangéliumi szakaszt a hatalmas viharba került házról. A liturgia nem véletlenül olvastatja fel ilyenkor a Hegyi Beszéd befejező részét, mert Szent Istvánra utal, aki jézusi tanításra építette házát, hazánkat, mely a történelem folyamán sok-sok viharba került. A ház még ma is áll a sziklán: Szent István megkoronázása, szent élete, törvényei, nagy formátumú igazságos uralkodása, végül az ország felajánlása tette ezt lehetővé.

A Kárpát-medencében ötezer év óta laktak a história által is feljegyzett népek: illírek, trákok, kel-ták, rómaiak, hunok, különböző germán törzsek, avarok és frankok, akik vagy beolvadtak a többi nép

közé, vagy nyomtalanul eltűntek. Csak a magyarság tudott megmaradni, ezeréves államot alapítani, amellyel az életére törő nagy birodalmakat is túlélte. Mindez azért volt lehetséges, mert Szent István királyunk a hazát Jézus Krisztus tanításának sziklájára emelte, amelynek jelképe volt a pápától küldött korona. Az államalapítás Szent István király elvithatatlan érdeme, amely által lett történelmünk legnagyobb egyénisége, a magyar szentek legnagyobbika. Ezért a mai nevezetes ünnep a hála napja is, amikor hálát adunk Istennek, hogy nekünk adta Szent István királyt, akiről Hartvik püspök legendájában azt olvassuk, hogy „Krisztus a *száján*, Krisztus a szívén, Krisztust hordozta minden tetteben”. Hazánk ezeréves fennállása alatt a külső viharokat kiállta. Emberi ésszel szinte felfoghatatlan, hogyan maradhattunk meg. Petőfivel együtt mondhatjuk: „Isten csodája, hogy még áll hazánk.”

De minden Szent István-ünnep az önvizsgálaté is. A 13. századi kalocsai székesegyházból való az a kalocsai királyfej, vörösmárvány-szobor, amelynek eredetije a Nemzeti Galériában látható, s amelyről sokan azt tartják, hogy Szent István királyt ábrázolja. Kétszáz évvel Szent István halála után úgy élt már a magyar nép emlékezetében, hogy egy olyan szoborban mintázta meg, amely markáns vonásaival, vizsgáló tekintetével kérdőre vonja a későbbi magyarokat. Ilyenkor katolikus templomainkban felhangzik az ének: „Hol vagy, István király, téged magyar kíván”, de meg is fordíthatjuk, hol vagytok, magyarok, titeket Szent István kíván.

Jézus tanításában hallunk egy-egy ország meghasonlásáról is. Szent István korától kezdve mindig voltak Koppányok és Vatak, akik a pogányságot hirdették, és belsőleg pusztítottak.

Egy idő óta nagyfokú belső meghasonlás és gonoszság pusztítja országunkat, amelynek kézzelfogható jele a nép fogyása, életerejének alább hanyatlása.

Az első kérdésünk lehet önmagunkhoz, amit egykoron a király felkenésekor, így Szent István király megkoronázásakor is feltett az esztergomi érsek: Akarjátok-e, hogy fejedelmetek király legyen? A népnek egyhangúlag kellett felelni rá: Akarjuk. Ha ma megkérdeznék a magyar népet, hogy akarják-e, hogy Szent István királyhoz hasonló hitű és jellemű emberek vezessék az országot, akik a keresztény életelveket élik és népükkel megvalósítatják, vajon kapnának-e kétharmados többséget? Szent István egyértelművé tette törvényeiben, fiához intézett intelmeiben, hogy a keresztény hitet meg kell őrizni, az egyház és állam rendjét tiszteletben kell tartani, az imádságot, a kegyességet, az irgalmasságot és a többi erényt gyakorolni kell. Egyéni életpéldájával pedig arra tanított, hogy a családi életet tisztelni kell. Meggyőződéses hitének tanúságát adta, amelyben benne volt a Szűz Mária-tisztelet is. Így épített a sziklára, és ezért halálakor Magyarország Európa jelentős államává lett. Vajon akarná-e a magyar nép ezt követni? Mert ha nem, akkor minden megemlékezés csak olyan, amelyet a próféták kárhoztattak a helytelen Isten-tisztelettel kapcsolatban, és ez a szentekre is áll: hogy csak ajkunkkal tiszteljük őket (Iz 29,13).

Szent István a hit megőrzését tette az első helyre, mert a hit a felnőtt embernél az üdvösségre elkerülhetetlenül szükséges, nélküle nem lehetünk kedvesek Isten előtt. A hit ad erőt a keresztény élethez, a reményhez és a szeretethez, az újrakezdéshez és a hűséghez. Magyar népünk a népszámlálás alkalmával több mint 75 %-ban valamely keresztény felekezethez tartozónak vallotta magát, s biztosan talán vannak sokan olyanok is, akik ezt nem merték megvallani, de nem istentagadók. Ez a hit azonban csak akkor igazán értékes, ha életformálóvá válik, és az áldozatokat is vállalja. Sok honfitársunk pedig úgy él, mintha Isten nem létezne. Abban a világban, ahol nincs jelen az Isten, fölborul az erkölcsi rend.

Szent István számára magától értetődő volt az élet szentsége és az ezt védő isteni parancs megtartása. Törvényeivel azokat is büntette pénzbírsággal és börtönnel, akik véletlenül embert öltek (I. könyv, 14.). Az erkölcsiség sarkalatos pontja az élet védelme és szentsége, ezért Szent István vizsgáló tekintete előtt állva szegyenkeznünk kell, mert a születendő emberi életet nem védtük, az elmúlt fél évszázadban hatmillió magzat életét oltottuk ki. A családok széthullása, a gyermekek nem vállalása mindannyiunk előtt fájdalmasan ismert jelenség. Városainkban járva meggyőződhetünk arról, hogy sokkal kevesebb gyereket vezető szülővel találkozunk, mint kutyát sétáltató emberrel. Az egyre kevesebb fiatal, aki rendesen a jövő reménye, nem kapja meg azt a gondoskodást, amelyet Szent István fiának megadott. Ő nemcsak tanította, hanem nevelte és neveltette fiát. Örök szép példája ennek a hozzá intézett *Intelmek*. A mai fiatalság nagy része erkölcsi nevelés nélkül nő fel, az iskolában jó esetben oktatják, de inkább csak informálják, ezért könnyebben áldozatul esik a szenvedélyeknek, a bűnözésnek, amely mind fiatalabb életkorra húzódik le. Az ilyen fiatalok lelkiállapota egyre betegebb, amit követ a testi betegség, a vele járó depresszió és kilátástalan lelkiállapot.

Szent István király még az idegeneknek is helyet biztosított országában, mi pedig nem vállaltunk a teljes közösséget nemzettársainkkal, s ezzel megtagadtuk őket, akik saját hibáikon kívül a határainkon

túl élnek. A társadalomlélektan kutató szerint (SOTE) a nemzeti összetartozás, a közös erkölcsi rend hiánya pszichoszomatikus betegségeket, halált okozhat. Évente Magyarország Gödöllő nagyságú város lakosságával lesz kevesebb. Azért is nehéz a gyógyítás, mert az elmúlt évek intézmény-átalakításai (egészségügy, iskolaügy) sem az embert szolgálták, hanem a hasznot, mert mindent a pénz irányít országunkban.

Az anyagiak kezelésében sem állhatunk meg Szent István vizsgáló tekintete előtt. A jogtudósok szerint a mai időkre is megmaradt Szent István azon törvénye, hogy az árvákat nem lehet kisémmizni (I. könyv, 25.) Mára a magyar nép vált kisémmizetté, közvagyonát eltékozolták, az országot eladósították. Magyarországon sújtják a legnagyobb adók az egyre öregebb és betegebb társadalmat.

Talán a testvérek azt mondják, hogy pesszimista vagyok, pedig ez a valóság. Mint keresztény ember, érsek mégsem veszítem el a reményemet. Ebben segít Szent István életpéldája is. Átéltte gyermekei elvesztését, nagy reménységének, Szent Imrének a halálát. Sorsa drámai volt, de nem tragikus. Tudta, hogy hova kell segítségért fordulnia. Nagy lelki fájdalomában felajánlotta országát a Magyarok Nagyasszonyának, és ezt a felajánlott korona jelképezte. Miért nem Jézusnak? – kérdezhetnénk. Talán azért, mert lelki rokonságot érzett Szűz Máriával, aki ugyanúgy elvesztette a Fiát, mint ahogy ő is. A Szűz Máriának felajánlott ország Jézusé is, mert Mária ott van, ahol az ő Fia van. A mennybe felvételével régérvényesen elválaszthatatlan tőle. Szűz Mária oltalmazónk és tanítónőnk, aki azt mondja a mai magyaroknak, amit a kánai menyegző szolgáinak: Tegyétek, amit Jézus mond. Ez a hit éltet bennünket, s az a remény, hogy nem vette le rólunk áldó és óvó kezét. És egy másik kéz is óv bennünket, a köztünk lévő Szent Jobb.

Gyóni Géza szülőfalum költője, aki evangélikus lelkész fia volt, s az I. világháború alatt szibériai fogságában rádöbrent a magyar átokra. S protestáns létére egy hosszú imádságot írt a Dicsőséges Jobbhoz, amelyben ezt írja:

*„Dicsőséges Jobb, ne engedd, ne engedd,
Hogy vak pártosság ép most gyöngítsen meg.
S amelynek híján annyi sebünk égett,
Teremts közöttünk szent, erős egységet.”*

Ünneplésünk hamarosan elmúlik, de maradandó hatású lehet, ha megszívleljük az *Intelmek* figyelmeztetését, hogy rendszeresen imádkozzunk. Az imádságból hitet, a hitből reményt, a reményből szeretetet merítünk. A szeretet erősíti a szolidaritást, az ország határain belüli és kívüli magyarok között. Összefogás nélkül széthullunk, a közös szolidaritásban megújulhat kereszténységünk, magyarságunk, és akkor remélhetjük, hogy nemcsak múltja, hanem jövője is lesz nemzetünknek.

2007. augusztus 20.

A sükösdí rádiós szentmise prédikációja

– Jó lenne, ha a rádióhallgatók is láthatnák a sükösdí Mindenszentek templomának hatalmas oltár-freskóját, amely Krisztus királyságát ábrázolja. A képet Prokop Péter híres papfestő festette még 1950-ben. Hatalmas, száz négyzetméteres monumentális alkotás, amely akkoriban igen nagy vihart kavart nemcsak a hívek életében, hanem még a művészet világában is. Főtémája Krisztus királysága. Krisztus alakjának mozdulatlan fensége, a körötte lévő angyalok ritmikus mozgása, a földön túli élet örök voltát és mozgalmasságát fejezi ki egyszerre. Krisztus lábánál ül a Szűzanya a maga segítőkészségével és békéltetésével, mert a végítéleten mindenki sorra kerül, Krisztus jobbán ott vannak az üdvözültek. A korabeli élet társadalmának különböző rétegei mind valamennyien, a bűntől megtisztulva és erényekben gazdag élet győztes befutóiként. A Krisztus balján lévő képek okozzák az igazi megdöbbenést, ugyanis naturalisztikusan, de inkább karikatúrisztikusan látható a hét főbűnt megtestesítő emberek csoportja. Láthatjuk a pöffeszkedő pénzembert, a züllött alkoholistát, a gyűlölettől eltorzult arcú gyilkost, a kéjenc utcanőt, a sárga irigységet tükröző embert és köztük a mindezeket ösztökélő Sátánt.

A kép egy alapvető teológiai igazságot fejez ki, hogy mind az üdvösséget, mind a kárhozatot már a földön kezdjük el, és a szentek közössége, ahogy az ősegyházban értelmezték, már a földi hívek között is megvalósul.

Mindenszentek napján mi inkább azokra gondolunk, akik Istennél vannak, vagyis üdvözültek. Abszolút módon csak Isten a szent, akinek lényegéhez hozzátartozik a szentség. Isten szentsége a teremtményekre is kiárad, és áramkörébe akarja vonni azokat, sőt az embereknek feladatul tűzte ki, hogy

szentek legyenek. Az első Jézus Krisztus, a megtestesült istenember, az Isten szentje (Mk 1,25), hiszen ő Isten lényegének képmása. Minél közelebb kerül valaki Jézus Krisztushoz, minél jobban megvalósítja tanítását, annál inkább eltölti őt az Isten szentsége, ami megmutatkozik a jóságban, az igazságban, a szépségben.

Szükség van-e a földön ebben az elvallástalanodott világban a szentekre? A választ Albert Camus adta meg. Ő az az író, aki pontosan ötven évvel ezelőtt a mi levert forradalmunk fájdmalmát a *Magyarok vére című* nyilatkozatában röpítette világgá. Azt kérdezte még abban az időben, amikor hitt a kommunista eszmében: „A kor nagy kérdése: hogyan lehet Isten nélkül szentté az ember.” A történelem arra tanít bennünket, hogy Isten nélkül nemcsak szentté nem lehetünk, de még igaz emberré sem. Egy másik idézettel alátámasztom. Sütő András nyilatkozta, ami az emberben isteni, az a humánus. Még teológiailag is helytáll ez a megállapítás, hiszen Jézus Krisztus emberi természetében tükrözta legjobban, hogy az ember isten képére van teremtve. Az istenképesség lelki tulajdonság, személyes kapcsolatba léphetünk Istennel és egymással, meg tudjuk különböztetni a jót és a rosszat, él bennünk a bizalom és a tudatos szeretet, amelynek sok fokozata lehet a figyelmességtől kezdve az önzetlenségen át, egészen az ellenség szeretetéig, mert embernek lenni az embertelenségben annyit jelent, mint hasonlítani Isten képére.

Prokop Péter képe azért keltett sokakban felhördülést abban az időben, mert ahogy egy idős aszszony mondta: Amikor a Krisztus balján lévőkre gondolt, azt lássam az oltárképen, ami a világban van. Mert való igaz, ebben a világban sokszor úgy tűnik, hogy a gonosz lélek nagyon nagy erővel irányítja az embereket. Tapasztaljuk, hogy az emberi kapcsolatokat csak pénzzel mérik, az egész társadalmat a pénz mozgatja, és az emberek közötti kommunikációt hiteltelenné teszi a hazugság. Megszívlelendő, hogy Jézus mindkét esetben ezeket a bűnöket a gonosz lélekkel *hossa*, kapcsolatba. Az emberi életet csak gazdasági szempontból vevő kapzsi embert a megszemélyesített mammon irányítja. Ugyancsak megállapítja a gonosz leiekről, hogy a hazugságnak az atyja (Jn 8,44). Ez szemben áll az Isten jóságával és szentségével. Szent Kelemen pápa, Szent Péter apostol harmadik utódja írja: „Semmi sem lehetetlen Istennek, csak a hazugság.” A szentek is, a történelemben tovább élő Jézus Krisztusnak a megjelenítői éles ellentétben állnak mindezzel. Az egyháznak vannak kanonizált szentjei, akiket előbb boldoggá, majd szentté avatnak. Számuk ezeknek is hatalmas. Gondoljunk arra, hogy megboldogult II. János Pál pápánk hosszú pápasága alatt hány boldogot és szentet avatott. De vannak névtelen szentek is, akik csak szűk körben ismertek, de belső bizonyossággal meg vagyunk róla győződve, hogy már az Istennél vannak. Amikor a Halottak napja környékén a temetőket járjuk, akkor visszagondolva egy-egy családtagunk, barátunk életútjára, szinte ezzel a megingathatatlan reménnyel gondolunk rájuk. Szabad legyen egy személyes példát is felhoznom. Apai nagyanyám Mindenszentek napján halt meg, számomra jelkép, hogy akkor hívta magához az Úr. Tizennégy gyermeket hozott a világra, akiknek felnevelésében elégett az élete. Gyermekai tanúsága szerint este, amikor már mindenki lefeküdt, a szentek életéből és a Szentírásból olvasott egy részletet a petróleumlámpa fényénél. Én magam úgy gondolok rá, mint akiről meg vagyok győződve, hogy üdvözült.

Szentek viszik előbbre és mentik meg a világot. A Nobel-díjas Francois Mauriac írja le a következő esetet: egyszer egy szovjet író látogatta meg, akit nagyon zavart, hogy ő hívő ember. Ki is fejtette neki, hogy a Szovjetunióban a vallás többé már nem kérdés, bár hozzátette, hogy volt egy írástudatlan szolgálójuk, aki még hívő maradt, és egyházi temetést biztosítottak neki. Majd hirtelen *hozzáfűzte*: „Szent volt.” Az ember azt hihette – írja Mauriac –, hogy az utolsó volt Oroszországban.

És megkérdezte az író: Van még néhány ilyen hívő? Habozva válaszolta, van még néhány. Mauriac csak ennyit válaszolt: Ez elég. Ugyanis Jézus, amikor a kovászról és a mustármagról beszélt, akkor pontosan ezt tanította: ha csak néhány igaz és szent ember van a világban, akkor nincs elveszve.

Mi valami hasonlót tapasztalunk meg mai erkölcsi válságba sodródott hazánkban. Kevés az igazaknak a száma, kevés azoké, akik bátran vállalják keresztény életüket, de ez a kevés elegendő ahhoz, hogy megmeneküljön hazánk. Az igazak is sokszor elbátortalanodnak, lesz-e erejük kitartani a jó úton. Szent Ágoston biztatja őket: nem szakadt le a híd, amelyen a szentek átmentek, és nem apadt ki az a forrás, amiből ittak. Ők példájukkal vonzanak, bátorítanak bennünket, és imájukkal közbenjárnak értünk.

A zsidókhöz írt levél szerzője hasonló helyzetben így biztatta az ős-keresztényeket: „Ezért mi is, akiket ekkora sereg hitvalló vesz körül, vessünk el minden terhet, különösen a csábító bűnt, és fussuk meg kitartással az előttünk lévő küzdőteret.” (Zsid 12,11)

2006. Mindenszentek

II. Írások

Keressétek elsősorban Isten Országát és az Ő igazságát

(Mt 6,33)

Szentatyánk, XVI. Benedek pápa *A názáreti Jézus* című könyvének Isten Országáról szóló elmélkedése után merész vállalkozás erről írni, hiszen az a fejezet egyszerre alaposan biblikus és spirituális.

Talán a személyes kötődés írta velem ezt a kis tanulmányt, mert saját életemnek is keretét alkotja. Primíciás jelmondatom a fenti cím volt, ebből alakítottam át püspöki jelmondatomat: „Pro Regno Dei” – Az Isten Országáért, és végrendeletben meghagytam, hogy gyászjelentésem a jobbik lator szava legyen: „Jézus, emlékezzél meg rólam Országodban.” (Lk 23,42) Az Isten Országáról szólva elmondhatjuk azt, hogy az egzegéták sok bibliai kérdésben eltérnek egymástól, de abban nem, hogy a Biblia alap gondolata az üdvösséget hozó Isten Ország. Ez a gondolat vezető eszméje az egész Szentírásnak. Kiemelten elmondhatjuk ezt a négy evangéliumról, különösen Máté és Lukács evangéliumáról, amelyben a Hegyi Beszéd két változata szerepel. Lukácsnál 33-szor, Máténál 38-szor található ez a kifejezés. Természetesen a Meny-nyék Országá ugyanazt jelenti. A rabbiknak azt a törekvését, hogy lehetőleg ne ejtsék ki Isten nevét, Máté evangélista a zsidókból kereszténnyé lett emberek tanításánál is figyelembe vette. Mint minden fontos újszövetségi kinyilatkoztatásnak megvan az ószövetségi előzménye, így Isten Országának is. A héber „malkut Jahve”, Isten királyságának a gondolata Kánaán elfoglalása után alakult ki. Isten király az égben, a teremtett világban, minden nemzet felett és különösen választott népe körében. Erről tanúskodnak a zsoltárok. Ez a gondolat a későbbi zsidóság körében differenciálódott. Az egyik felfogás Isten királyságától a népek feletti ítéletet s a világ jelen alakjának megsemmisülését, valamint új korszak beköszöntését várta, a másik a Messiással eljövő Isten földi országának megvalósulását. De mint a legtöbb Messiáshoz kapcsolódó elképzelés, az Isten Országának gondolata is eltorzult Jézus korában. A Jézus korabeli társadalomban a zelóták Isten Országán a dávidi nagy birodalom visszaállítását gondolták, és csak az alkalmas pillanatra vártak, hogy a rómaiakat kiűzzék az országból. Mivel Jézus nem vált politikai vezérükké, csalódtak benne. A legjelentősebb befolyást gyakorló írástudó-farizeus réteg úgy hitte, hogy Isten Országá a törvényben van elrejtve. A törvényből szétsugárzik, amikor Izrael népe megtartja a törvényt. Egy akkori rabbi mondása így hangzott: „Ha Izrael csak két szombatot megtartaná a törvényt, Isten Országá már itt is lenne.”

Jézus kritikusan beszélt törvényértelmezésükről, s azzal vádolta őket, hogy azt önkényesen elferdítették. Nem kétséges, hogy ők is csalódtak Jézusban. A Jézus által meghirdetett Isten Országának örömhíre ellentétben állt minden korabeli felfogással. Jézus ezzel kezdte igehirdetését: „Betelt az idő, közel van Isten Országá.” (Mk 1,15) A beteljesedett idő (kairosz) jelzi azt, hogy megvalósulnak a prófétai jövendölések, az Isten maga jött el, és nem adhat többet, mint magát. A beteljesedett időről egy-egy élményben ízelítőt kapunk. Mi még az idő egymásutániságában, a kronoszban élünk, ami egyszerre nehezzé, fáradtságossá és várakozástól terheltté teszi életünket. Az irodalomtörténet úgy tartja, hogy Shakespeare volt az első drámaíró az újkorban, aki úgy tekintett szét a világon, hogy talán nem hitt Istenben. A kronoszban élő ember végső keserűségét költészetének hatalmával végleges, megközelíthetetlenül tökéletes szavakban adta vissza. „Holnap és holnap és holnap: tipegve / Vánszorog létünk a kimért idő / Végső szótagjáig, s tegnapjaink / Csak bolondok útilámpásai voltak / A por halálba. Hunyj ki, kurta láng! / Az élet csak egy tűnő árny, csak egy / Szegény ripacs, aki egy óra hosszat / Dúl-fül, és elnémul: egy félkegyelmű / Meséje, zengő tombolás, de semmi / Értelme nincs.” (*Macbeth*, V. 5., Szabó Lőrinc fordítása)

Jézus nemcsak prófétaként előre mondta, hanem Ő hozta el Isten Országát. Ahol Ő van, ott van Isten Országá. Szavával, tevékenységével, személyiségével maga az Isten Országának eljövetele, ahogy ezt Origenész, a nagy egyházatya mondta. Jézus az Isten Országát sohasem definiálta, hanem számos hasonlatot, példabeszédet mondott, melyek bepillantást nyújtanak annak létmódjába. Isten Országát Jézus tettei és tanításai alapján dialektikus ellentétpárokban lehet felvázolni.

Az első a jelen és jövő feszültsége. Isten Országának jelenvalóságát mutatja Jézus működése és a különböző betegségekben szenvedők meggyógyulása, ahogy a próféták jövendölték. A halottfeltámasztás és egyéb csodák Isten Országának jelenlétét bizonyítják. Jézus is hivatkozott ezekre. Isten Országának jelenlétét még egy fontos eseménnyel is igazolta, hogy a Sátán uralma megtört (Lk 10,18). Jézus ördögűzése ezt tették érzékelhetővé. Korunkban, amikor a bűn a botrányig fokozódik,

ebből a jézusi kijelentésből kell erőt merítenünk.

Ugyanakkor Jézus úgy beszélt Isten Országáról, mint később bekövetkező eseményről, melynek időpontját pontosan nem lehet megjelölni. Különösen figyelemre méltó, hogy a Miatyánk mindkét változatában az Ország eljövételét kéri, pedig ezt az imádságot minden korok keresztényeinek szánta. A feszültséget a mustármagról és a kovászról mondott hasonlatával oldhatjuk fel. Amint a mustármag benne van a földben, a kovász a lisztben, úgy Isten Országja Jézussal megjelent a világban, de beteljesülni csak a parúzia eljövételével fog. (Jn 17,24-26)

A másik ellentétpár nem annyira kiütököző, de mégis feszültséget okozó szembenállás. Isten transzcendens királysága földi dimenziót kap. Az Ószövetség jobban érezte Isten transzcendenciáját, mint mi. Talán ezért is siklott ki az Isten Országára várók egyik csoportja abba az irányba, hogy ennek a világnak előbb meg kell szűnnie. Jézus az Atya akaratának földi megvalósulását kéri éppúgy, mint a Mennyben. Pilátusnak kiemelte Jézus, hogy ez az ország nem földi hatalom: „Az én országom nem e világból való.” (Jn 18,36) Mégis földi rendeltetést is szánt neki, azért hozta el az emberek közé, hogy végleg nekik is adja. Az ős-egyház egy kedves írásában, a Diognétoszhoz írt levélben a keresztényeket az ismeretlen szerző úgy jellemzi, hogy külsőleg olyanok, mint a többi ember: öltözködés, lakás, munkavégzés tekintetében, de mégis mások. „Bárhol idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen nekik. A földön időznek, de a mennyben van polgárságuk.” Megvalósították Jézus búcsúimáját: „Ebben a világban élnek, de nem ebből a világból valók.” (Jn 17,14)

A harmadik ellentétpár: Isten Országja olyan ajándék, amelyért meg kell küzdeni. Ez a szempont különösen a keresztény erkölcs számára fontos. Jézus azt mondja a végítéletről szóló beszédében, hogy ez az Ország a világ kezdetén a választottaknak lett készítve. (Mt 25,34) A szőlőmunkásokról szóló példabeszédben a gazdaember szabadon fogad fel munkásokat, és annak is, aki alig dolgozott, megadja az 1 dénárt. Ez is érzékelteti, hogy az Isten Országja nem olyan, mint amiért bérért kell dolgozni. Isten szuverén ajándéka az. Ebbe az irányba mutat a Márk evangélistánál található hasonlat: „A földműves közreműködése nélkül a földbe vetett mag magától terem.” (Mk 4,28) Ez a hasonlat azonban átvezet az ellentétpár másik oldalára. Ha nem is sokat, mégis tett valamit a földműves, hogy a termés beérjen. Jézus más helyen mondott beszédeiből még jobban kitűnik, hogy Isten Országáért küzdeni kell. Jóllehet ajándék, de a bántalmakat és üldözést is el kell tűrni miatta. Ez a sokat vitatott mondat: „A mennyek országa erőszakot szenved, és erőszakosok ragadják el azt.” (Mt 11,12) szintén a küzdelmes keskeny út vállalását emeli ki. Azért is mondhatjuk, mert Jézustól mi sem áll távolabb, mint a másokkal való erőszakoskodás. Ez az erőszak csak az önfegyelem erőszakát jelentheti, a bűnünkkel való leszámolást, az erények nem mindig könnyű gyakorlását. Az Isten Országánál ugyanis egyszerre kell hangsúlyozni az ajándékjellegét és az érte való erkölcsi erőfeszítést. „Isten országának örömhíre terjed, és senki se jut abba erőfeszítés nélkül.” (Lk 16,16) Szabad legyen egy személyes emlékemet is elmondanom. Katonaságom idején az első alkalommal, amikor hazamehettem szabadságra, már nagyon ki voltam éhezve arra, hogy a Szentírást olvashassam, ugyanis a laktanyában nem tarthattunk Bibliát. Talán mondanom sem kell, hogy az akkori idők katonasága a papnövédek számára kemény megpróbáltatást jelentett, jómagam is büntetett előéletűek között voltam egyedüli kispapként. Amikor kinyitottam a Szentírást, ezen akadt meg a szemem: „Az apostolok erőt öntöttek a tanítványok lelkébe, buzdították őket, hogy tartsanak ki a hitben, mert sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten Országába.” (ApCsel 14,22) Kicsit úgy vagyok ezzel a biztatással, mint Pascal a zsebébe bevarrt írással volt, amely egy nagy élményre emlékeztette őt.

Isten Országának negyedik ellentétpárja az, hogy mindenkit meghívott az Atya országába, de nem mindenki válaszolt. A királyi menyegzőről szóló példabeszéd Isten egyetemes üdvözítő akaratát és az emberi szabadságot világítja meg, amely képes elutasítani Isten Országát. A király azt mondja, sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak. A példabeszéd arra céloz, hogy az ószövetségi nép egészében meghívott volt, és csak kevesen fogadták el a Messiást. A választottak kevés számából nem lehet következtetni az üdvözültek számára. Inkább úgy kell értelmeznünk, hogy a meghívás mindenkinek szól, de itt a földön mégis a külső kép olyan, mintha kevesen hinnének. A visszakozás csak saját akaratunkkal történhet meg. Az elveszett bárány, az elveszett drachma vagy a tékozló fiú parabolája tovább mélyíti ezt a gondolatot.

Isten egyetemes üdvözítő akaratát és az azt megtagadó emberi szabadság feszültsége a legnagyobb dráma, a kegyelemtan körébe tartozik. Hasonlatokkal felfoghatóvá tehetjük, de igazában misztérium marad.

Még egy ötödik alapvonás is hozzátartozik az Isten Országához mint sajátság. De ez már nem el-

lentétpár. Minden áldozatot vállalni kell érte, mert Isten Országának páratlan értéke van. Az elásott kincset találó ember is eladja mindenét, hogy a földet megvehesse. A kereskedő is, hogy az igazgyöngy az övé lehessen (Mt 13,43-46).

Ez azt jelenti, hogy Isten Országának ügye a legfontosabb az ember életében, és aki képes rá, az Isten Országáért a legértékesebb emberi kapcsolatról, a házasságról is mondjon le (Mt 19,12). A cölibátusnak legalapvetőbb megindokolása – Isten Országáért – ebben rejlik. A mai szekularizált világban az egyházban élők is csupán egyházi parancsot látnak benne, amit esetleg meg is lehet változtatni. A bukások és elesések ellenére is mindig fel kell hogy ragyogjon ez az eszmény az erre vállalkozó emberek életében.

Természetesen ez az elásott kincs és igazgyöngy nem személytelen érték, hanem a Szentháromságos Isten ismerete és szerető közössége. Aki megértette, hogy az ember az Isten Országával mindent megkap, és hogy Isten Országá mellett már semmi több nem kérhető, az meg fogja érteni, hogy ennek az örömhírnek a következménye az életvitel gyökeres megfordítása, a megtérés. A megtéréssel fokozatosan Isten uralma érvényesül az ember lelkében, szeretetében megtisztul s halad a be-teljesedés felé, amiről azt írja a patmoszi látnok: „Jézus Krisztus a hűséges tanú.... Ő szeret minket, vérével megváltott bűneinktől, s Atyjának az Istennek országává és papjaivá tett bennünket.” (Jel 1,6-7)

„Szeretem, Uram...”

(26. zsoltár)

Ajánlom ezt a kis írást a kilencvenéves Szij Rezső professzor úrnak, a katolikus templomművészetértő csodálójának. A negyedszázad előtti Murai Jenő vasszobrásznál való találkozásunk emlékére.

Szent Pál apostol „Krisztus Teste (az Egyház) építése végett” vállalta apostoli munkáját, amely elsősorban szellemi építkezést jelent. Az Ecclesia szó azonban a maga nagyszerű kétértelműségében nemcsak a gyülekezetre, hanem a látható templomra is utal.

II. János Pál pápa kanadai püspökökhöz intézett beszédében az urbanizációról megjegyzi, hogy különös fontosságot kell tulajdonítani a lelkipásztorkodásban a városi pasztorációnak, amely magában foglalja templomok építését és a közösség számára alkalmas épületek kialakítását is. Szó szerint azt mondta a pápa: „Sok személy, különösen a fiatalok számára a város az elgyökértelenedés, a névtelenség válás és az igazságtalanság tapasztalatszerzési helyévé válik, és ennek következtében elveszítik önazonosságukat és emberi méltóságuk érzését. Ennek eredménye gyakran az erőszak, mely ma már annyi nagyvárost jellemez. Ezen erőszak központjában egy mélységes csalódásnak a csírája található: a város annyi mindent ígér, és annyira keveset ad oly sok embernek. Ennek a csalódásnak az érzése kapcsolódik a politikai, jogi és nevelői intézményekben, sőt az egyházban és a családban való bizalom hiányához. Ebben a világban, a nagy keserőségek világában úgy tűnik, hogy az egek bezárultak (vö. Iz 64,1), és Isten nagyon távol van. Egyre szekularizáltabbá válik ez az egydimenziójú világ, mely sok személy számára börtönként jelenik meg. Ebben „az ember városában” vagyunk arra hivatva, hogy felépítsük Isten városát.”

De mit jelent mindez dolgozatom szempontjából? Azt hiszem, mindenekelőtt visszavisz arra az egészen elemi dologra, ami alapvető minden újszövetségi kijelentésben: hogy Isten csakugyan maga építi meg először a házát; vagy hozzáférhetőbben kifejezve, mi magunktól nem tudjuk megcsinálni. Ez a megállapítás éppen úgy szól azok ellen, akik azt hiszik, hogy bizonyos számú körülfalazott köbméterrel el van intézve az építkezés, és azok ellen is, akik nem készek életük terét, idejét megnyitni Isten előtt, ahol csak maguk és csak maguknak építenek. Ahol azonban az emberek engedik, hogy Isten igénybe vegye őket, ott van *számára* idejük és helyük is. Ott megkockáztathatják, hogy a mában maguk elé állítsák az eljövendőt: Isten velünk lakozását s a mi összegyülekezésünket öbenne, ami ugyanegy házban élő testvérekké tesz bennünket.

Babits szép versében, a *Psychoanalysis Christianában* írja a régi korok építőiről: „Hallottunk ajtatos, régi faragókat, kik mindent egyforma türelemmel róttak, nem törődve, ki mit lát belőle, s mit nem: tudva, hogy mindent lát gazdájuk, az Isten. Bár ilyenek lennénk mi!” Ez a művészet abból a készségből született, hogy a magunk városát ne csak magunk és ne csak magunknak építsük, így megmutatkozik valami sajátos dolog: Isten háza az ember igazi háza. Sőt annál inkább válik azzá, minél kevésbé akar az lenni, minél inkább egyszerűen Istennek emelték. Csak utána kell gondolnunk egy pillanatra: milyen lenne Európa, ha egyszerre kiszednék belőle minden templomot. Hasznos hajtó dolgok puszt-

tájává válnék, amelyben elállna a szívünk verése. A föld lakhatatlanná válik ott, ahol az emberek csak maguk akarják lakni (az un. templom nélküli szocialista városok). Ahol azonban nem magukat tartják a legfontosabbnak, ahol odaadják helyüket, idejüket, ott létrejön a közösség háza.

Bátran mondhatjuk, hogy a templom-eszme és a város-eszme szorosan összefonódik, amelyet B. Kühnel: *from the Earthly to the Heavenly Jemsalem, Representations of the Holy City in Christian Art of the First Millennium* című könyvében kimutatott.

A kereszténység eredetileg elzárkózott a templomépítéstől: Jézusban látta az élő Isten *házát*, akinek emberi természete fogadta magába a Szentháromság második személyét. Isten ugyanis egyedülálló módon van jelen megtestesült Fiában. Erre céloz a Jánosi evangéliumban megőrzött krisztusi kijelentés: „Rontsátok le a templomot, és én harmadnapra felépítem azt.” János hozzáfűzi, hogy Jézus itt saját testének templomára gondolt. (Jn 2,21) Az apostoli Egyház Krisztus megdicsőülése után továbbviszi ezt a gondolatot, és önmagára vonatkoztatja: „Isten nem lakik *kézzel* épített templomokban.” (ApCsel 7,47) Majd felteszi a kérdést: „Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok, Isten lelke lakik bennetek?” (1Kor 3,16) Ezért „eleven kövek módjára ti is lelki templomná, szent papsággá épültök”, (1Pét 2,5) Az ősegyház tehát Krisztus titokzatos testének tekinti magát, ezért lehet maga is Isten szent temploma, Isten kegyelmi jelenlétének helye a világban. Ha tehát megfelelően értékeljük a Szentírásnak ezen kijelentéseit, akkor a kőből épített templom csupán jelképe Isten élő templomának és befogadója a Krisztusban eggyé váltak közösségének.

A Krisztus-követők kezdetben magánházaknál jöttek össze, hogy megüljék a Jézusra való emlékezés vacsoráját: „Állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban... A kenyértörést házanként végezték, és örvendezve, tiszta szívvel fogyasztották eledelüket” – írja Az apostolok cselekedeteinek könyve (ApCsel 2,42 és 46b). Az Egyház azonban rövidesen „kinötte” a magánházakat, felmérte az evangelizáció és a misszionálás reális esélyeit, és rákényszerült, hogy sokasodó hívei *számán* templomokat építsen. Ezeket Domus Ecclesiae-nek nevezte, azaz a Gyülekezet Házának.

A Domus Ecclesiae így „város a városban, a mennyei város a szekularizált világi város közepette”.

Az első templomok császári ajándékozás révén jutottak az Egyház birtokába. Ezek eredetileg állami középületek voltak: bazilika (császári vagy királyi csarnok). Amikor a kereszténység templomokat kezdett emelni, azonnal úgy értelmezte, hogy annak kövei a mennyei Jeruzsálem építőkövei, apszisát, egét a Pantokrator képe foglalja el. A templomban minden építkezési elem szimbolikus jelentőséget kapott. Miután Nagy Konstantin megépíttette a Szent Sír-templomot és a Föltámadás-bazilikát, ez a komplexum integrálódott „a mennyei Jeruzsálem képébe”, ez lett a templom történelmi mintája. Ez az épületegyüttes a Golgotát *idézte és tette meg* a templomtér középpontjának a kereszt oltárával. Ez az épület mintája lett az európai templomépítészetnek, a mi Szent István királyunk minden tíz falu számára fölépítendő templomocskája is ezt a mintát követte. De nemcsak a templomok, hanem az európai városok épületei is valamiképpen „toronyiránt” haladtak.

A modern templomépítészet éppen attól akart megszabadulni, amit a történelem és a lelki tapasztalat mindig is templomnak tudott, vagyis a „Sacrum” maradandó horizontjától. Nem véletlen, hogy a kortárs templomépítészetre jellemző az aszimmetria. Le Corbusier ronchamp-i kápolnájának melyik a homlokzati síkja, van-e privilegizált dimenziója? Nincs, hanem minden nézőpontból más és más. Ez a változékonyság maradandó képe.

A modern művészet a negyedik dimenzió, az idő bevonásával un. „nyitott műalkotásokat” hozott létre. Ennek a „futamnak” azonban a végére ért.

A szakralitást, a „tempenosz”-t három irányban oldotta fel: 1. Amikor üvegfalakat alkalmazott, amelyek el is választottak a környezettől, de össze is kötöttek vele – azaz kétértelműen: ezzel a megoldással nem redukálja-e a kereszténységet a természetvallás nivójára?; 2. Vagy abszolút zárttá teszi a „szent körzetet”, olyanná, amelynek nincsen természetes fényforrása, temetői, katakombális modellt követve; 3. Amikor a kultusz helyét centralizálja – ami nem jelent szükségképpen kör alakú teret – , a centralitáshoz elég annyi, hogy a celebráns szembeforduljon a néppel, már azzal feloldódik figyelmének kifeszülése a végtelenbe, ami megvolt akkor, amikor mindannyian egy irányba fordultak.

A centralitás lett az építészeti ökumenizmus a protestánsok és katolikusok között, miközben a keleti egyházban még ténylegesen centrális alaprajzú épületnél sem érvényesülhetett, mert ezt megakadályozta az ikonosztaszion. Az egyetértés könnyű volt, mert a protestantizmusnak nem volt sajátos építészeti stílusa, nem volt miről lemondania (vö. Vanyó László: *Ars Sacra – ars liturgia*).

Ne véletlen, hogy sok művészettörténész szerint a gótika volt az utolsó nagy, eredeti stílus, amely-

ben egymásra talált a művészet és a szent, a veszendő anyag és az örök forma. Ugyanakkor kifejezte a szó tág értelmében a katolicitást és az egységet.

Pilinszky János *Gótika* című versében írja: „Most minden egy. Együtt van. Egybeolvadt. A mindenség modellje, áll a templom.”

Jó lenne, ha az Építkező Egyház vagy egyházas építkezés fölfedezné ezt a tiszta forrást.

A Biblia a könyvek könyve

Ebben az esztendőben a magyar kereszténység bibliaévet tart, a szokásosnál is jobban a Szentírást, a Bibliát olvassa, iránymutatását követi. Erről írni néhány sorban a legnehezebb feladatok közé tartozik. Az interneten majd 15 millió találat – amelyben könyvek is vannak – foglal kozik vele.

Nagy Szent Gergely írja, hogy a Biblia egy olyan óceán, amelyben a kis bárány is talajt ér és az elefánt is úszni kényszerül. Emberekre alkalmazva a hasonlatát, annak a középkori embernek is sokat mondott, aki írástudatlan volt, csak a templom falának képeiről, az un. Biblia pauperumból, a szegények Bibliájából kapott valamit. De vonatkozik olyan tudósra is, aki a legnagyobb szellemi felkészültséggel egész életét a Szentírás tanulmányozásának szentelte.

A Biblia szó könyvet jelent. Mi hozzátesszük: a Könyvet.

Az Ó- és Újszövetség írásainak a gyűjteménye, az isteni kinyilatkoztatás bizonyossága. Nem egyszerűen dogmatikai, erkölcsi vagy általános emberi igazságok kézikönyve, hanem bepillantást enged Isten tevékenységébe a történelem során. Minthogy egyes írásai formában, keletkezésük idejében, eredeti környezetükben és kifejezőerőben igen különböznek, nem lehet pl. a római levél egy fogalmát meg gondolás nélkül a Bírák könyvének egy kijelentésével magyarázni.

A Biblia megírásának a története majd egy évezredre nyúlik vissza. Az Ószövetséget a Krisztus előtti 1000. évtől szájhagyomány útján adták tovább a választott nép üdvösségtörténetében megélt tapasztalatait. Istentől kiválasztott vezetői, Mózes és a próféták kinyilatkoztatásból, azaz isteni sugallatra történő ihletből fogalmazták meg az Istenről szóló tanítás és az ahhoz kapcsolódó erkölcsi követelmények gondolatait.

Az Újszövetség keletkezési ideje 60-70 évre tehető. Jézus igehirdetését az apostolok és az első egyházi közösségek továbbadták, majd amikor szükségessé vált, evangéliumok formájában rögzítették. Ezt egészítették ki az apostolok: Pál, Péter, Jakab, János, Júdás-Tádé levelekkel, melyek szerves részét adják az újszövetségi Bibliának.

Az Ószövetség eredeti nyelve a héber és az arám, az Újszövetségé az un. koiné görög nyelv.

A Biblia kisebb könyvekből áll, ezért a katolikus Bibliában az Ószövetségben 45 könyv, az Újszövetségben 27 található. A protestáns Biblia ószövetségi része hét könyvvel kevesebb. Ez abból adódik, hogy a hitújításkor bizonyos könyveknek nem tulajdonítottak szentírási tekintélyt.

A Bibliába kerülésnek az ismérveit az un. kánon (mérték) szabályozza, de ezt mindig a hívő közösség mondta meg. A Bibliát mindig megelőzte Isten népének a közössége. Az Ószövetségben a zsidóság, az Újszövetségben az Egyház. Ezért hiteles magyarázatát mindig ezek a közösségek adják.

Miért olvassuk a Bibliát? Elsődlegesen ne azért, hogy műveltek legyünk, a zeneműveket, képeket, irodalmi utalásokat megértsük, hanem Jézus Krisztusért. Már az Ószövetség írásai is rá utalnak. Szent Jeromos, a nagy bibliafordító írta: „Aki nem ismeri a Szentírást, nem ismeri Krisztust.” Jézus Krisztus pedig azt hirdette magáról: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.” (Jn 14,6) A Biblia az emberi egzisztenciát legjobban megérintő könyv. Ma, amikor nem találjuk az élet értelmét, nagyon sok ember társunk kilátástalan és depressziós, akkor a Szentírás mint egy jó útikalauz vezet a helyes úton, hogy Istenhez juthatunk.

Bibliaórák az Érseki városban

Semmi tudományos értéke nincs ennek a kis beszámolóknak, csupán tapasztalataim elmondása a bibliaórákkal kapcsolatban, hátha másokat ösztönöz legalább arra, hogy a Biblia Évében többet kell foglalkozni a Szentírással.

Első kápláni helyemmel kezdődően mindig tartottam az iskolai hittanon kívül bibliaórákat, többféle korosztálynak. A Szentírás iránti, gyerekkoromtól meglévő szeretet és a Hegyi Beszédről szóló doktori disszertációm is mindig arra indítottak, hogy a Bibliát megismertessem, megszerettessem másokkal, és annak rendszeres olvasójává tegyem őket.

1999-ben kerültem Kalocsára érseknek. Az első időktől kezdődően csütörtökönként mintegy háromnegyed órában magyarázom a Szentírást. Először a Székesegyházban tartottam, majd a Katona Istvánról elnevezett kultúrteremben, ahonnét a Kalocsai Televízió három alkalommal is megismételve közvetíti az óra anyagát, újabban Kiskőrös városa is átvette. Először „Ádám-Évával” kezdtem, vagyis az introdukcióval, de sosem volt ez egy elméleti előadása csupán, hanem a napi étellel szembesítettem a Szentírás igazát, és abból gyakorlati következtetéseket is levontam életünkre. Az Ószövetség introdukciója egyben már egzegézisük is volt, mert az egyes könyvekből több részletet alaposan egzegézizáltam, ha kellett, a hermeneutikának az eszköztárát is bevettem, majd pedig a lelki következtetéseket és a gyakorlati teendőket fogalmaztam meg az Úr igéjéből. Mintegy öt évig az Ószövetséggel foglalkoztam, és több mint három éve Máté evangéliumát vezérfonalul véve, kiegészítve a másik két szinoptikussal, vagy ha János evangéliumában is olvasható az az evangéliumi rész, azt is hozzákapsolva magyarázom az evangéliumot. Minden birtokomban lévő kommentárt el szoktam olvasni ahhoz az egyes alkalmakra kijelölt néhány vershez, hiszen 45 percet kitölteni egy csodának, egy jézusi parabolának a magyarázatával, mondhatom, nem könnyű. Nem szakbiblikumot adok le, vagyis nem azokra a kérdésekre helyezem a hangsúlyt, hogy az egyes kódexekben milyen szövegvariánsok találhatóak, intertextuálisan hogyan kell egzegézizálni, mert erre még a mélyen hívő és értelmiségi katolikus emberek sem vevők.

A szöveg introdukciójának egzegézise után mindig kitérek az Egyház történetére vagy dogmatikájára, morálisára vonatkozó kapcsolatra, így afféle „spiri csavarokkal” élek, mert például a templomadó megfizetésekor a hal szájában talált pénzzel a Jézus és Péter helyett kifizetett adó kapcsán Jézus Pétert kiválasztó szeretetére és Szent Péter tisztségét érintő kérdésekre is kitérek. A gyermekek megáldásáról szóló részben szót ejtek a gyermeknevelésről, sőt nagyon röviden még a katolikus iskolákról is.

Nagy segítségemre van, hogy literátus ember vagyok, szeretem és felhasználom az irodalmi párhuzamokat vagy hasonlatokat. Szinte minden órán napi helyzetünkre is kitérek, és a Szentléleknek tulajdonítom azt, hogy alapos készüllet mellett is ott jutnak újabb dolgok eszembe. Akinek füle van a hallásra, még politikai vonatkozású erkölcsi értékeléseket is kihallanak a magyarázataimból. Tóth Tihamér jut az eszembe, aki nagy szónok volt, és azt ajánlotta, hogy egyik kezünkben legyen a Szentírás, a másikban a napi újság, amit ma úgy kell értenünk, hogy az embereket érintő gondokkal tisztában kell lennünk és arra a Szentírás alapján megoldásokat is kell keresnünk.

A bibliaórák szeptember első csütörtökétől június első csütörtökéig tartanak, követik az iskolai évet. A résztvevők száma 25 és 60 között terjed, de a televízió sokkal többen nézik, és erről visszajelzést adnak. Megtörtént olyan eset is, hogy Nagyöbjtben a nyolc boldogság alapján lelkiismeretvizsgálatot tartottam, új szempontokra is felhívva a figyelmet, és gyónással felérő leveleket kaptam, amikor valaki az egész életéről beszámolt. Most, a Biblia Évében mintegy 100 kérdésből álló tesztet állítottam össze, amelybe mind a résztvevők, mind a tv-nézők bekapcsolódhatnak. Amikor még általános iskolásokat tanítottam, az 5. és 6. osztályosok anyagát ennek alapján állítottam össze. Van a televízióknak is egy olyan műsora, hogy Tud-e Ön annyit, mint egy ötödikes? Aki 100-ból 90-et megfejt otthonában, az kap egy Bibliát. Az egyházközségi képviselő-testületeknek is lesz belőle verseny, de ott már segédanyagot nem használhatnak.

A résztvevők összetétele nagyon vegyes: a város papjaiból, nővéreiből is részt vesznek rajta, de vannak értelmiségiek és egyszerű emberek. Bár a hallgatóság zöme a középkorúaktól felfelé tartozó korosztályba tartozik, mindig vannak fiatal hallgatóim is. A televíziós közvetítés nem nyújt lehetőséget arra, hogy a hallgatók hozzászóljanak, hiszen nem ismernék a mértéket. A bibliaóra után mindig meg lehet kérdezni engem, ha valamit nem értenek.

Ez a fajta előadásmód a hit előkészítése, hogy azután otthonában mindenki egyénileg vagy közösségekben is foglalkozhasson a Szentírással, és Jeremiás prófétával együtt elmondhassák: „Ha rátaláltam igéidre, eledelemmé váltak; igéid nekem örömöm és szívem vidámsága lett.” (Jer 15,16)

Karácsonyi tünődés

Hogyan is ünnepeltünk a tavalyi karácsonyon és az újév ünnepén? Boldog, békeséges, áldott ünnepet és új esztendőt kívántunk. Azóta mintha rosszabb lenne a világ. A háborús és terrorcselekmények a napi hírek megszokott tényei. Van értelme bensőségről, boldogságról beszélnünk? Tényleg van okunk örvendezni és remélni? A Szenteste titka sokak számára elkoptatott, nehezükre esik a karácsonyban egyedül lenniük, olyan helyen állnak, ahol a fény elsötétül, az ének elnémul. Ilyenek a társa-

dalom peremére szorult emberek, a munkanélküliek, a terror és fegyverek áldozatai, világunk nyomorúságának szenvedői. De ilyen az a sok fiatal is, aki kiszorult a családból és a társadalomból. Nagy elmentétként tapasztaljuk azt az örületet, ami a plázák körül a karácsony előtti időben a vásárlás szenvedélyétől hajtva úzi az embereket. Jézusnak nagyon kemény szava lenne ehhez a világhoz, mert ilyenfajta ünneplésünkkel elhomályosítottuk a szabadító örömhírt. Az ajándékok, a szentimentális hangulatok, a karácsonyi show-műsorok elfordították tekintetünket az örömhír lényegéről, amelynek végén az eredmény csömör, és nem öröm. És mégis! A Karácsony a boldog ígéret ünnepe a szenvedéstől tépázott világ sötét képeivel szemben. Ünnepe, mely fölemel és bátorít minket. Az angyalok ezt a hallatlan örömhírt hirdetik a pásztoroknak: „Ma született a megváltótok, ő a Krisztus, az Úr.” Ő megváltást, életet, üdvösséget, jövőt hoz mindenki számára. Ez az üzenet ma is ellene mond a mi várakozásunknak. Jézus a szegényeknek, a lenézetteknek, vámosoknak és bűnbánóknak hirdette Isten Országának örömhírét. Hirdette, hogy sebeik be fognak gyógyulni, könnyeik föl fognak száradni. Ők Isten irgalmának első számú címzettjei. Ha valaki megszólítottnak érzi magát, akkor tudhatja, hogy az örömhír neki is szól. A karácsonyi örömhír arra hív minket, hogy hagyjuk magunk mögött az oly gyakran hamis, károsodott és kicsinyes életünket. Arra hív minket, hogy a pásztorokkal együtt induljunk el a Gyermekekhez, aki új kezdetre képesít minket. Arra hív minket, hogy legyünk részesei Isten megváltó szeretetének, és a jövőben tegyük szabaddá magunkat az üdvösségre és mindarra, ami a szegényes jászolban testet öltött.

Isten azonban nem erőszakos. Ő nem kényszerít és nem erőltet. Az ő ereje a gyermek tehetetlensége. Ő szolgálként jelent meg, mellettünk áll, és a mi terhünket hordozza.

Az evangélium reménye azonban ebben a világban a mi szívünk megtérésével kezdődik. Sarkosan fogalmazva mondhatjuk: Isten ma is ki van szolgáltatva a mi elfogadásunknak. Ahogy akkor sokan elutasították, úgy teszik ezt ma is, még akkor is, ha külsőségekben Karácsonyt ünnepelnek. Isten szeretete velünk akar lenni életünk konfliktushelyzeteiben éppen ott, ahol sötétség van, ahol gondok és problémák gyötörnek bennünket. Krisztus születésének evangéliuma nem csupán egy régmúlt történelmének felidézése. Ez az égi üzenet azonban nem tárolható kihasználatlanul. Még a Biblia lapjai is élettelen betűk, ha nem szólítanak meg személyesen bennünket. Hagynunk kell, hogy megragadjon a jászol Gyermeke és a kereszt Embere. Legyen számunkra a Karácsony megváltó valósággá, találjon bennünk visszhangra az Isten szava, és nyissunk ajtót neki, ha kopogtat. Ekkor Jézus Krisztus képére formálva valóban új emberekké válhatunk. Hívökké, akik sugároznak valamit abból az örömhírből, amely 2007 évvel ezelőtt Betlehemben világra jött.

Ezzel a gondolatokkal kívánok a Bács Megyeháza olvasóinak lelkiükben igényes, bensőséges karácsonyt és áldott új évet.

A fölülmulthatatlan Ajándék ünnepe

Talán nincs olyan ember a keresztény kultúrkörben, aki, ha lehetősége van rá, ne adna karácsonykor ajándékot. Gyermekkoromban az egyébként szükséges ruhát vagy cipőt ekkorra időzítették, valami nagyon csekély „öncélúval”, kis játékkal vagy könyvvel kiegészítve. Fontosabb volt a családi együttlét, az imádság, az éjfélti szentmise. Ahogy vallástalanodott a társadalom, egyre jobban előtérbe kerültek a materiális ajándékok és az ünnepi eszem-iszom. A gazdaságkorban sokak számára csak nagy, fárasztó és költséges bevásárlássá lett a karácsonyi készület. Erre az időszakra a kereskedelem 880 milliárd forintot prognosztizált bevételként hazánkban. Egyik ismert hetilapunkban olvasom: „A gyerekeknek viszonylag könnyű ajándékot venni, mert ők megmondják, mit akarnak.

A szülőknek és barátoknak sem olyan nehéz, hiszen ők úgylis megbocsátanak, ha véletlenül félresikerül az ötlet. A párunknak? Az már keményebb dió... Annak az ajándéknak különlegesnek kell lennie. El kell kápráztatnia, csak így lehet meghitt a karácsony.”

Mennyire más az Isten stílusa. Csendesen és mégis fölülmulthatatlanul ajándékozott meg bennünket. A világ teremtése, emberi létünk, a Megváltó elküldése mind nagy-nagy ajándék. Kosztolányi Dezső halála előtt döbönt rá arra, a csillagos eget szemlélve, hogy „mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak vendége voltam”. Assisi Szent Ferenc híres Naphimnuszában ezért köszönti a természetet, mert Isten nagy ajándékát látja benne. Nem kisebb az emberi lét ajándéka sem. Mi olyan természetesnek vesszük, hogy járni, látni, beszélni, gondolkodni tudunk. Csak ha valamelyiket elveszítjük, akkor döbbenünk rá értékére. A legnagyobb ajándéka Istennek a Megváltó elküldése volt, saját tulajdon fiát küldte, aki belépett történelmünkbe, és velünk akart maradni. Nikodémusnak mondta Jézus talán a

Biblia legszebb mondatát: „Úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött fiát adta oda, hogy aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen.” (Jn 3,16) A görög nyelvnek van a magyarban nem ismert igeideje, a folyamatos múlt, ami annyit jelent ez esetben, hogy nem egyszer adta kétezeröt esztendővel ezelőtt, hanem folyamatosan. S nem akármit adott, hanem önmagát. Ez a legszemélyesebb és legnagyobb ajándék az ember számára, ami mellett minden eltöri, és Aki mindenkié lehet. Egyik mai lelki írónk gondolataival kívánok a Kalocsai Néplap minden olvasójának áldott karácsonyi ünnepeket: „Fiú adatott nekünk! Isten emberré lett, megnyílt az ég. Ez az ajándékok ajándéka. Istent nem lehet felülmúlni a szeretetben és ajándékozásban, lehet azonban követni Ót. Legyünk nyitott szívűek az ajándékokra és az ajándékozásra.”

2006. év végi gondolatok

Az újesztendőt a nemzeti imaév meghirdetésével kezdtük, amelynek drámai felhívása beigazolódott a mögöttünk hagyott évben. „Nemzetünk nagyon nagy bajban van, csak Isten irgalma menthet meg minket...” A püspöki kar körlevele a támadások ösztüzébe került. Miért foglalkozik az Egyház politikai kérdésekkel? Van-e értelme imádkozni a dolgok jobbra fordulásáért? Az Egyház nem napi politikával akar foglalkozni, de nem mehet el szó nélkül a társadalmat érintő súlyos problémák mellett. Ezt Jézustól tanulta, és bizonyosság rá az Egyház történelme is.

Jézus megsíratta hazája pusztulását. Megszánta a tömegeket. Kemény szavai voltak a méltatlan hatalomgyakorlókról. „Az uralkodók zsarnokoskodnak a népükön, s akik hatalmat gyakorolnak rajtuk, jötevőiknek hivatják magukat.” (Lk 22,26) A kortárs Heródes negyedes fejedelmet egyszerűen rókának nevezte (Lk 13,32). Az apostolok cselekedeteiből tudjuk, hogy ők is kérték a jogszerű hatalomgyakorlást. A magyar egyház története is jó példa arra, hogy az Egyház vezetői a népet érintő kérdésekben mindig próbáltak helyes választ adni. A Kalocsa főutcáján látható érsekek szobrai a boldog emlékü Asztriktól kezdve a mártírsorsú Grósz érsekig mind erre emlékeztetnek. Ma sem maradhatunk szótlanak.

Az elmúlt esztendő a nagy ígéretek, a nagy hazugságok éve volt. Az 1956-os forradalom és szabadságharc megünneplését ezentúl már, sajnos, csak úgy tehetjük, hogy az 50. évforduló atrocitásaira is emlékezünk. Az intézmények átalakítása erősíti bennünk azt a rossz közérzetet, hogy nem az ember a fontos, hanem a haszon, mert mindent a pénz irányít.

Ha az egyházmegyénkre gondolok, amely egyedülálló módon azonos Bács-Kiskun megyével, ugyanezt az érzetet kelti bennem. Az egyházközségek meglátogatása alkalmával a képviselőtestületekkel való beszélgetésekből egy általános elkeseredés érződik ki. Településeinken rohamosan fogy a lakosság, elöregszik és beteggá válik. Egyik paptestvér ezt mondta: „Az idén 30 embert temettem, és 3-at kereszteltem a faluban.” A munkanélküliség, az intézmények és munkahelyek megszűnése, a föld idegen kézbe kerülése szinte depresszióssá teszi az embereket. Már is jelentkeztek önkormányzati iskolák az Érsekségen, hogy vegyük át őket. De hogyan tehetnénk, amikor *egyházi* iskoláink tanulóit-tanárait még kevesebbet kapnak az állami költségvetésből, mint az önkormányzatiak? A magyar katolikus egyház iskoláinak eddig 3 milliárd forint a meg nem adott járandóság. Ez tanulókra lebontva évi 50 ezer forinttal kevesebbet jelent, pedig köztudott, hogy hozzánk járnak jobbra a nagycsaládosok gyermekei és a szociálisan nehezebb helyzetben lévők. A társadalmi igazságosság megkívánja, „miután mi is adófizető polgárok vagyunk”, hogy ugyanannyit kapjanak az iskoláinkba járó gyermekeink. Szociális, egészségügyi, közgyűjteményi intézményeinkről is ugyanez a hátrányos helyzet mondható el.

Az imaévet meghirdető körlevél célja nem az elkeseredettség növelése, hanem a realitás tudomásul vétele és a reménykeltés volt. Hiszen Jézus reménységre hívott bennünket.

Minek örülhettünk ebben az esztendőben? Továbbra is mintegy 20 ezer gyermeket hitoktattunk. A szerzetesi és egyházmegyei iskolákban mintegy 4 ezer fiatal tanult a hitoktatók és a tanárok áldozatos munkájával. Nyáron is foglalkozhattunk a jövő reménységével, az ifjúsággal: lelkigyakorlatos összejöveteleken, római ministránszarándoklaton, cserkész táborokban. Több helyen sikerült felújítani a templomot, emellett számos orgona- és harangszentelésre került sor. Az ötven évvel ezelőtti dunai árvíz emlékére keresztutat állítottunk, Kiskunmajsán megemlékeztünk a forradalomról, és méltósággal megünnepeltük Nándorfehérvár 550 éves évfordulóját. A pálosszentkúti pünkösdi, és a vodicei Kisboldogasszony-búcsún évről évre egyre többen vesznek részt. Harmadik alkalommal tartottuk Lakitelken több egyházmegye papjai számára rangos továbbképzést.

Van-e értelme imádkozni a társadalmunkért? – tehetjük fel a kérdést. Az imádkozó Jézus tanít rá bennünket, akinek egész életét átszötte az imádság, az Atyával való bensőséges kapcsolat. Ő tanít bennünket arra, hogy az imádság nem elfordulás a világtól, nem félrevonulás a nehézségektől. Sőt éppen a nagy döntések megérlelődésének és az igazi cselekvésnek erőforrása. Az imádságban értette meg küldetését, és azt, hogy mit kíván tőle az Atya akarata.

Az óesztendő utolsó óráiban mi is hozzá hasonlóan imádsággal fordulunk mennyei Atyánkhoz. Tegyük ezt a Püspökkari Körlevél szavaival, engesztelő imájával.

Számvetés és kiütkeresés

Amikor ezeket a sorokat írom, szórakozásra, felejtésre készül a világ, hiszen szilveszter napja van. A szellemi számvetés keveseknek jut eszébe, miközben a nemzet hajója egyre inkább süllyed, többen halnak, mint születnek, a közélet, a gazdaság lejtmenetben zuhan. Az a baj, hogy sokaknak egész évben szilveszter van, kereskedelmi tévék mákonyain bódítják magukat, és így eljutnak a legyőzhetetlen tudatlanság állapotába. Eszembe juttatja az ókori időket, amikor Karthágót ostromolták a vandálok, a nép mit sem törődött vele. Szent Ágoston megállapította: „A nép meghal, de cirkszt kíván.” Rövid, madártávlatú visszatekintésem nem erre az évre szól csupán, hanem a kommunizmus összeomlása utáni időre, sőt azon túlra is visszanyúl.

A „rendszer váltás” tájkán szívesen idéztem Jézus mondását: „Bizony mondom nektek, hogy sok próféta és király akarta látni, amit ti láttok, és nem látta, hallani, amit ti hallotok, és nem hallotta.” (Lk 10,24) Ujjongtunk a többpártrendszer megalakulása, az oroszok kivonulása és a szabadságjogok visszanyerése miatt. Három év múltán már ezt írtam a naplómbe: „A népek mindig kiábrándulnak az ideáikból, de sohasem tanulnak belőle.” Az eszmék hamar kifakultak, a naiv eufóriát csalódás, depresszió, közöny és kétségbeesés követte.

A sokat emlegetett morális válság a vezetőktől és az intellektüelektől indul ki. Julién Benda *Az írástudók árulása* című könyve a múlt század húszas éveiben nagy visszhangra talált, Babits kongeniális bevezetőt írt hozzá. Az írástudók árulása azóta csak folytatódik. Korábban a szellemi emberek még rámutattak a Csillagra, még ha ők nem is mentek utána. Ma nem valamilyen csillagra, hanem fekete lyukakra mutatnak, amikor a jóra azt mondják, hogy rossz, a rosszra pedig, hogy jó.

Az elhíresült öszödi hazugságból így lett „retorikai csúcsteljesítmény” és igazság-beszéd. Az ország gazdasági csődjéből eredményes konvergencia-program, az egészségügy kiárusítása pedig versengés a betegek kegyeiért. A megszüntetett iskolákból ésszerűsített összevonás a minőségi oktatás érdekében. Az imperialista háborúban való részvétel a terrorizmus elleni küzdelem okán hazánk védelme. És sorolhatnánk tovább.

Az okok egészen messzire, az újkori hitehagyás idejére nyúlnak vissza. Néhány éve Umberto Eco és Carlo Maria Martini akkori milánói érsek nyílt levélváltásban cserélt eszmét a közéletéről és az erkölcséről. Umberto Eco azt ajánlotta, hogy az erkölcs ne csak az interperszonális kapcsolatokat szabályozza, hanem foglalja magába a bibliai kinyilatkoztatás alapján álló etikát, hogy így sikerüljön orvosolni az emberiség gondjait. Martini bíboros megkérdezte: elegendő-e az etika önmagában? Kiúttalan próbálkozás önmagára alapozni az etikát anélkül, hogy egy globális horizontra, azaz az igazság témájára utalnánk, vagy azzal kapcsolnánk össze. Az etika kérdése az abszolút igazsághoz, az Istenhez vezet el. Éneikül semmit sem lehet megalapozni, és mindent meg lehet kérdőjelezni.

Nem véletlen, hogy a kommunista eszmeiség több évtizedes regnálása alatt nem tudott letenni az asztalra egy igazi morális könyvet. Lukács György szerette volna ezt megalkotni, de csak az esztétikáig jutott el. Itt van a bajok oka: az értelmiség a transzcendens igazság talaja nélkül szilárd kapaszkodókat nem tud adni az emberek számára. Martini bíboros azt is megkérdezte: miben hisz az, aki nem hisz? És hozzátette: legalább az életben hinnie kell. Azt tapasztaljuk, hogy a mai ember az életben sem hisz. Az élet elleni támadások háborújában hagytuk magunk mögött az utóbbi ötven esztendőt. Történelemszerint a honfoglalástól napjainkig mindenféle háborúban, amit – külső ellenséggel és belső harcokban vívtunk – mintegy ötmillió ember esett el az *ezerszáz év* alatt. A legutóbbi fél *évszázad* abortuszainak száma Magyarországon meghaladja a több, mint hatmilliót. Ebből látszik, hogy az emberi életet nem értékeljük. Márton Áron, Erdély nagy püspöke mondta annak idején: nem Trianonban veszett el Erdély, hanem a magyar családok veszítették el a románokkal szemben, mert nem vállalták a gyermekeket. Az élet elleni vétségek esetén még azt a kérdést is feltehetjük: ha legálisan el lehet pusztítani a magzatokat, hol kezdődik a bűnözés?

Mi lehet ma az értelmiségi ember feladata ilyen helyzetekben? Magasan képzett legyen, hivatás-szerűen és rendszeresen vegyen részt a társadalom irányításában, szervezésében. A korábbi társadalmak által felhalmozott szellemi értékeket – a keresztény értékeket is – közvetítse, önálló alkotótevékenységet fejtsen ki, és így hozzon létre értékeket. Erre a feladatra csak nagyon kevesek képesek Magyarországon. A magasan képzettségnek hiányát tapasztaljuk: az iskolák devalválódnak, jól mutatják ezt a visszatérő érettségi botrányok, az egyetemeken a diplomahamisítás, a mások helyetti bérvizsgázás mindennaposá vált. A főiskolák, egyetemek rektorainak fizetését lényegesen felemelték, hogy megszűnjenek lelkiismereti gátlásaik a szavazás alkalmával, amikor az oktatást fizetőssé tették.

A közelmúltban két egyetem kollégiumára is meghívást kaptam egy-egy előadás megtartására, és utána való beszélgetésre. Világossá vált számomra, hogy az amerikai stílus itt is egyre inkább teret nyer. A campus a multinacionális cégek és a politikai hatalom számára tevékenykedő laboratóriummá válik, a hallgatók nemcsak az előadókat nem értik sok esetben, hanem egymást sem. Életvitelükben a posztmodern szemlélet valósul meg, amelyen én azt értem, hogy ha már kimúltak a nagy ideológiák, amelyeket követni lehetett, keressük meg a mindennapi élet fiziológiai örömeit. Ilyen szellemi látóhatáron belül nincs elköteleződés a köz és a nemzet javára, hiszen sokan eleve úgy készülnek, hogy adandó alkalommal külföldön kamatoztatják az itt megszerzett tudást. Az oktatógárda nem mutat példát, a közvetített tudás sokszor információhalmaz. Az igazi változás mindig belülről jöhet. A Biblia szavával, a megtéréssel, a metanoiával az értelem, az érzelem, az akarat jó útra terelésével. Abban látom a kiutat, ha a spirituális változás transzcendentális indíttatású lesz, és a kevés megmaradt igaz szó és kovász módjára hat a többiekre.

Igaz élet a halálban

Ezen a nagybőjtön egy felkavaró alkotás, Mel Gibson *A passió* című filmje járta be a világot. Ilyen reális ábrázolásban egyetlen keresztút, eddig készített film nem adta vissza Jézus szenvedését, vele együtt nem tudta ennyire kiváltani együttérzésünket sem. Szembesülni lehet általa önmagunkkal, szeretett Mesterünkkel és a Mennyei Atyával, aki áldozatul adta Egyszülöttét, de aki meg is dicsőítette.

Kérdéseket vet fel Jézus Krisztus szenvedése, halála. Miért kellett így szenvednie? Egyáltalán miért a szenvedés? S miért van az, hogy majd 2000 év múltán követőkre talál az igaztalanul és kegyetlenül meggyilkolt Jézus? Spartacus és Dózsa György is kegyetlen halállal haltak meg, de nem lettek vértanúk követői.

Hitvallásunkból tudjuk, hogy a második Isteni Személy emberré lett, de mit ért volna Istennek az emberbe való leereszkedése, ha nem érne le a halál mélységéig. Akkor ez az ember kigúnyolása lenne. Ez történik minden ideológiában: mivel nem képesek kiüzni a halált, elterelik róla az ember figyelmét. Jézus tudta, hogy beteljesednek rajta Izaiás (53 fejezet) próféta szavai: „Én nem álltam ellen és nem hátráltam meg. Hátamat odaadtam azoknak, akik vertek, arcomat meg azoknak, akik tépáztak. Nem rejtettem el arcomat azok elől, akik gyaláztak és leköpdöstek.” Más helyütt ugyancsak ezt írja a próféta a szenvedő Messiásról: „Nem volt sem szép, sem ékes... Megvetett volt, utolsó az emberek között, a fájdalmak férfiája, aki tudta, mi a szenvedés, aki elöl iszonyattal eltakartuk arcunkat... Megkínózták, s ő alázattal elviselte.” Mivel Krisztus haláltusája a világ végéig folytatódik, nemegyszer bennünk is lázongó gondolatokat ébreszt. Miért kellett Jézusnak elmerülnie a szenvedés mélységeiben? Az ő válasza a hűséges fiúi lelkület, amellyel az Atya iránti hűségét és az emberek iránti szeretetét megmutatta. Amit tanított a feltétlen szeretetről, azt megvalósította, s még az ellenség szeretetét is magába foglalta. Éppen ezért fordult ellenkezőjére kivégzőinek szándéka. Az egész halálnemet annak bizonyosságául szánták neki, hogy nem Isten Fia, hogy még emlékét is ki kell törölni a nemzedékek gondolatvilágából. Tudta ezt Krisztus, amikor azt mondta: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” Tudta Szent Pál, hogy mit ír le: „Halálodat hirdetjük Urunk, és hittel várjuk feltámadásodat, amíg el nem jössz.” Homlokegyenest más lett a kereszthalál jelentése. Ezt a paradoxont fogalmazta meg elmélkedésem címe is, amely Antiochiai Szent Ignációl való, és átalakítva bekerült az ókeresztény kor miséjébe, amit azóta is így imádkozunk: „Jézus Krisztus halálában lett örökkön élő áldozat.” Maga Jézus fogalmazza meg ennek a dialektikáját, amikor Lázár temetésekor ezt mondja és ezt kérdi: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki bennem hisz, még ha meghalt is, élni fog. Mindaz, aki belém vetett hittel él, nem hal meg sohasem. Hiszed ezt?” (Jn 11,25)

Én hiszem, őszintén kívánom az odafigyelő Olvasóinak, hogy eljussanak erre a hitre, mert ez a húsvéti üzenet lényege: Krisztus feltámadt, s vele együtt én is feltámadok!

„Maradj velünk, Urunk, mert esteledik”

Minden szentmise csúcspontján az átváltoztatás szavai után felkiáltunk: „Halálodat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz!” Az Eucharisztia és Krisztus föltámadása, valamint a mi feltámadásunk szoros kapcsolatban áll egymással, ezért a mostani húsvétunkon – az Eucharisztia Évében – a Szentatya, II. János Pál pápa „Maradj velünk, Urunk” kezdetű apostoli levele alapján szólunk a testvérekhez.

„Maradj velünk, Urunk, mert esteledik.” A feltámadás napjának estéjén az Emmausz felé tartó két tanítvány is ezzel a meghívással fordult a Zarándokhoz, aki az úton csatlakozott hozzájuk. Szomorú gondolatokkal telve nem is képzelték, hogy ez az ismeretlen éppen az ő Mesterük, de már feltámadottan. A szívükben mindenesetre valami „lángolást” éreztek, miközben Ő beszélt hozzájuk és „magyarázta” az írásokat. Az Ige világossága feloldotta szívük keménységét és „megnyitotta a szemüket”. A sötétedő estében és a lelküket betöltő sötétségben ez a Zarándok egy fénysugár volt, aki fölkelte reményüket és megnyitotta lelküket, hogy a teljes világosságra vágyódjanak. „Maradj velünk” – kérlelték. És Ő engedett a kérésnek. Röviddel ezután Jézus eltűnt előlük, de a Mester „ott maradt” a kenyér színe alatt, melynek megtörésekor megnyílt a szemük.

Az elbeszélés, amely elmondja a feltámadott Jézus megjelenését az emmauszi tanítványoknak, segít abban, hogy figyelmünk középpontjába az eucharisztikus misztériumnak azt az első szempontját állítsuk, amelynek mindig jelen kell lennie Isten népe áhítatában: az Eucharisztia a világosság misztériuma! Milyen értelemben állítható ez, és mi következik belőle a keresztyén lelkiség és élet számára? Jézus azt mondta magáról, hogy Ő a „világ világossága” (Jn 8,12), és ezt életének két nagy eseménye, a színeváltozás és a feltámadás nyilvánvalóvá tette, mert bennük felragyogott isteni dicsősége. Az Eucharishtiában viszont Krisztus dicsősége el van fátyolozva. Az Oltáriszentség a legkiemelkedőbb módon „a hit misztériuma”.

Az Eucharisztia mindenekelőtt azért világosság, mert az Eucharisztia liturgiáját minden szentmiseben megelőzi Isten Igéjének liturgiája, és a két „asztal”, tudniillik az Ige és a kenyér asztala egységet alkot. Ez az összetartozás mutatkozik a János-evangélium eucharisztikus beszédében, amelyben Jézus a tanítás után áttér az Eucharisztia magyarázatára. „Az én Testem valóban étel, és az én Vérem valóban ital.” (Jn 6,55) Tudjuk, hogy e kijelentés a hallgatók nagy részében krízist okozott, és arra indította Pétert, hogy az apostolok és minden idők Egyháza szószólójaként kimondja: „Uram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak.” (Jn 6,68) Az emmauszi tanítványok történetében maga Krisztus mutatja meg „Mózesen kezdve az összes prófétánál”, hogyan beszélt „az összes írás” személye misztériumáról. Szavai „meggyújtották” a tanítványok szívét, megszabadították őket a szomorúság és a reménytelenség árnyaitól, és felkeltették bennük a vágyat, hogy vele maradhassanak: „Maradj velünk, Urunk!”

Jelentősegteljes, hogy az emmauszi tanítványok, miután az Úr szavai megfelelően felkészítették őket, az asztalnál, a „kenyértörés” egyszerű gesztusában ismerték fel Őt. A jelek csak akkor „beszélnek”, ha az értelem megvilágosult és a szív lángol.

Kétségtelen, hogy az Eucharisztia legszembetűnőbb vonása a lakoma. Ez a tulajdonság jól kifejezi azt a közösséget, melyet Isten akar létrehozni velünk, s melyet egymás között kell megvalósítanunk. Semmiképpen nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy az eucharisztikus lakomának mélységes és elsődleges értelme az áldozat. Ugyanakkor, miközben megjeleníti a múltat, az Eucharisztia a történelem végére, Krisztus második eljövételére irányítja figyelmünket.

Az Eucharishtiának ezek a tulajdonságai kapcsolódnak a hitünket leginkább próbára tevő titokhoz, Krisztus valóságos jelenlétéhez az Oltáriszentségben. Az Egyház egész hagyományával összhangban hisszük, hogy az eucharisztikus színek alatt Krisztus valóságosan jelen van.

Az emmauszi tanítványok kérésére, hogy „velük” maradjon, Jézus egy sokkal nagyobb ajándékkal válaszolt: az Eucharisztia szentségével megtalálta annak módját, hogy „bennük” maradjon. Az Eucharisztia vétele azt jelenti, hogy mélységes közösségre lépünk Jézussal. „Maradjatok bennem és én ti bennetek.” (Jn 15,4)

E bensőséges és kölcsönös egymásban „maradás” lehetővé teszi, hogy elővételezzük a mennyországot a földön.

Ezt a különleges bensőséget, amely az eucharisztikus közösségben valósul meg, nem lehet megfe-

elő módon érteni, sem teljesen megélni az Egyházon kívül.

Minden szentmisében felhívást kapunk arra, hogy ahhoz az eszményi közösséghez mérjük magunkat, amelyet Az apostolok cselekedetei a mindenkori Egyház mintájaként ír le. „Állhatatosan kintartottak az apostolok tanításában és közösségében a kenyértörésben és az imádságban.” (ApCsel 2,42-47)

A két emmauszi tanítvány, miután felismerte az Urat, „még abban az órában útra kelt” (Lk 24,33), mert közölni akarták, amit láttak és hallottak. Ha valóban találkozunk a Feltámadottal, amikor testével és vérével táplálkozunk, képtelenek vagyunk csak maguknak megtartani a tapasztalt örömet. A szentáldozásban egyre inkább elmélyülő találkozás Krisztussal az Egyházban és minden keresztényben felébreszti a tanúságtétel és az evangelizálás sürgető érzését. Az elbocsátás minden szentmise végén megbízás, amely arra készíti a keresztény embert, hogy vállalja az evangélium terjesztését és a társadalom keresztény szellemiséggel való betöltését.

Most, az Eucharisztia Évében a keresztényeknek feladatuk, hogy határozottabban tanúskodjanak Isten e világi jelenlétéről. Ne féljünk beszélni Istenről és emelt fővel hordozni a hit jeleit. Az Eucharisztia Éve olyan időszak, amelyben az egyházmegyei és plébániai közösségek különösen is tevékeny testvériséggel fordulnak a szegények felé. Ezen az alapon bizonyulnak majd hitelesnek eucharisztikus ünnepléseink.

2005. Húsvét

Szent Feltámadásoddal ments meg, Uram, minket!”

Fülünkbe cseng az Evangélium utolsó mondata: a tanítványok addig, amíg nem látták az üres sírt és az összehajtott lepleket, nem értették meg, hogy Jézusnak fel kellett támadnia a halálból. Péternek és Jánosnak át kellett értékelnie a Nagypéntek botrányát, gyalázatát s a nagy vereséget, s aztán világosodott meg, hogy csak ott van Húsvét, ahol előbb bukás is volt, csak ott van újjászületés, ahol előbb halál is volt. Ők is önkéntelenül vágytak a diadalmenetre, a folyamatos sikerekre. Az első Húsvét óta tudjuk, hogy ez paradox módon mássá lehet. Húsvét kötőszavának lehetne mondani az „és mégis”-t, mert hiába szúrták át Jézus szívét, hiába volt a nagy kő, rajta a pecsét, hiába volt az őrség, Jézus harmadnapra dicsőségesen feltámadt. Jézus feltámadása istenségének legfőbb bizonyítéka.

A ma keresztényét is sok minden nyomasztja és terheli. Régi örökségeink, közeli és távoli múltunk megannyi embertelensége és széthúzása, önzése és érdek hajhászása ránk telepedik, és újabb-újabb formákat ölt. Newmann bíboros szava ma is időszerű: „Krisztus ügye” haláltusában vergődve hever a világban. És mégis! Húsvét ünnepe annak öröme, hogy ne remegjen szívünk, nem kell többé félnünk sem élettől, sem haláltól, sem múlttól, sem jövőtől, mert a Feltámadott Úr velünk van. A Feltámadott elveszi tőlünk a félelmet, miközben azt mondja: Veletek vagyok mindennap a világ végéig. Aki Jézusban hisz, annak bátor és békés a szíve, mert tudja, hogy az Úrral minden jóra fordul, s az utolsó szó mindig az Istené.

Húsvét reggelén Péter és János apostol tapasztalta meg ezt a vigasz-tálast, estéjén pedig az emmauszi tanítványok, akik szomorúan bandukoltak az úton, mert úgy hitték, Krisztus ügye véglegesen elveszett. Az úton a Feltámadt Jézus melléjük szegődött, és megmagyarázta az a próféták és az ószövetségi törvény alapján, hogy mindennek így kellett történnie. Ezek után már meggyőződhetnek róla, hogy a Feltámadt Krisztus végleg velük marad.

Emberi életünk folyamán sokan őszintén velünk tartanak, de legjobb esetben csak egy darabig tudnak segíteni. A legnagyobb dolgokkal magunknak kell megküzdeni, s legvégül a halállal szemben a legszeretőbb hozzátartozónk sem segíthet. Húsvét ünnepe annak az öröme is, hogy a legnagyobb hatalom tart velünk. Ha Isten Feltámadott Fia velünk van, és minden körülmények között segít, akkor az élet minden küzdelmével szemben s a leggonoszabb ellenséggel szemben is megvéd. Azzal a hatalommal tart velünk, hogy ezen az életen át vezessen, aztán a halálon át az örök életre juttasson.

Nem vágyálom csupán mindez? Pascal, a nagy természettudós kereste a bizonyítékot Jézus feltámadásához: a legbizonyítóbb erejűnek azt találta, hogy azoknak a tanúknak hisz, akik életüket adták tanúságukért. Az apostolok is, egy kivételével, mindannyian vértanúk lettek. Megbízhatónak tartották a feltámadás hitét a kortársak, az első keresztények, a görögök, a rómaiak, kétezer év hívei. De maga az Isten is, aki azóta is sokszor kitüntette Egyházát csodákkal, amelyek mind a feltámadás evangéliumának igazoló pecsétjei. Az egyház megmaradása is csoda, a megújuló támadások ellenére is él. A 20. században több mint hárommillió keresztény embert öltek meg, nem nemzetiségi vagy faji hovatartozása miatt, hanem kifejezetten hitéért, amint ezt Andrea Riccardi: *Keresztények a vértanúság századá-*

ban című dokumentumkönyvében bizonyítja. Az Egyház áll és él, a közjóért, a közösségért, a nemzetért felelősséget vállal.

Ebben az esztendőben engesztelő imaévet hirdetett meg a Magyar Katolikus Püspöki Kar, amelyet a szomszédos országok magyarjai is átvettek, nemcsak a katolikusok, hanem más keresztények is. Emlekezetes és sokat támadott körlevelében ezt olvassuk: „Nemzetünk nagyon nagy bajban van, csak Isten irgalma menthet meg minket! Ránk telepszik az elmúlt évtizedek tragédiáinak, kudarcainak sorozata. Vérengzések és megaláztatások. Bizalmatlanság nemzetünkön belül, az összetartás drámai hiánya: olyan seb, amely Mohácsot hozta ránk, olyan seb, amely máig nem gyógyult be. Súlyosan nehezedik ránk a reménytelenség bűne és a csüggedés kísértése is. A térség országainál jóval korábban kezdődött a gyermekellenes magatartás. A hatalom, bár jólétet nem tudott biztosítani, megengedte az abortuszt, amelyet a keresztények is tömegesen elkövettek, így mintegy hatmillió magyar nem született meg.” A fájó tényeket sorolhatnánk, de húsvét ünnepe azt is jelenti, nincs reménytelen helyzet, a Nagypénteket a Húsvét, a halált a feltámadás követi.

Ezért is fordulunk a Föltámadott Úrhoz a Mindenszentek litániájának kérésével: „Szent Föltámadásoddal ments meg, Uram, minket!” De miért mondjuk szentnek, amikor a többi invokációban életének történéseit csak így említjük: „születésed által, halálod és temetésed által, mennybemeneteled által”?

Jézus minden titka szent, szent születése, élete, szenvedése és mennybemenetele, a feltámadását jogosan szentnek mondja, mert ekkor Jézus föltámadott testében is véglegesen visszatért az Atyához, az Isten tulajdona lett, amit maga számára lefoglalt. Jézus föltámadása ezért kiválóan szent, mert föltámadásában teste is egészen egyesült istenségével, annyira közel jutott hozzá, hogy közelebb már nem juthatott úgy, hogy még emberi test maradjon. Szent Pál ezt egy szóval így fejezte ki: „Az Istennek él.” Ebből eszünkbe jut az, hogy Jézus él, és szent emberségével a leghathatósabbban tud segíteni a mi kétségbeesítő helyzetünkön.

Ezen a Húsvéton jókívánásaink társuljanak ezzel a könyörgéssel: „Szent Föltámadásod által ments meg, Uram, minket!”

Elhangzott a rádióban 2006 húsvétján

A legyőzhetetlen Élet ünnepe

Húsvét köztiszteletének lehetne mondani az „és mégis”-t, mert hiába szúrták át Jézus szívét, hiába volt a nagy kő, rajta a pecsét, hiába volt az őrség: Jézus harmadnapra dicsőségesen feltámadt. Jézus feltámadása isteni küldetésének és istenségének legfőbb bizonyítéka. Önmagában véve elégségesen, teljesen és tökéletesen, sőt kikezdzhetetlenül bizonyítja Jézus istenségét. Nem csodálkozhatunk azon, hogy a hitetlen kritika minden követ megmozgat, hogy kétségbe vonja a feltámadást. Világos, hogy Krisztus Urunk feltámadása az emberiség leghatalmasabb horderejű eseménye. Az egymással feloldhatatlanul szemben álló kétféle emberi felfogás vitáját: az istentagadás és az istenigenlés vitáját dönti el véglegesen. Érthető, ha maximális igényekkel lép fel mind a két fél e tény valóságával szemben. A közömbösség ezen a téren csak képmutató, színlelt közömbösség lehet, vagy pedig szellemi éretlenség. Az is érthető, hogy egyesek ellenszenvvel viselkednek az Úr Jézus feltámadásával szemben. Számukra az ítéletet jelenti, mivel életük nem egyeztethető össze Krisztus igazságaival. Azt a tényt, hogy a Názáreti Jézus, akit keresztre feszítettek és eltemettek, harmadnapra feltámadott, nem lehet kitagadni az emberiség történetéből. Hogyan történt Jézus feltámadása? Jézus Krisztus nem egyszerűen csak visszaéledt, hanem az örök életre támadt fel. Jézus testét nem felélesztették, hanem a mennyei dicsőségbe öltözött átment a természetfölötti világba. Már nincs alávetve a természet fizikai törvényeinek, testén a mennyei dicsőség uralkodik. Ezért csak az láthatja, akinek megmutatja magát, zárt ajtón keresztül közlekedik. Sem a tér, sem az idő nem tartja már korlátjai között. Teste valóságos emberi test, de már az Isten dicsőségébe öltözött. Krisztus a feltámadás után más lett, mint a feltámadás előtt volt. Tudták az apostolok, hogy ugyanaz a Krisztus, aki már nem jár velük, de megjelenik közöttük. Ok nem képzelték, ezért életüket is odaadták hitükért. Pascal, a nagy természettudós kereste a bizonyítékot Jézus feltámadásához. A leghitelesebbnek azt találta, hogy azoknak a tanúknak hisz, akik életüket adták tanúságukért. Megbízhatónak találták a feltámadás hitét a kortársak, az első keresztények, a görögök, rómaiak, kétezer év hívei. De maga az Isten is, aki azóta sokszor kitüntette Egyházát csodákkal, amelyek mind a feltámadás evangéliumának igazoló pecsétjei.

Mi talán sokszor hasonlítunk a hitetlenkedő Tamásra, de ha ugyanazzal a szeretettel és jóindulattal

viseltetünk Jézus iránt, nekünk is megadja a föltámadás hitét. Választások tűzében ég az ország. Nem csak négyévenként, hanem naponta választunk kisebb-nagyobb dolgok között. Húsvét azt üzeni nekünk, hogy az egész egzisztenciánkat érintő legnagyobb választást el ne hibázzuk. Halandó földi életünkben már a Föltámadt Krisztust, a legyőzhetetlen Életet válasszuk.

2006. *Húsvét*

Az Úr valóban feltámadt

Az első Húsvét napjáról a legrégebb híradás és felkiáltás: „Az Úr valóban feltámadt, és megjelent Simonnak.” (Lk 24,34) A visszatérő emmauszi tanítványokat fogadták ezzel. Nem a gúnyolódó Heródes Antipásznak, a Jézust halálra adó főpapoknak, az elítélő Pilátusnak jelent meg, hanem Simonnak, aki minden esendőség ellenére szerette Jézust. Nehéz visszaadnunk azt a görög igét, amely a megjelenésre utal. Pontosabb lenne azt mondani, hogy látható alakban mutatta meg magát. A látás a mindennapi életünkben sem olyan közönséges, mint ahogy gondoljuk. Ha két ember ugyanazt a dolgot szemléli, más-más hatással van rá. Így az egyiknek a dolog szépsége, a másinak csak a hasznossága juthat eszébe róla. Menynyivel bonyolultabb a helyzet, ha egymás arcára tekintünk. Az anya észreveszi a gyermeke bánatát, esetleg rejtőzködő hamisságát, szeretetét, amíg a munkaadó egészen más következtetésre juthat. Az egyik embert mélyen érinti a másikkal való találkozás, a másikat közömbösen hagyja vagy ellenséges érzelmeket vált ki belőle. Valami ehhez hasonló érvényes a Föltámadt Jézusra is, aki látható alakban mutatta meg magát. Ezen csak olyanok fogták fel jelenlétét, akik szeretettel tekintettek rá. Megnyitották szívüket, lelküket, hogy Vele találkozhassanak.

Jézus feltámadása történelmet és világot átfogó győzelem. A kereszténység mint központi hittételről azóta is sokat elmélkedik. A Föltámadásban benne van Isten lényegének a megvallása, mert mögötte rejtőzködik a Szentháromság tevékenysége és léte. Szent Péter apostol első nagy beszédében elmondta, hogy az „Atyaisten feloldozta a keresztre feszített és meggyilkolt Jézus bilincseit és feltámasztotta” (ApCsel 2,24). Igent mondott látszólag elhagyott Fiára, annak megváltói életművére. Péter apostol kifejtette: „Isten Úrrá és Messiássá tette azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek.” (ApCsel 2,36) Ebben benne van Jézus istenségének a megvallása is. A Szentlélek működése sem hagyható ki Jézus föltámasztásából, amelyről Szent Pál írja: „Isten lelke támasztotta fel a halottaiból.” (Róm 8,11) Reánk vonatkozóan üdvös kihatással van Jézus Krisztus feltámadása. „Isten azzal mutatta meg nagy szeretetét irántunk, hogy, bár bűneink miatt holtak voltunk, Krisztussal életre keltett minket.” (Ef 2,5)

Olyan nagy fontosságú esemény Jézus Krisztus feltámadása, hogy az arra való utalás és következménye háromszor is bekerült hitvallásunkba: „harmadnapra feltámadott az írások szerint”, „várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet”, „vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára”. Az ősidőktől fogva a keresztelés ünnepélyes és rendes ideje nagyszombat éjszakáján történt, hogy a Föltámadt Úrral lélekben mi is feltámadjunk.

„Kereszténynek lenni annyit jelent, mint megvallani Krisztus feltámadását és az odafönt valókat keresni.” (Kol 3,1) Amikor az áruló Júdás helyére megválasztották Mátyás apostolt, akkor a kiválasztás feltétele volt, hogy a többi apostollal együtt tanúskodni tudjon Jézus feltámadásáról. Nem minderről, hanem a feltámadásról, mert abban benne van az egész üdvösségtörténelem, ezért létfontosságú minden keresztény számára Krisztus feltámadásának a megvallása, mert ha Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló az igehirdetés és hiábavaló a mi hitünk (1Kor 15,15). Majd kétezer esztendő telt el Krisztus feltámadása óta. A közbeeső időt áthidalja az Egyház történelme, az élő Egyház, a Szentírás tanúsága és az a sok hitvalló és szent, akik ebből a hitből éltek. Számunkra a közvetett bizonyítékot ezek jelentik. Mit jelent a mai korban a feltámadástól indítottan élni, amitől függ keresztény életünk? A Föltámadt Krisztus az élet teljes győzelmét hirdeti, ezért a földi életben is az élet pártján kell állnunk, születéstől a természetes halálig. A halál pusztításával szemben mindenben az életet kell szolgálnunk. Azt is látnunk kell, hogy az ember hit nélkül csak a pillanatnak él, s amikor szembe kell néznie az elmúlással, legfeljebb érzésteleníteni tudja a haldoklást, addig a hit távlatában ott van az örök élet, és a halálra úgy gondolunk, mint átmenetre. A hitnek és a hitetlenségnek a megnyilvánulását a temetésen érzékeljük leginkább. Szembeszökő különbség a két életfelfogás között, ha csak a nekrológokat és a koszorúk feliratait nézzük. A nem hívőknél az emléke a hozzátartozók szívében él, és utolsó üdvözlőt küldenek szeretteik után. A keresztények úgy gondolnak halottaikra, hogy visszatértek az atyai házba, s a föltámadás reményében búcsúznak, Krisztus békéjét kívánva nekik.

A Föltámadt Krisztus reményt és örömet adjon ezen a húsvéton is, és énekeljük együtt a diadalmos

A feltámadás tanúi

Krisztus feltámadásának tanúja maga az élő Egyház. Alapjában ott van a vértanú apostolok tanúságtévése, a mártíroknak a sokasága, akik életüket is készek voltak odaadni hitük igazságáért. Minderől leghitelesebben az evangéliumok írnak, amelyekre most különösen is oda kell figyelnünk a Biblia Évében. Figyeljünk meg jó néhány evangéliumi utalást, hogy megérezzük a realitás ízét.

Amikor az asszonyok megvitték a hírt az apostoloknak, „azok üres fecsegésnek tartották, és nem hittek nekik” (Lk 24,12). Péter és János a sírhoz futott, hogy ellenőrizzék, amit az asszonyok mondtak. A mellékesnek tűnő jelenet is az igazságról tanúskodik, hogy a fiatalabb János előbb ért a sírhoz. Megvárja Pétert, hogy az előtte lépjen be a sírbarlangba, aki „benézett, de csak a lepleket látta” (Lk 24,12). János, Jézus temetésének szemtanúja hitelesen írja le a jelenetet. Ő Péternél nemcsak előbb ért a sírhoz, amelynek záróköve már el volt hengerítve, hanem be is nézett a sírüregebe, és „látta a gyolcslepleket, de nem ment be” (Jn 20,6). Mennyivel pontosabb ez, mint Lukács szövege, aki nem volt szemtanú. S ami megdöbbentő: ez az a gyolcslepel, amelyet Torinói Lepelként ismerünk. Vizsgálatára csaknem százötvenezer munkaórát szenteltek már a kutatók, élénk tárva hitelességének érveit. Abból is kiderül, hogy nem a Torinói Lepel hitelességének a dokumentálása a mítosz, hanem a tagadók elképesztő fantazmagóriái, közöttük például az a változat, hogy a leplet Leonardo festette, vagy tüzes domborművel égette rá, ami a leplen látható. Talán Pilátus pénzérméjének nyomait is? János nyilván felemelte a leplet, és megdöbbenve látta, hogy ugyanaz, mint amibe Jézust eltemették. De mi lett a vérrel, ami a temetéskor a leplet elborította? Honnan vannak rajta a test fénylő nyomai? Megint a valóság lehelete, amely megcsapja a jelenet olvasóit. Hiszen Péter nem láthatta, ami Jánost megdöbbentette. Ő nem volt ott Jézus temetésénél, nem észlelhette a különbséget a nagypénteki esti temetés véres leple és eközött. János viszont az eltemetők egyike volt. Tehát nem az üres sír, hanem a leplen felismert feltűnő változás a magyarázata vallomásának: „Látta és hitt.” (Jn 20,8) Az üres sír láttán az asszonyok is arra gondoltak, hogy elvitték a testet, nem hogy feltámadt. A feltámadottal való találkozás lélektani leírása pedig olyan, mintha a pszichológia szakkönyvéből vették volna. Az apostolok szava elakadt. Elnémultak. Válaszolni sem tudtak, amikor Jézus rájuk köszönt. Úgy viselkedtek, ahogyan a nagyon váratlan élmény hatására az ember reagálni szokott. Ebből is látszik, hogy nem mitológia, amit az evangéliumok írnak. Látni a Feltámadottat! Ez merőben új és egészen megrendítő tapasztalat az eddigiekhez képest. Idő kell, amíg lélekben megemésztik.

Még sorolni lehetne mindazt, ami a Biblia hitelességét garantálja. Hiszünk a Szentírás húsvéti üzenetében, Jézus feltámadásában. Hiszünk a szavahihető tanúknak. Hiszünk a kivételes szemtanú János apostolnak. Róla kapjuk a jellemzést: „Ő az a tanítvány, aki ezekről tanúságot tett. Tudjuk, hogy igaz a tanúsága.” (Jn 21,24)

Az emmauszi tanítványok

Szent Lukács evangélista írta le a legszebb jézusi példázatot az irgalmas atyáról, vagy ahogy mi ismerjük, a tékozló fiúról, és ugyancsak ő a legszebb történetet, a Feltámadt Jézus húsvét utáni találkozását a szomorúan bandukoló emmauszi tanítványokkal. A történet egyszerre reális és szimbolikus, ebből adódóan örök és mindig időszerűsíthető, szinte kortársai lehetünk a Feltámadt Krisztusnak és a tanítványoknak. Három Emmausz nevű helységről is tudunk. Ebből is adódik, hogy nemcsak egy konkrét eseménynek, hanem egy lelkileg megélhető Krisztussal való találkozásnak foghatjuk fel ezt az evangéliumi szakaszt, melynek lényege a Feltámadottal való találkozás, de szól az emberi élet újáról, a hitről, a vendéglátásról, az Ószövetségi jóvendölések bizonyító erejéről. Az úton két – Jézus tágabb köréhez tartozó – tanítvány vánszorgott nagyon leverten, abban a tudatban, hogy minden reménységüknek vége. Az egyiket Kleofásnak hívták. Eusebius egyházatya szerint rokonságban volt Jézussal, de ez is jó bizonyíték arra, hogy a hithez nem elég a vérrokonság. Senkinek sem elegendő pap vagy apáca rokonára hivatkozni, amikor saját vallásosságáról van szó. Az úton az ismeretlen Vándor elkeseredett hitetlenségük miatt nem volt felismerhető. Miután Jézus a Szentírás magyarázatában és az Eucharisziában feltárta önmagát, elkövetkezett az a kegyelmi pillanat, amikor láthatóvá tette önmagát. Goethe írja: „Életünk örök érkezés és távozás, a találkozás egy pillanat.” De ez a találkozás életre szó-

lává válhat. Jézus az Ószövetség jövendölését használja fel, hogy igazolja messiási sorsát. Mindennek be kellett teljesednie. Az Ószövetség csúcspontján az isteni kinyilatkozás áll, amikor Isten bemutatkozik Mózesnek: „Én vagyok, aki vagyok, aki Veled vagyok.” A Feltámadt Krisztussal az Isten velünk léte véglegessé vált. Lehetne azt mondani, hogy ez volt az igeliturgia, az előkészítés, mivelhogy a hit hallásból ered. A főtémája maga Jézus, az Ó szenvedése, halála és feltámadása, az egész Szentírásnak így válik Jézus mindent megnyitó kulcsává. Jézus nem elvont tudományossággal magyarázhatott, hanem ott és akkor isteni szívével szólt a szomorú szívűekhez, és ezzel lángra gyújtotta a hitüket. Ezek az apostolok sem voltak hiszékenyek, hiszen hallottak már arról, hogy Jézus megjelent, de zsidó emberek voltak, akik az asszonyok tanúságát nem fogadták el. Ma bármilyen bizonyítékot mondhatunk a fásult lelkűeknek, hivatkozhatunk a jelenésekre, az üres sírra, a jövendölések beteljesülésére, az élő Egyházra, még a Torinói Lepelre is, ez mindaddig hidegen hagyja az embereket, amíg a kegyelem el nem éri a lelküket. De ezért fáradozni is kell. Jézus a jó pásztor szeretetével kísérte az embereket, meghallgatta őket, vigasztalta, majd a legvégén szomorúságukat örömmre fordította, de ha ők nem hívják a vacsorára, akkor Jézus nem erőltette volna magát. A hit nem automatikusan alakul ki az emberben, a hitért imádkozni kell, majd pedig hűségesen őrizni. Az emberi szeretetből fakadó vendéglátás sokkal többé vált, mint egy alkonyati vacsora, az istenélménnyel ajándékozta őket, amit az Eucharisziában kaptak meg. A szeretet jutalma lehet az Istennel való találkozás és az üdvösség hite, mert Jézus egy egyszerű vacsorára való meghívást is egy felülmúlhatatlan ajándékkal viszonzott: örök törvény, hogy Istent a nagylelkűségben nem lehet felülmúlni.

Akkor Húsvétvasárnap este volt, és ez is bizonyítja azt, hogy Jézus már nem a szombatot, hanem a vasárnapot tette meg az Úr napjának. Ott, az Eucharisziában történt meg az igazi találkozás, amely semmivel nem helyettesíthető és a földön felül nem múlható. Azoknak is választ ad, akik nem tudják, hogy miért menjenek vasárnap szentmisére, mikor otthonukban is vagy a természetben is imádkozhatnak. Imádkozzanak, de a szentmise mással nem pótolható találkozás, ahol az Egyház közössége is ott van. A lángoló szívű apostolok visszatértek a közösségbe. Külön megjegyzi az evangélista, hogy megjelent Simonnak, mert a mindenkori Egyháznak az élén ott kell állni Péter utódának. Ha a tékozló fiú történet úgy fogjuk fel, hogy mindannyian tékozlóak vagyunk, csak egyikünk elmenőben van a háztól, a másik visszafelé jövőben, ugyanúgy elmondhatjuk, hogy mindannyian emmausziak is. Mindaddig, amíg nem találtunk Istenre, addig úgy érezzük, hogy magunkra hagyatva bandukolunk az élet országútján, a világ színes forgataga és örömei ellenére időnként meglep bennünket egy végtelen szomorúság. Aki találkozott az Úrral, legyőzi fáradságát, tudatában van annak, hogy még sok megpróbáltatásban lesz része, de az Úr, ahogy ígérte, maradandó módon velünk van, még ha el is tűnik lelki szemünk elől. A lélek sötét éjszakája is örömmre tud fordulni, mert Jézus nagy ígérete, amit a Hegyi Beszédben mondott: „boldogok a szomorúak, majd megvigasztaltattak”, az éppen Óáltala válik valóra, aki szomorúságunkat örömmre tudja fordítani már itt a földön is.

2008

Gondolatok Húsvétra

Húsvét vasárnapján este a Feltámadt Jézus a szomorúan bandukoló emmauszi tanítványoknak vigasztalásul Mózesről kezdve az összes prófétánál megmagyarázta nekik, amit az írásokban róla írtak (Lk 24,27). A Biblia Évében az üdvtörténet legnagyobb eseményére, Krisztus feltámadásának igazolására a teljes Szentírás fényében keressük meg a rá vonatkozó jövendöléseket. „A két Szövetség egymást kiegészíti, az Ószövetségben rejtőzik az Új, s az Újban feltárul az Ó.” A jövendölések értelmezése nem olyan magától értetődő, hiszen az Ószövetségnek van keresztény, zsidó, samaritánus, racionalista magyarázata is. A mai zsidóság úgy vélekedik Jézusról, hogy időszámításunk kezdetén nagyon sok önjelölt messiás volt, akik híveket találtak, s akik követték őket. „A legtöbb esetben azonban hamis messiásként lepleződtek le, és olyan gyorsan eltűntek, amilyen gyorsan jöttek. Csak egyetlen embernek sikerült tartós hatásra, maradandó jelentőségre szert tennie. Jézusnak hívták ezt az embert.” (J. Allerhand: *A zsidóság története*, 129.) Mi feltesszük a kérdést: Miért nem fogadta el a zsidóság nagy része őt, és miért sikerült neki mégis tartós hatásra szert tennie? Szent Pál írja a korinthusiaknak: „Az ő értelmük eltompult, hiszen mindmáig rajta van a fátyol az ószövetségen, amikor olvassák, s rajta is marad, mert csak Krisztusban tűnik el. Igen, mind a mai napig fátyol borítja szívüket, amikor Mózesről olvassák, de ha majd az Úrhoz érnek, eltűnik a fátyol. Az Úr ugyanis lélek.” (2Kor 3,14-15) E kettőből kitűnik, hogy a keresztények számára magyarázó alapelv Krisztus alakja, élete, tanítása. A Szentírást

sugalmazó Szentlélek világosítja meg értelmünket, hogy megértsük a jövendöléseket. Annyira, hogy Origenész egyházatyával elmondhatjuk: „Mi ugyanis, akik a katolikus egyházhoz tartozunk, nem vetjük meg Mózes törvényét. Ellenkezőleg, elfogadjuk. De annak a feltétele, hogy Jézus olvassa fel számunkra. Mert csak akkor értjük meg helyesen a törvényt, ha Jézus olvassa fel nekünk, és ha, amint hallgatjuk, magunkévá tesszük az ő gondolatait és érzésvilágát.”

Jézus működése elején nyíltan megvallotta a názáreti zsinagógában, hogy fellépésével beteljesedett az ószövetségi írás. Péter apostol is erre hivatkozott Jézus feltámadása után (ApCsel 3,18). Milyenfajta bizonyosság vagy bizonyítás ez? Nem természettudományos következtetés jövendölése, hanem Isten szavahihetőségén nyugszik, de ezt csak utólag, Jézus Krisztus halála és feltámadása után látjuk beigazolódottnak. A hiten belül válik bizonyító erővé, ez nem csak önmagunkat erősítő, szubjektív bizonyosság, hiszen az etióp udvarnoktól kezdve – akinek Fülöp diakónus elmagyarázta Izajás prófétánál a szenvedő szolgátra vonatkozó tanítást, és kereszténnyé lett –, az ötvenes évek nagy feltűnést keltő megtéréséig, amikor a római főrabbi, Israel Zoller éppen ugyanezen szentírási részek, az un. Ebed Jahve dalok hatására tért meg.

Nyilvánvaló, hogy azoknak lehet érvelni az ószövetségi jövendölésekkel, akik ismerik azokat, s az Ószövetség az Isten szava számunkra. Ezért az evangélisták közül főként Máté és János, akik szem előtt tartották, hogy címzettjeik zsidókból lettek kereszténnyé, többször utalnak a jövendölésekre: „Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az írás.” Jézus születésére vonatkozóan is találunk a prófétáknál, Izajásnál, Jeremiásnál, Mikeásnál jövendöléseket, de a szenvedésre és a feltámadásra is ugyanúgy. A messiási zsoltárokat is meg kell említeni, amelyeket Jézus idézett és imádkozott még a kereszten is. „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem.” (Zsolt 22) Ugyanígy Júdás árulására is a zsoltárt idézte: „Aki megosztotta kenyerem, sarkát emelte ellenem.” (Zsolt 44) Jézus utolsó szava a kereszten szintén zsoltárimádság, amely Jézus sóhajával beteljesedett. „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet.” (Zsolt 31).

Az apostolok egyre több dologban látták meg az ószövetségi írások teljesedését; a Kivonulás könyve (42,46) húsvéti báránnyra vonatkozó előírását, hogy csontot nem törhettek össze benne, János evangélista a lándzsával átdöfött Krisztusban látta teljesülni. Ugyanabban az órában ölték meg a Templomtéren a bárányokat, mint ahogy Jézus meghalt. „És feltekintenek arra, akit átszúrtak.” (Zak 12,10) Jeruzsálem megújulásához fűzött sorait látja beteljesülni. Az egyházatyák folytatták Jézus és az apostolok Szentírás-magyarázatát, az Ószövetség eseményeiből lépten-nyomon jövendölést olvastak ki. Naivitás így magyarázni? A racionalista Szentírás-magyarázat szerint: igen. A hit horizontján belül: érthetővé válik. „Bárhon nyitom ki a Szentírást, nekem szól” – írja Goethe, a költő. Mi ezt kiegészíthetjük: bárhon nyitom ki, Krisztusról szól, de hiszen ő maga mondja: „Vizsgáljátok az írásokat, mert azok tanúskodnak rólam.” (Jn 5,39)

Krisztus feltámadását a Szentírás szava igazolja, hogy így is hitünk megerősödjenek a Föltámadottban, általa reményünk teljesebbé válnék, hogy a szeretet cselekedeteit gyakorolni tudjuk majd a hétköznapi életben.

2008 Húsvétján

Húsvét 6. vasárnapja

Elmélkedő evangéliumot olvastat ezen a vasárnapon Egyházunk. Jézus az utolsó vacsora termében már nem a tömegeket tanítja. Nem mondott általa világhíressé vált példázatokat, nem intett, korholt, hanem inkább hangosan elmélkedett végakarataról, amely egyszerre búcsúbeszéd és kérés. Szent János, amikor az 1. század végén leírta evangéliumát, maga is ugyanezt tette, átélve az elhangzottakat, és így adta tovább. A mi dolgunk is ez! Sorról sorra vehetnénk Jézus szavait: „Ha szerettek engem” – csak azoknak mondja, akik *hozzá* tartoznak. Ő mindenkit szeretet, de nem mindenki válaszol ugyanígy.

„Tartsátok meg parancsaimat”, ami egyet jelent tanításával. A jutalmunk ezért az, hogy más Vigasztalót küld nekünk. Jézus Krisztus volt az első vigasztaló, kegyelmi itt maradását a második vigasztaló, a Szentlélek biztosítja. A Szentlélek mindenkihez jön az Egyházban, szellemisége lehetővé teszi, ahogy az emberi lélek az egész testet élteni, úgy a Szentlélek Krisztus titokzatos testének, az Egyháznak minden tagjához jön. Benne marad, vagyis minden keresztény a Szentlélek temploma lehet. Biztosítja az életet. Jézus kijelentette: „Mert én élek” – előre válaszol azoknak, akik megragadnak történeti személyénél. Föltámadott testében örökre él. A Szentlélek Isten belső kitarulását az ember felé, ezt *Ajándékozta*, belső sugallatokkal, lelki ráhatásokkal. Mivel a szeretet lelke is a Szentháromságban

személyessé vált szereteté, azért tudja az embereket szeretetre, jótettekre indíttatni, ami Jézus parancsa is. Szellemi termékek – könyv, film – is gyakran gyakorolnak ránk ilyen hatást, megnyugtatnak, felidegesítenek, agresszívvá tesznek, ahogy Loyolai Szent Ignác is megfigyelte magán: másként hatott rá a szentek élete, mint a katonai kalandok könyve. A szeretet lelke csak a szeretetre tud ösztönözni. Jézus miért éppen a szeretet parancsát hagyta végrendeletül? Mi jobbat hagyhatott volna? Egy szülő mit hagyhatna jobbat gyermekeire szellemi végrendeletül? Hogy szeressék egymást, ha szeretik egymást, mindent elviselnek, örökség, hírnév elveszhet, de a szeretet megtarthatja őket.

Azért adja parancsba a szeretetet, mert az embernek megvan a kísértése, hogy kevesebbel is beérje. Itt pedig igényes, áldozatos tettekről van szó. Rövid emberi életünket ez teszi értékessé és maradandóbbá, ezt visszük magunkkal, „tetteik elkísérik őket” (Jel 14,13), ezért ez az egyetlen földi valóság, amely mennyei és egyben örökkévaló. Mivel a szeretet nem egy tulajdonsága Istennek, hanem Szent János azonosítja Isten lényegével, ezért a szeretet gyakorlásával kapcsolatot teremthetünk vele. Az evangélium zárómondata is erre utal: „Aki pedig szeret engem, azt Atyám is szereti, én is szeretni fogom, és megmutatom neki magamat.” Ugyanakkor a szeretet alkalmas arra is, hogy az emberi kapcsolatokat kiépítsük, sőt az evangelizációnak is ez lehet az alapja. A tömegkommunikáció világnapján is ezért imádkozunk, hogy a médiumok ilyen szellemben tudósítsanak, mert „Mit ér a szó, ha nem igaz, mit ér a szó, ha nem vigasz”. Az ember sokféle híradástechnikai találmányával építse a szeretet civilizációját.

Jézusnak fel kellett támadnia a halálból

Az evangéliumok evangéliumát hirdetjük Húsvét ünnepén. Jézus győzött a halál és a bűn fölött. Ha van szomorúság, ami a legnagyobb, akkor az a halál. Jézus nem egy betegségből gyógyított meg, hanem a legnagyobb kudarcból az ember életét, munkáját semmissé tevő haláltól. A temető az út vége, minden emberrel egy világ hal meg. Régóta ábrándozik az emberiség azon, hogy a földi életet ezért végtelen hosszúságúra megnyújtsa, de az nem lenne igazi élet, mert egyik betegségből jutnánk a másikba. Jézus gyökeres orvoslást adott az ember legnagyobb lidérces félelmére, a halálra. Mi nem az üres sírra hivatkozunk csupán, hanem a vértanú apostolokra, akik Jézussal találkoztak. S nem azért él Jézus, mert hirdetik, emlegetik mint a történelmi hősokeket, hanem azért hirdetik, mert feltámadt és él. Jézus feltámasztása Isten hatalmas tette volt, ahogy a világ teremtésekor kimondta, hogy legyen úgy, megakadályozhatatlan erővel szétzúzta a halál bilincseit. Jézus feltámasztása az istenhit radikalizálását jelenti, nem egy bizonytalan világenergia Ő, hanem személyes Isten, aki az élők Istene, és mindent megtehet. A föltámasztásban az Atya egészen Atyának mutatta magát. Igazolta Fiát, akit a kereszthalál ellenére is végtelenül szeretett. Jézus a föltámasztásban beöltözött fiúi dicsőségébe, s emberi testét a Szentlélek által támasztotta fel az Atya. Olyan váratlan volt Jézus feltámadása, hogy először örülni sem tudtak az apostolok, az asszonyokat is ijedség és rémület fogta el (Márk 16,81). Később az apostoli egyház fölfogta és földolgozta, hogy összes reményük diadalát látták benne. A föltámadt Krisztus ma is személyesen szólít. Hogy hiszünk-e a föltámasztásban, az a gyászban mutatkozik meg leginkább, lehetne azt mondani, hogy szakítópróbája a hitünknek. Ez nem azt jelenti, hogy nem vesszük komolyan a halált és nem érzünk fájdalmat egy-egy közeli hozzátartozó elvesztésén. Az ős-egyház híveinél senki sem volt jobban meggyőződve Krisztus föltámasztásáról, mert még közöttük voltak sok esetben az élő tanúk. Mégis azt olvassuk Szent István diakónus haláláról „Hogy Istvánnak pedig istenfélő emberek megadták a végtisztességet és igen megsiratták.” (ApCsel 8,2) De ők ebben a sírásban már hitték Jézus Hegyi Beszédben mondott szavát: „Boldogok a szomorkodók, majd megvigasztaltattak.” (Mt 5,7) Ezt a vigasztalást nem az idő gyógyító orvoslása adta, hanem ahogy a szenvedő ragozás is jelzi, maga az élő Isten volt az, aki letörölte könnyeiket. (Jelenések 17,17). Egy baráti család tanúságtevő élete jó példája lehet ennek. A feleség hosszas betegség után halt meg, a férj mindvégig hűségesen ápolta. A mély hitű asszony meghagyta a férjének – látva nem hívő szomszédjuk mindennapos temetőjárását, aki így keresett vigasztalást: te csak halottak napján gyere ki a síromhoz, és mutasd meg hitedet, hogy hiszel a föltámasztásban. A világ csak a halálig ismeri az életet, ezért szükségszerű az önzése, fölfokozott élvhajhászása, majd kiábrándulása és depressziója. A föltámasztás hite visszahat erre az életre is, a teremtett világ óvását, a felebarát szeretetét, életünknek Krisztushoz szabását, átalakulását megkívánja. A hívő ember hiszi, hogy valójában a föltámasztás már most elkezdődik. Egyelőre a hitben, amely minden nehézségek között is megadja a reményt, a lélek derűjét és a szeretetet. Majd halandó testünknek megadja, hogy föltámadva megosszuk Ővele dicsőséges életét.

Pünkösöd 2008

Minden családnak, emberi közösségnek vannak felejthetetlen dátumai, amit napra, esetleg órára is pontosan feljegyeztek. Isten ószövetségi népének az 50. nap a Húsvét után az ószövetségi törvényadást idézte. Ezen az ünnepen az újszövetségi nép még nagyobb ajándékot adott: eljött a küldött, a Szentlélek. Ez az esemény az Egyház születésének születésnapja lett, s éppen ezért az 50. nap pentekoszté hémera – azaz Pünkösöd néven állandósult.

Kezdetől tudták, hogy a Szendéiket nem lehet elválasztani Jézus Krisztus személyétől, Ő küldte az Atyától, valójában Ő adta át a Szentlelket. Nagyszerű kétértelműséggel mondhatjuk, hogy megtörtént teste nem csupán a lelket lehelte ki, hanem átadta a Szendéiket is. Tudták, vallották róla, hogy a Szentlélek személy, nem valami, hanem valaki, akinek személyiségi jelei vannak. Azt apostoli *egyház* már megtapasztalta, hogy:

Beszél: „Akinek füle van, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak.” (Jel 2,7)

Közbenjár: „A lélek esedezik értünk, szavakba nem fogható sóhajtásokkal.” (Róm 8,26)

Tanúskodik: „Amikor eljön a Vigasztaló... az igazság lelke, aki az Atyától származik, ő majd tanúságot tesz rólam.” (Jn 15,26)

Irányít, vezet és parancsol: az apostolok cselekedetében tettüket a Szentlélekkel okolták meg (ApCsel 15,28).

Kinevezi az *egyházi* vezetőket: Szent Pál az efezusi egyház presbitereinek kiválasztásánál reá hivatkozik (ApCsel 20,28).

De úgy is személy, hogy az emberek hazudhatnak neki, ahogy Ananiás és Szafira tette (ApCsel 5,3).

Meg lehet sérteni (Zsid 10,29).

Lehet káromolni (Mt 12,31), amely bűn nem nyer bocsánatot.

Meg lehet szomorítani (Ef 4,30).

A személyiségi jellemvonásokat úgy is viseli, hogy a Szentlélek maga Isten. Elmondja róla a Biblia, hogy örökkévaló (Zsid 9,14), mindenható (Lk 1,37), mindenütt jelenvaló (Zsolt 139,7), mindentudó (1Kor 2,10), teremtő (Kol 1,16).

Hosszú teológiai vizsgálódással határozták meg a Szentlélek Szentháromságban való kilétét. Valljuk Isten egyetlenségét és azt is, hogy a szeretet Istennek nem tulajdonsága, hanem lényege. Az Atyának és a Fiúnak is a lelke a Szentlélek.

Öröktől a köztük lévő személytől való szeretet, a teljes önátadással és visszaadással valósult meg. A legnagyobb stílusú ajándékozás, „személyé vált pazarló szeretet” (Balthasar). A Szentlélek kiadásában a Szentháromság belső élete, az Atya és Fiú szeretete, életközössége lett üdvörtörténeti tényező. Isten lelkéből adott nekünk, és ezzel mutatta meg szeretetét (1Jn 4,13). Bennünk lakhat, mint templomban (Róm 8,11). Mivel minden emberi személyt elérhet, az embereket összeköti, közösséggé formálja, ahol az összetartó erő már nem származás, nem a nemzeti érzés, hanem Isten lelke.

Ezért mondjuk a szentmisében a szép köszöntést: „A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal.” (2Kor 13,13)

A Pünkösöd az egyház katolicitásának az ünnepe is, mert előbb született meg az egyetemes egyház, mint a helyi közösség. A pünkösdi hívek együtt örültek és együtt bánkódtak.

Vajon mi az oka, hogy a megkeresztelt és megbérmált emberek nem kerülnek életközösségbe Istennel, jó, ha elméleti ismereteik vannak róla? Az ember gondolkozhat a test síkján, a szellemi lélek síkján, és felemelkedhet az isteni szellemi síkra. A test értékelésében a kereszténység nem a megvető állásponton van. Isten az ember teremtésével, a második Isteni Személy megtestesülésével, Krisztus feltámadásával igazolja, hogy az üdvösséget testi-lelki valóságban örököljük.

Azonban a történelemben, az emberiségben a testiség kerekedett felül. Korunk materializmusa, a fogyasztói társadalom testkultusza ezt különösen elősegítette.

Az ember gondolkodhat a szellemi lélek síkján, az értelem, akarat Isten adománya az ember számára. Értelmével fel kell ismernie Istent, s így elvégezni a feladatát: hajtsátok uralmatok alá a földet. Csak az utóbbit teljesítette az ember, egyoldalú racionalizmusával technikai civilizációt teremtett, és a technika rabjává tette az embert. Ez a szellemiség igazi közösséget nem tudott teremteni az emberiség családjából, legföljebb a jóléti államok közös piacát.

Az ember felemelkedhet az isteni szellemiség síkjára, a felemelkedést Isten lelke végzi. Az első

Pünkösöd eredménye, hogy az apostoli egyházat felemelte Isten gondolataihoz, megértették Krisztus megváltói működését. Az apostolok a hároméves tanítás után Pünkösdkor megkapták a „posztgraduális képzést”. Ebben a lelki felemelkedésben közösséggé formálódtak, az Igazság Lelke megismertette velük a hazug világban az igazságot, és igazzá tette őket. Majd életük megteremtette a Szentlélek gyümölcseit.

Miért nem látjuk ezt ma? Hiszen annyian megbérmálkoznak! A bérmáló püspök ezt mondja: „Vedd a Szentlélek ajándékának jelét!” Sokan úgy fogadják, mint amikor egy könyvet átvesznek, ami tele van jó gondolattal, de olvasás nélkül a polcra teszik utána. A szellemi dolgok úgy hatnak ránk, hogy azonosulunk velük, alkalmat teremtünk befogadásukra.

Az apostolok Szűz Máriával együtt alkalmat teremtettek a Szentlélek fogadására. Nem temetkeztek munkájukba, szórakozásukba, hanem egy szívvel-lélekkel állhatatosan imádkoztak. A II. világháború után a romokba dőlt Központi Szeminárium egyik újraüvegezett ablakára valaki ezt írta: „De nem tűr romot az élő és éltető lélek, hanem az első alkalommal újraéled.” Magunk körül látjuk, hogy népünk, benne családjaink, közösségeink romokban hevernek. Hogy újraéledhessen bennünk a lélek, a családok megerősödjenek, egyházunk élő legyen, meg kell teremteni számára az adandó alkalmat. Ez pedig az imádság.

Legyen pünkösdi ünneplésünk alkalomteremtés a Szentlélek számára, hogy lakást vegyen bennünk, szentlelkes emberekké legyünk, újjászülessünk erejéből, tanúságtévőivé váljunk Krisztusnak, és ott, ahol élünk, körülöttünk megújuljon a föld színe.

„Hívjuk a vigasztaló Szentlelket”

Jézus küldte, mi várjuk, hívjuk a Szendéiket ezen az ünnepen. Jézus utolsó nagy parancsa: „Úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket (Jn 15,12), és menjetek, tegyetek tanítványommá minden népet. Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok meg őket arra, hogy megtartsák mindazt, amit parancsoltam nektek.” (Mt 28,19-20). Azért küldte el a Szemléiket, hogy ezt meg tudjuk valósítani. A Szentlélek állandósult jelzője, a vigasztaló görögül paraklétosz, akiről Jézus azt mondja, hogy ő a másik Vigasztaló. Mert Ő volt az első, aki a bűnbocsánat meghirdetésével az üdvösség jó hírével megörvendeztetett bennünket. A Szentlélekről az ószövetségi embernek sejtései voltak csupán. Nem külön személyként, hanem Isten erejének megnyilvánulásként szóltak a próféták az Isten lelkéről. Jézus tanítása nyomán egyértelművé vált, hogy a Szentlélek isteni személy, az Atyával és vele közösségben van. Különösen a legkésőbbi evangélium – Jánosé fejt ki a Szentléleknek a tevékenységét. Szinte pontokba lehet szedni, amit Jézus János evangéliumában tanít.

1. „Én meg majd kérem az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek: az Igazság Lelkét, aki örökké veletek marad. A világ nem kaphatja meg, mert nem látja, és nem ismeri. De ti ismeritek őt, mert bennetek van és bennetek marad.” (Jn 14,16-17)
  2. „A Vigasztaló pedig a Szentlélek, akit az Atya küld az én nevemben, megtanít majd titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.” (Jn 14,26)
  3. „Amikor pedig eljön a Vigasztaló, akit elküldök nektek majd az Atyától, az Igazság Lelkét, aki az Atyától származik, ő majd tanúságot tesz rólam; de ti is tanúságot tesztek majd, mert kezdettől fogva velem vagytok.” (Jn 15,26-27)
  4. „Mert ha nem megyek el, a Vigasztaló nem jön el hozzátok, ha azonban elmegyek, elküldöm őt hozzátok. Ő, amikor eljön, meggyőzi a világot a bűnről, az igazságosságról és az ítéletről: vagyis a bűnről, hogy nem hisznek bennem; az igazságosságról, hogy az Atyához megyek, és többé nem látok engem; és az ítéletről, hogy ennek a világnak a fejedelme megítéltetett.” (Jn 16,7b-11)
  5. „Amikor pedig eljön az igazság Lelke, ő elvezet majd titeket a teljes igazságra, mert nem magától fog szólni, hanem azt fogja mondani, amit hall, és az eljövendő dolgokat hirdeti nektek. Ő majd megdicsőít engem, mert az enyémből vesz, és kijelenti azt nektek. Mindaz, ami az Atyáé, az enyém; azért mondtam, hogy az enyémből vesz, és kijelenti azt nektek.” (Jn 16,13-15)
- (Joachim Gnilka: *Az Újszövetség teológiája*)

Ezekből kiemelhetjük, hogy a Szentlélek megtanítja az igazságot, és tanúságot tesz általunk. Ez az igazság nem természettudományos, de még csak nem is jogi igazság, hanem Isten igazsága, amely Jézus Krisztus elküldésével, megváltói művével igazolta magát. Ma egy különösen hazug világban

élünk. Az emberek reklámoktól, médiáktól deformáltan nem találják meg az igaz utat. Jézus Krisztusra kell rátalálniuk, aki az Út, az Igazság és az Élet, és ebben segít nekünk a Szentlélek Isten. A tanúságtetés, amelyre oly nagy szükség van az igehirdetés, a misszió végzése közben, a Szentlélek Úristen, a mi tanúságtételünknek, hogy Jézus Krisztus az Úr – ő lesz a belső ereje. Ma nagyon sokat beszélnek a Szentlélek rendkívüli adományairól, de jól tudjuk, hogy nemcsak az ember tevékenységére, hanem az egész életére kiterjeszti hatását a Szentlélek. Ezek nem látványos ajándékok, de annál fontosabbak. A fogadott fiúság lelkét adja nekünk, hogy Jézushoz hasonlóan Istent Atyánknak szólíthatjuk (Róm 8,15). A Szentlélek által megtanulunk helyesen imádkozni. Ő képessé tesz bennünket az Istennel való párbeszédre (Róm 8,26-27). Segít megteremni a lélek gyümölcseit, azok között is elsőként a szeretetet (Gal 5,22). A lélek ugyanis az a belső erő, amely összhangba hozza a szívünket – a hívek szívét – Krisztus szívével, és arra indítja őket, hogy embertársaikat úgy szeressék, ahogy Ő szerette őket. A szeretet a keresztyén közösségen belül közösségteremtő erő. Éppen ezért a Szentlélek adományai egyszerre érik el az egyes embert és a közösséget. Éppen ezért a legnagyobb adománya a Szentléleknek és a megtapasztalási alkalma a szeretetnek a képessége marad, amely által önzetlenül és saját magát elfelejtve elajándékozta magát az ember.

A Szentlélek, a harmadik isteni személy a személyes kapcsolat törvényét veszi fel mindannyiunk életében. Az emberi kapcsolatokra az jellemző, hogy a barátságot ápolni kell. Ha nem tartjuk meg személyes kapcsolatainkat, előbb-utóbb kihűlnek és emlékké válnak. A keresztséggel adományként megkapja mindenki a Szentlelket (1Kor 6,11), lakást vesz lelkünkben, a bérálásban megerősítjük, de utána egész életünkben imádságunkkal, életformánkkal hívni, várni kell, hiszen sosincs olyan közel hozzánk, hogy közelebb ne lehetne.

Minden Pünkösöd ünnepe alkalom arra, hogy hívjuk a Vigasztaló Szemléiket, vegyen lakást a lelkünkben, hogy a hétköznapokban lélek szerint élhessünk.

Jézus elküldte a szeretet Lelkét

Az embernek teremtése pillanatától van lelke, amely fölémelte őt a világban lévő teremtményeknek, élőlényeknek, amely vezérelte erkölcsi tetteiben, jó és rossz választásában, de lelkéről csak fokozatosan szerzett bővebb ismeretet. Mára tudományágak foglalkoznak az emberi lélek természetével.

Az Isten Lelke a Szentháromságban öröktől fogva a szeretet Lelke, aki személyként az Atyát és a Fiút köti össze, de hosszú időnek kellett eltelnie, eljőnie az idők teljességének, hogy kiléte nyilvánvalóvá legyen, az isteni titok veluma, fátyla levéssék róla. Pünkösöd ünnepén a Fiú, Jézus Krisztus elküldte az Atyától mint az igazság, a szeretet Lelkét.

Az üdvösség történetében is már jelet adott magáról. Őt magát nem lehetett látni, mint a Fiút, aki az Atya képmása. Ő Lélek, de hatása már a világ teremtésében megmutatkozott. Isten Lelke lebegett a vizek felett, a káoszról kozmosz lett. Ezért a teremtett világ is már „megmerevedett szellem” (Einstein).

Ott volt az Isten által adott törvényben. Az Ószövetség népe Pünkösdkor kapta. Isten pedagógiája nevelte, vezette az embereket, fejlesztette erkölcsi érzéküket. Különösen jelen volt a prófétákban, szavuk eligazított, vigasztalt, előremutatott, jövendölt. A próféták közül is különösen jelen volt Keresztelő Jánosban, aki már közvetlenül rámutatott Jézusra, aki a Messiás, akit a Szentlélek felkent. Ezt megelőzően egy asszony, Szűz Mária lett a Szentlélek hajléka, a kegyelemmel teljes ember. A Szentlélek Szűz Mária által teremtett kapcsolatot Krisztus és az emberek között.

Jézus Krisztus egész emberi létét végigkísérte, átjárta a Szentlélek, fogantatásától addig, hogy Jézus emberi testének feltámadásában is része van: „Teste szerint megölték, de a lélek életre keltette.” (1Péter 3,18)

Ahogy az emberi leiekről csak hasonlatokkal beszélhetünk, mert láthatatlan, úgy a Szentlélekről is csak hatásai alapján. Észért hasonlítja a Szentírás vízhez, mely tisztít és éltet, bűneinket törli és a lelki újjászületést adja. Tűzhöz: az apostoli igehirdetés világosságát, energiáját, lendületét adja. Az apostolok felett is tüzes lángnyelvek jelentek meg. Pecséthez: amely végérvényesen lefoglal a keresztyén keresztség, bérálás, papszentelés szentségében. Galambhoz: Krisztusra a keresztségkor galamb formájában szállt alá, és fölötte lebegett, ami a természetfölöttiség jele.

Nem önszuggesztív hatása alatt áll a szentlelkes ember, hanem Isten közli önmagát vele, hogy fogadott fiai legyünk a Mennyei Atyának (Róm 8,15).

A Szentlélek nem önmagától és önmagáért jött. Jézus imájára küldi az Atya az Igazság Lelkét, a

Parakléoszt, Vigasztalót, védőügyvédet, aki az igaz ügyet képviseli. Az emberek általában fenntartással vannak az ügyvédekkel szemben, mert a pereskedésekben homlokegyenest ellenkező érdekeket képviselnek, és bizonyítják a maguk igazát.

A Szentlélek az abszolút igazságot, magát Jézus Krisztust és az ő ügyét védi és őrzi. Pilátus megkérdezte: Mi az igazság? Pedig előtte állt a megtestesült igazság. „Krisztus magát igazságnak, és nem szokásnak nevezte.” (Tertullian)

A Szentlélek védi az egyházat is, és fenntartja immár 2000 éve. Az egyes ember számára Jézus Krisztus személyét, tanítását tartja elevenen, mindig időszerűsítve az örök igazságot a fogadott fiákban, a Krisztuskövetőkben, a keresztényekben, akik részesültek a fölkenésből, a Messiás tisztéből.

A Szentháromság nevében megkeresztelt emberekben mint templomban van jelen és él a Szentlélek. A templomot, sajnos, nem mindig szakrális célra használják. Egyházüldöző korokban több templomot felrobbantottak vagy jobb esetben múzeumként használtak. Még arra is volt példa, hogy ateista múzeumot létesítettek a Kazanyi Szűz templomában, így vannak olyan emberek, akiket ugyan megkereszteltek, és meg is bérmáltak, de testükben, lelkükben megszorították Isten Szentlelkét és kilakoltatták. Ma talán nem harcos ateizmussal, hanem hétköznapi materializmussal, a gazdaságkorban, amikor a szellemi értékek nem számítanak, sem a lelkiek. Csak a pénz, az érdek, a test jóléte a fontos. Lélektelen világban élünk, ahol az ember is egy információs adat. Szinte csak egyetlen bűn van, a korrupció, ha az napvilágra kerül és számon kérhető. Mit lehet tennünk? József Attilának egyik verscíme: *Ki verné fel lelkünkben a lelket?* A társadalmi struktúrák megváltozása nem tette jobbá az embereket, de még a tudományt sem. Mondhatjuk, hogy új egyházi intézmények felállításával sem változnak meg az emberek. A lelket csak a lélek tudja felvillanyozni. De ehhez az emberi lélek ereje kevés, a pszichiáterek képzésével nem csökken a rezignált, depressziós emberek száma, és az öngyilkosoké sem. A lelket csak Isten lelke tudja felverni, megújítani, derűjét a drámai események közepette is megőrizni, mert ő erőt, karizmát ad, amelynek látható eredményei is vannak. Gyümölcsei a szeretet, öröm, békeség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelidség, önmegtartóztatás (Gal 5,22-23). Nem egyszeri tette a Szentléleknek ez a gyümölcstermés az emberi lélekben. Szent Péter prédikálta, hogy az utolsó időkben a Szentlélek meg fogja újítani az emberek szívét (ApCsel 2,17). Az utolsó idő az egyház egész ideje, a miénk is. Az első keresztények imádkoztak, a Szentlélek atmoszférája az imádság. Imádkozunk, hívjuk, várjuk, imádjuk a Szendéiket. „Áraszd ki lelkedet, és minden életre kél, és megújítod a föld színeit.” (Zsolt 104,30)

Szentlélek nélkül nem juthatunk be Isten országába”

Ha majd az egyházi történetírás visszatekint erre a korra, amelyben élünk, meg fogja állapítani, hogy ez Európában olyan változások kora volt – az őskeresztény kort kivéve –, melyhez hasonló talán csak a reformáció és az azt követő időkre volt jellemző. Megállapítja majd, hogy teret vesztett a hagyományos vallásosság, talán a társadalmi befolyásosságát is elveszítette, nagy volt a vallási közömbösség. Ugyanakkor valami új is elkezdődött, s most nemcsak a II. Vatikáni Zsinat által hozott rendelkezésekre gondolok, hanem valami megindult az *egyház* közösségében.

A maradék, akik szívügyüknek tekintették a kereszténységet, különös tisztelettel fordultak a Szentlélek felé, egyéni és közösségi megmaradást kérve tőle. Nemcsak az un. karizmatikus mozgalmakra gondolok, vagyis olyan vallási közösségekre, amelyekben a Szentlélek ajándékai látványosan működnek, hanem minden olyan közösségre, amely Jézus Krisztus evangéliumát akarja megélni és továbbadni a világnak. Jézus a Nikodémussal folytatott beszélgetésben egyértelművé tette, hogy a megújulás vízből és Szentlélekből lehet. Nélküle nem juthatunk be az Isten országába (Jn 3,5). Más alkalommal is kifejtette, hogy „aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék, aki hisz bennem, belsejéből az írás szava szerint élő víz folyói fakadnak, ezt a Leiekről mondta” (Jn 7,37-38). Tudjuk, hogy a Szentlélek, akit Jézus Krisztus küldött az Atyától, nevében is benne foglaltan szellemi természetű, ezért testi szem számára nem látható. Hasonlatokhoz kell folyamodnunk, amikor róla szólunk, és csak a hatásait ismerhetjük meg. Amikor Jézus a Szendéiket az élő vízhez hasonlította, akkor a víz életető hatására gondolt. Nekünk is újjá kell születnünk lélekben, szomjúhozni őt az elfásulás után. A víz tisztít, a Szentlélek a bűntől tisztítja meg az emberi lelket. A víz selymes, és akárcsak a szeretet, türelem, jókedv, jóság, hatalmas erő, amilyené a vértanú apostolokat tette. A víz nem tud mindent átjárni, így a benne lévő köveket sem, belül szárazak maradnak, ugyanígy az ember lelke is, ha bezáródik előtte. A Szentlélek klasszikusan ismert hét ajándékát szembe lehet állítani a mai kor lélektelen állapotával. Adja az

értelem ajándékát, amely a hitet tökéletesíti, a kinyilatkoztatott szavak értelmének helyes és tiszta fölfogását. Nemcsak elméleti érzést, hanem gyakorlati alkalmazását is. Korunkban mindent meg akarnak fosztani természetfölötti erejétől, így a Bibliát is, az isteni kinyilatkoztatást csak kultúrtörténeti emlékként fogadják. Adja a tudomány ajándékát, amellyel meggyőz bennünket, hogy hitünk igazságai a teremtet világ igazságaival nem állnak ellentétben, hanem egymást megerősítik. Ezzel szemben nagy ideológiai áramlatok azt akarják elérni, hogy a tudomány és a hit között ellentétet támasszanak. Adja a bölcsesség ajándékát, amellyel a legmagasabb nézőpontból való tudás szerint rendezhetjük be az életünket. Mostani világunk a pillanatnak él, elhessegeti magától a halál gondolatát is, az örök élet szempontjai szerinti életvezetést ostobaságnak tartja. Ebből is látszik, hogy egy legyőzhetetlen tudatlanságú korban vagyunk, az igazság lelkét a hazugság, a hamis médiák áradata sok ember szívében elnyomja. A Szentlélek adja az istenfélelem ajándékát. Ez nem azt jelenti, hogy rettegnünk kell az Istentől, hanem a mélységes tiszteletet iránta. Az Istent káromló, semmibe vevő korban az istenfélelem hiánya lelki durvuláshoz vezet. Adja a jó tanácsnak az ajándékát, különösen fontos egy elbizonytalanodott, mindent kétségbe vonó korban. Adományozza a jámborságot egy olyan korban, amikor semmi sem szent, cinikus módon mindent neveltség tárgyává lehet tenni. Adja a lelki erősség ajándékát a hűtlenséggel szemben: az elszürkült, fásult embereknek is erőt tud adni. Ma a Szentlélekkel való találkozás nem olyan látványos, mint az első Pünkösdkor volt, de ma is ott van a szentségekben, a Szentírásban, az *Egyház* közösségében. S ahogy annak idején az apostolokat átformálta, nem azt kérdezték a Szentlélek eljövetele után, hogy ki a nagyobb közülük, hanem hogy mit tegyenek. Az apostolok cselekedete egy egészen ideális állapotról tanúsít – bár akkor is voltak bűnök –, „összetartottak mind, és mindenük közös volt” (ApCsel 2,45). Összetartottak az apostolok tanításában, a kenyértörésben, az imádságban és az egymásért érzett szeretetben. Míg Péter apostolt a börtönben fogva tartották, az egyház szüntelenül könyörgött érte Istenhez.

A Szentlélek nemcsak egyes korok vagy emberek privilégiuma, mert Jézus az Atyától minden korban mindenkire küldi. Késznek, nyitottnak kell lenni fogadására.

Pünkösöd arra figyelmeztet, hogy szomjúhozni, várni, imában hívni kell. Kérjük, újítsa meg közösségünket, egyházunkat, ne legyen közöttünk széjjelhúzás, értsük meg egymást. Az első Pünkösdkor a több nyelven lévő sokaság megértette Szent Péter beszédét, amit általa a Szentlélek üzeni akart. A Szentlélek a szeretet nyelvén inspirál, ezért tud elvezetni a teljes igazságra. Nem a széthúzást, hanem az összetartozást segíti, hiszen szeretet önmagában nem állhat fenn.

Pünkösöd nagy ünnepe figyelmeztető, hogy a személyessé vált szeretet, a Szentlélek járjon át bennünket, és a lélek szerint éljünk.

Dsida Jenő, az angyali költő

Száz éve született és már hatvankilenc éve halott Dsida Jenő, az erdélyi és mindenkori magyar és vallásos költészet messzire fénylő csillaga. Magyarországon is kevésbé ismerik őt, mert az irodalmi élet háttérbe szorította. A hitét mélyen megélt, Jézus tanításához életét igazító költőt azért sem ismerik, mert az erdélyi irodalom baloldali sajtója képtelen vádakkal reakciónak bélyegezte, pedig csak széthullott nemzetének sorsát fájlalta. Egy megemlékezésben nem térhetünk ki életének alaposabb elemzésére, néhány életrajzi adatot azonban előljáróban el kell mondanunk róla, hiszen feltételezhető, hogy sokan csak most ismerkednek meg vele.

1907-ben Szatmárnémetiben született, és Kolozsvárott halt meg 1938-ban. A híres házsongárdi temetőben van eltemetve. Elemi iskoláit Budapesten, a gimnáziumot Beregszászon és Szatmárnémetiben végezte. Kolozsváron jogot tanult, de nem fejezte be. Egész fiatalon a *Pásztortűz* című erdélyi folyóiratban írt, majd pedig az *Erdélyi Lapok* című katolikus napilap kolozsvári tudósítója lett. Élete végén a *Keleti Újság* munkatársa is volt. Márton Áron, Erdély nagyhírű püspöke eskette a Szent Mihály-templomban, betegágyán lelki gondozója volt.

A családjáról is néhány szót kell ejtenünk, hiszen a vallásos neveltetést és élményt otthonról hozta magával. Szülei nem egyszerűen vallásos emberek voltak, hanem tudatos, aktív keresztények. Apja katonatiszt volta ellenére a szatmárnémeti Katolikus Charitas választmányának a tagja volt. Hitbuzgalmi lapokban a katolikus nevelésről is írt. Édesanyja a szatmárnémeti ferences templom buzgó látogatója volt, ahová gyakran vitte magával fiát. A kis Dsida Jenő a ferencesek hatása alá került. Felnőtt korában a ferences harmadrend tagjává lett, és a ferences skapuláréval temették el. Még fontosabb volt

számára Szent Ferenc irodalmi munkássága, akinek híres *Naphimnusa* őt is a természet szeretetére ihlette, valamint a szegény emberek megbecsülésére. Hosszú versciklusa, a *Kóborló délután kedves kutyámmal* az előbb említett *Naphimnusz* nélkül valószínűleg nem született volna meg. A gyermeken tiszta lelkű költő az angyalokkal mint játszótársakkal élt együtt. „Éjjel a szobámban / angyalok motoznak, / és takaróm alatt / meg-megcsiklandoznak” – ahogy a *Jámbor beszéd magamról* című versében írja.

Veszületett szívbetegsége miatt jól tudta, hogy kevés idő adatik meg neki. A rövidre szabott élet alatt be akarta végezni küldetését, mindent izzó lángon felfokozott élnivágással s a halál tudatában élt meg. Formaművészete a versritmusban, a rímekben olyan virtuozításra emelkedett, hogy bátran mondhatjuk, hogy a poéta doctus fölényes biztonságával alkotott. A költői mesterség valamennyi fortélyát ismerte, a versek világában valósággal lázba jött, ha egy szokatlan képre, frissen csengő rímre talált. Hozzá hasonló a magyar irodalomban csak Kosztolányi Dezső és Weöres Sándor.

Csak egy kis ízelítő *Tavaszi ujjongás* című versének első versszaka: „Tarka virágnak / Illata kábit, – / Édes a méz, mit / Kelyhe kínál; / Lebben a lepke, / Röppen a méh – / Sok kicsi vándor / Kedvese ajkán / Csókra talál.”

Vagy az *Út a Kálváriára* című versében, melyben saját sorsát Jézuséhoz hasonlítja, a vers közepén fájdalomról ezt írja: „A seb szép csendesen begyógyult, / – ó, angyalok bús, kék szeme! – / a seb már nem sajog, begyógyult / – ó, halkan bűgő, mély zene! – / a seb már réges-rég begyógyult / és mintha mégis vérzene.”

Egyetlen nagy hasonlattal írja meg a magyar irodalom egyik legszebb szerelmes versét, az *Arany és kék szavakkal* címűt:

„Miképen boltíves, / pókhálós vén terem / zugában álmodó / középkori barát, / ki lemosdotta rég / a földi vágy sarát, / s félig már fent lebeg / a tiszta éteren, – / ül roppant asztalánál, / mely könyvekkel teli, / s a nagybetűk közébe / kis képecskéket ékel, / Madonnát fest örökké / arannyal s égi kékkel, / mígnem szelíd mosollyal / lelkét kileheli: // úgy szeretnék én is / lámpásom esteli, / halavány fénye mellett / megörökíteni, *drága* / arany és kék szavakkal / csak Téged festeni, / míg ujjam el nem szárad, / mint romló fának ága, / s le nem lankad fejem / a béke isteni / ölébe, én Szerelmem, / világ legszebb Virága.”

A költőt nemcsak az egyéni élmények és fájdalmak ihlették, hanem saját nemzetének a sorsa is, amely akkor, Trianon után még szívszorító és fájdalmas valóság volt. Nemzetét, magyar anyanyelvét óvta és védte. Az 1937 elején *megjelent Anyanyelvünk védelme* című írásában Dsida abból az alaptételből indul ki, hogy „aki elvesztette, elfelejtette anyanyelvét, elvesztette és elfelejtette nemzetét is. S az a nemzet, mely elfelejtette nyelvét, elvesztette önmagát. Megszűnt és meghalt, befejezte pályafutását, megérett arra, hogy a történelem szele betakarja a feledés homályával”. Az készítette megszólalására, hogy egy felmérésben azt olvasta: másfél évtized alatt több mint négyszáz román kifejezés került be az erdélyi magyar köznyelvbe. „Pedig még mennyi más idegen – latin, német, francia és egyéb – szó élőködik nyelvünkön, mint satnyulást okozó fagyöngy az erdő lombjain. S még ezeknél is veszedelmesebbek azok az idegenszerűségek, melyek szófűzésünkbe, mondatainkba furakodtak be, s amelyek nemcsak szép ősi szavainktól, hanem magyar gondolkodásunktól is megfosztanak.” A kolozsvári költő a kisebbségi megpróbáltatások napjaiban írja fájdalmas zsoltárát: a *Psalmus Hungaricus*, amelynek hangja hasonlít a török pusztítás miatt bánkódó egykori énekes, Kecskeméti Végh Mihály zsoltárához, amelyet Kodály Zoltán megzenésítéséből sokan ismernek. A költő elégikusan siralmas nagy versének utolsó versszakában ezt írja: „Száraz nyelvem kisebzett, / égő fejem zavart. / Elindulok, mint egykor Csorna Sándor, / hogy felkutassak mindenegy magyart. / Székelyek, ott a bércek sziklamellén, / üljetek mellém! / Magyarok, ott a Tisza partján, / magyarok, ott a Duna partján, / magyarok, ott a tót hegyek közt / s a bácskai szőlőhegyek közt, / üljetek mellém! / Magyarok, Afrikában, Ázsiában, / Parisban vagy Amerikában, / üljetek mellém! / Ti, eztán születők s ti, porló csontú ősök, / ti, rég halott regősök, ti, vértanúk, ti, hősök, / üljetek mellém! / Üljetek ide, gyűlj ide, népem, / s hallgasd, amint énekelek, / amint a hárfá húrjait, / feszült idegem húrjait / jajgatva tépem, / ó, népem, árva népem! – / – dalolj velem, – mint akit füstös lángokra szítottak / vérszínű, setét, nehéz, fanyar borok, / dalolj velem hörögve, / és zúgva és dörögve, / tízmillió, százmillió torok! / Énekelj, hogy világgá hömpölygjön / zsoltárod, mint a poklok tikkadt, kénköves szele, / hogy Európa fogja be fülét / s nyögjön a borzalomtól / és örüljön bele!!!”

Aki tudja, hogy kevés ideje van hátra, többször gondol arra, hogy Isten ítélete elé kerül, és Isten jelenlétében nincs helye az öncsalásnak. *Hálóing nélkül* című szép verse a maga pőreségében mutatja

meg emberi valónkat, mert senkik sem vagyunk igazában: „Csak ember, aki minden idegével, / lágy takaró s melengető vacok után sír, / és csak áll a nagy sötétben, / s meztelenül / Isten előtt vacog.”

Számára a keresztény hit életformát jelentett. Tanúja ennek *Vidám kínálgatás keresztényi lakomán* című verse. „Vegyetek s egyetek, / drága barátaim, / egyetek jól, ha van mit, / vegyetek s egyetek, / kövérek legyetek, / kössetek tiszta kendőt / a nyakatokba bogra, / s kigömbölyült, vidám / arccal, szép pirosán / egyetek a levest, / gyúrjátok lefelé / az ízes pecsenyét, / zsíros falat zamatját / élvezétek, ropogva / harapjátok a hízott / gyümölcsök drága húsát, / töltsétek bort, a szőlő / sűrű aranylevét / csurrantsátok csobogva / a kristályos pohárba, / és igyatok örömmel, / és egyetek sokat / s egyetek, igyatok, / míg meg nem részegedtek, / és hangosan dalolva / nem veritek az asztalt, / nem kezdtek kiabálni / és csókolózni roppant / kacajjal, igyatok, / kedves barátaim, / vidám fickók, ti drágák, / szívem szerettei, – / ó, mert tudom, bizonytal / nem bűn örömben élni, / s az Isten úgy tekint le / reátok kék egéből, / jóságos víg mosollyal, / ellágyult szívvel és / fél szemmel hunyorítva, / ahogyan én tekintek, / a tej körül csatázó, / ugrándozó, bolondos, / lefételő, bozontos, / rubintos-nyelvű, huncut / öklömnymi kiskutyákra!”

Aki az „imitatio Christi”-re Krisztus utánzására, követésére szánta el magát, annak életéből nem maradhat ki a szenvedő Krisztussal való azonosulás, aki egyszerű volt és hozzánk hasonló. Egy közismert képből indul ki, a *Krisztus* című versében Jézus többnyire giccses ábrázolásban látható az egyszerű hívek lakásaiban: „Krisztusom, / én leveszem képedet falamról. Torz / hamisításnak érzem vonalait, színeit, sohase / tudlak ilyennek elképzelni, amilyen itt vagy. / Ilyen ragyogó kék szeműnek, ilyen jóllakottan / derűsnek, ilyen kitelt arcúnak, ilyen / enyhe pirosnak, mint a tejbe esett rózsa. / Én sok éjszaka láttalak már, hallgattalak is / számtalanszor, én tudom, hogy te egyszerű / voltál, szürke, fáradt és hozzánk hasonló. / Álmatlanul csavarogtad a számkivetettek / útját, a nyomor, az éhség siralomvölgyeit, / s a gyötrő aggodalmaid horizontján már az eget / nyaldosták pusztuló Jeruzsálemed lángjai. / Hangod fájó hullámokat kavart, mikor / a sok beszéd után rekedten újra / szólani kezdted. Megtépett és színehagyott / ruhádon vastagon ült a nagy út pora, / sovány, széltől-naptól cserzett arcodon / bronzvörösre gyúlt a sárgaság, s két / parázsló szemedből sisteregve hullottak / borzas szakálladra az Isten könnyei.”

A magyar költészet egyik leginkább biblikus műve, a *Nagycsütörtök című* verse a személyes áldozat végső értelmét a krisztusi áldozathoz hasonlítja, és benne találja meg értelmét. Egy nagyon hétköznapi helyzetből indult ki, a Kolozsvárra visszatérő költő a székelykocsárdi vasútállomáson hat órát kénytelen várakozni, amíg megérkezik a csatlakozás. A váróteremben fáradt, úton lévő emberek alsznak, s ő a teljes magányosságban nincs akivel megoszthatná a gondjait. Ez az élethelyzet emlékezteti őt Krisztus magányára az Olajfák hegyén. *Nagycsütörtök*: „Nem volt csatlakozás. Hat óra késést / jeleztek, és a fullatag sötétben / hat órát üldögéltem a kocsárdi / váróteremben, nagycsütörtökön. / Teszem törött volt, és nehéz a lelkem, / mint ki sötétben titkos útnak indult, / végzetes földön csillagok szavára, / sors elől szökve, mégis szembe sorssal / s finom ideggel érzi messziről / nyomán lopódzó elenségeit. / Az ablakon túl mozdonyok zörögtek, / a sűrű füst mint roppant denevérszárny / legyintett arcul. Tompa borzalom / fogott el, mély állati félelem. / Körülnéztem: szerettem volna néhány / szót váltani jó, meghitt emberekkel, / de nyirkos éj volt, és hideg sötét volt, / Péter aludt, János aludt, Jakab / aludt, Máté aludt, és mind aludtak... / Kövér csöppek indultak homlokomról, / s végigcsurogtak gyűrött arcomon.”

A szenvedés számára nem volt értelmetlen, hanem lelket nemesítő, mert az út végén a feltámadt Krisztus várja. *Húsvéti ének az üres sziklafal mellett* című versének utolsó versszakja így szól: „Mert az égi útnak elve: / kúszva, vérzön, énekelve, / portól, sártól piszkosán / menni mindig, biztosan... / S kopjék térdig bár a lábam, / tudom, az ég kapujában / utolérlek, Krisztusom!”

Életét és művét harmincegy évesen törte derékba a halál. Ezt sejtve megírta a végső összegzést *Sírfelirat* című versében: „Megtettem mindent, amit megtehettem, / kinek tartoztam, mindent megfizettem. / Elengedem mindenki tartozását, / felejsd el arcom romló földi mását.”

Születésének századik évfordulója legyen emlékeztető az angyali költőre, s ne felejsük őt, mert ahogy egyszer életében jellemezte magát: „Emberek barátja vagyok. / Közöttük élek, és szívem kézzel jár.”

Gondolatok a nándorfehérvári győzelem 550. évfordulójára

Hálát adni, példát venni, a magyarságért imádkozni akarunk ebben a szentmisében. Nem pusztán a

középkori királyi Magyarország török felett aratott legnagyobb és egyedülálló győzelmét ünnepeljük, hanem a hitből fakadó önfeláldozásnak a tettét, ami hosszú időre megmentette Magyarországot és vele együtt Európát. Sokak áldozata vívta ki a győzelmet, vannak azonban jelképes személyei a nándorfehérvári diadalnak. Ezek közé tartozik III. Calixtus pápa, a hitvalló Hunyadi János kormányzó, a szent és lánglelkű hitszónok, Kapisztrán Szent János és az önfeláldozást megtestesítő keresztes vitéz, Dugovics Titusz.

Korunkban is sok gondot okoz az iszlámmal való együttélés, akkor az élet-halál kérdése volt. Konstantinápoly eleste után a kereszténység és Európa végveszélybe került. A spanyol származású III. Calixtus pápa volt Európa vezetői közül az egyetlen, aki nagyon komolyan vette a török támadást, és felmérte Európa akkori válságos állapotát. A védekezésért hatalmas anyagi áldozatokat hozott, és elrendelte a déli harangszót, hogy az imádság által is erőt nyerjenek a keresztények, és megfogadta, hogy addig nem lesz nyugvása, még vissza nem nyeri Európa teljes szabadságát. 1455-ben kezdődött és három évre szóló rövid uralkodása ezt nem tette lehetővé. Egész pápasága a nándorfehérvári diadalban csúcsosodott ki, az is szimbolikus, hogy 1456. augusztus 6-án értesült a győzelemről. A következő év augusztus 6-ára elrendelte Urunk Színeváltozásának hálaadó ünnepét, és a következő esztendő ugyanezen napján költözött az örökkévalóságba. Urunk Színeváltozása Jézus életének az az eseménye, amint három tanítványának megmutatta tündöklő szépségét, és ízelítőt adott nekik az üdvösség örömeiből. Hisszük, hogy a nagy pápa nemcsak egy pillanatra, hanem örökkévalóan Krisztus tündöklő arcába nézhetett.

Hunyadi János kormányzó mintaképe a középkori vallásos lovagnak. Harcaiban mély vallásosság és hazaszeretet vezérelte. A „hitetlen” törökök elleni harcot elsősorban mint vallásos kötelességet fogta fel, a kereszténységnek akart szolgálatot tenni azzal, hogy legnagyobb ellenségét kiszorítja Európából. Ebben rejlik világtörténelmi jelentősége. Európa az ő dicsőséges harcai nyomán eszmélt rá először Magyarország nagy történelmi hivatásának tudatára. Ettől fogva kezdték el emlegetni mint a kereszténység védőbástyáját. Hunyadi János életét keresztény lelkiület jellemezte. Korábbi győzelmei zsákmányából középületeket, kolostorokat emelt. Mária tisztelete és a pápa iránti fiúi hódolata a keresztény lovag mintaképévé tették. Ránk maradt magyar nyelven tett kormányzói esküje, amely ma is megszívlelendő a nép vezetőinek. Istenre és a Boldogasszonyra tett esküje így végződik: „Hogy az esküt, amit az ország javára megíratk, erősen és tökéletességgel megtartom, és ellene nem teszek és nem tettek.” Elébe helyezte saját érdekeinek az ország és nemzetünk javát. Nem fedte el a bajokat, nem azt mondta az embereknek, amit hallani akartak, illúzióba ringatva őket, hanem felmérte a veszélybe került haza állapotát, amelyért életét is kész volt feláldozni. A gyulafehérvári székesegyházban temették el. Erdély népével együtt ott várja a feltámadást.

Kapisztrán Szent János már hetvenesztendő volt, amikor hazánk földjére lépett. Jó példája ő a szentek nemzeteken átívelő és egymást összekötő hatásának. Nagy felkészültségű jogászmuлтtal lépett a ferenceseket a maga szigorúságában képviselő obszerváns rendtagok közé. Hatalmas szónoki tudásával mindenütt a keresztény hit védelmezője volt a különböző eretnkségekkel szemben. Fejedelmek, püspökök kérték segítségét, hogy tartományukban erősítse meg a keresztény hitet, így fordultak a magyar rendek is, és Kalocsa akkori érseke, Szekcsői Herceg Rafael a szent életű baráthoz, hogy jöjjön segítségére az egyházmegyéjéhez tartozó Nándorfehérvárnak. Bár szavát nem értették, de lángoló buzgósága, karizmatikus ereje még a tolmácsokon által is ezeket tudott mozgósítani. Ő volt a nándorfehérvári diadal lelki vezetője, keresztes vitézei nélkül nem született volna meg a győzelem. Kapisztrán Szent János látta el szentségekkel a pestisjárványban halálához közeledő Hunyadi Jánost, majd követte őt azon esztendő október 23-án. Ujlaki eltemetése után a későbbi török támadás miatt nem volt nyugalma testének. Sírja azóta is ismeretlen számunkra, de köztünk él szelleme, és mintha csak újraéledt volna ötszáz év múltán, mert az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc halálának napján kezdődött, amikor még egyszer felragyogott a magyar nemzet összefogása. A forradalom hősei is ugyanúgy szembeszálltak a nemzetet elnyomó totális hatalommal.

Dugovics Titusz legendás alakja úgy él emlékezetünkben, amint Wagner Sándor megfestette; a magyar bástyára a lófarkas török zászlót kitűzni akaró török harcost magával rántotta. A legenda azt is tudni véli, hogy odaszólt Kapisztrán Szent Jánosnak: „Mi lesz a lelkemmel, atyám?” A rövid válasza ez volt a szentnek: „A mennybe jutsz, fiam.” A kép emlékezetünkbe idézi Jézus mondását: „Senkinek nagyobb szeretete nincs, mint aki életét adja barátaiért.” És azt is, hogy a nagy dolgok csak önfeláldozás útján valósulnak meg. Örök és újra időszerű tanítás ez számunkra.

A nemzetek útja válságok között vezet a történelem folyamán. Nagyjaink emléke és a dicső elődök

példája vezércsillagok gyanánt ragyognak ezen az útvonalon. Amely nemzet nem becsüli meg nagyjai emlékét és az elődök példaadását, annak jövője sem lesz, és méltatlanná válik arra, hogy Isten fenntartó keze megóvja létét. Ma talán nem a külső ellenség, hanem belső bajaink, bűneink teszik tönkre nemzetünket, de magát Európát is. Szégyenletes az, hogy Európára hivatkozva éppen az európaiság lényegét tagadják meg még formálisan is, hiszen az európai alkotmányba nem kerülhetett be a kereszténységre való konkrét utalás.

XVI. Benedek pápánk tanítja: „Ha Európa megbecsüli keresztény gyökereit, képes lesz arra, hogy biztosan mutassa az irányt az állampolgárok és a népek döntéshozatalaihoz. Ez megerősíti annak felismerésében is, hogy közös civilizációhoz tartozik, és éberen tartja mindenkiben elkötelezettségét, hogy szembe lehessen nézni a jelen pillanat kihívásaival egy jobb jövő távlatában. A keresztény örökség elismerése értékes etikai iránymutatás olyan társadalmi modell megteremtéséhez, amely választ tud adni az immár globalizált gazdasági élet és demográfiai változásokban felmerült kérdésekben... A keresztény örökség támogatása továbbá jelentősen hozzájárulhat ahhoz is, hogy megállítsák azt a kultúrát, amely ma eléggé elterjedt Európában, miszerint a személyes vallási meggyőződést a magán- és szubjektív szférára kell korlátozni. Az ilyen alapra építő politika túl azon, hogy kiszorítja a kereszténységet a közéletből, általánosságban is kirekeszti az európai hagyományok elkötelezettségét. Az Európai Unió számára, csak előnyt jelent a keresztény örökség... mivel ez alapvetően fontos a társadalom java szempontjából.” (Az Európai Néppárt Kongresszusának résztvevőihez)

Ebben a szellemben szólította meg az év elején a Magyar Katolikus Püspöki Kar népünket: Az imaév meghirdetésével a nemzet megújulásért. A sokak által kifogásolt, de mind valóságosabbá vált mondat: „Nemzetünk nagyon nagy bajban van, csak Isten irgalma menthet meg minket.” A gazdasági bajoknál is lesújtóbb az a tény, hogy nemzetünk egyre fogy, egyre betegebb, előregedő és fásult lelkületű, amely miatt érték- és erkölcsi válságba került. Ugyanakkor ez a vigasztaló mondat is olvasható a körlevélben: „Jézus azonban nem csüggedésre, hanem reménységre hívott meg minket... Imádkozzunk tehát ebben az évben egyénileg és közösségileg is a magyarság lelki megújulásáért.”

A világ zajában halljuk meg ma is a déli harangszót. Figyelmeztessen az imádságra, kérve a Magyarok Nagyszonyját, hogy járjon közben a mi Urunk Jézus Krisztusnál családjainkért és nemzetünkért.

Így válhat mai ünnepsünk és emlékezésünk maradandóvá, mert az imából hitet, a hitből reményt, a reményből szeretetet merítünk. A szeretet erősíti a szolidaritást az ország határain belüli és kirekesztett magyarjaink között. Összefogás nélkül széthullunk, a közös szolidaritásban megújulhat kereszténységünk, magyarságunk, és akkor remélhetjük, hogy nemcsak múltja, hanem jövője is lesz nemzetünknek.

Búcsúzó Nagy Gáspártól

Nagy Gáspár testvérünknek életébe január 3-án beköszöntött a nyár, amint már egy korábbi versében megjövendölte: „Tudom, / emlékezetes, nagy nyári délután lesz, / s nem lesz idő megírni, leforagtni, / de mindenki – holt és eleven – / főszereplőként találkozik / a rendezővel.”

Karácsonyhoz közeledve egyre keményebb keresztúton járt, és akik szerettük őt, családtagjai, a Katolikus Rádió hallgatói aggódtunk és imádkoztunk érte, ahogy megint csak egy versét idézve: „...kívül és belül: / poklosan örvényült, háborúit világ, / de a remény sohasem meghaló, / ha minden utolsó szalmaszál, / ABBÓL A JÁSZOLBÓL VALÓ!”

Reményünk már nem erre a földre szólt, hanem az ég számára. Hiszen az a karácsonyi szent csere, amelyet János evangélista meghirdetett, megvalósult: „Igazi világosság a világba jött, hogy megvilágítson minden embert. S mindannak, aki befogadta, hatalmat adott, hogy Isten gyermeke legyen.” (Jn 1,11)

Nagy Gáspár költői, írói életművét méltatni nem tisztem. S most a szentmisében inkább az örökévalóság fényénél gondolunk erre az élet-útra. Az Evangéliumból Jézus első csodáját hallhattuk, amit a kánai menyegzőn cselekedett. Látszólag távol áll egy halálesettel kapcsolatos megemlékezéstől, hiszen az emberi élet egyik legnagyobb öröméről, a menyegzőről szól. Amikor Jézus az üdvösségről tanított, a földi ember számára a szeretetben elköltött lakoma és a menyegző példázatát használta fel. János evangélista jelképekre érzékeny lélekkel emlékezett vissza arra az eseményre, amelyen maga is jelen volt. Jézus azt mondta anyjának, Szűz Máriának, hogy még nem jött el az ő órája, és ezért csak kérlelésre mentette meg csodájával az ínséges helyzetbe került lakodalmas népet. Mindez a Jézus

megkeresztelkedése utáni harmadik napon történt, amely napnak még egyszer visszatérő győzelmes valóságát a föltámadáskor tapasztalták meg a tanítványok. Ez a harmadik nap elővételezte az ő *óráját*, halálát és feltámadását, amikor megdicsőült testében is találkozott az Atyával. S az a mérték, ahogyan Jézus megajándékozta a násznépet a nagy kőkorsók boráival, a zsoltár szavát juttatja eszünkbe: „Uram, Te jobb vagy hozzám, mint az élet.” (62. zs.)

Vagy ahogy Kosztolányi írta *Hajnali részegség* című versében: „mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak vendége voltam”. A kánai menyegző csodáját mindenki úgy vési emlékezetébe, hogy Jézus a vizet borrá változtatta. János evangélista azt írta később, hogy Jézus megígérte: „Aki hisz bennem, ugyanezeket a tetteket viszi végbe, mint amiket én véghezvittem, sőt még nagyobbakat is véghez visz.” (Jn 14,12)

Valószínűleg a hithirdetés világot átfogó művére gondolt itt Jézus, de gondolhatunk arra is, hogy a vizet borrá változtatáshoz hasonlóan az ember is sok csodás változtatást visz véghez az Isten kegyelmével. A költő is ilyen. A szavakból, az egyszerű mondatokból verset ír, amelyből a gondolat mélysége árad, és a rímek zenéje gyönyörködteti az emberi fület. Micsoda szellemi átváltozása ez a betűnek és hangnak! Ezért is mondja Nagy Szent Vazul: „Csüngjete a költőkön, akiktől elménk gyakorlását remélhetjük.” (*Értekezés a költők olvasásáról*)

Az irodalomban szinte elfogadott kánonná vált, hogy a teljesítmény számít, maga a mű, és nem a mögötte álló ember. Nagy Gáspár élete e tekintetben is példamutató volt, mert gondolatai, szavai, tettei egybeváltak. Egységben volt az élet és a mű. Nála az irodalom nemcsak művészet volt, hanem erkölcs is. „Szája a szív bőségéből szólt.” (Mt 12,35) Az igazságot illetően szava egyértelműen igen vagy nem volt. Keresztény elkötelezettséggel élte életét, és aggódott egyre fogyatkozó népéért, a magyarokért. Búcsúunk tőle; olyan testvérünktől, aki Krisztus tanítványa akart lenni. Még egészen fiatalon egyik versének ezt a címet adta: *Lehetnének a tanítványok*. Harmadik versszaka lehet búcsúzó és istenhozzádott mondó szavunk: „Mi, latrok: jobbról-balról / várunk, míg kilép az arc az arcból, / lesietünk a Golgotáról, / amennyit hallottunk-láttunk abból... / lehetnének a tanítványok, / s úgy kezdenék: „Föltámadás a halálból”.

Hozzászólás a Márciusi Chartához

Egy ország állapotát lehet gazdasági, demográfiai, egészségügyi, politikai, vallási és erkölcsi szempontok szerint vizsgálni. Az első három területről csak annyit tudok, mint a tájékozódó magyar állampolgár. Nagyfokú eladósodottság, milliárdos vagyonok mellett elszegényedés, előregedés és katasztrófális népességfogyás jellemzi országunkat. A politikai élet sokkal összetettebb, mert a Kádár-kor örökségét most is hordozzuk: a nomenklatura gyakorlati hatalmon maradása miatt valóságos rendszerváltás nem történt. Ehhez társul az egyre globalizálódó világ nyomása e kis országon. A népre jól illik Kossuth egy mondása: „Hosszan tartó rabszolgaság nem szokott hősöket teremni.” Sok írástudó árulása és a médiák félretájékoztatása miatt a nép nagy része „legyőzhetetlen tudatlanság”-ban él, és nosztalgizál egy olyan kor után, amelyben föléltük jövőnket, és amelyből a bajok gyökerei erednek. Ismét egy idézet érzékelteti ezt a helyzetet. Szent Ágoston írta a vandáloktól körbezárt karthágóiakról: „A nép meghal, de cirkuszt kíván.” A show-műsorok világa és a szenvedélyekbe való menekülés bizonyítja nálunk is ezt. Az erkölcsi élet mély válságban van. A jóra azt mondják, hogy rossz, a rosszra pedig, hogy jó. Nem csoda, hiszen három nemzedék nőtt fel valláserkölcsei oktatás nélkül. A súlyos erkölcsi kérdéseket, mint például az abortuszt, eutanáziát, a sterilizálást, a homoszexuális együttélés házasságnak történő elfogadását, imperialista háborúban való részvételt, határainkon kívül élő magyarok kirekesztését szavazás útján fogadtatják el. Mindez azért is lehetséges, mert Pilinszkyvel szólva: „Nem szám a szám, / Nem betű a betű. / Nem mondat a mondat.”

A hazugság polgárjogot nyert, amelynek a Biblia tanítása szerint a Sátán az atyja. A vallási élet a népszámlálási adatok szerint még jónak volna mondható, de a valóság árnyaltabb. A gazdaságkor egydimenziós embere nem fogékony a transzcendencia iránt. Újonnan felállított iskoláink legjobb esetben professzorokat tudnak nevelni, de konfesszorokat csak életpéldával lehet, márpedig igazi hitvalló keresztényből sokkal kevesebb van, mint akik a vallási hovatartozásukat meg mérték vallani. Igaz a múlt évi püspökkari körlevélnek a döbbenetes megállapítása: „Nemzetünk nagyon nagy bajban van, csak Isten irlalma menthet meg bennünket.”

Egy perc emberség

Életem szellemi irányítúje Jézusnak a Hegyi Beszédben mondott felszólítása: „Keressétek elsősorban Isten Országát és az Ő igazságát.” (Mt 6,33) Ezt a mondatot írtam pappá szentelésem emlékképére, majd pedig ezt alakítottam át püspöki jelmondattá: „Az Isten Országáért”. Akkor mondta Jézus ezt a felszólítást, amikor Isten gondviseléséről és az emberek örök gondjáról, a létfenntartásról szolt. A mindennapok gondja, ma a fogyasztói társadalomnak az ördögi köre („termelj, hogy fogyaszthass, fogyassz, hogy termelhess”) elfeledtetik az ember magasabb rendű célját, mi több, a mindennapok gondjai a szegénységben élőt félelemmel töltik el, a gazdagot pedig a nagyobb profit reményében kizsigerelik és teljesen lekötik. Jézus nem azt mondta, hogy erre ne legyen gondunk, de sem az aggódás, sem az állandó gazdagodás nem oldja meg az élet nagy kérdéseit.

Amíg gyermek voltam, mindig egy nagy „majd”-ban éltem, most az emberélet útjának felén túl olykor hajlandóságot érzek arra, hogy a múltat idealizáljam. A keresztény realitás az, hogy nem vágyódik a megszépített múltba, nincsenek önámító reményei a jövőről, de nem is fél tőle. Ugy él a jelenben, hogy a napi kihívásoknak próbál megfelelni, ahogy Jézus mondja ugyenekkor: „Elég a napnak a maga baja.” Egész életünkre szólóan pedig: „Ti keressétek elsősorban Isten Országát és az Ő igazságát.” De hol van az Isten Ország? Nem terület, hanem személyes találkozás, ahol Isten és ember ügye találkozik: ez pedig a szeretet. A szeretet az a valóság, amely egyszerre isteni és emberi, ideig való és örök, földi és mennyei. Aki ezt keresi és gyakorolja, az a megboldogult II. János Pál pápa szerint „a szeretet civilizációját építi”.

Elmélkedés sportolók számára

Még jól emlékszünk a futball-világbajnokság nagy meccseire, ahol sok millió emberrel együtt örültünk vagy bánkódtunk a csapatok győzelmé vagy veresége miatt. Sokkal többen passzív sportolók, mint aktívak. Itt, a szentmisén olyanok vesznek részt, akik egésznap küzdöttek a Katolikus Sportoló Fiatalok Nemzetközi Találkozásán. Úgy tűnik első látásra, hogy a sport nagyon távol áll az evangélium üzenetétől, ez azonban nem így van. Szent Pál apostol több példát is hoz annak illusztrálására, hogy mi hasonlítunk a versenyzőkhöz, futunk és sok dologban is önmegtartóztató életet élünk, hogy elnyerhessük a díjat. Amíg azonban az olimpiákon csak az első helyezett kapta a babérokoszorút, itt mindenki nyerhet, nem hervadó babért, hanem erkölcsi győzelmet és végül az üdvösséget. Az igazi sportjátékban szinte nem is vesszük észre, hogy elmúlt az idő, s amint tudjuk, az üdvösségben megszűnik az idő. A sport a legnagyobb gondok közepette is a reménynek a jele, ezért játszanak a gyerekek háború sújtotta városok fegyverszünetében. Az üdvösség reménye is minden földi gond fölé emel bennünket.

A „Sport Peace” elnevezésű projekt két évvel ezelőtt született Ausztriában, a „Gyerekek az egyséért” mozgalom keretei között. Célja, hogy a békére nevelés részeként a játékon és a sporton keresztül fogékonyra tegyen az aranyszabályra: „Tedd azt másokkal, amit szeretnél, hogy veled tegyenek.” Ezért hat játékszabályt dolgoztak ki, hat vezérelvet, amelyet kinyomtattak egy nagy felfújható kockára. A kockára írt vezérelvek egy-egy keresztény életünkkel kapcsolatos feladattal is összehozhatók. Hiszen ahogyan a sport közösségi játék, úgy a keresztény élet is közösségi cselekvés.

1. *Teljes erőbedobással.* A sportolótól elvárják, hogy a legjobb formáját hozza. A közönség fütyül, hogyha észreveszi, hogy lazálnak a sportolók, mert a meccsnek már nincs tétje. A keresztény ember nem ímmel-ámmal kell hogy élje az életét, hanem minden tőle telhetőt meg kell tennie. Erre vonatkozik Jézus nehezen érthető szava: „Isten országa erőszakot szenved, és erőszakosok ragadják azt.” Nem fizikai erőszakoskodásra, hanem a kemény, aszkézist is vállaló életformára utal Jézus.

2. *Ne add fel.* Hányszor megtörténik, hogy egy-egy csapat vagy akár egyedüli versenyző is az utolsó percben fordít az eredményen, és ezáltal lesz győztessé. Ennek megfelelője az állhatatosság erénye, a Szentlélek ajándékai között tartjuk számon, de még úgy is érthető, hogy másokról sem mondunk le abban, hogy jó útra térhet.

3. *Ünnepeld meg.* Láthatjuk, hogy milyen nagy öröm egy-egy győzelem, a világbajnokságot megnyerő csapatnak egész nemzete örül. Örömet utcai bállal és ünnepléssel fejezi ki. A keresztény ember sem nélkülözi az ünnepet, az az erőforrás számára; a harmadik parancsolat az Anyaszent egyház öt parancsa közül is felhívást tartalmaz az ünneplésre, ami nem csak a szentmisén való részvételt jelenti. Az ünnep lehetőséget biztosít a szeretet cselekedeteire, az emberi kapcsolatok ápolására.

4. *Fair play.* Milyen szégyen az, ha utólag valakitől elveszik az érmét, mert kiderül, hogy doppingolt vagy valamilyen eszközzel csalt. Emlékezetes a tokiói olimpiának egy kardcsörtéje, amikor az olimpiai bajnokságot azért nem nyerte meg valaki, mert bár az elektronikus jelzőrendszer nem mutatta, hogy találatot kapott, de ő sisakját levéve bevallotta. Bár nem lett olimpiai bajnok, hatalmas erkölcsi győzelmet aratott. A keresztény embert a fair playben a tízparancsolat, és magasabb fokon a nyolc boldogság eszméje segíti.

5. *Helyet mindenkinek.* A sport annál értékesebb, minél több embert bekapcsolnak a testedzésbe. Ezért oly dicséretes a testi fogyatékkal élők számára szervezett paraolimpia. Közel áll ez a gondolat is az evangéliumhoz, hiszen Jézus mindenkiért meghalt. Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön (ez azonban nem zárja ki, hogy valaki ellenáll Isten jóságának). Jézus utolsó parancsa, hogy minden néphez menjenek el a tanítványok, és hirdessék az evangéliumot. Mi sem mondunk le még a tékozló fiúról sem, hiszen belőle is csak egy van.

6. *Meg tudod változtatni.* Kapcsolatos a fel nem adással, az állhatatosság erényével. A keresztény embernek is, ha változtatnia kell az életén, ezért hirdeti Egyházunk többször is évente a bűnbánatra, megtérésre szólító felhívást.

A jobbik lator esete mutatja, hogy még az utolsó pillanatban is lehet változtatni az elrontott életen.

Ezek a szempontok a keresztény élet „sportos követelményei”, amelyeket Szent Pál apostol szavával így lehet összegezni: „Krisztus Jézus magához ragadott.... Felejttem, ami mögöttem van, és az előttem állók után ragaszkodom. Futok a kitűzött cél felé, annak a hivatásnak a jutalmáért, amelyre Isten felülről hívott meg Krisztus Jézus által.” (Fil 3,12-15)

Gondolatok az évközi 23. vasárnapra

Az evangélium jó hírt, örömhírt jelent. Mai részlete inkább megdöbbentő, felháborító, és ráadásul első hallásra érthetetlen, hogyan következik egyik gondolat a másikból. Háromszor is visszatér Jézus intése: „Nem lehet a tanítványom.” Jézus Jeruzsálemben menő útján mondott kijelentéseiből való, amikor nagy népsokaság követte, jót tett mindenkivel, irgalmasan fogadta a bűnöst és megfeddte a hatalmast. Jézus azonban nem hagyta tévedésben hallgatóit, ő a szenvedése útján a kereszt felé tartott, tudatni akarta a néppel, hogy mit vár el tőlük. Meghökkenítő a bevezető intelem: „Ha valaki követni akar, és nem gyűlöli apját ...” Hogyan mondhatja a szeretet hírnöke, főleg szüléinkkel szemben, akik iránt a negyedik parancs is kötelez? Jézus élesen fogalmazott, ez a keleti beszédnek a sajátosága, amit a Szentírás értelmező tudomány segítségével így fordíthatunk: aki apját, anyját jobban szereti, mint engem. A tény nem változik, Jézus gyökeres szeretetet vár el minden követőjétől. Még önmagánál is jobban kell szeretnie. Ez pedig mindenki által ismert norma. Ha tehát valakit érte háttérbe szorítok, „viszonylagosan gyűlölöm”. Legtöbbször harmonikus egységben megfér szeretteink és Jézus szeretete, néha kiélezett helyzetekben választás elé visz. Sok keresztény úgy gondolja, hogy csak azokra vonatkozik, akik radikálisan elkötelezték magukat Őmellette, pl. a szerzetesek és a papok. Jézus pedig a sokaságnak mondta: és mindenki meg van hívva a teljes keresztény életre. Szent Pál a kolosszei levélben kifejti, hogy az Atyaisten Jézus által és Jézusért teremtett mindent. Tehát mindannyian érte vagyunk, én is, a szüleim is. Nemcsak akkor kell Őt szeretnünk, ha hasznunk van belőle, ez lehet belső lelki haszon is. Nem elég számára a tisztesség, etika, a középszerűség. Sokszor jó katolikus családokban is ellenállásba ütközik egy-egy fiatal, amikor bejelenti, hogy papi vagy szerzetesi hivatást választ. A kemény tanításhoz Jézus hozzáfűzött két hasonlatot a toronyépítésről és a háborúba induló királyról. Ez a keresztény egzisztenciáról szól, amelynek végleges elkötelezettségűnek kell lennie. Gyakori, főként hagyományos vallásosságú vidéken, hogy a bérnyújtás vagy az elsősorú után már felhagynak a hitélet gyakorlásával. Hasonlít ez a félbemaradt toronyhoz. A keresztény élethez megfontolásra és felelősségteljes döntésre van szükségünk. Ez még nem egyenlő a biztos tudással. Aki házépítésbe fog, csak ritkán van meg a teljes összegű pénze, hogy kulcsátadásra fölépítsék neki. Van egy alaptőkéje, aztán a komoly hit, remény segíti őt abban, hogy be tudja fejezni munkája által és a közben keresett pénzével. A keresztény életnek is van egy alapvető elhatárolása, de a meghívást alázattal, odaadással, életünk hűségével tesszük teljessé. János evangélista írja a levélben (Jn 1,32): „Azt tudjuk, hogy mik vagyunk, de hogy mivé leszünk, azt nem.” Komoly elszántság, a Krisztusba vetett hit segít abban, hogy életünk küzdelmeit sikeresen vívjuk meg a háborúba induló király mintájára, és befejezzük, mint a tornyot építő ember. Mindig kérve az Urat erőfeszítéseinkhez, mert az ősi zsoltár szavával azt is valljuk, hogyha az Úr nem építi a házat, hasztalan fáradozik, ki építi azt (126. zsoltár).

Példaképek a nemzet megújulásáért

Az emberiség ősi tapasztalata az, hogy példaképekre nagy szükség van. Már Seneca azt írta: „Longum iter est praecepta, breve et efficax per exempla.” Hosszú az út a parancsok útján, de rövid és hatásos a jó példa nyomán. Minden civilizációban és kultúrában a nevelésnek egyik eszköze volt a példaállítás. Platón volt az első, aki kifejezetten foglalkozott filozófiai szinten az ideával, azaz a példaképekkel. Platón és a klasszikus bölcsélet szerint a lélek két összefüggő feladatot lát el: „Elvezeti gondolkodásunkat az empiria világának határain túlra, majd pedig visszahozza onnan, hogy a látottakkal felvértezve képesek legyünk mi világunkat a rációnak, a felismerésnek és a lélek rejtélyes útjainak szabályai szerint megszervezni. Ez az út természetesen a kisiklás és a tévedés számos veszélyét rejti, és adott esetben oda vezethet, hogy a makacs lélek nem hajlandó végigjárni azt, ám a veszélyes pillanataikért bőségesen kárpótol a megtapasztalt egyensúly élménye és harmóniája: a rend, a szellemi közösség, a barátság, a mértékletesség és az igazság.” (Molnár Tamás: *A gondolkodás archetípusai*) Óriási Platón filozófiai teljesítménye, mert ki tudott lépni az anyagi világból az ideának és az eszmének a magasságába. Tudjuk, hogy az a szirakuzai vállalkozás, amelyben eszményi államot akart megvalósítani, sajnos, csődbe jutott. S ekkor a politikusokról elég kemény véleményt fogalmazott meg: csak olyan emberek vállalkozzanak a közéletiségre, azaz politikusnak, akik nem a népszerűséget keresik, hanem az igazságot és annak égi eredetét, az ideát, és ahhoz hajthatatlanok maradnak. Filozófiájában a földi dolgoknak van égi tökéletes ősforrása, és ezek életre kelnek ebben a világban. Az is ismert hasonlata, amelyben az ember ismeretét ahhoz hasonlítja, amikor egy barlangnál ül, előtte ég a tűz, de ő csak az árnyékot látja a barlangban, mert háttal van a tűznek. Az igazi idea földön túl létezik. Tanítását később a keresztények is felhasználták, főként az újplatonikusok, akik Istenbe helyezték az abszolút ideát, az abszolút eszmét.

Az újkori nagy kezdettől az eszmékről való tanításban sok-sok idő telt el a mi korunkig, amelyben tudományosan vizsgálták a 20. századi ember lélektanát, s a lélektani vizsgálatoknál különös szempontok szerint próbálták az ember cselekvésének, ideáinak mozgatórugóit megtalálni. Egyszerűbben fogalmazva azt keresték, mi az, ami az emberek számára életcélá lehet, mert az ideáikhoz alakul életük.

Ebben az előadásban csak egy mondat erejéig lehet utalni a nagy lélektani irányzatokra, amelyek szignifikáns megállapításokat tettek az emberről. S. Freud szerint az ember fő motivációja a nemiség, és ezt éli meg valamilyen formában. A kultúra nem más, mint az ösztönöknek a korlátozása, a lelki betegségeknek az oka Freud szerint az, hogy nem éli ki a szexuális késztetéseit.

Kortársa volt Alfréd Adler orvos, pszichológus, aki szerint az emberek közötti társas viszonyok főbb motivációja az ambíció, sommásan fogalmazva a hatalom akarása. Nem feltétlenül kell diktátorokra gondolni, amikor ilyen motivációjú emberek eszményeit keressük, benne lehet már egy portásban is, ahogy rendre utasít mindenkit, de még a házastársi kapcsolatokból sem hiányzik. Az ember lélektanának igazi összetettségét és eszmék szerinti elmozdulását ezek az irányzatok nem tudják megmagyarázni.

Sokkal felüdítőbb Victor Frankl elmélete, amely az életértelem akarását szítja föl, a humán, szuperhumán dimenziók felé fordítja az embert. Ő még a koncentrációs táborban élőknek is tudott életértelmet, ideát adni, noogen neurózisát orvosolni.

Korunk a posztmodern kor, az eszmények nélküli kor, amely szerint kimúltak a nagy ideológiák, az embernek nem marad más hátra, mint a fiziológiai örömök keresése a fogyasztás által. Fiatalokban az eufória, időskorban pedig a jó közérzet által tudja megteremteni, különösebb eszmék nélkül. Csak-hogy az emberek a bennük lévő ürt alkohollal, kábítószerrel, munkaalkoholizmussal töltögetik fel. A nevelésből kiveszett az eszmény, mert a tanár és a szülő sem mer gyermeke elé eszményként odaállni, hiszen könnyen megkaphatja, hogy te sem vagy különb a többinél. Maradtak a kérészetű sztárok vagy az aberrált valóságshow-k exhibicionista szereplői.

A humán dimenzióknak a megélése átvezető híd lehet a keresztény eszmény felé. Az a dimenzió ez, ahol az igaz emberséget keressük és kibontakoztathatjuk. Az embereszmé régi gondolata a filozófiának és a lélektannak, amelyben olyan cél felé terelem egyéni és közösségi életemet, amelyre mint ideára fel lehet tekinteni. Platón ezt az ethosz fogalmával jelölte meg, amelyhez hasonulva etikussá lesz az ember. Keresztény civilizációkban élőknek abszolút Ethosznak mondható Jézus Krisztus személye. Jézus önmagáról tanítja: „Én vagyok az út, az igazság, az élet.” (Jn 14,6) Valamint: „Példát adtam

nektek, ti is tegyétek meg.” (Jn 13,15) Pilátus, amikor kihallgatta Jézust, a szó nagyszerű kétértelműségével rámutatott: „Íme, az ember.” (Jn 19,6) Az egyik értelme lehetne, hogy benne megtaláljátok az igaz emberséget, de azt az embert is, akit össze lehet törni, meg lehet alázni, keresztre lehet feszíteni. A keresztények kezdettől fogva vallották, hogy Jézus Krisztus a teljes emberi természetnek a birtokosa, ugyanakkor az isteni természet is egyesül benne. Olyan idea, akit követni lehet. Hiszen abszolút eszménnyé válik számunkra.

Az eszmény alapelemei megtalálhatók Jézus személyében, hasonló az emberekhez „mindenben hasonló lett hozzánk, a bűnt kivéve” (Filippi 2,7). Mert ha nem lennek közös nevezőnk az emberség, irreális lenne őt követni. Jézus Krisztusban a tökéletes eszmény jelenik meg előttünk „Ki vádolhat engem közületek bűnnel?” (Jn 8,46) Az eszmény közvetlen életkapcsolatban van velünk, nem egy távoli bolygón, hanem a legszorosabb kapcsolat alakítható ki vele, ahogy ezt a szőlőtő-szőlővessző hasonlatával is elmondta. Nemcsak egy fölmagasztosult példa, akit csodálni lehet, de követni nem, hanem erőt is sugároz. „Aki szeret engem, hozzá megyünk, és benne fogunk lakni.” (Jn 14,24)

Az eszmény fejlődési szakaszait is láthatjuk: felragyog előttünk, ahogy az apostolok rátaláltak. Megtaláltuk a Messiást – mondja András apostol Péternek (Jn 1,45) Ha az eredeti szöveget olvassuk, akkor egy kultúrtörténeti emlék is eszünkbe jut, mert a megtalálásban ott van a 'heuréka' szó: „Heurekamen ton Messiam”. Arkhimédész amikor rájött a hidrosztatika törvényére, ezt az emlékezetes szót kiáltotta: Heuréka, heuréka!

Aki Jézus Krisztust találja meg, nem valamit talál (amit általában az emberek találni szeretnek), hanem valakit. Azt már csak később állapítjuk meg, hogy ez a rátalálás Jézus felől indult el. Előbb szeretett minket kegyelmével. „Még mielőtt Fülöp hívott volna, láttalak a fügefá alatt” – mondja Nátáneelnek Jézus, aki szintén rátalált a Messiásra (1Jn 1,48).

Az eszmény követésében következik az egyéni képességek, az erők lefoglalása, az eszmény irányában való működtetése. „Felejttem, ami mögöttem van, futok utána.” (Fil 3,14) A következő stádium az egyéniség kiteljesedése az eszmény szerint: „Isten fiainak hívnak, és azok is vagyunk.” (1Jn 3,2) A végső állomás az eszményben, Jézus Krisztusban való felszívódás, teljes azonosulás anélkül, hogy a személyiségünket teljesen elveszítenénk. „Elek ugyan, de nem én, hanem Krisztus él bennem.” (Gal 2,20) „Testemmel kiegészítem, ami hiányzik Jézus szenvedéséből.” (Kol 1,24)

XVI. Benedek pápa még bíboros korában erről így írt: „Az egyszerű én eltűnt, és az igazi én megjelent az ilyen emberben.”

Ebből is látható, hogy a keresztény ember számára az eszmény egészen betöltő valóság, jobban, mint bárki más, még ha az emberek közül némelyeket teljes történeti hűséggel próbál valaki utánozni. Körösi Csorna Sándor vagy Kolumbusz útjára indul, ugyanazon az úton, ugyanolyan fűszereléssel. Jézus Krisztus tehát az abszolút eszmény mindannyiunk számára, és a szentek voltak azok, akik a történelemben tovább élő Jézus Krisztusnak lettek a tükrök, akik a maguk korához szóltak, az idők jeleinek figyelembevételével. Ebből adódhatnak furcsaságok is (Oszlopos Szent Simon), de általában olyan példák ők, akik időt és nemzeteket átívelnek. Nem hősök, mert a hősökkel vissza lehet élni. Megtörténik, hogy egy történelmi személy hős az egyik ország számára, míg a másiknak ellenség. Erre számtalan példát lehet hozni magyar és a körülöttünk élő népek történelméből. Elég csak Jellasics horvát bán példáját idézni, aki nekünk ellenség volt, a horvátoknak nemzeti hős a mai napig. Egy nemzetben belül is megváltozhat a hősről alkotott kép, nem eszmék, hanem ideológiák szerint. Ismét csak egy történelmi példa: Görgey tábornokot a 19. században szinte mindenki árulónak mondta. Ma már egy sokkal nagyobb távlatú és reális történelemszemléletben láthatjuk, hogy nem volt áruló, hanem egy felelős katona, aki reálisan számolt az ellenséggel, ezért tette le fegyvert, hogy seregét megmentse.

Ha igazi példaképeket akarunk magunk elé állítani, akkor a szenteket kell megkeresnünk, akik nemcsak saját nemzetüknek, hanem más népeknek is példaképei voltak, sőt még a világvallások előtt is köztiszteletben állnak. Ilyen lehet Assisi Szent Ferenc, Maximilián Kőibe vagy Teréz anya. A keresztény világot korábban élesen megosztotta a szentek tisztelete, ma már azonban protestáns részről is nagy közeledés mutatható ki. A német protestáns teológus Walter Nigg egy könyvének ezt a címet adta: *A szentek visszatérnek*. E könyvben csodálatos fejezetet szentel Árpád-házi Szent Erzsébetnek, aki megfelel az előbbi kritériumoknak, példakép, építi mindkét nemzetet, de a világot is. A legjobban dokumentált középkori szent lett, akiről sok írás született, négy évvel a halála után szentté avatták. Életrajzát sok nyelvre lefordították, ma már japánul is olvasható. Hatástörténete azóta is óriási; a karitászra, a családi életre, a zeneirodalomra, költészetre, szépirodalomra és a művészetekre is. Fra Angelicótól kezdve a magyar Prokop Péterig számtalan festő megfestette alakját – az utóbbinak véle-

ményem szerint Mélykúton látható a legszebb alkotása, amely Szent Erzsébetet ábrázolja. A történeti Magyarországon 122 templomot szenteltek tiszteletére, köztük a kassai dóm a leghíresebb. A németek is úgy tarthatják, hogy az övék, mint Tübingiai Szent Erzsébet, de az egész keresztény világban tisztelik, jövőre lesz születésének 800. évfordulója, amelyre mi, magyarok is a közép-európai keresztényekkel jubileumi ünneplésre készülünk. A legszokásos adatok életéről, amelyeket még a nem hívő történetírás is elfogad: II. Endre magyar király és Merániai Gertrúd leánya. 1207-ben született. Már 1211-ben el kellett hagynia hazáját, Wartburgba vitték a tübingiai tartományi gróf fiának jegyeseként. Itt nevelkedett jövendő anyósa vezetése alatt. 1221-ben lépett házasságra az ifjú IV. Lajos tartományi gróffal. Házasságából három gyermeke született. A feljegyzések erősen vallásos, a nyomorultak iránti könyörületes hercegnőről tanúskodnak. 1227-ben férje II. Frigyes császár hívására kereszties hadjáratra indult. Útközben Otrantóban hajóra szállva meghalt. Az özvegy Erzsébet gyermekeivel elhagyta Wartburg várát, 1227-28 telét Eisenach városkában teljes szegénységben és méltatlan helyzetben töltötte. Anyai rokonsága vette pártfogásba, Mechtild kitzingeni apátnő Bambergbe vitte nagybátyjához. Innen rövid időre visszatért Tübingiába, férje hazaszállított hamvainak eltemetésére. Ezután sógorai Marburgot jelölték ki tartózkodási helyéül. Az özvegyi kielégítésképpen kapott összegből itt kórházat építtetett, amelynek fenntartására költötte minden vagyonát. A kórházat Szent Ferenc pártfogásába ajánlotta. További életét a betegek és a szegények gondozására áldozva gyóntatója, Marburgi Konrád szigorú felügyelete alatt teljes szegénységben és aszkézisben töltötte. Már szent híre volt, amikor 1231-ben, igen fiatalon meghalt. Négy évvel később az egyház hivatalosan is szentjei sorába iktatta. Részletes életrajzát Puskely Mária nővér írta meg.

Néhány mában is jól utánozható jellemvonására szeretnék rámutatni, amit mai magyar népünk elé lehet és kell állítani. Nem automatikusan lett szentté, azért, mert királyi család sarja volt. Apját, II. Endrét egy időre az egyházból kiközösítették, akárcsak apósát, aki kiközösítve is halt meg. Anyja a magyar történelem egyik leggyűlöltebb személyisége volt, aki nepotista módon a kalocsai érseki székbe ültette Merániai Bertoldot, Erzsébet keresztelőpapját. Ennek az érseknek később zavaros pénzügyei miatt távoznia kellett az országból. Gyóntatója szinte kegyetlen aszkézissel tartotta sakkban. Mődja lett volna fellázadni ellene. Az a grófi udvar, amelyben felnevelkedett, sem tartozott az igazi keresztény családok közé. Szentté levése tudatos és hosszú keresztúton vált lehetővé a radikális Krisztuskövetés által. Hányan vannak mai is, akik még a családjuktól sem kapnak támogatást a keresztény életben, lebeszélik és gátolják őket.

Életének mind a négy életállapota: leánykora, menyasszony, családanya és özvegye példaként állítható a mai magyar társadalom elé. Erzsébet leánykoráról tudjuk azt, hogy különösen vonzódott a szent és vallásos élet iránt, de úgy, hogy nem lett ezáltal világgyűlölő. Akkoriban ritkaságnak számított, hogy a nők tudtak írni, olvasni, ő nemcsak hogy ezt elsajátította, hanem apósának udvarában megforduló művészeketől megszerette a zenét és az irodalmat. Könnyen adódik a mai kor párhuzama, amikor azzal szembesülünk, hogy az ifjúságnak jelentős része funkcionális analfabéta, könyvet nemigen vesz kezébe, a művészetek világa pedig nagyon távol áll tőle, tisztelet a nagyon kevés kivételnek.

Mint menyasszony és hitves ugyancsak példaként állítható mai világunknak. A neki szánt vőlegény, Hermán halála után annak öccse, Lajos lett a férje. A középkorban vagy letagadott, vagy szokatlan módon szerelemmel házasodott. Kölcsönös vonzalmukról még a korabeli krónikák is megemlékeznek. Szent Erzsébet a templomban azon kapta magát, hogy férje szépségébe belefeledkezett. Utána elszégyellte magát, amikor a megfeszített Krisztust látta a kereszten. Sajnálta, hogy elébe helyezte Jézusnak.

Abban a világban élünk, ahol az ifjúság, és itt most megdöbbentő dolgot mondok, alig ismeri a szerelmet, csak a szexualitást. Ez jól látható a nagyon rövid idejű és felboruló párkapcsolatokból. Mintha mindegyik igazolni látszana S. Freud elméletét, hogy csak a libidó fontos az ember életében. A házasságok rendbetételéhez egy ilyen szent eszményt is fel kell állítanunk, mint amilyen Árpád-házi Szent Erzsébet volt. Egy lelki gyakorlat anyaga is lehetne házások számára, hogy milyen figyelmesen szerették egymást férjével, lelki összhangjuknak hála, hogy az erős agapévá tudott változni szentségi házasságukban. Kiválóan illusztrálták azt, amit XVI. Benedek pápa *Deus Caritas est* című enciklikájában a szeretetről és azon belül is a házastársi szerelem-szeretetről ír. Húszéves korára, amikor özvegyé lett, akkora már három gyermeke született, akiről gondoskodott, közülük Gertrúdot boldoggá avatta az Egyház.

Ma már számunkra a kereszties hadjáratok nem nagyon érthetők, de behelyezkedve az akkori idők szemléletébe, az egyházhűségnek és a mártíromság vállalásának a jele volt. Éppen ezért a fiatal

házasoktól óriási áldozatot követelt. Amikor II. Frigyes meghirdette a keresztes hadjáratot, hogy Jézus szülőföldjét felszabadítsák a mohamedánoktól, akkor Erzsébet maga rajzolta fel férje ruhájára a keresztet, két napig lovon kísérte, mert annyira nehezen tudtak egymástól elválni. Attól az időtől kezdve, hogy férje halálhírére vette, ünnepi ruhában nem látták. A megpróbáltatás és szenvedés elviselésére is példát mutatott, imádságát feljegyezték az egykori krónikák: „Uram, köszönöm Neked nagy kegyelmedet és irgalmadat, hogy teljesítetted szegény szolgálóleányodnak nagy kívánságát, és súlyos bánatomban megvigasztaltál azzal, hogy szabad volt látnom még az én kedves bátyám és barátom földi maradványait. Valóban, egész szívemmel szerettem őt, jobban bármi másnál a földön. De nem ejtek panaszos szót azért, hogy Néked áldozta magát, és miközben a Te akaratod szerint segíteni akart a Szentföldnek, idegenben lelte halálát. Te tudod, ha megfelelne isteni elhatározásodnak, akkor férjem élete, édes közelsége, drága, vidám arca kedvesebb lenne nekem a világ minden öröménél, gyönyörénél, tisztességénél és élvezeténél. Szívesen élnék vele szegénységben, mennék vele minden áldott nap koldulni, csak láthatnám újból szeretett vonásait, örvendezhetnék ismét olyannyira vonzó társalkodásának! Ám a Te akaratoddal szemben, én legdrágább Uram, nem áhítozom semmire sem. Őt és magamat a Te isteni akaratodba ajánlom. Nem kívánom, hogy bár élne még férjem, ha ez a kívánság akár csak hajszálnyival is vétene a Te isteni akaratod ellen!” (Berchtold káplán) Ez a fajta hűség az egyház és a házastárs iránt ma is példaként mutatható fel.

Szent Erzsébet igazi nagy korszaka ezután következett el, amikor vállalta a teljes szegénységet, a szolidaritást a nép egyszerű fiaival. Korábban is feljegyezték róla, hogy az úri lakomákon csak a leg-egyszerűbb étkekből vett, miután rádöbbsent arra, hogy jólétük mások szegénysége és kizsákmányolása árán jött létre.

Minden kornak megvan a maga keresztény szellemi áramlata, ami biztosítja az evangélium örök időszerűségét. Ilyen volt akkoriban Szent Ferenc rendjének radikális Krisztus-követése, amely egyben az eretnokségek és a társadalmi problémák megoldásán is fáradozott. Ez a gondolat megihlette Szent Erzsébetet, aki korábban is mély vallásossággal élte életét. Kórházalapítása és előkelő származása miatt a betegek saját kezű gyógyítása akkoriban rendkívülinek számított. Ez a cselekedete előremutató volt: nemcsak egyéni alamizsnálkodással, hanem szervezett karitással akart segíteni az elesetteken és betegeken. Sok kórház, emberbaráti intézmény viseli a nevét. Ma is Szent Erzsébet napján gyűjtünk a rászorulók számára, érdemes azt is tudni, hogy halála után, de még az első világháború alatt is alakultak Szent Erzsébet Társulatok, akiknek tagjait Szent Erzsébet nővéreinek hívták. Ápolták a betegeket és gondozták a szegényeket. Szent Erzsébetet a katolikus pietás a szegények anyjának nevezte.

A kiindulópontunk az volt, hogy a példakép számunkra Jézus Krisztus, akinek követői és képviselői a történelemben a szentek. Minden életszentség Krisztus-központú egyházunkban. A középkori legendák nem feltétlen történelmi dolgok, hanem mélyre nyúlnak egy-egy eseménynek, és jelképiségükkel még erősebben hatnak. Szent Erzsébet életéből a rózsacsoda a legismerősebb, amikor a kötényében lévő kenyér rózsává változott, ahogy megmutatta. Azóta rózsával ábrázoljuk. A középkori szimbolikában a rózsza Krisztus szimbóluma, a pápa mindig aranyrózsát adott a legkiválóbb embereknek. A másik történet is Jézus Krisztusra mutat. Erzsébet hely híján férje ágyába fektette be a leprás beteget. Hazatérő férje kérdezte, ki fekszik az ő ágyában. Erzsébet magától értetődően ezt mondta: Jézus Krisztus. Amikor fellebbentették a takarót, férje is Jézust látta a leprásban. Megvalósult Jézus végítéletéről szóló szava: „Amit egynek tettetek a legkisebbek közül, nekem tettétek.” (Mt 25,45)

Köztudott, hogy társadalmunk mennyire beteg lelkileg is, ahogy ezt ideai püspökkari körlevelünk is elemzi. Legsúlyosabb betegségként az 1956-tól elkövetett több mint hatmillió abortuszt tartja. Ha egy társadalomban a pillanatnak élő szingli nő, aki most már a Magyarországon készülő törvény szerint is meddővé tehető magát, követendővé válik sok leány számára, ott a nemzet visszafordíthatatlanul zuhanó pusztulás útjára kerül. A gyógyítás egyik módja, hogy példákat állítunk magunk, de főként az ifjúság elé, hiszen a régi latin közmondás is úgy tartja: a szavak elszállnak, a példák vonzanak. Teljesen megelevenedhet Szent Erzsébet élete olyan emberekben, akik, megismerve életét, próbálják a maguk életében követni. Minél több Szent Erzsébet-lelkületű leány, asszony lenne közöttünk, annál hamarabb megváltozna közérzetünk, és emberibb életet élhetnénk. Mi, katolikusok hiszünk abban, hogy van mennyei pártfogás is, ezért nemcsak példaként állítjuk magunk elé, hanem közbenjárását is kérjük. Ha valamikor, akkor most szorulunk rá mi, magyarok, hogy ez a példa előttünk járjon.

Politika és erkölcs

Amióta közösségben él az ember – politikai lény, hiszen a görög 'polisz' (városállam) szóból származik a politika kifejezés. A politika a kormányzati cselekvés területe, a hatalom megszerzése és megtartása, az intézményalakítás, a hatalmi szervezetrendszer, államrend működtetése. Minden ember ilyenformán politikus, de minden ember erkölcsi lény is, mi több: vallásos is, hiszen a kezdetektől ez az emberség ismérve (temető, vallási kultuszok). A politikának és erkölcsnek kapcsolata változott az évezredek során, változott a világvallások szerint, de még a kereszténységben belül is. A Hittani Kongregáció dokumentuma szerint „nem az egyház feladata a politikai megoldások előterjesztése, még kevésbé egyetlen megoldást javasolni egyedüli elfogadhatóként” – olyan világi kérdésekben, amelyeket Isten minden egyes ember szabad és felelős döntésére bízott. Azonban az egyház joga és kötelessége erkölcsi megfontolásokat nyújtani a felmerülő kérdésekről, amikor hitbeli és erkölcsi törvények megkövetelik ezt. Ha a keresztényeknek el kell fogadniuk az e világi dolgok rendjéről való másként gondolkodás legitimitását, akkor jogosultak az erkölcsi relativizmust tükröző, a közéletre káros pluralizmusnak az elutasítására is. A demokráciát a megkérdőjelezhetetlen és igaz erkölcsi elvekre kell alapozni, mert természetük és szerepük alapján ezek a tartópillérei a társadalmi életnek. Ezen tanítás alapján mertem elvállalni az előadást.

A politikai gondolkodásnak a történelem folyamán két egymással ellentétes emblematikus alakja volt: Platón (+ Kr. e. 347), valamint Niccolò Machiavelli (+ Kr. u. 1527), akikre visszavezethető a keresztény, illetve a vele ellentétes társadalomtudomány.

Platón *Az állam* című művében a helyesen megszervezett városállamot a három részből álló emberi lélek analógiájára építi fel. A lélek vágyakozó, indulatos és racionális részének az államban a kézművesek, az örök és a filozófusok osztálya felel meg. Erényük a mértékletesség, a bátorság, illetve a bölcsesség. „A filozófusoknak kell kormányozni, mert csak ők ismerik az igazságot.” (Vö. VI. könyv) Az újplatonizmus, s ennek nyomán a kereszténység a legfőbb igazságot Jézus Krisztusnak és az ő tanításának tartotta. Évszázadok folyamán erre épült az Egyház társadalmi tanítása, amelynek pozitív végkicsengését XI. Pius pápa fogalmazta meg: „A politika a szeretet legszélesebb mezeje lehet.” Platonnak a gyakorlatban igen keserű volt a tapasztalata: a siracusai eszményi állam kísérlete csődöt mondott. Ekkor állapította meg, hogy az átlagpolitika vaksága azon alapszik, hogy képviselői a hatalomért harcolnak, „mintha az valami nagyon jó lenne”. Szerinte az igaz politikusnak olyan embernek kell lennie, aki ezt a látszatra és a külsőségekhez való törekvést már felismerte. Olyannak, aki a politikát szolgálatnak fogja fel, és mintegy teherként vállalja magára. Mert ha nem, akkor ő akar valami lenni, és mindig a közvélemény rabszolgája lesz. Hízelegnie (elvtelenül kampányolnia) kell, hogy továbbra is érvényesülhessen. Kénytelen alkalmazkodni. Az emberek szája íze szerint kell beszélnie, igazodnia kell a változó eszmeáramlatokhoz, és így hitelét veszíti. Amit ma ugyanis dicsért, azt holnap már el kell ítélnie. Ezek után már nem is szereti igazán az embereket, hanem csak saját magát, de ugyanakkor feladja önmagát is az éppen uralkodó vélemény, a megélhetés és hatalom kedvéért. A modern kori parlamentáris demokráciákban ezt úgy próbálták orvosolni, hogy a kétkamarás parlamentben a felsőházi tagok hivatalból, és nem választás útján kerültek az országgyűlésbe, pl. egy püspök, és szabadabban képviselheték az örök erkölcsi elveket.

Niccolò Machiavelli a politikát az államhatalom megszerzését, kiépítését és biztosítását célzó mesterkedések és cselszövések együttesének tekintette. „Szükséges, hogy a fejedelem hatalmának megóvása érdekében megtanuljon rossznak lenni, és ezt a szükségnek megfelelően gyakorolja. (...) Nagy szenteskedőnek és színlelőnek kell lennie.” (Vö. *A fejedelem*. 15., 18. fejezet.) Ezzel feloldotta a politikát a kereszténység által formált klasszikus természetjog általános erkölcsi megkötései alól, hiszen a cél szentesítette nála az eszközt, így a sajátos politikai okosságot és ügyességet már nem a hagyományosan érvényben lévő erkölcsi normák szerint kell mérni, hanem azt a képességét kell vizsgálni, hogy mennyire hatékony a politikai eszköz a hatalom elérésében, kiterjesztésében és megtartásában. Könnyű belátni, hogy ez a fajta gondolkodás könnyen diktatúrába torkollik. A demokráciának is van diktatórikus formája, pl. amikor egy-egy képviselőt pénzbüntetéssel sújtanak, ha a lelkiismerete, és nem a frakció elvárásai szerint szavaz, így érthetjük meg Max Weber sommás megállapítását a politikáról: „Az ember kompromittálta magát ördögi hatalmakkal.”

Legyünk hűségesek az igazsághoz, az egyházat is megkísértette ez a fajta gondolkodás, amikor a politikai teológiával a fennálló állami szervezet igazolását vagy megváltoztatását tekintette feladatának. Az előbbire a bizánci udvari teológia a jó példa, ahol egy Isten, egy császár, egy pátriárka biztosí-

totta az uralmat. A hatalom erőszakos megváltoztatását az ún. felszabadítás teológiája ideologizálta meg. Korunkban ezt Dél-Amerikában fogalmazták meg, ahol az evangélium tanítására rávetítették a marxista fogalmi rendszert. Az elnyomott tömegek felszabadítása érdekében a fegyveres harcra is volt példa (pl. Camillo Torrez gerillapap).

A katolikus egyházban a politikusok példaképe és védőszentje Morus Szent Tamás, vértanúhalála „a sérthetetlen lelkiismeret méltóságának a kifejeződése” (II. János Pál). Szent Tamás elutasított minden kompromisszumot, amely a lelki elnyomás különböző formáiban nyilvánult meg. A hűség és a törvényes intézmények megtagadása nélkül életével és halálával bizonyosságot tett arról, hogy az ember sem a politikában, sem az erkölcsi életben nem tudja magát függetleníteni Istentől. A 20. században Barankovics Istvánban látom ezt a lelkiismerethez ragaszkodó hűséget a politikában. Inkább feloszlatta a Demokrata Néppártot, mint hogy kollaborálásra kényszerüljenek a kommunistákkal. Azokban a nehéz időkben mondta: „Embernek lenni az embertelenségben annyit jelent, mint hasonlítani Isten képére.”

Hogyan lehetne összegezni a katolikus felfogást a politikáról és erkölcseről?

A politika a közjő okos szolgálata. A kormányzók és kormányzottak közötti igazmondás, a nyilvános adminisztráció áttekinthetősége, a közügyek szolgálatában a pártatlanság, a politikai ellenfelek jogainak tiszteletben tartása, a vádlottak jogainak védelme a kollektív vádak és elítélések ellen, a közpénzek becsületes és helyes kezelése, a vagyonszerzés tiltott vagy méltánytalan eszközeinek, a hatalom mindenáron való megtartásának és növelésének elvetése. Olyan elvek, melyeknek első gyökere és egyedülálló volta a személy transzcendens értékében és az állam működésének objektív erkölcsi követelményeiben található. Valahányszor ezeket nem tartják tiszteletben, meginog a politikai együttélés alapja, és fokozatosan az egész társadalmi élet válságba kerül és felbomlik.

Miután sok országban megbuktak azok az ideológiák, melyek a politikát a világ totalitárius felfogásához kötötték (köztük első a marxizmus), ma nem kisebb veszedelem fenyeget azért, hogy megtagadják az emberi személy alapvető jogait, és a politikában elutasítják a vallási kérdést, mely minden ember szívében lakik. Ez a demokrácia és az etikai relativizmus szövetségének a veszedelme, mely a polgári együttéléstől elvesz minden erkölcsi fogódzópontot, s még mélyebben megfosztja az igazság elismerésétől. Ugyanis ha nincs végső igazság, mely irányítja és vezeti a politikai cselekvést, nagyon könnyű hatalmi célok eszközévé tenni az eszméket és meggyőződéseket. Miként a történelem mutatja, egy értékek nélküli demokrácia könnyen átfordul nyílt vagy rejtett totalitarizmussá, így az erkölcs, mely az igazságon alapul és az igazságban kitárul az igazi szabadság előtt. Az erkölcs a személyes, családi, társadalmi és politikai élet minden területén eredeti, pótolhatatlan és igen nagy értékű szolgálatot tesz, nemcsak az egyes személynek, hogy gyarapodjék a jóban, hanem a társadalomnak is igaz fejlődése érdekében. Minden intézmény kimondatlanul is az emberről és céljáról alkotott elképzelést követ, amelyből származtatja ítéletének kritériumait, saját értékrendjét és viselkedési formáit. A társadalmaknak nagy része az intézményeket az embernek a dolgokkal szembeni elsőségére alapozza. Csúpan az istenileg kinyilatkoztatott vallás ismerte fel világosan Istenben, a Teremtőben és Megváltóban az ember eredetét és rendeltetését. Az egyház arra hívja a közhatalmat, hogy ítéleteit és döntéseit az Isten és ember ezen igazságának inspirációjához igazítsa. Azok a társadalmak, amelyek nem veszik figyelembe ezt az inspirációt, vagy az Istennel szembeni függetlenségük nevében elutasítják azt, arra kényszerülnek, hogy hivatkozási alapjukat és céljukat önmagukban keressék vagy ideológiáktól kölcsönözzék. Nem túrvén a jó és a rossz objektív kritériumának állítását, a történelem tanúsága szerint bevallva vagy alattomosan az ember és sorsa fölött totalitárius hatalmat gyakorolnak. Az egyház, amely küldetésénél és illetékességénél fogva semmilyen módon nem elegendik a politikai közösséggel (de nem különül el a társadalomtól), az emberi személy transzcendentális jellegének egyszerre jele és biztosítéka. Küldetéséhez tartozik, hogy mindig és mindenütt legyen meg az a joga, hogy igazán szabadon hirdesse a hitet, előadhassa szociális tanítását. Akadálytalanul teljesíthesse hivatását az emberek között, és erkölcsi szempontból ítéletet mondhasson a politikai rendre vonatkozó dolgokról is, amennyiben megkövetelik az emberi személy alapvető jogai vagy a lelkek üdvössége. Eközben használhasza mindazokat az eszközöket – de csakis azokat –, melyek a korhoz és a körülményekhez mérten összhangban vannak az evangéliummal és mindenki javával. Amíg a klerikusoknak a politikai pártokban való aktív részvétel és közhivatalok vállalása tilos, kivételes esetekben a papoknak a püspök engedélyével, a püspöknek a Szentszék jóváhagyásával, addig a II. Vatikáni Zsinat a híveket aktív, elkötelezett és felelősségteljes szerepvállalásra biztatja a közéletben és a közhivatalokban.

Prohászka antiszemitizmusa

A HVG 2006. április 14-i számának 44. oldalán, a velem készített interjú újságírói bevezetőjének végén a következő mondat olvasható: „Bábel védelmébe veszi az antiszemita Prohászka Ottokár püspököt.” Ez a mondat véleményem szerint nem áll összhangban az interjúban általam elmondottakkal, hiszen ott éppen arról beszéltem, hogy miért nem szabad Prohászka püspököt a szó mai értelmében antiszemitának bélyegezni. A következőkben ezért Prohászka „antiszemitizmusának” árnyaltabb értelmezéséhez szeretnék néhány szempontot adni – a teljesség igénye nélkül, mivel nem tartom magam a Prohászka-kutatásokban illetékes szaktekintélynek, ugyanakkor mégis azzal a segítő szándékkal, hogy e kutatás fontosságára és eredményeire felhívjam a figyelmet.

Kezdjük rögtön egy fontos életrajzi adattal: Prohászka püspök 1927-ben hunyt el. Jóval a holokauszt borzalmai előtt, és azelőtt, hogy a zsidókérdéssel kapcsolatos kifejezéseink alapvetően átértékelődtek volna. Éppen ezért helytelennek-történelmietlennek látom, ha személyét a későbbi eseményekkel *hosszra* összefüggésbe, illetve a később történetek fényében értékeli. Halála után hamarosan az a „keresztény kurzus” tűzte a nevét *zászlajára*, amelyet a püspök korábban kemény kritikával illetett, ennek ellenére e kurzus bukásának az ő megítélése szempontjából is volt hatása: Károlyi-kerti szobrának sorsa, annak ledöntése is jól szimbolizálja ezt. Ezután négy évtizednyi politikai cenzúra következett, amely idő alatt személyét röviden csak a klerikális reakció képviselőjeként és antiszemitaként emlegették. (Közben könyvei egyre inkább eltűntek a közkönyvtárakból, de még a magángyűjteményekből is, és újabb kiadásokról természetesen szó sem lehetett. Vagyis a felnövekvő nemzedékek már általában „olvasatlanul”, de mégis megbélyegzett személyként ismerhették meg, amennyiben találkoztak egyáltalán a névvel.) Nem újkeletű, sajnos, tehát az antiszemita bélyeg, és nem új jelenség, hogy e sokoldalú személyiséget csupán egy szempontból ítélik meg. A rendszerváltás után azonban a Prohászka-val kapcsolatos kutatások és publikációk terén is új lehetőségek nyíltak.

Prohászka Ottokár életútja páratlanul gazdag: teológus, filozófus, papnevelő, egyházkormányzó, lelki vezető, újságíró, szociális apostol, politikus, szónok, misztikus – „szerepei” valójában külön-külön is jelentősek, és érdemes velük foglalkoznunk. E gazdag életműnek egyáltalán nem meghatározó része az antiszemitizmusként emlegetett „árnyoldal”. Nemcsak az egyház tiszteli a püspök emlékét, személyét Gergely Jenő történész, a 20. századi magyar történelem és egyháztörténet egyik közismert kutatója is sommásan a század legnagyobb katolikus alakjaként értékeli. Hasonló megfogalmazással él Gyurgyák János is *A zsidókérdés Magyarországon* című monográfiájában (Osiris, Bp., 2001), amelyben e megállapításhoz méltó módon, a történelmi helyzet és a teljes életmű kontextusának figyelembevételével, sőt Prohászka lelki-világnézeti fejlődését is számba véve több oldalnyi terjedelemben ad számunkra hasznos információkat a kérdés árnyalt megítéléséhez (295-299. o.). Gyurgyák találóan ragadja meg a személyiség legfontosabb jellemzőit és céljait, hogy a nemzetnevelő, szociális érzékenyséű, az *egyház* demokráciájáért már az 1890-es években is küzdő apostol korának szinte minden felmerülő kérdését összhangba akarta hozni a kereszténységgel, a katolikus egyház hagyományával. „Minden, ami *akadályozza* ennek a katolikus reneszánsznak a megvalósulását, kihívta ellenszenvét. S Prohászka úgy látta, hogy a zsidóság, pontosabban a zsidóság többsége szemben áll mindazzal, amire ő az életét feltette – katolikus és nemzeti újjászületés, erkölcsös élet, a szegények és megnyomorítottak felemelése stb. S ezekből az ellenszenvékből, intellektuális gerjedelmekből és védekezésekből őszinte, de kompromisszumot és megértést alig ismerő, vitriolos és fulmináns cikkek születtek. Csak ebben az elvi keretben értelmezhetők Prohászka zsidósággal kapcsolatos nézetei.”

Kétségtelen tény, hogy az antiszemitizmus mást jelent manapság, mint Prohászka korában. De még annak idején sem vállalta ezt a jelzőt a püspök, s azt 1918-as parlamenti beszédében, illetve magánleveleiben is visszautasította. Prohászka rendszeresen, szinte tüntetőleg sétált karon fogva a fehérvári rabbival Székesfehérvár főutcáján, konferenciabeszédeinek Budapesten, az egyetemi templomban a pesti főrabbi is rendszeres hallgatója volt, barátai között zsidó orvosok és ügyvédek is voltak, és a legnagyobb tisztelettel szólt a hitüket élő és megtartó zsidókról. Élete végén *Zsidó testvéreimhez* címzett írása pedig hangvételében és megfogalmazásaiban egyaránt a korán túlmutató szöveg. Annak ellenére, hogy Prohászka korában a zsidókérdés a közbeszéd mindennapos része volt, korántsem nevezhető ez a központi problémának a püspök számára, és a liberalizmussal vagy pl. a szociáldemokráciával legalább annyit foglalkozott írásaiban.

Anélkül tehát, hogy a konkrét példák hosszas elemzésébe-értelmezésébe fognánk, még egyszer hangsúlyozni szeretném, hogy fontos figyelembe vennünk az egyes példák vizsgálata során a korszak-

kot és a kontextust, és ebből a környezetből nem lehet úgy kiragadni a püspök gondolatait, hogy ne csapnánk be magunkat. Helyét keresni a palettán, viszonyítva a kortársak véleményéhez, netán szélsőségeihez lehet, de önmagában kezelni kevés. Példaként említhető, tanulságos elemzés-összehasonlítást végzett Jászi Oszkár Huszadik Század című lapjának írásai alapján Barlay Szabolcs (*Hitvédelem és hazaszeretet Prohászkanál*).

A magam részéről hasonló elemzésekre szeretném biztatni a kutatókat, és szívből örülök annak, hogy a Prohászka-emlékév keretében tudományos konferenciák, majd ezt követően, remélhetőleg, tanulmánykötetek adnak alkalmat az újabb vizsgálatokra-publikációkra. (1994 óta egyébként egy külön erre a célra alakult kutatócsoport is foglalkozik a Prohászka-életmű feldolgozásával.) Bizom benne, hogy az eredmények eljutnak majd az érdeklődőkhöz, és kellőképpen elterjedve talán egyre kevésbé fordul majd elő, hogy a 20. század egyik meghatározó katolikus gondolkodójának, nagy hatású főpapjának nevét és életművét egyszerűen csak antiszemita-ként emlegessék...

Gondolatok az Ökumenikus Imahétre

Adhattuk volna címnek az idei Krisztus-hívők egységéért tartott imahétnek, hogy „Imádság az imádságban”, ugyanis az idei ökumené fő gondolata Szent Pál apostolnak a Tesszalonikaiaknak írt leveléből való: „Szüntelenül imádkozzatok.” (1Thessz 5,17) Az idei imahét két jeles dátumhoz is kapcsolható, az évenkénti imádság száz évvel ezelőtt kezdődött, amikor is Paul Wattson anglikán lelkész Szent Péter székfoglalása (január 18.) és Szent Pál megtérésének ünnepe közé tette ezt az imanyolcadot. A másik dátum a negyven évvel ezelőtti időhöz kapcsolódik, ugyanis ekkortól imádkozik az egész keresztény világ: katolikusok és protestánsok együttesen, közös bibliai gondolat alapján, amely minden évben más és más.

Az egység nem valamiféle politikai elgondolás miatt fontos, hogy a pogányokkal szemben, mint annak idején a katonák mondták, „egyesült erővel” küzdjünk, hanem Jézus végakarata. Ő maga is imádkozott ezért az utolsó vacsorán: „Legyenek mindnyájan egy, amint Te, Atyám, bennem vagy, és én tebenned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy Te küldtél engem.” (Jn 17,21) Az egyháztörténetből tudjuk, hogy korán megkezdődött az egyházszakadás, a két legnagyobb az 1054-es keleti egyházszakadás, amikor is a Római Katolikus Egyház és az ortodoxia vált külön, bár a szentségi és a tanításbeli egység még megmaradt a legfontosabb hittételekben. Az 1517-es nyugati egyházszakadás, a protestantizmus elindulása már a szentségek területén is elkülönüléshez vezetett. Az igaz keresztények mindig is érezték, hogy nem jól van ez így, mert nemcsak Jézus végakarata nem teszünk eleget, hanem megnehezítjük a missziót, ami ismét csak Jézus parancsa, és vétünk a szeretet ellen is. Korábban is voltak kezdeményezések és imádságok a keresztények egységéért, igazi nagy lendületet a II. Vatikáni Zsinat hozott a katolikusok számára, amikor az Egyházak Világtanácsával (protestáns) együtt a Keresztények Egységét Előmozdító Pápai Tanács (katolikus) hivatalosan is együttműködésre szánta el magát. Hosszú idő múlt el az első látványos kiengesztelő tettek után: a kiközösítések visszavonása, a legmagasabb szintű egyházi látogatások, az Ökumenikus Charta megalkotása, a megigazulás kérdésében való egységre jutás az evangélikus testvérekkel és a minden évben megismétlődő imahét. Sokaknak mégis úgy tűnik, hogy egy helyben topogunk. Ez a fejlődés hasonlatos ahhoz, mint amikor egy repülőgép felszáll, óriásinak érezzük a gyorsulást, s fent, a magasban mintha állnánk, pedig a repülőgép nagy sebességgel szeli az űrt. A meglévő különbségek és olykor feszültségek ellenére biztató az ökumenikus egység ügye. Magyarországon az imahét egybeesik a Biblia Évvel is, amelyet mi, katolikusok már január 1-jén hivatalosan megnyitottunk, protestáns testvéreink az imahét kezdetén fogják. Korábban elképzelhetetlen lett volna, hogy a Bibliát közösen ünnepeljük, olvassuk, iránymutatását keressük, mert sokszor ennek különböző értelmezései okozták a szakadást. Néha ironikusan azt szokták mondani, hogy a Biblia az a könyv, amelyben mindenki megtalálja a maga igazát. Mi azonban azt valljuk, hogy ha a Szentírást sugalmazó Szentlelket kérjük, és nem kiragadva egyes részeket, hanem a maga katolicitásában, összességében olvassuk és értelmezzük, akkor teljes egységre jutunk. Az ökumenikus fejlődés ebben az irányba kell, hogy mutasson, visszatérés a Szentírás mélyebb megértéséhez, ami előbbre jutást jelent Krisztus megismerésében. A múlt szeptemberben Nagyszébenben tartották a III. Európai Ökumenikus Nagygyűlést, amelynek mottója ez volt: „Krisztus világossága ragyog mindannyiunkra. Reménység Európa megújulására és egységére.” A Biblia az a könyv, amely által megismerjük Jézus Krisztust, ezért „aki nem ismeri a Szentírást, nem ismeri Krisztust” (Szent Jeromos). Az egységért imádkoznunk is kell. Szent Pál apostol felszólítása szüntelen

imádságra nem annyit jelent, hogy állandóan valami szóbeli imát kell mondanunk, hanem az imádság lényegéből kell kiindulni, amely az Isten- kapcsolatból ered. Emberi kapcsolataink hasonlíthatnak ehhez. Egy kisgyermek mindaddig gondtalanul játszik a játszótéren, amíg, ha máshol nem, hát tudatalattijában ott van, hogy vigyáz rá valaki, szülő vagy nagyszülő. Ő minden pillanatban nem gondol erre, olykor tekintetével ezt tudatosítja, így vagyunk az imádsággal is, az Isten jelenlétében élő ember olykor aktívan imádkozik. Egyébként munkáját, szórakozását is fel tudja ajánlani Istennek. Kérünk kell a Mennyei Atyát arra, hogy küldje el a Szentlelket, hogy jól tudjunk imádkozni, hogy a Fia által óhajtott egység előbbre haladjon. A kérő imát nem tartjuk annyira értékesnek, mint a dicsőítőt vagy a magasztalót, pedig pontosan ugyanannyira felbecsülhetetlen, ha azt jól végezzük. A kérő imával tanúsítjuk azt, hogy nem jogi vagy kereskedelmi kapcsolatban vagyunk Istennel, amikor kötelességeink és jogaink vannak, és adunk és veszünk, hanem személyes a kapcsolatunk, ezért kérhetjük, mint a gyermek kéri a szüleit. Vegyünk részt a közösen tartott imahéten, hiszen a közös imádság még inkább fogozza annak értékét.

Ökumenikus beszámoló

Az ökumenizmus ügye Magyarországon is a II. Vatikáni Zsinat után vált nagyon fontossá a katolikus, református és evangélikus egyházak között, bár megelőzőleg is voltak már egymást kereső és egymásért imádkozó találkozók.

A „hivatalos” ökumenikus találkozók egyik formája a januári imahetek szorgalmazása volt. Ez a nagyvilág ökumenikus életére annyiban jelentett kitekintést, hogy lefordították és közreadták a nemzetközi tematikus anyagot.

A nagyon várt, de bizonyos értelemben véve „meglepetésszerű” '89-es rendszerváltás az egyházak életében is nagy változást hozott.

Az 1975-ben magyar fordításban megjelent zsinati határozat az ökumenéről (*Unitatis redintegratio*) már jelentős lépés volt a katolikus-ökumenikus szellem kialakítására és az őszinte egységkeresés magyar alapelveinek tisztázására és alkalmazására. Komoly előrelépést jelentett ezután a magyar teológiai főiskolákon és a hittudományi akadémia levelező tagozatán az Ökumenizmus tárgy bevezetése és ezáltal az ökumenikus magatartás elsajátítása. Nem utolsósorban ennek is szerepe volt, hogy a rendszerváltást követően volt mire építem a magyarországi egyházak gyümölcsöző együttműködésében.

1989-től új korszakot írhatunk a magyar ökumené történetében. 1992-től a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsában mint megfigyelő tag jelen van a Római Katolikus Egyház is, és az együttes munka révén jöttek létre olyan közös megnyilatkozások és megállapodások, mint a Miatyánk és a Hiszekegy ökumenikus fordítása, az ökumenikus esketési szertartás kidolgozása és a januári imahét nemzetközi anyagának magyar fordítása és kiadása.

A 20. század utolsó éveiben a Magyarországon az ökumenét képviselő egyházak között addig soha nem tapasztalt közeledés, párbeszéd és kiengesztelődés valósult meg.

1991. augusztus 20-án II. János Pál pápa magyarországi apostoli látogatása során felkereste és megkoszorúzta a debreceni gályarab-vértanúk emlékhelyét. 1993. január 20-án Esztergomban a kassai vértanúk egyikének, Körösi Márknak az oltáránál imádkoztak együtt az egyházak, majd 1996. január 6-án a csepregi templomban tartottak istentiszteletet az elhunyt evangélikus áldozatok emlékére.

A rendszeressé váló ökumenikus megbeszélések és találkozók számos új gyümölcsöt teremttek, mint például 1995-ben a kecskeméti konferencia a balkáni válság békés megoldására, majd 1997-ben Grazban a II. és 2007-ben Nagyszebenben (Sibiu) a III. Európai Ökumenikus Nagygyűlésen való magyar részvétel ökumenikus módon ment végbe, majd az 1999-es Közös Nyilatkozat (*Gemeinsame Erklarung*) aláírásának ünneplése és ennek a nyilatkozatnak az ökumenikus fordítása.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Ökumenikus Bizottsága és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa együtt szorgalmazták megbeszélések, tanulmánynapok megtartását a szentírásról (1998, Szentendre) és a hitoktatásról (1999, Gödöllő). Fontos szerepet játszik emellett protestáns részről a Magyar Bibliatanács, mellyel együtt és ökumenikus módon emlékezik 2008-ban a Magyar Katolikus Egyház a Biblia Évére, hangsúlyozva a Szentírás fontosságát.

2002-ben Hollandia után elsőnek nyolc magyarországi egyház írta alá nemzeti szinten a *Charta Oecumenicát*. 2006-ban a Katolikus Egyetemen önálló *Ut Unum Sint Ökumenikus Intézet* jött létre. Kiemelkedő katolikus részről a fennállásának huszonöt éves évfordulóját 2008-ban ünneplő Keresz-

tény Ökumenikus Baráti Társaság (KÖT), mely az *Ökumené*, a Fokoláre Közösség pedig *Az egység kultúrája* című lapot évi négy-három alkalommal adja ki.

Olajszentelési mise 2008

Ebben az órában lelkünk visszazáll az utolsó vacsora termébe, ahol Jézus, az örök főpap az Eucharisziát alapította, ahol papságunk megszületett. Azon az emlékezetes estén Jézus tanított, szolgált, és az Eucharisztia szentségében nekünk adta önmagát. Amit addig nem mondott el a három év nyilvános működése alatt, azt most az apostoloknak a végrendelet erejével a lelkére kötötte. A szeretet parancsát, amely már felülmúlta az Ószövetséget, ami az önmagunk szeretetének a szintjéig jutott el, Jézus ezt mondta: „Amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást.” (Jn 13,35) Feltárta az Atyával való bensőséges kapcsolatát, amelybe még mi is bekapcsolódhatunk a szőlőtő és a szőlőveszsző mintájára. Küldetésünkben ne legyen nyugtalan a szívünk, mert ő el fogja küldeni a Szentlelket. Ott, akkoron imádkozott nemcsak önmagáért, hanem papjaiért és azokért, akik szavukra hinni fognak. Ezt az örök szép tanítást a Szentírásból ismerjük, a Biblia Évében különösen is sokat kell elmélnünk róla, amelyet tovább kell adnunk. Malakiás próféta azt tanítja: a pap ajka őrizze a tudást. Ez a tudás természetesen nem lehet a világban egyre gyarapodó természettudományos ismeret, hanem a Szentírás és az egyházunk tanításának átelméledett továbbadása, mint a legfontosabb bölcsesség. Ehhez szellemileg jól felkészülteknek kell lennünk, ahogy a közmondásunk is tartja: a jó pap holtig tanul. Nemcsak könyvekből, hanem élettapasztalatainak átgondolásából, amelyben felfedezi az Isten vonalvezetését, amelyben benne vannak saját megbánt bűnei is.

Jézus szolgált az utolsó vacsorán, örökre emlékezetes módon tanítványainak megmosta a lábát. Ezzel példát adott nekünk a szolgálatra. A szolgálat formái az idők folyamán változhatnak. Szent Ágoston pappá szentelése után így írta le napjait: „A zavart keltőket rendreutasítani, a kislelkűeket vizsgálni, a gyengéket pártfogásba venni, az ellenfelekkel szembeszállni, a cselszövőktől óvakodni, a tudatlanokat tanítani, a hanyagokat serkenteni, az erőszakosakat visszafogni, az öntelketek helyre tenni, a kedvetleneket biztatni, a vitatkozókat megbékíteni, a szegényeken segíteni, az elnyomottakat kiszabadítani, a jókat dicsérni, a rosszakat elviselni és (jaj!) mindenkit szeretni.” „Az evangélium az, ami rémületet kelt bennem.”

Ez a szolgálat szeretetté válhat, amelyről meg kell, hogy ismerjenek bennünket (Jn 13,36). Az olajszentelés liturgikusán kifejezi a szolgálatnak a végzési módját. Olajat szentelünk a betegek számára, az ember testi és lelki sebzettségének a gyógyítására. A keresztelendők olaját, hogy felkészüljünk a világban ránk váró küzdelmekre. Majd a krizmát, hogy felemeljük emberségünket az Istennek való lefoglaltságban, a keresztség, a bérmálás és a papság szentségében. A krizma illatos olajat is tartalmaz, hogy Krisztus jó illata legyünk az emberek között, mint ahogy Szent Pál tanította (2Kor 2,14). Szolgálatunkban legyen kedvesség és apró figyelmesség is. Mindenkinek nem adhatunk igazat, de mindenkit szerethetünk.

A legdrámaibb tette Jézusnak az volt, amikor a zsidók húsvéti vacsora szertartásától eltérően kenyeret és bort vette kezébe, amely fölött elmondta az átváltoztatás szavait, hogy így adja nekünk önmagát. Ebben már elővételezte szentségi módon másnapi keresztáldozatát. Szavait, tetteit cselekednünk kell mindig azzal a lelkülettel, mintha ott lennénk az utolsó vacsora termében. Ha Jézus önmagát adta az Eucharisziában, akkor nem akármilyen lélekkel kell testamentumának eleget tennünk - hálaadó, megszentelt, odaadó lélekkel. Ez egész életünk feladatává válik. Istennek odaadott étellel, hogy azután a ránk bízottaknak adhassuk életünket. A római katolikus papság életformájának legnagyobb áldozata, hogy nem egy személynek adjuk kizárólagosan az életünket, akitől egy kizárólagosan visszaadott életet kapunk, hanem a meghívásunk nyomán Istennek kell adnunk, hogy mindenkié lehessünk. Krisztust ajándékozni az embereknek önzetlen szívvel. Ez az áldozat már a földön is gyümölcsöt terem, Isten atyáságának megvalósítói lehetünk. II. János Pál pápa lélekben atyja lett a híveknek, amit megrendítő temetése mindenki előtt világossá tett.

De nemcsak egy ilyen hatalmas példa áll előttünk, hanem sokszor egy-egy paptársunké, akinek halálakor mutatkozik meg, hogy mennyire szereték hívei, mert lélekben atyjuk volt. A közelmúltban temettük a tápiószentmártoni plébánost. Egyszerű, csendes munkása volt az Úr szőlejének. Megtette azt is, ha elhagyatott öregeket látott el szentségekkel, még a szobájukat is kitaraktotta. Amikor halálhíréről értesült a falu népe, fél óra múltán gyászba öltöztek az emberek.

Papságunk születésnapján itt vagyunk, újra szolgálatra jelentkezünk. Az ifjú lelkesedés – mivel

mi is emberek vagyunk – sokszor megkopik, minél több időt eltöltöttünk az Úr szőleijében, annál inkább érezzük, hogy szükségünk van az imádságra, életünk újból és újbóli felajánlására. Szabó Ferenc papköltő Hozzád tartozom imádságba beillő versével, amelyben Jeremiás prófétára utal, akit másodszor is meghívott az Úr, mi is ajánljuk fel magunkat.

*Hozzád tartozom
(Jer 20,7-9)*

*Ó, nem átkozom a, prófétával
azt a napot, amelyen megszülettem,
mindig áldalak azért, hogy lettem,
s hogy Fiad mellé társul elszegődtem,
mikor fiatal fejjel vállaltam a küldetésem,
szabadon és örömmel tettem.
Most újra megajánlom magam,
Úgy, ahogy ma itt vagyok,
a múltam belém épült – vállalom,
mén Irgalmad is vállalt engem,
erősíts meg hűségemben!
Tudom, ha elcserélnék
kérész kéjekkel, halványakkal,
a tűz bennem gyötrő lángokkal
csontomig izzana – poklom Szereteted lenne!
Most már végleg a tűzbe vetve
Mindazt, mit megéltem, de nem szerettem.
Kereszted zászlaja lobogón felettem,
Jézus, örökre tartozzam Hozzád,
mén ahol Te vagy, ott az Ország!*

Templom és iskola

A címként megadott templom és iskola témakörben az idő rövidege miatt a templom jelentőségére nem tudok kitérni, csak annyit mondhatok az iskolával való kapcsolatáról, hogy a templom tanítóhely is. Ahogy kezdettől a püspökök és a papok tanítottak a templomban, vagy magyarázták az evangéliumot, a kora középkortól kezdődően északi irányban hirdették, jelezvén, hogy a sötétséget, a tudatlanságot az evangélium világosságával eloszlatják. Ebből is adódik a templomnak az iskolával való összefonódása. A püspöki templomok körül kezdettől voltak iskolák, káptalani, később szerzetesi iskolák, s ezek mind a templom köré létesültek. Hazánkban Szent Márton hegyén, 996-ban már volt iskolája a templom körüli kolostornak. Amikor az iskolát összekapcsolom a templommal, és arról mondok egy-két gondolatot, akkor elsősorban a keresztény iskolákra gondolok. Az iskola a régi helye az emberiségnek, ahol a műveltséget módszeresen és szervezeten sajátítja el gyermekkorától kezdve. Az athéni és spártai iskola egyrészt a szigorúság, másrészt a demokratikusabb iskolatípusokat jeleníti meg. Ez örök probléma. XVI. Benedek pápa az egyházi iskolák napjára levelében fő problémaként jelölte meg az oktatásban, hogy megtaláljuk a helyes egyensúlyt a szabadság és a fegyelem között. Ehhez szükséges a tanár tekintélye, szeretete, a gyermek teljes emberi személyében való értékelése. Ez a feladat csak az egész életet átfogó, megbízható reménységben történhet.

Az ókori nevelési típusok visszatértek Európába, a spártainak megfelelt a porosz iskolarendszer, ahol a gyermekek nagy fegyellemmel, hátra tett kézzel ültek. Az angolszász iskolák a demokratikus alapokat fejlesztették tovább. A keresztény iskolák nagyon sokat átvettek az ókor iskoláitól, többek között a hét szabad művészetet is. Így lettek átmentői az antik kultúrának, de sajátos specialitásukat is hozzáadták. A Római Birodalom bizánci részében magas fokon megmaradtak az iskolák. Ezért a keleti oktatásrendszer filozofikusabb és retorikusabb volt, mint a nyugati. A Római Birodalom nyugati felében a népvándorlás idejében óriási volt a műveltségi szint esése. Előlről kellett kezdeni a barbár népekkel az oktatást, a kereszténnyé tevést a nulláról indították. A középkor végéig egész Európában csak egyházi iskolák voltak, pápai alapítású egyetemek, közép- és alsó iskolák. Magyarországon a 19.

század közepéig szinte nem is volt más iskola, csak egyházi. Mészáros István, a pedagógiatörténet kiváló professzora könyveivel ezt ékesen bizonyítja. Mind a katolikus szerzetesi iskolák, mind a protestáns iskolák alapvetően a hitre, tudásra, szép életre, jóra tanították az ifjúságot. Elsődlegesen a katolikus nevelési szempontokat tudom kiemelni, de úgy gondolom, hogy az egyház kétezer éves múltja miatt nagy tapasztalatával sok inspirációt adhat a mai nevelésben. Mi legfőbb nevelőnknek Jézus Krisztust tartjuk, aki tanítványokat választott. A tanítványokat küldte, hogy ők is tanítsanak minden népet. Érdemes arra felfigyelni, hogy Jézus nem az olykor többezres lélekszámra rúgó hallgatóságát tette tanítvánnyá, hanem csak tizenkettőt. A régi mester és tanítvány kapcsolata sokkal több volt, mint oktatás és nevelés, valamiképp együtt éltek. Mintha ez a tény is elősegítené a kisiskolák fennmaradását a hatékony emberformálásban, mert olyan mamutiskolákban, ahol az osztálynaplóban fényképek vannak, hogy a váltakozó tanárok ráismerjenek a felelő diákra, ott ez nem valósulhat meg. A keresztény tanítónak Jézust kell utánoznia, aki egyaránt tudott szólni a tömegekhez, a kisebb csoportokhoz, az értelmiségi emberekhez – gondolok itt korának vallási vezetőire –, de tudott az elesetthez, az élettől hányatott emberekhez is szakértő módon szólni, és ellentétben kora tanítóival, a gyermekeket szívesen fogadta, mi több, példaként állította őket bizonyos tulajdonságaik miatt. Jézus beteljesítette a törvényt, beteljesítette a tanítást is. Ő az egészet adja, a Katholon egyszerre egész és katolikum lényegét fejezi ki. Nagyon fontos ezt manapság hangsúlyozni, hiszen ma mindent át akarunk adni, és nem az egészet. A mérhetetlen információáradatból a legtöbb ember nem tudja szelektálni a fontosat, így az egészről nincs tudása, nincs képe. Az információ deformálja őt, holott az információnak transzformálni kellene – azaz belülről kormányozott emberré kellene tennie őt. Jézus megígérte, hogy elküldi a Szentlelket, aki megtanít minket mindarra, ami még szükséges tanításának mélyebb megértéséhez, és mindig újabb inspirációkat ad. A Szentlélek hitünk tanítása szerint az értelem, a tudás, a bölcsesség adományát is adja. Ez vonatkozik arra, hogy megismerjük az isteni igazságokat, de arra is, hogy a világi tudományok és a hitünk szintézisbe kerül. A bölcsesség adományával pedig a legmagasabb nézőpontból tudjuk szemlélni az életet. Egyetlen tudomány sem alkalmas arra, hogy az egészet adja, mert elveszik a részletekben. Az élet értelmére vonatkozó dolgokban a bölcsesség adományát csak Isten adhatja, amikor a legmagasabb szempont szerint ítéljük meg az élet eseményeit. Mi nemcsak oktatni, hanem nevelni is akarunk. Ez mindig együtt jár a keresztény tanítással. Belülről kormányozott emberré akarjuk tenni neveltjeinket. Egy életből vett példa kiegészíti, illusztrálja, mit jelent ez. A tv csatornáit kódolni lehet a gyerekeknek, hogy mit nézzen, vagy mit ne nézzen meg. De még fontosabb, ha arra tanítjuk meg, hogy különbséget tudjon tenni az értékes és értéktelen programok között. Legyen ereje kikapcsolni a médiumok bármelyikét, ha az nem építi, hanem erkölcsileg rombolja őt. Így lesz belülről kormányozott. Az igazság kérdésében mi valljuk, hogy egyetlen igazság van, mert „Isten van minden gondolatnak az alján” (Ady). A tudomány és a hit éppen ezért nem ütközhet egymással, mert az egyetlen igazság más-más megközelítési módjai. Egyetlen igazság van az erkölcsben, bár manapság különbséget tesznek a törvényszerű, de erkölcstelen között. Egyetlen igazság van a jogban is, de ez az igazság feltételezi az abszolút örök igazságot, hiszen ha az nincs, akkor csorbul az igazság, mert a földön mindenkinek nem lehet igazságot szolgáltatni, az élet kárvallottjainak csak az Isten tudja megadni. Az igazság keresésében meg kell tanítanunk a diákokat az összefüggések és okok keresésére, az inter lego az intelligensnek az alapszava, amely arra utal, hogy a sorok között is megtanulunk olvasni. Ilyenféle intelligenciát kell elsajátítani, mert nem minden nyomtatott betű igaz. Legyen józan kritikai érzékük, szintézist teremtve a hit és a műveltség, a hit és a morál között. Szellemisséggel akarunk nevelni. Egy iskola nemcsak a tantárgyakkal nevel, hanem szellemisségével, ahol a nevelőkön kívül a nagyobb diák is pozitív hatással tud lenni a nála fiatalabbra. Közösséget teremtve közösségi emberré formáljuk őket, hiszen célunk, hogy az iskolából kikerülve a közjó szolgálatába álljanak, legyen a család, a szociális kérdések, a politika világa, amit a közösség érdekében kell végezni. Valljuk azt, hogy pluralizmus van a tanításban, de ez nem jelenti, hogy nem kötelezem el magam az értékek mellett. Valljuk a lelkiismereti szabadság lehetőségét is. A szülőknek szabadságában áll megválasztani a megfelelő iskolát. Nevelésünk mindenképpen magában foglalja az ember vallási dimenzióit és a hozzá vezető eszközöket. Felhasználjuk az általános pedagógia, lélektan tudomány eredményeit, de a vallási nevelésnél vannak speciális eszközeink, amit nem tud megadni egy profán elvekre épülő iskola. Gondolok az imádságra, a lelkiismeretvizsgálatra, a bűnbánatra, a lelki napra, az önmegtagadás végzésére, a szentségekhez járulásra és a gyermekekért végzett imára. Ezek olyan eszközök, melyek fontosságát az élet bebizonyította, amit semmilyen más iskola nem biztosít. Világnézeti kérdésekben a semleges iskola sem semleges. Ha egy tanárnak módjában áll különböző tankönyvek között választani történelem-, magyar- vagy

etikaoktatás területén, akkor választása már világnézetére is visszavezethető. Szinte elkerülhetetlen, hogy egy-egy iskolát ne rázza meg egy haláleset híre, efölött nem lehet elmenni szótlanul. Valamit kell mondani a tanárnak a többi gyerek vigasztalására vagy megnyugtatóására. Hogy mit mondunk, eleve világnézetünkől függő.

Ugyanakkor az eszmények választása is a világnézeti elkötelezettségnek a bizonyítéka. Hiszen nem mindegy az, hogy menő sztárokat, hősöket, értékes embereket vagy szenteket mutatok fel az ifjúság előtt. Az eszményválasztás a világnézeti elkötelezettségnek a biztos jele. Az iskolák hatékonyságát ma csak a tanulmányi eredményekkel mérik. Ez a valóság egyik oldala csupán. A mögöttünk hagyott század jobb- vagy baloldali diktatúráit egyaránt támogatták a kvalifikált értelmiségiek. A tudomány eredményei jóra és rosszra egyaránt használhatók, erkölcsi alapok nélkül nem megy előbbre a világ. Gondoljunk csak korunk nagy technikai vívmányára, a számítógépre – minden értéke mellett kártékony szellemi termékeket is továbbít. Már most beszélnek a számítógép okozta lelki bajokról. A tanításban, nevelésben olyan áldozatos emberek kellene, akik hivatásuknak tekintik az ifjúsággal való foglalkozást. Marczell Mihály, a nagy nevelő mondta: „Nem érvényesül a nevelésben az energiamegmaradás törvénye.” Egy tanító élete elpazarlódik arra, hogy embereket formáljon ki.

Máris visszatérünk a templom gondolatához. Ahogy az oltáron elég a gyertya az utolsó cseppig, ugyanígy az igazi tanár élete is eléghet a tanítás munkájában, így tudja kinevelni azokat a nemzedékeket, akik csak az idő múlásával, sokszor a nevelőtanár halála után fogják fel és köszönik meg, amit tőle kaptak.

Az ilyenekre áll a Dániel próféta könyvében található szentírási idézet: „Akik igazságra oktattak sokakat, ragyogni fognak, mint a csillagok.”

Ezért roppant fontos, hogy megőrizzük a kisiskolákat, és élőláncot alkossunk értük, mert ha viszsze tekintünk magyar történelmünkbe, láthatjuk, hogy legnagyobbjaink sok esetben egy osztatlan kisiskolából kerültek ki; de volt egy karizmatikus tanítójuk, aki csoda dolgokat tett velük, talentumaikat felismerte, életével, jó példájával, biztatásával elindította őket a kamatoztatás útján a köz érdekében.

Szűz Mária, Isten Anyja ünnepe

Ha réálpolitikus lennék, ma lelkiismeretem szava szerint nem mernék szólni, mert semmi biztató nincs az elkövetkező évre. Magyarország népe mennyiségileg, minőségileg zuhan egyre lejjebb. Egyre öregebb és betegebb a társadalom, a halálozás meghaladja a születések számát, jószerével csak kutyákat sétáltatnak, és nem gyereket, unokát. Az erkölcsi süllyedés jelzője a beszéd. Hazugság, eldurvult, trágár káromkodás kifejezi a lelkiállapotot. „Rossz stílus – rossz ember.” (Juhász Gyula) Ehhez jön még napi tapasztalatunk, az egyre nehezebb megélhetés és a közzgazdászok által is elfogadott mélypontja gazdaságunknak.

Hogy mégis szólok, azért van, mert nem vagyok politikus, hanem lelkipásztor, és hivatásom kötelessége, ahogy Szent Pál írja: „Hittem, azért szólottam.” – „Ezért nem veszítjük el bátorságunkat, mert bár a külső ember romlásnak indult bennünk, a belső napról napra megújul.” (2Kor 4,13-16)

Hiszek Istenben, aki elküldte Fiát, aki asszonytól született. Istennek, aki elküldte Fiának Lelkét, aki ezt kiáltja: „Abba! Atyám!” (Gal 4,21)

Abba! A gyermek bizalmával hiszek Isten gondviselő jóságában, erőt ad a helytálláshoz, éppen a Szentlélek által mindig lelkesít, amikor erre semmi remény sincs, hogy mindig reméljek; Istent mint Atyámat szeressem.

Hiszek a Fiúban, aki a Szabadító, nem politikai, hanem lelki értelemben. A bűn áradatával találkozom, mégis hiszem, hogy van menekvés, nem a bíróság igazságszolgáltatása, a rendőrség végrehajtása által, hanem azért, mert Jézus a Megváltó.

Jézus nevében indultak az apostolok – egy pusztulásnak indult birodalomban. Nevében tanítottak, jót tettek, csodát műveltek – és megszületett az Egyház. Kivirágzón, mindig újra meg újra megújulni képes.

Bízom abban az Asszonyban, akitől Jézus Krisztus született, akinek istenanyaságát ünnepejük, ezzel Jézus személyi egységét is megvalljuk, hogy egy személyben Isten és ember.

Ő a Krisztus-követésben példaképem és közbenjáróm: szívébe vési Jézus szavait, és elgondolkodik rajta.

Hogy mi is szívesen hallgassuk Jézus szavát, elmélkedjünk az ő törvényein.

Szűz Mária a gyermek Jézust védte-óvta, és mindazokat, akik égi pártfogójuknak tekintik őt. Szűz

Mária által hatalmas dolgokat művel Isten, ahogy Ó megénekelte híres *Magnificat* énekében.

Egyszer kaptam egy képet, amely azt ábrázolta, hogy a Kreml terén körmenetben vitték a fatimai Szűz Mária-szobrot. Azon a téren néhány éve a Vörös Hadsereg parádézott a kommunizmus évfordulóján. Ki hitte volna ezt?

De hiszen a kommunizmus bukása benne volt a fatimai jövődőlésben, magam sem hittem, hogy megérem.

Szűz Mária, Isten Anyja pártfogásában bízom – Szent István király óta pártfogónk, de ezen a földön még régebbi korokból való a tisztelete.

A pécsi ókeresztény sírkamrában a 4. századból látható Szűz Mária-ábrázolás. (Az első hasonlót a 2. századból a Priscilla-katakombából ismerjük.) Hiszem, hogy Pannónia földje, benne a mai magyarság nem veszhet el.

Ezért, ha emberi számításaim azt is mondatják, minden erőfeszítés, sziszifuszi küzdelem, hitem azt sugallja, a remény ellenére is reménykedve higgyünk. Az új év elején Szűz Máriához, az Úr szolgálóleányához hasonlóan mi is jelentkezzünk az Úr szolgálatára. A Szolgálóleányt saját jövődölése szerint boldognak mondja minden nemzedék. Legyünk ezek között mi is, dicsérjük és kövessük példáját.

Nagyboldogasszony, Mátraverebély-Szentkút

„Mily kedves a te hajlékod, seregek ura, lelkem vágyakozva eped az Úr udvaraiba.” (83-as zsoltár)

A régi zarándokzsoltárral köszöntjük a Szűzanyát új nemzeti kegyhelyünkön, ahová a magyarság Szent László korára visszamenőleg zarándokol, s ahová ez alkalommal a legrégebbi magyar feliratú harang (1605) hívta a híveket.

Mennybevitale ünnepének gondolata

A kalocsai székesegyházban fokozatosan kapcsolják fel a villanyégőket, utoljára a főoltár képét világítják meg, amelyen Kupelwiesser: Mária mennybevitale festménye látható. Valami hasonló történt a Szűzanyával. Názáret csendjéből halk szavúan lép ki, Jézus nyilvános működése alatt néhány szavas megnyilatkozásával találkozunk. Pünkösdkor már ott volt az apostolok között, és együtt imádkozott a Szentlélek eljöveteleért. A születendő Egyháznak lett a lelki édesanyja. Ettől kezdődően csak fokozódott tisztelete Egyházunkban. Ott látjuk a katakombákban a Szűz Mária-ábrázolásokat, kegyhelyek, ünnepek, hittételek születtek róla.

431-ben az Efezusi Zsinat a Szűz Mária Isten Anyja hittételt fogalmazta meg. 533-ban II. Konstantinápolyi Zsinat azt, hogy Szűz Mária anya és szűz. 1854-ben pedig a Szeplőtelen Fogantatás dogmáját hirdette ki a pápa. A mennybevitale hittételként való elfogadását XII. Pius pápa 1950-ben mondta ki. „Szűz Mária, miután befejezte földi életének pályafutását, testestül-lelkestül lett felvéve a mennyi dicsőségbe.” Ez azonban az Egyház hagyományának régi közmeggyőződése. Erre a hittételre is vonatkozhat Jézus példázata a földbe vetett gabonaszemről, amely először gyökeret ereszt, szárba szökken, kalászt, majd magot terem. Lassan bontakozik ki az azonosságot biztosító magból az új termés, így volt ez Mária mennybevitelének a hittételével is. A keresztény ókorban már ünnepi rangra emelték, a magyar kereszténységben pedig kezdettől megtartották. Szent Gellértet, amikor Szent István királlyal először találkozott Székesfehérvárott, a király megkérte, hogy szóljon a néphez. Szent Gellért a napba öltözött asszony dicséretét zengte. A hittételt Mindenszentek napján, november 1-jén tették közhírré, jelezve azt, hogy Szűz Mária a szentek közül az első, vele megtörtént a szentté avatás teljessége.

A régi korok emberének teológiai magyarázatot kellett elsősorban adni, hogy miért hisszük, hogy Szűz Mária földi pályafutásának végeztével elnyerte a teljes megdicsőülést. A zsinatok Szűz Máriára vonatkozó megállapításaiból vették az érveket, elsősorban azért, mert Szűz Mária Isten anyja, kegyelemmel teljes, ezért mentes az áteredő büntől, mindig szűz és anya, és ott kell lennie a feltámadt Krisztus mellett, mert ő mindig anya, ahol Krisztus az Üdvözítő.

A mai embernek messzebbre kell kiindulni, hogy ezt a hittételt megértse, nemcsak a vallási ismeretek hiánya miatt, hanem egy materialista világ veszi körül. Soha nem látott hitetlenség s ebből adódó újfajta kérdésfeltevések jellemzik.

Hol van a menny? Milyen az, nem unalmas állapot-e? Miért jó nekünk ezt ünnepelni? Egyáltalán

van-e élet és idő a halál után? Milyen a föltámadott test és a mostani testünk kapcsolata? Nem lehet mindezekre most alaposan válaszolni, de magunknak is fel kell tenni ezeket a kérdéseket, mert ha megkérdezzük bennünket, akkor Szent Péter tanítása szerint reménységünkről szerényen, de határozottan számot kell adni (1Pt3,16).

Bennünket kötnek az oltárképek ábrázolásai, amelyek szépek, ugyanakkor nagyon emberi képzelethez szabottak, amint Szűz Mária az apostolok szeme láttára a felhők fölé emelkedett. A menny nem a világűrben van, hanem az Isten természet fölötti léte. Sok minden létezik, ami fizikai eszközökkel nem mérhető. A lélek nagyon sok megnyilvánulása is ehhez hasonló. S ki merné tagadni, hogy létezik. Ahogyan Isten él, azt nevezzük mennyei létmódnak. Sok kortársunk az anyag örökkévalóságát elfogadja, de abban kételkedik, hogy a halálon túl létezik-e élet. Bennünket a Föltámadt Krisztus megjelenéseiről győznek meg. Szűz Mária abba az életállapotba került Isten kegyelméből. Ez az életállapot, mely a szeretettel és annak forrásával, az Istennel kapcsolatos, a legboldogítóbb és kimeríthetetlen. Jézus tanítja, hogy az örök élet az, hogy ismerjenek téged, igaz Istent, és akit te küldtél, Jézus Krisztust (Jn 17,3). Ez az ismeret a legteljesebb szeretetkapcsolatra utal, ami boldogító. Az érett ember már a földön rájön, hogy az igazi boldogságot nem a tárgyak adják, hanem a személyes szeretetből származik. Ez a szeretet kap végtelen és örök formát. A Szentírás nem megy részletekbe, amikor az üdvösség boldogságáról tanít, nem akarja, hogy fantáziánk földi jóléthez hasonlóvá tegye az üdvösséget, hanem inkább azt mondja: „Szem nem látta, fül nem hallotta, amit Isten azoknak készített, akik szeretik őt.” A mennyország örömét sokan unalmas életállapotnak gondolják, hiszen felpörgetett korunkban az örök változás és mozgalmasság jelenti sokaknak a boldogságot. Az állandó kapcsolatot Istennel és a szentek közösségével bizonyára unalmas gondolják. Ha egyszer Isten minden szépnek és jónak a forrása, ami csak tükröződik a földön, akkor mennyivel inkább betöltheti az üdvözülteket. Ami nem válik unalmassá, egyébként is az ismétlés és az ugyanabban az életállapotban való maradás az élet akarását jelenti. A fiatal meg akar maradni fiatalnak, az öreg kényszerűségből változtat helyzetén. Milyenné vált Szűz Mária föltámadt teste? Annyit mondhatunk róla, hogy bizonyára hasonlatos a Föltámadt Krisztuséhoz, aki megjelenéseivel bizonyította, hogy a tér és idő korlátain felemelkedett, és átjárta a megdicsőült lélek fénye. Földi testünkkel való azonosságot mindig a lélek biztosítja, mindig az a testünk, amit lelkünk élte. Ahogy a gabonaszemnek kapcsolata van a kiteljesedett természettel, ugyanúgy kapcsolata van a földi és természetfölötti életnek. A test megdicsőülése a földi test tiszteletére is emlékeztet bennünket, különösen fontos ez a mai korban, amikor annyi technika manipulációnak esik áldozatul testünk. A klónozás, génmanipulációk, eutanázia mára már nem a fantasztikus irodalomhoz tartozik.

Mi az értelme és miért jó nekünk Szűz Mária mennybemenetelének az ünnepe? Azt bizonyítja, hogy az egyéni embernek és a teremtésnek is van célja. A pogány szemléletet a régi diákénekből is ismerjük: *Gaudeamus igitur....* Addig örülünk, amíg fiatalok vagyunk, élvezzük az életet, mert a végén úgyis a föld martalékává leszünk. Korunkra teljesen felerősödött ez a felfogás. Egy kortárs magyar író mondta bestsellerré vált regényének kapcsán a napokban (Spiró György: *Fogság*): „Azóta van súlya az életnek igazán, amióta úgy gondoljuk, hogy sem előtte, sem utána semmi sincs.” Mi pedig azt valljuk, és azt is tapasztaljuk, hogy azok, akik ebben az életszemléletben élnek, ritka kivételtől eltekintve, az életnek nem adnak komolyságot, sokkal inkább a pillanatnak élés, az örökös szórakozási vágy és annak bódulata jelenti számukra a boldogságot, amit szomorúság, depresszió és öngyilkosság követ. Még az is velejárója ennek a világszemléletnek, hogy ha a halállal a semmi következik, nincs végső számonkérés, akkor minden galádságot el lehet követni, csak ne tudódjék ki és ne legyen büntetőjogi következménye. A múlt század nagy diktátorai, legyenek jobb- és baloldaliak, akik milliókat küldtek a halálba, nem voltak istenhívő emberek.

Ha nincs üdvösség, akkor visszamenő hatállyal érvénytelenné, sőt nevetségessé lesz minden földi erőlködés. Szűz Mária mennybemenetele az Egyház ősi meggyőződése, és azt is vallja ezzel, hogy minden ember élete célba érhet, de magának az emberiségnek és a történelemnek is megvan az értelme. Főként válságos helyzetekben kell erre gondolni. Amikor Szent István királyunk emberileg kilátástalannak látott mindent, családját és népe sorsát, akkor Nagyboldogasszony ünnepén felajánlotta koronáját, és a Szűz Mária oltalmába helyezte ezzel egész magyar népét. Mi azóta hisszük, és megtapasztaltuk történelmünk folyamán, hogy Szűz Mária a megpróbáltatások ellenére sem vette le az óvó kezét népünkről.

A cél felé egész életünkön át közeledünk, mert úton lévő emberek, zarándokok vagyunk. Gábrriel Marcel, a zsidó származású filozófus, aki negyvenéves korában keresztelkedett meg és lépett a katoli-

kus *egyházba*, megtérése után az egyik főművének, a *Homo Viator – Úton lévő ember* címet adta, de úgy is mondhatnánk, hogy a *zarándok ember*. Filozófiailag feldolgozza, hogy csak az az ember tudja értelmesen élni az életét, aki előtt van cél, ott van az abszolútum, az Isten. Mi nem tudunk ilyen tudós munkát írni, de életünk példájával igazolhatjuk, hogy életünk nem céltalanság, hanem biztos úton haladás – *zarándoklás*. Az is úton lévő, aki életét betegségben, ágyban kénytelen tölteni. Számára sem céltalan az élet. Nemzeti *zarándokhelyre* való jövetelünk is ezt mintázza. Örülünk annak, hogy Mátraverebély-Szentkút elnyerte a nemzeti *zarándokhely* címet, mert a globalizált világban már a földön is van olyan hely, ahol otthon lehetünk. Egy-egy ilyen *zarándoklat* megerősít bennünket abban, hogy úton vagyunk, de nem a semmi felé tartunk, hanem a napi feladatok megtételével, az élet küzdelmeinek elfogadásával haladunk az üdvösség felé Szűz Mária pártfogásával Isten országútján.

2006. augusztus 13.

A Szent Család vasárnapja

Karácsony után szoktam kérdezgetni a hittanórán: Minek örültél legjobban az ünnepekben? Többször azt a választ kaptam a gyermekektől, hogy együtt volt a családnak. A vágy gyermekkorunktól kezdve bennünk él a szeretetteljes családra. Az eszményt élénk állítja Egyházunk a Szent Család vasárnapján, ugyanakkor jól ismerjük családjaink szétzilált állapotát. Valahol utat tévesztettünk. A család nem a kereszténység találmánya, a teremtéssel együtt alkotta Isten. Utólagos visszatekintésben azt is mondhatjuk, hogy a Szentháromság földi vetülete vagy az Egyház legkisebb sejtje. Már az Ószövetségben is megromlott az eredeti állapot, ezért kellett Jézusnak restaurálnia a házasság akkori felfogását. Mai bajaink eredője visszanyúlik arra az időre, amikor a kereszténységen belül voltak, akik megkérdőjelezték szentségi voltát. A felvilágosodás idején könnyűvé vált a válás. A 20. században a szabad partnerváltogatás nyert polgárjogot, vele együtt az élet elleni támadások a művi abortuszok által. Mára odajutottunk, hogy több országban az azonos neműek kapcsolatát is házasságnak tartják. Mi olyan nagy vívmánynak gondoljuk – amit ősidőktől tudtunk – alkotmánybíróságunk megállapítását, hogy házasság csak férfi és nő között jöhet létre.

A Szent Család vasárnapjának az ünnepét XIII. Leó pápa rendelte el, de mint magánajátosságot már nagyon régen tartja Egyházunk, s az egyházi évben a legalkalmasabb helyre, a Karácsony utáni vasárnapra került. Jézus, Mária, Szent József példát ad nekünk, és kegyelmet is. Peldát adnak arra, hogy az Isten- kapcsolat az alapja az együttélésnek, amelyben ott van az önfeláldozás, az élet szolgálata és a szeretet tökéletesítése. Eleget tettek az ószövetségi törvény előírásainak is, Szent József és Szűz Mária nemcsak szerették, hanem tisztelték is egymást, a gyermek Jézust pedig, ha kellett, mentették az életére törő Heródes elől, gondját viselték. Ezért telt kedvük a gyermekben, aki növekedett korban, bölcsességben és kedvességben Isten és emberek előtt (Lk 2,39). Ugyanakkor felkészültek arra is, hogy Jézus miatt olykor bánkódniuk kell, és Szűz Mária lelkét tör járja át (Lk 2,35). A Szent Család életében látjuk a megszentelődést, az egymás segítését, a gyermek szolgálatát apai, anyai nevelés segítségével. Ma is ez volna a követendő, ami azonban Krisztus kegyelme nélkül nem megy. Szellemi egységben kell lenni Jézus Krisztussal, vagyis Krisztus szellemét kell elsajátítanunk. Erkölcsi egységben, ami az önzetlenségben és a szeretetben mutatkozik meg. Kegyelmi egységben, ahogy Jézus tanította: Én vagyok a szőlőtő, ti vagytok a szőlővessző – ezt az ima és a szentségek által lehet elérni (Jn 15,5). A keresztény család életformája árral szemben úszást is jelent a mai világ felfogásában. De gondolhatunk arra, hogy a Szent Család is megélte az idegenséget, fizikailag és lelkileg is, a menekülések és életformájuk miatt. Mindig újra tudtak kezdeni az Istenbe vetett határtalan bizalommal. Mai keresztény családjainknak is ezt tudjuk ajánlani, mert a tegnap szeretete nem elég holnapra. Csak úgy lehet kezdeni az új évet, ezzel az elhatározással, hogy Jézust, Szűz Máriát, Szent Józsefet állítjuk példaképül, mai körülményeink között követjük őket, s mint mennyei pártfogónkat, családjainkat az ő oltalmukba ajánljuk.

Szent István király örök időszerűsége

Szent István király napján ünneplünk, rá emlékezünk, példájából időszerű tanulságot vonunk le magunk számára. A Katolikus Egyház az 1083-as szentté avatástól fogva mindig ünnepelte a szent királyt. Szent László király pedig elrendelte az 1092-es Szabolcsi Zsinaton, hogy Szent István király augusztus 20-i szentté avatása legyen kötelező állami ünnep. 2000 óta pedig az ortodox keresztények is

tisztelhetik szent királyunkat, mert felvételt nyert a keleti egyház szentjei sorába. Újabban örömmel vesszük, hogy protestáns testvéreink is ünnepi istentiszteleten emlékeznek meg Szent István királyról.

Az ünnep egy napig tart, emlékezés azonban többször történik az év folyamán, amikor róla tanulunk, emlékét idézzük, életművét kutatjuk. A kisiskolás olvasókönyv leckéitől a tudományos konferenciáig foglalkozunk Szent István életművével. Elmondhatjuk, hogy egyre árnyaltabb kép alakul ki személyiségéről, s megerősödik bennünk az a tudat, hogy ő magyar történelmünk első és legnagyobb személyisége.

Életpéldájából időszerű tanulságokat vonhatunk le, ami egész évre szól, sőt egész életünkre, így volt már ez a kezdetekben is. Az első nagy magyar nyelvű prédikációskönyv írója, a számunkra ismeretlen karthauzi szerzetes Szent István-napi prédikációjában korának nagy eseményét, a Dózsa-féle parasztháborút is említi, amikor Szent Istvánról szól. Nekünk a mában kell megkeresni, milyen üzenete van Szent István királynak számunkra, az államférfiaknak, a politikusoknak, a családapáknak és az egyes embernek. Erre bőségesen következtethetünk a róla szóló legendákból, a Szent Imre hercegnek írt *Intelmekből*, törvényeiből és abból a hatástörténetből, amelyet az ezeréves magyar állam bizonyított. Szent István király mélyen és meggyőződéssel hívő keresztény ember volt. A tíz fejezetből álló *Intelmek* első fejezetében a katolikus hit megőrzését köti fia lelkére: „Mint hogy a királyi méltóság rangját csakis a hívők és katolikus hitet vallók nyerhetik el, ezért parancsainkban a szent hitet tesszük az első helyre.” Szent István király számára, ha ma élne, magától értetődő, hogy nem lehet európai alkotmányt úgy megfogalmazni, hogy még csak említés se történjék a keresztény múlttól, annak értékeiről.

Azáltal, hogy II. Szilveszter pápától kérte a koronát, beiktatta népét a keresztény népek sorába, viházó szemét a Szentszékre vetette. Azt gondolhatnánk, hogy akkor ez természetes volt, de ma ennek nincs jelentősége. Az Európai Unió egyik alapító atyja, a boldoggá avatásra váró Robert Schuman ezt írta: „A Szentszék hatalmas tekintélyét elismerjük, amelyet igen sok állampolgár önként elfogad, és tanításának magas fokú értékét, amelyre mindmáig egyetlen gondolatrendszer sem tudott szén tenni. A nemzetközi befolyás terén ugyanez a megállapítás érvényes: 1. az összes ország hívőinek szolidaritása; 2. a Szentszék a maga függetlensége, érdekektől mentes pártatlansága és humánus politikája révén, amely egyformán érzékeny a népeket fenyegető minden nyomorúság és veszedelem iránt, bármi legyen is hitvallásuk, olyan tanácsadóvá vált, akire a leginkább hallgatnak és aki a legtájékozottabb.” Bárcsak ezt tették volna az országok politikusai, amikor II. János Pál pápa szinte könyörögve kérte, hogy ne indítsák el a háborút. Nem hallgattak rá, bekerültünk az agresszió ördögi körébe, ki tudja, milyen hosszú időre hintették el a békétlenség magvát, és mennyi ember és anyagi áldozata lesz e háborúnak.

Magánéleti időszerűsége sem kisebb, hiszen, sajnos, közhely, hogy a családok válságban vannak. Szent István példát mutatott arra, hogy a házasságot és a családot szentnek tartotta, gondoskodott fia testi, szellemi oktatásáról, neveléséről. A jogtudósok azt mondják, hogy egykori törvényeiből a mai napig érvényes az árvákra vonatkozó törvénycikke, hogy azokat nem lehet kisémmizni.

Feltesszük a kérdést: Ha a mai fiatalságnak kezébe adnák az *Intelmeket* elolvasnák-e? Mert az is korjelenség, hogy már könyveket sem vesznek kezükbe, vagy a funkcionális analfabetizmus, hogy az olvasott szövegnek mélyebb értelmét nem tudják felfogni.

Szent István mint egyéni ember is példát mutat. Ő azt kérte számon másokon, amit maga is megvalósított. Sokkal többet tett az előírtnál, eszményekért élt, s ahogy Hartvik püspök írja róla: „Krisztus a száján, Krisztus a szívében, Krisztust hordozta minden tettén.” Az Evangéliumból különösen megfogta őt az isteni irgalom és az igazság. „Az irgalomnak és kegyességnek oly szélesre tárt karjaival ölelte át Krisztus szegényeit, sőt bennük Krisztust, hogy egyetlen vendég vagy zarándok sem távozott tőle szomorúan, jósága vagy valamilyen vigasz nélkül.”

Micsoda örök eszmény ez számunkra, amikor nap mint nap találkozunk az embertelenség kisebb vagy nagyobb formáival. Az emberi kapcsolatok szinte kizárólagos motivációja és értékmérője a pénz lett. Ezért nekünk, keresztényeknek az ünnep csak akkor lehet teljes, ha a megemlékezést tettek követik, és nem csak ajkunkkal tiszteljük őt.

Ahogy évszázadokkal ezelőtt az *Ah, hol vagy, magyarok tündöklő csillaga* énekünk szerzője elsírta bánatát Szent István király előtt, úgy teszem most én is, befejezésül, Csanád Béla nyolc éve elhunyt papköltő, műfordító *Hol vagy, István király?* című versével. „Támadj fel újra bennünk, Krisztusunk, / Kinek országát százszor megtagadták. / És lesz még ünnep, százezerszer ünnep / És boldog nép, mely ünnepelni tud, / Ha veled küzdünk és veled maradunk.”

Boethius: Consolatio Philosophiae

Egyedülálló CD-lemezt adunk át az érdeklődőknek. Évszázadokon át, amíg a latin nyelv Európa népeinek köznyelve volt, sokak forgatták és olvasták vigasztalásukra és megerősítésükre Boëthiusnak a *De consolacione philosophiae* (A filozófia vigasztalása) című művét. A jeles szerző Kr. születése után 480-524 között élt. Az utolsó római és az első skolasztikus, mint ahogy mondták róla. Nagy Theodorik gót királynak volt bizalmas embere, mígnem összeesküvésbe keveredve börtönbe jutott és halálra ítélték. Ekkor írta könyvét, amely versben és prózában azt fejtegeti, hogy a bajok idején miként keressük meg a vigasztalást. Az igazi boldogság az összes javak tökéletes birtoklásában áll, ezért csak Isten örök birtoklása boldogíthatja igazán az embert. Az isteni gondviselés az ember boldogítására a jót, rosszat felhasználhatja anélkül, hogy az emberi akarat szabadságát ezzel csorbítaná. Az istenhit miatt értelmes emberi létbe vetett bizalom a halál küszöbén kiteljesedő humánus hangja a nagy meszeségből is megvigasztal bennünket. A mindentudó Isten előtt élte le az életét, éppen ezért szavahihe-tő, ahogyan befejezi örökbecsű művét: „Mert ha szántsándékkal el nem tagadjátok, nagy kényszerű-ségként van kiróva rátok az, hogy tisztességesen éljete, hiszen egy mindent látó bíró előtt zajlik le életetek.” A bölcs ember ezért, ha nem is mindig boldog, de sohasem boldogtalan. Ez az üzenete a ké-sői olvasó számára.

Szent Pál levelei Petrus Lombardus glosszáival

A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár egyik legértékesebb kódexének a fordítását és kommentár-ját juttatjuk el a kedves Olvasóhoz. A CD-lemez Szent Pál latin nyelvű leveleit és a nagy középkori hittudósnak, Petrus Lombardusnak a hozzájuk kapcsolódó kommentárját tartalmazza. A nemzetek apostolának, Szent Pálnak a leveleit könyvtárnyi irodalom magyarázza. Lapidáris tömörséggel annyit el kell róla mondanunk, hogy Pál apostol egyre szélesebb körben terjedő apostoli munkája közben ál-landóan figyelemmel kísérte a korábban alapított egyházak életét. Ismételten meglátogatta híveit, s ha személyesen nem mehetett, levélben küldte el tanítását, intéseit és tanácsait. Kódexünk korában még a Szentírásstudomány a neve alatt szereplő minden levelet – benne a Zsidókhoz írt levelet – egyértelmű-en neki tulajdonított. Levelei igen nagy hatással voltak az egyház tanításának kialakulására. Aquinói Tamás szerint csaknem az egész hittudomány megtalálható bennük. Az apostol foglalkozik először az egyházban elvontabb teológiai kérdésekkel, ő magyarázza meg Jézus tanítása alapján az Ószövetség és Újszövetség kapcsolatát az Üdvösség történetében; ő fejt ki az evangéliumi tanítást Krisztus szemé-lyéről, a megváltásról, a megigazulásról, az egyházzal, a keresztségről, az eucharisztiairól és a föltáma-dásról. Majd tanít a keresztény lelki élet alapjairól, a Krisztussal való kegyelmi élet közösségéről, a Szentlélek ajándékairól, a keresztény élet erényeiről, veszélyeiről és gyakorlati szabályairól. Vala-mennyi levelét görög nyelven írta, az Egyház azonban az idők során latinra fordította, és Szent Jero-mos átültetésében hivatalossá is tette. Már Szent Péter megjegyezte, hogy apostoltársának a levelei nem tartoznak a könnyű olvasmányok közé, ebből adódóan szükséges azok magyarázata. Az apostol éles szelleme, gazdag érzelmi világa lendülettel, erővel és szépséggel tölti el stílusát. Ezért azok ma-gyarázatát hitelt érdemlően csak nagyon felkészült és kiváló tollforgatók tudták az egyháztörténet fo-lyamán megvalósítani. Ezek közé tartozott Petrus Lombardus, a Lombardiában született, majd 1160. augusztus 21-én Párizs érsekeként elhunyt nagy középkori teológus. Petrus Lombardusnak fő munkás-ságát a rendszeres teológiával való foglalkozás kötötte le, amelyet *Liber sententiarum* című könyvében összefoglalt. Nem tartozik életének fő művéhez Szent Pál apostol leveleinek magyarázata. Ezt minden bizonyos a belső lelki igény és szent időtöltés hozta felszínre belőle, mint az igazgyöngyöt a tenger vizéből a gyöngyhalász.

Ma már nemcsak a fizikai hozzáférhetetlenség miatt, hanem a szellemi fölkészültség hiánya miatt is csak néhány ember számára lenne eredetiben olvasható könyvünk. Hálás köszönet Sajó Tamás mű-vészettörténésznek, hogy ezt a középkori kincset közkinccsé tette.

Zsoltároskönyv: Psalterium cum canticis

„A zsoltározás édesgyermeké annak a himnuszéneklésnek, amelyet megszakítás nélkül énekelnek Isten és a Bárány trónja előtt” – mondta VIII. Orbán pápa, aki majdnem kortársa volt a *Zsoltároskönyv*

másolójának, amit most CD-ről nézhet a kedves Olvasó. A választott nép Isten-tapasztalatának és imádságainak összefoglalója ez a gyűjtemény, amely lírai formában az Ószövetség gondolatvilágát, egyéni és közösségi élményeit gyűjti össze Istenről és az emberi életről. Mert minden psalmus próféta, tanít, könyörög, vigasztal, szelídíti a haragot, elűzi a gondot, enyhíti a bánatot, ahogy a régi egyházatyák írják. Héberül Tehillim, latinul Psalmus a zsoltár neve, ami utal arra a húros hangszerre, amellyel az énekeket kísérték. Sokkal több zsoltár íródott, mint amennyit ma ismerünk. A Szentírás kánonba rendezésekor állapították meg a százötvenes számot. Az ószövetségi hagyomány Dávid király nevéhez köti a zsoltárok születését, valójában több száz év érlelődése, termése, ami egyetlen nagy istendicsőítés. Azaz imádság, amelyet a zsidóság és kereszténység egyaránt imádkozik, az Újszövetségben már Jézus szellemében és olvasatában. Minden nép kultúrtörténetéhez hozzátartozott a zsoltárok honi nyelvre való fordítása, amit a régiek fejből tudtak, imádkoztak és énekeltek. Az új meg új fordítások új szépségekre, gondolatokra, imára inspirálták az olvasót és imádkozol. Lemezünkön latin, magyar, angol, német és spanyol fordításban olvasható nemcsak a többnyelvű információk kedvéért, hanem a többféle fordítás összevetése is gazdagabbá teheti élményünket. A nagy bibliafordító, Szent Jeromos írta: „Psalterium meum gaudium meum.” – A zsoltár az én örömöm, így indítjuk útjára az érdeklődőknek, tanulmányozóknak és imádkozóknak. „Hogy a kezdőknek kezdet, a haladóknak gyarapodás, a tökéletesnek támasza lehessen.” (Szent Vazul)

Ajánló sorok

Az evangéliumi családanya újat és régít hoz elő kincseiből. (Mt 13,52) így van a pedagógus is, legyen az óvónő vagy tanár. Az első magyarországi katolikus óvónőképző – amely 1877-ben Kalocsán indult – szabályai között ezt olvassuk: „Az óvónőknek a kellő előkészültség szükséges, a kellő képzettséget a rendes tanulás adja meg.” „Ezen óvótanító-nő-képezdének föladata kellő ismeretekkel ellátott, a gyermekek iránt őszinte szeretettel lelkesülő egyéneket értelmileg és kedély szerint oly irányban képezni, hogy dolgaikat, feladatukat mint óvónők és nevelők kellőleg teljesítsék. A tanterv az, melyet az e célra működő Országos Magyar Egyleti Óvónőképző Intézet követ. Ezekon fölül mindkét évben, főleg a másodikban gyakorlatra fordítatik a főidő.”

A rendszerváltás után újra megnyílhattak a katolikus óvodák, amelyeknek éppen ezért nem kellett mindent előlről kezdeni, csak az idők jeleihez igazítani a kisgyermek nevelését. Szerepi Imréné 1998-ban *Leleki beszélgetések óvodások számára* című könyvével nagyon jó szempontokat adott a katolikus neveléshez, amelyeket most az általa szerkesztett *Ajánló a világ* című segédanyagával kiegészített. Minden nevelő tudja, hogy munkája annyit ér, amennyit neveltjei abból a gyakorlatban is megvalósítanak. Ez a munka kiváló segítséget ad ahhoz, hogy az elméleti anyag a gyakorlat által életté váljon.

Kalocsa, 2005

III. Intertjúk

„Ne féljetek!”

Matúz Gábor interjúja a Demokrata című újságban

A félelem napról napra, növekszik az országán. Mind többen érzik fenyegetve magukat a pusztában. Aki az uralkodó réteg ellenében szólni mer, az könnyen az utcán találhatja magát, szaporítva az állástalanok egyre gyarapodó táborát, de akár börtön is fenyegetheti, vagy akkora pénzbüntetést akasztanak a nyakába, hogy belerokkan. Közben pedig tort ül a hozzá nem értés, a hazugság, az erőszak és a kótyavetye. A hatalom emberei – helyzettől függően – alattomos vigyorral vagy éppen negédes mosollyal a szájuk szegletében, lekezelő kegyetlenséggel tipornak keresztül bármin és bárkin. Nincsenek elveik, mintha soha nem is hallottak volna olyan, örök emberi énekeket leíró kifejezésekről, mint szeretet, hűség, tisztesség, áldozatvállalás, becsület. Hogy Istenről most szó se essék! Van remény? 2006 Pünkösdjé előtt beszélgettünk Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsekkel.

– Jézus azt mondta: „Ne féljetek!” Ne féljetek attól, aki megöli a testet. Attól féljetek, aki a lelket megöli. Aki ezt komolyan gondolja, az bátran ki meri mondani a véleményét.

• *Ez persze nem jelenti azt, hogy aki – követve a jézusi tanítást – kimondja a véleményét, annak ne kellene számolnia a megtorlással. Talán csak egzisztenciálisan, de lehet, hogy az életével fizet a ki-*

mondott igazságért.

– Ez így van a kereszténység kezdetétől. Forgatni kell már az apostolok cselekedeteinek a lapjait, aztán az ősegyházi írásokat... Egy Diognetoszhoz írt levél. Csodálatos! Ismeretlen szerző írja meg Diognetosznak, milyenek a keresztények: Ami a testben a lélek, az a keresztény a világban. És folytatja: Mindenkit szeretnek, de mindenki gyűlöli őket. A Szentírás is mondja: aki buzgón akar élni Jézus Krisztusban, az üldözést szenved.

• *Természetes tehát, hogy aki az igazságot kimondja, az semmi jóra nem számíthat? Kell akkor egyáltalán felemelni a szavunkat, ha bántanak bennünket?*

– Hallatni kell a hangunkat. Nem vagyunk mazochisták. Jézus nem azért jött, hogy a keresztén haljon meg, hanem azért, hogy Isten szeretetéről tanúságot tegyen. A kereszt ennek csak az eszköze volt. Azt mondja a poroszlónak: Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be! Majd felteszi a kérdést: Ha nem, miért ütsz engem? Tehát Jézus nem volt mazochista, a keresztény nem mazochista, mi nem keressük az üldözést. Az ősegyház nem avatta szentté azokat, akik provokálták az üldözést. Nekünk is százszorta jobb békében élni, boldogan. De ha egyszer nem lehet kitérni előle, csak nagy elvtelenségek és hazugságok árán, akkor vállalni kell.

• *Aki elhatározza, hogy kitart a hite mellett, könnyedén mártírja lehet egy háznak, a hitének, és jó, ha ezzel tisztában van.*

– A felnőtt, meggyőződéses keresztény ember jó, ha tudja, hogy ő nem egy semmire sem kötelező klubnak a tagja, mert a hite, a vallása tanúságtételt kíván. Ami azzal is járhat, hogy támadnak a sajtóban, meg vetnek bennünket – finomodnak a kínok, ahogy József Attila mondja –, de sok helyütt meg is ölik a keresztényeket. Már az ószövetségi zsoltáros feltette a kérdést: Miért üldözik az igazat? Néha az egyetlen vád pont az igaz léte. Mi hisszük azt, hogy létezik gonosz lélek. Ingmar Bergman filmrendező mondta egyszer: Abban kétkedem, hogy Isten létezik, de hogy van gonosz lélek, abban biztos vagyok. Elég a koncentrációs táborokra gondolnunk... Az állat olyat nem tudna tenni, amit az ember az emberrel tett. A gonoszság szellemi atyja a gonosz lélek. Van és működik ebben a világban, miként az eredendő bűn is.

• *Miként lehet megmutatni az embereknek, hogyan működik a gonosz? Hiszen ha segítséget kapnak-kapunk a gonosz felismerésében, talán könnyebb védekezni ellene.*

– Elsősorban mindenkinek azt tudom javasolni, hogy legyen gondolkodó.

• *Annyi mindenféle hatás éri az embereket. A média töméntelen csatornáján ömlik az információ, a nézők-hallgatók-olvasók többsége képtelen meg különböztetni a fontosat a feleslegestől, miközben a legrafináltabb módon kerülünk a látottak-hallottak-olvasottak hatása alá.*

– Ezeket a tévé- és rádiócsatornákat nem kell nézni, hallgatni, az ilyesfajta sajtótermékeket pedig egyszerűen nem szabad kézbe venni. Szent Ágoston mondta azokról az időkről szólva, amikor a pun csapatok körbevették Karthágót: A nép meghal, de cirkuszt kíván. Itt nem erről van szó? Fogyunk, öregszünk, egy nagy betegotthon lesz egész Magyarország, csökken a születések száma, lassan már nem tudjuk el helyezni a rabokat a börtönökben, és itt a legújabb csapás, az új sterilizálási törvény, amit ha bevezetnek, zuhanásszerűen fogunk széthullani. És mégis, semmit érő szórakoztató műsorokon ácsingózik a nép. Nem úgy van, ahogy Szent Ágoston mondta? A nép meghal, de cirkuszt kíván. Nincs biztosítva az, hogy nekünk meg kell maradnunk. Törvényszerű, hogy a fehér fajt leváltja majd egy színes bőrű.

• *Újra felteszem a kérdést: Miért kell ágálni az ellen, ami úgyis bekövetkezik?*

– Jézus megmondta: Nektek tanúságot kell tenni. Van egy latin mondás: „Dixi et salvavi animam meam.” (Megmondtam, és megmentettem lelkemet.) Jónás könyvében Babits Mihály ezt így fogalmazta meg: „Mert vétkesek közt cinkos, aki néma”.

• *Beszélni kell?*

– Igen. Profétai tisztségünk van, felrázni az embereket, felhívni a figyelmüket a veszélyekre.

• *Őn azt a tanítást idézte Jézustól, hogy „Ne féljete!” XVI. Benedek pápa a világ közvéleményének szánt első nagyobb írásos megnyilatkozásában egy másik jézusi gondolattal, a szeretettel kapcsolatban elmélkedett. A január végén bemutatott „Deus caritas est” kezdetű enciklika komoly visszhangot váltott ki szene a világban.*

– A Szentatya leírta, hogy az erosz, az erotika, a házastársak testi szerelme beletorkollhat az agapéba, az igazi szeretetbe. Ezt eddig is vallottuk, de most, hogy a pápa ezt kimondta, mindenki elcsodálkozott. De ugyanez a körlevél jegyzi meg, hogy a szeretet az akaratközösség, a jó akarat. Mi meg oda lyukadunk ki, amikor a szeretetről beszélünk, hogy a szeretet az érzelem. Persze, az is! De az

már inkább barátság és kedvelés. Ha én az ellenségemmel találkozom, az út szélén áll, mert a kocsija defektet szenvedett, odamegyek, és azt mondom, van egy pótkerekem, odaadom, mert így tudok rajta segíteni, ez nem kedvelés, nem érzem, ez jóindulattal viseltetés a másik iránt. Szeretet. Az ellenség szeretete.

- *Nem könnyű vallás a kereszténység.*

– Senki se mondta. Jézus olyan magasra emelte a mércét, mint senki más. Utolérhetetlen, amikor azt mondja, szeressétek ellenségeiteket.

- *A kereszténység milyen időszakát éli?*

– Egy francia történész mondta, hogy a kereszténység Pünkösd keddjétől agonizál. Pünkösdkor mindenki örült, nyelveken szóltak, az tán szétszéledtek a világban, és Pünkösd másnapjától agonizál a kereszténység.

- *Ahhoz kép est jól bírja...*

– Ebből az agonizálásból él. Gyakorta úgy érezzük, mintha éppen veszítenénk. Sík Sándor mondta: Én a veszett ügyek apostola vagyok.

- *Gondolom, azért egy teljesen lapos vonallal nem írható le ez az agonizálás, voltak hullámhegyek, hullámvölgyek, jobb és rosszabb időszakok az egyház életében.*

– Hogyne, természetesen. Komoly gondjaink vannak: muszlim világ, globalizáció, a médiával való küzdelem... De vannak örvendetes, reménykeltő jelek is a világban. Az én egyházmegyémbe például van nigériai pap, meg indonéziai, akik – azt lehet mondani – az ottani túltermelésből jöttek ide.

- *Magyarországon meg hiány mutatkozik papokból.*

– Úgy van. Lengyelországban szintén túltermelés van. Lengyel papok ugyancsak szolgálnak hazánkban.

- *A messziről jött papjai beilleszkedtek? Elsajátították a nyelvet?*

– Megtanultak tökéletesen magyarul. Az egyik egy szerzetes, a másik egy egyházmegyés papom. És ami még érdekes, az indonéz falujában egy kalocsai származású öreg pap van szolgálatban, már ötven éve.

- *Akkor talán nem véletlen, hogy ide került. A kereszténység szempontjából tehát a világ nem áll rosszul. Mi a helyzet az öreg kontinenssel?*

– Itt válságos a kereszténység helyzete. Úgy néz ki, hogy Európa elfáradt. De nemcsak a kereszténység fáradt el benne, hanem előregedett egész Európa. Bár rögtön hozzá kell tennem, hogy azért nincs mindenütt baj. Óázisszerűen találhatóak kisebb-nagyobb területek a földrészen, amelyek bizakodásra adhatnak okot.

- *Lengyelország...*

– Igen. Meg aztán Írországot is lehetne említeni... És Magyarország se mindenestül van bajban kereszténységében és katolicitásában. Megnövekedett a hívek műveltségi szintje. Sokan elvégezték a levelező teológiát, következőképpen öntudatosabb emberek.

- *Öntudatosabb hívek is?*

– Feltétlenül. Vannak olyan közösségek, amelyek ebben az atomizált világban menedéket jelentenek az emberek számára. Ahol a hit, a vallás nem vasárnapi elfoglaltság, hanem tudatosan van jelen a hétköznapiakban is.

- *A magyar katolikus egyház 2006-ra imaévet hirdetett a nándorfehérvári győzelem 550., valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc ötvenedik évfordulójának tiszteletére. A kormánypártok választási kampányfogásnak minősítették az imaévet.*

– Rosszindulat ellen nem lehet mit tenni. Nem volna szerencsés, ha ezt a bizonyos két dátumot lebecsülnénk. Pontosan az én egyházmegyém, a kalocsai volt az, amelyik annak idején Nándorfehérvárt, a mai Belgrádot magába foglalta. Ezért is lesz itt országos ünnep augusztus 6-án. Szeretnék egy aprócska félreértést eloszlatni. A déli harangszó nem a győztes ütközet után keletkezett, hanem előtte. Másfél-két hónappal korábban III. Calixtus pápa elrendelte, hogy a keresztény seregek győzelméért mindennap délben húzzák meg a harangokat, mondják az Úrangyalát, és imádkozzanak a keresztény seregek győzelméért. Miután győztek, a harangszó megmaradt. Ez tény. De a fogadalmi ünnep, augusztus 6-a, Jézus színeváltozása, az ezért van. Az egész katolikus egyházra III. Calixtus elrendelte, hogy adjunk hálát ezért a győzelemért. És én merem azt mondani, hogy a mai napig tartó hatása van a nándorfehérvári győzelemnek. Hogy miért? Mert hetven évre akkor még szabad lehetett Magyarország a töröktől. Ahol előbb foglalta el az országot a török, ott tovább is maradt, jobban meg tudott gyökeresni, és ahol ő ott volt háromszáz évig, ott most balkán van, és nagy háborúk sora.

• *Azt azért kár volna, tagadni, hogy a katolikus egyház szerette volna, ha kormányváltást hoz ez a tavasz.*

– Nekünk nem önmagában a kormánnyal van a bajunk, hanem a kormány intézkedéseivel.

• *Ez tetszik. Jó a kormány, de csapnivalóan kormányoz.*

– Ha az iskoláink, közgyűjteményeink, könyvtáraink, egészségügyi- és szociális intézményeink megkapták volna a járandóságukat, és nem indítottak volna ellenünk annyi támadást, akkor majdnem úgy lennénk, mint az olyan országokban, ahol időnként váltogatják egymást a kormányok, de a nép szinte észre sem veszi a váltásokat. Nálunk ráadásul nem csak hogy átpolitizált, hanem egyenesen át-ideologizált a társadalom. Én nem csinállok titkot abból, hogy nekem jobb lett volna egy olyan kormány, amelyik az imént felsorolt területeken nem szaporítja a problémákat.

• *Azzal fogják vádolni, hogy politizál.*

– Kifejtem a véleményem. És amint megadják, ami jár, ígérem, hogy messze ívben elkerülöm a politikát. Amit, megjegyzem, esetleges dolognak tartok. Én az életet transzcendens vonatkozásban szemlélem.

• *Teljesen azért nem vonatkoztathat el a hétköznapi élettől.*

– Persze hogy nem. De a fő célom nem e világi. Hogyha megkapjuk az esélyegyenlőséget, nekünk abszolút mindegy, kik kormányoznak. Tartsák be azt az elvet, hogy demokráciában a kormánynak nem ideológiai, hanem gazdasági alapon kell vezetnie a népet.

• *Mi az, hogy demokrácia?*

– A demokrácia annyit tesz, hogy népuralom. Meg lehet kérdőjelezni, mert az ókori görögöknél is csak a legjobbknak volt. És amikor azt mondjuk, hogy egy analfabétának is annyit ér a szavazata, mint egy orvosprofesszornak, illetve ötvenegy ember fölébe kerülhet negyvenkilencnek, akkor az emberben megfordulhat a gondolat, hogy talán nem a legjobb forma. Igaz, Churchill meg azt mondta, nincs ennél jobb.

• *Több püspököt szomorúvá tett a választás végeredménye. Veres András hangot is adott ennek. Ön szomorú?*

– Nem vagyok mindig boldog, de sose vagyok boldogtalan.

• *És most mi a helyzet?*

– Sok viszontagságon át jutunk Isten országába. Újabb próbatételek várnak ránk.

• *Prohászka Ottokár székesfehérvári püspökké történő kinevezésének 100. évfordulója alkalmából „Spányi Antal megyéspüspök Székesfehérvár 15 püspöke tiszteletére emlékévet hirdetett meg a Székesfehérvári Egyházmegyében, amely 2005. december 10-étől 2006. december 9-éig tart”.*

– Prohászka nagy szellem, óriási tehetség volt, az élete igazolta mindazt, amit mondott. Végtelenül szerény emberként jellemezhetjük. Egy aktatáskával, esernyővel, fekete reverendában beállított a székesfehérvári püspökségre átvenni a hivatalt. Földet osztott, szociális értelemben végtelenül érzékeny volt. Rómában számon tartották. Minden rezdülésére a szellemi áramlatoknak odafigyelt. Pázmány Péter óta ilyen ember nem született.

• *A néhai püspökkel szemben időnként megfogalmazódik az antiszemitizmus vádja. Miért kényes kérdés az antiszemitizmus? Gyakran miért nem lehet a zsidóságnak a világban betöltött szerepéről, a zsidó nép kiválasztottságáról őszintén beszélni?*

– A válasz előadások sorozatát igényelné. Kérdezem: miért utasították ki őket a pogány Rómából? Miért volt velük probléma Egyiptomban a fáraónak? Az üdvtörténeti válasz: mert az Isten kiválasztott népe. Mi a zsidóságot idősebb testvérnek fogadjuk el. Az Isten kiválasztott népe, csoda, hogy megmaradt. AsszírIA, Babilon, Egyiptom megszűnt, ezzel a kis néppel meg focizott a történelem, de megmaradt. Ám a legnagyobb antiszemita a próféták voltak. Olvassuk el, milyen keményen vádolták, szidták a népüket. Miket mondott rájuk Izajás, Jeremiás...

• *Bár utóbbi évtizedekben azonban különösen érzékeny témává lett az antiszemitizmus...*

– Valóban neuralgikus ponttá a holokauszt után vált, ahol a botrányig fokozódott a bűn. Amit azonban nem lehet a kereszténység nyakába varrni.

• *Bár vannak, akik szeretnék, próbálják ezt a gondolatot elültetni az emberek fejében...*

– Nincs igazuk. Sokan szívesen elfeledkeznek, hogy például a római főrabbi katolizált a II. világháború után, és felvette az Eugenio nevet, mert tudta, hogy mit köszönhet XII. Piúsnak. Az egyháznak, a kereszténységnek már csak amiatt sem lehet felróni a holokausztot, mert a faszizmus, a nácizmus ki-mondottan egyház- és keresztényellenes volt. Goebbels formálisan kilépett az egyházból, és mások az akkori állami, katonai vezetők közül hasonlóképpen tettek. El akarták tiporni az egy házat. A kommu-

nizmus szintén antiszemita volt. A holokauszt óta egészen más vetülete van az antiszemita kijelentéseknek. Ám egyről nem szabad megfeledkezni: nemcsak ők szenvedtek. A XX. század elején az örmények, nem is olyan rég pedig a szemünk láttára gyilkolták le egy mást a tuszik és a hutuk. És a magyar nép mennyit szenvedett? Mondhatnánk a törököknek, hogy „nekünk Anglia nagyságúnak kellene lennünk, ha ti nem lettetek volna százötven évig”. De hát eszünk ágában sincs. Egyszer le kell zárni a múltat. Aki hisz Isten irgalmában és a bűnbocsánatban, az meg tudja tenni.

- *Aki ilyeneket mond, arra ráfognak, hogy relativizálja a holokausztot.*

- Dehogyan relativizálom! A kommunizmusnak mennyi halottja volt?

- *Százmillióról beszélnek.*

- Andrea Ricardi kimutatta, hogy hitéért – nem azért, mert egy etnikumhoz tartozott, hanem azért, mert az illető katolikus pap vagy mert egyszerűen hitvalló keresztény volt – több mint három milliő embert öltek meg a XX. században. Meg aztán a Gulágon szenvedni, az is nehéz volt.

- *A célzott népiirtások sorában számszerűen a legnagyobb veszteséget mégiscsak a zsidóság szenvedte el.*

- Ez igaz. De félreértés ne essék, ismételten mondom, nem relativizálunk.

- *A zsidóság szenvedéseire üdvtörténeti magyarázatot adott. A kereszténység attól kereszténység, hogy a keresztények számára Jézus Krisztussal eljött a Messiás, a Megváltó. A zsidók pedig attól zsidók, hogy még várják a Messiást. A kereszténység felől közelítve lehet azt mondani, hogy Jézus Krisztus színre lépésével a zsidóság üdvtörténeti szerepe véget ért?*

- Nem. Csak akkor, amikor a világ véget ért. A keresztények azt mondják, hogy véget ért az Ószövetség üdvtörténeti szerepe, de a zsidó nép megmaradt, és Pál apostol szerint is rátalálnak majd a Messiásra. Vannak, akik azt mondják, hogy amikor a keresztények számára másodszor is eljön a Messiás, a zsidók számára az lesz első. Konkrétan egy idegenvezetőm mondta ezt Izraelben.

- *Az ortodox zsidóságra ez a fajta megközelítés nem jellemző.*

- Rájuk nem. De azért a köreikben is tapasztalható változás. Valamiképpen már ők is a magukénak tudják Jézust. A gond az, hogy az ilyen beszélgetések, mint ez a mostani is, kap némi politikai felhangot. Pedig ezt ki kell zárni, amikor üdvtörténeti megközelítésben vizsgáljuk az eseményeket.

- *A zsidóság Messiás-várása, a kiválasztottság tudata mennyiben befolyásolja a napi politikát?*

- Erre ők tudnának válaszolni. Én nem várom a Messiást, mert én tudom, hogy Jézus eljött. Nekik a legnagyobb gondjuk nem a kereszténység, hanem a palesztin világ. Ami, a sors iróniája, szintén szemita nép. A zsidók és a keresztények között vallási kérdésekben olyan viták már nincsenek, mint lehettek a középkorban.

- *Tehát az a sokáig közkeletű felfogás, hogy a zsidók felelősek Jézus Krisztus haláláért, ma már nem tartható?*

- Az akkori zsidó vezetőség felelős, de nem a zsidók en block. Mert nem volt ott minden zsidó. A későbbi generációk pedig pláne nem felelősek. Valamint azt se feledjük, hogy a zsidó vezetők mellett ott voltak a pogányok is: Pilátus, a római katonák... Gyakorlatilag tehát az egész emberiség felelős. A zsidók és a pogányok egy rétege közvetlen felelősséget visel Krisztus halálában.

- *Rendszeresen hangoznak el olyan vélekedések, amelyek generációkon át ívelő felelősségről beszélnek a holokauszttal kapcsolatban.*

- Ez túlzás. Mi a bűn? Tudva és akarva elkövetett rossz. Ha én nem is éltem akkor, hogy lennék érte felelős? Mint ahogy nem szabad kollektív felelősségről beszélni egyetlen nép esetében sem. A németek között sem volt mindenki náci. Ma látjuk azt, hogy mennyire lehet bolondítani a tömegeket.

- *Mindszenty József másként volt meghatározó egyénisége az egyháznak, mint Prohászka Ottokár...*

- Más időkben éltek, más feladatokat láttak el, de mind a kettő igaz ember volt. Az egyházukért éltek. Mindszenty bíboros nem volt annyira teoretikus ember, mint Prohászka Ottokár, de akkor és ott jól megfelelt a feladatainak.

- *A Szentoszlop álláspontja nem volt egységes a bíborossal kapcsolatban...*

- Azt tudni kell, hogy a Vatikánnak az egyházpolitikai kérdésekre adott válaszai, ha az utóbbi száz évet nézem, általában jók, kiállják az idők viszontagságait. A hit és az erkölcs területén az egyház megmarad az igazságban, és bizonyos esetekben ezt az igazságot tévedhetetlenül hirdeti is, ez a pápai infallibilitás. De ez az „Ostpolitik”-ra, a Vatikán keleti politikájára nem feltétlenül vonatkozik. Azt hiszem, Apafi Mihály mondta a töröktől megszállt Erdélyben: Mi nagyon jól tudtuk, hogy mit kellett volna tennünk, de azt tettük, amit lehetett.

„Az lenne jó, ha nem kellene foglalkoznunk a pártokkal”

Izsák Norbert interjúja a HVG című újságban

A Pest megyei Gyónón paraszti családba született az országos sajtóban ritkán szereplő, általában a fényképezőgép lencséjével való találkozást is kerülő katolikus főpap. A kecskeméti piaristáknál érettségizett, Vácott, Egerben és a fővárosban mélyült el a teológiában, s 1976-ban szentelték pappá. Öt évvel később lett a katolikus ifjúság nevelését célul kitűző Regnum Marianum közösség tagja. 1990-től tanít a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen és több papnevelő intézetben, majd 49 évesen, azaz meglepően fiatalon kerül a kalocsai érseki székebe. A délszláv háború kirobbanása után nem sokkal nyílt menekülttábor Kalocsán, s Bábel érsek mindent megtett azért, hogy a város – az SZDSZ-es polgármester, mi több, a lakosság többsége ellenére is – befogadja a menekülteket. A püspöki karban az Ökumenikus Bizottság elnöke, de tagja a Kultúra és Tömegtájékoztatás Bizottságának is.

• *HVG: – A választások első fordulója után jóval valószínűbbnek tűnik az újabb szocialista-liberális kormányalakítás, mint a kormányváltás. Mit szól az eredményhez?*

BB: – Krisztus ügye nem a választásokhoz van kötve. Az, hogy négyévente milyen kormány kerül hatalomra, csupán egy szempillantás az egyház történetében. Nekünk az lenne a jó, ha nem kellene foglalkoznunk a pártokkal, és az intézményeink megkapnák a nekik járó állami támogatást – nem kívánunk egy fillérrel sem többet, mint a hasonló világi intézmények. Jó lenne, ha a kormányok legalább a jézusi mondást betartanák: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, Istennek, ami az Istené.”

• *HVG: – Buzdítja-e híveit a választási részvételre, s igyekeznek-e őket befolyásolni, hogy kire adják voksukat? Mit gondol, múlhat-e ezen az üdvözülésük?*

BB: – Annyiban igen, hogy mindenkinek a lelkiismerete szerint kell szavaznia. Először is el kell menni szavazni, mert ez állampolgári kötelesség. Az a keresztény, aki nem megy el szavazni, vétkezik. Ennél is fontosabb, hogy a lelkiismerete szerint arra a pártra szavazzon, amely a legközelebb áll az egyház tanításához. Olyan párt, sajnos, nincsen, amelyik teljesen lefedné az egyház tanítását: gondoljunk csak az egyház radikális abortuszellenességre vagy a válás kérdésére. De egy esetleges Fidesz-győzelem esetén sem mondanánk azt, hogy eljött a Kánaán, csak remélnénk, begyógyulnak sebeink, amelyek az iskoláink, a szociális intézményeink és a közgyűjteményeink támogatása tekintetében jelentkeztek.

• *HVG: – Az Új Ember katolikus hetilap ígértetési vázlatában tavaly Kerényi Lajos piarista szerzetes a 2002-es választásokról így írt: ...sokan „megszavazták azokat, akik (...) olcsó kenyeret ígértek, és lemondtak azokról, akik a krisztusi fényt is biztosíthatták volna”. A katolikuságát fenn hirdető Eperjes Károly színész a napokban így nyilatkozott: „Keresztény liberális? Szerintem ilyen nincs. Ahogy keresztény szocialista sincs.” Egyetért velük?*

BB: – Magyarországon a baloldaliság más, mint például Olaszországban, ahol a körmenetekben sokszor kommunisták viszik a Föltámadt Krisztus szobrát. A baloldaliság nálunk korábban materializmussal és ateizmussal társult, s ezt a baloldal a mai napig sem volt képes kinőni. Márpedig a keresztény értékek ellen szóló pártra nem szabad szavazni. Ha egy magát jó katolikusnak tartó hívő a baloldalra szavaz, az erkölcszociológiai kifejezéssel az ignorantia invincibilis, azaz a legyőzhetetlen tudatlanság esete.

• *HVG: – Érezte-e valaha szükségét annak, hogy elhatárolódjon a Fidesz-lista harmadik helyét elfoglaló Semjén Zsolttól, a Kereszténydemokrata Néppárt elnökétől? Aki a minap kijelentette: „Ahol a vallás magánügy, ott korrupcióba, bűnbe és kegyetlenségbe fullad az élet.”*

BB: – Semmiképpen nem kell elhatárolni magunkat egy felnőtt katolikus embertől és képviselőtől. Viszont Semjén Zsolt nem nunciusunk, tehát a főpapok, de még maga a pápa sem kérheti számon rajta, mit mond. Egyébként ő Mindszenty bíborost idézte, aki a náciizmus tapasztalata alapján mondta: nem jó a vallást magánüggé tenni. Egyrészt biztos, hogy a vallás magánügy akkor, amikor az Istenbe vetett hitéről, imádkozásomról van szó, és pontosan emiatt nem küld a katolikus egyház papi képviselőket a parlamentbe vagy a pártokba. De az egyház nem választja el magát a közjótól. Ez utóbbi értelemben tehát a vallás már nem lehet magánügy, mert vannak iskoláink, szociális otthonaink, kórházaink, és közgyűjteményeink. Ezekbe bárki bejöhethet, a közjót szolgálják. Veszélyes, amikor egy párt vezetői azt tekintik céljuknak, hogy a hívők tartsák el az iskoláikat. Hát akkor miért nem tartja el magát a tagjai adományaiából az a párt?

• *HVG: – Ön, mint korábban állította, hitelesnek találta Orbán Viktor megtérését a keresztény világnézethez, és örömmel tapasztalta, hogy a Fidesz elnöke az ön prédikációi alatt egy ízben is buzgón jegyzetelt. Elképzelhető, hogy néhány olyan gondolat, amit a nagyközönség hozzá köt, tulajdonképpen e jegyzetekből, vagyis öntől származnak?*

BB: – Inkább arról lehet szó, hogy összetalálkoztak a gondolataink. Egyébként én nem vagyok mindenestül jobboldali. Ma már nem is lehet a jobb- és baloldalt klasszikus módon értelmezni. Járt már nálam Szili Katalin házelnök asszony is, néhány dologban vele is egyetérttem.

• *HVG: – Érdekes, hogy nem Kuncze Gábort említette, akivel a kecskeméti piarista gimnáziumban osztálytársak voltak. Vele már nem áll szóba?*

BB: – Hogyne állnék. Kuncze úr rendszeresen eljár az osztálytalálkozóinkra, osztálytársi kapcsolatunkat soha nem tagadjuk le. Időnként meglátogat, de most, a kampány idején nem jött le hozzám. Mindenkinek megvan az egyéni életútja, és magának kell elszámolnia a lelkiismeretével. Ő egyébként nagyon büszke arra, hogy a piaristákhoz járt.

• *HVG: – A püspöki kar választási körlevelében az állt, hogy olyanokra ajánlatos voksolni, „akik biztosítják az egyházi iskolák és szociális intézmények igazságos támogatását”. E levelet a plébánosoknak fel kellett olvasni a szentmiséken. Nem él vissza az egyház a helyzetével, amikor efféleképpen befolyásolni kívánja a híveket?*

BB: – Nem értem, miért akarják a pártok megkötni a szabadságunkat. Miért nem mondhatunk azt, amit akarunk, amit a lelkiismeretünk diktál?

• *HVG: – A nem vallásos embereket számos alkalommal sokkolta már a püspökkari körlevelek mondandója, illetve hangvétele. Avasson be: hogyan születnek ezek az írások? Egy-egy püspök fogalmazza meg őket, s a többiek szolidárisán aláírják, avagy közös munkáról, konszenzusos megfogalmazásokról van szó?*

BB: – Valamelyikünk ír egy vázlatot, aztán többen megbeszéljük, csiszolunk rajta, néha minden mondatát alaposan megvitatjuk, így a körleveleket nem szoktuk megszavazni, általában mindenki egyetért a végső szöveggel. Arra büszke vagyok, hogy – megrögzött békepártiként – én vettem rá a püspöki kart arra, hogy tiltakozzunk az iraki háború ellen, már fél évvel annak kitörése előtt. Azok a kritikák viszont nagyon bánatnak, amikor stílustalannak mondják az írásainkat, elvégre huszonöt egyetemet végzett magyar ember a szerző.

• *HVG: – A katolikus egyház csak most, tizenhat esztendővel a rendszer váltás után hozta létre a Lénárd Ödön Közhasznú Alapítványt, amely az 1945 utáni egyháztörténelmet, ezen belül is az egyház és az elnyomó hatalom közötti, nem mindig szeplőtelen kapcsolatot vizsgálja. Mién e késedelem?*

BB: – A történelemben tizenhat év egyáltalán nem hosszú idő. Nem félünk attól, ami esetlegesen kiderülhet. Csupán azt mondjuk: ma már nem lehet pontosan rekonstruálni a dolgokat, mert köztudott, hogy rengeteg iratot megsemmisítettek. Amíg nem férünk hozzá, teljesen a levéltári anyagokhoz, nem lehet objektív képet alkotni. Azt is mondjuk, hogy mindenkinek elsősorban az Istennel kell lerendezni a dolgait.

• *HVG: – Ön a püspökarban a többi felekezettel való kapcsolatért is felel. Mit gondol? Talán a baloldali pártokkal sok ízben együttműködő Hit Gyülekezetével is jobbra fordulhat a viszony?*

BB: – A katolikus egyház egy nagy hajó, a Hit Gyülekezete csupán egy kis csónakocská. Ők könnyen változtatnak az irányukon. Egyébként keserű tapasztalataim vannak a Hit Gyülekezetével. Egy papunk szeretett volna bemenni a központjukba a Vidám vasárnap istentiszteletre, de kipenderítették.

• *HVG: – A közelmúltban az Élet és Irodalomban három liberális értelmiségi – Buda Péter, Fazekas Csaba és Gábor György – szabadságellenességgel vádolták, mert egy emlékünnepeken magasztalta Prokászka Ottokár püspököt, aki a huszadik század elején a zsidóság szerepére utalva, „patkányhadjáratot” és „erkölcstelen, betolakodó kisebbséget” emlegetett.*

BB: – Először is, a cikk szerzői sem Prohászka Ottokárt, sem engem nem ismernek, semmi olyat nem mondtam, amivel vádoltak. Mi több, külön hangsúlyoztam, hogy Prohászka szembement a kor feudális egyházának képviselőivel. Egyébként pedig a századelő antiszemita beszéde nem egyenlő az 1940-es évek antiszemitizmusával. A tótok, oláhok, zsidók és a magyarság oda-vissza cikizése hozzátartozott az akkori közbeszédhez. Jól ismerem Prohászka könyveiből, ő ellene lett volna annak az embertelenségnek, amit a második világháború során elkövettek a zsidóság ellen. Ezért történelmietlen és hamis, ahogyan a Holokauszt Múzeumban Prohászka mint a fasiszmus ideológusát szerepeltetik.

• *HVG: – Szerencsénk van, hiszen ön nem szokott világi újságoknak nyilatkozni, mondván: bizonyos dolgokat csak akkor érdemes megközelíteni, ha a kérdező is tisztában van legalább a teológia*

alapvetéseivel. Hogy magyarázná el a küszöbön álló húsvét jelentőségét az ilyen műveltséggel nem rendelkezőknek?

BB: – A húsvét Krisztus föltámadása óta ugyanazt jelenti a hívőknek. Akkor a zsidó húsvét, a peszah megszűnt, jobban mondva, amint Hegel német filozófus írta, megszüntetve és megőrizve él tovább. A peszah lényege, hogy a zsidó nép megszabadult az egyiptomi fogságból. E szabadulás a kereszténységben transzcendenssé vált. A legnagyobb börtön az ember számára a halál, s ebből szabadított meg bennünket Jézus Krisztus a föltámadása által. Ez sokak számára örömdetes, mások számára nagyon hihetetlen, ismét mások számára pedig ostobaság. Mindenesetre a kereszténység erre építi a létét.

„Az új világ hatása az egyházat sem hagyja érintetlenül”

Interjú a Kecskeméti Lapok című újságban

• *Bár a hetvenes évek Magyarországára társadalmi-politikai viszonyai nem éppen a papi hivatásnak kedveztek, ön mégis ezt választotta. Nyilván rengeteg kétség, kísértés gyötörte a döntése előtt és azt követően is...*

– Bizonyos korok természetesen kedveznek a papi hivatás kibontakozásának. S bár annak ellenére, hogy egyházüldözés folyt Magyarországon, mégis, másfajta légkörben nőttünk föl, mint a mai fiatalok, köszönhetően annak, hogy a családok szilárdabbak voltak, s az egyház is jobban őrizte hagyományos strukturáltságát. Minden településen szolgált lelképásztor, az akkori fiatalok találkoztak mintaadó papokkal. A mai fiatalok ebből a szempontból nehezebb helyzetben vannak.

Persze mindenki életében előfordulnak kétségek. Jézusban kell bízni, s ez átsegít a nehézségeken. Gyakran szokás példaként felhozni a papi nőtlenség, a cölibátus vállalását. Kár volna tagadni, hogy ez mindenki számára áldozatot jelent – ám egy idő után az ember felismerheti ennek értelmét és értékét. Ugyanakkor nem ez a papság lényege. Sokaknak okoz problémát az elidegenedés, a magány akkor is, ha családban élnek. Engem mindig sok ember vett körül, sohasem éreztem magam magányosnak, akkor sem, ha épp egyedül voltam.

• *Pályája a múlt rendszerben vette kezdetét, s bizony akkoriban a kommunista hatalom gyakorta megmutatta igazi arcát. Hogyan jelentkezett ez az ön hivatásának gyakorlásakor?*

– Nap mint nap tapasztaltuk a rendszer jellegéből fakadó problémákat, és nemcsak papként. Még szeminarista koromban részt vettem egy akkor tiltott akcióban: magyar nyelvű könyveket igyekeztünk eljuttatni Erdélybe. A társaság egyik fele azonban a határon lebukott – én is ebbe a csoportba tartoztam. Idehaza behívtak a rendőrkapitányságra. Be akartak szervezni, majd miután ezt megtagadtam, közölték: bevonják az útlevélem, így ezután nemcsak Nyugatra, de a szocialista országokba sem utazhattam. Elkezdődött a rendszerváltásig tartó megfigyelésem is. És rendszeresen fölkerestek civil ruhás belügyminisztériumi titkosrendőrök, utolsó alkalommal már jóval a köztársaság kikiáltása után, 1989. december 7-én. Ezek sem akadályoztak meg ugyanakkor abban, hogy tevékenyen részt vegyek az akkor illegális Regnum Marianum nevű egyházi mozgalomban.

• *Iskolai hitoktatóm – maga is felszentelt pap – egy alkalommal azt mondta: senki sem ártott még annyit a kétezzer év során a katolikus egyháznak, mint a saját papjai... Azokban az évtizedekben nemcsak az államhatalom képviselőivel, de a békepapok, besúgók tömegével is együtt kellett élniük. Ezt hogyan viselte?*

– Sok igazság van abban, amit mond. Komoly megpróbáltatást jelentett ebből a szempontból a nyolcvanas évek elején a pestújhelyi szolgálat. Itt egy címeres békepap mellé kerültem káplánnak. A plébános huszonévesen, az ötvenhatos forradalom leverése után került az egyházközség élére, mint büszkén mondogatta, nem a püspök, hanem a minisztertanács akaratából. Lelkiismeretével ugyanakkor nem tudott elszámolni, s az alkoholizmusba fordult, ami állandó konfliktusok forrása lett. Később tudtam csak meg, hogy az ötvenes években külföldre akart szökni, a határnál elfogták, s választás elé állították: vagy a hatalom szolgálatába áll, vagy lecsukják. Nem volt bátorsága nemet mondani. S bár később meggyőződéssel szolgálta ki a pártállamot, mindvégig félt: kommunista, de a rendszert bíráló bátyját a hatvanas évek elején az oroszok tették el láb alól.

• *És végül elérkezett a rendszerváltás, ami egy átmeneti hitéleti föléledéssel járt. Óriási volt a várakozás, majd ismét csak a nehéz mindennapok következtek a történelmi egyházak számára is.*

– 1989-90 táján valóban fölfokozott érdeklődés nyilvánult meg a katolikus egyház iránt is. Reménykedtünk, hogy egy jobb világ jön, mint amilyen a korábbi volt. Azt hittük, a társadalmi változá-

sokkal az emberi természet is változik, de ez naiv feltételezésnek bizonyult. Megteltek a templomok, a gyerekek jelentős számban jártak hittanra. Ám abban, hogy átmenetileg megnőtt a templomba járók száma, az érdek és a haszonelvűség is közrejátszott, azaz sokan úgy érezték, földi érvényesülésük szempontjából még jól jöhet nekik a „kereszténységük”. A lelkesedés azonban hamar lelohadt. Persze akadt, aki szó szerint haszonélvezője lett a szabad vallásgyakorlásnak: az Állami Egyházügyi Hivatal egyik tisztségviselője, aki még a nyolcvanas években is amiatt zaklatott, hogyan merészelek a plébánián hittant oktatni, '89 után kegyeszerárus lett. Végeredményben mindig Jézus Krisztusból élt meg, hol az egyik, hol a másik oldalon...

• *Am az vitathatatlan, hogy ma is sok ember részéről mutatkozik igény a hitre, a vallásra – amit az új kiségyházak, szekták térnyerése is bizonyít. A katolikus egyháznak is alkalmazkodnia kell a megváltozott körülményekhez.*

– Az egyháznak folyamatosan meg kellett küzdenie a nehézségekkel, noha ezek más természetűek, mint a korábbi évtizedekben voltak. A kommunista rendszer megszűnt, mintegy vákuum keletkezett, ahová minden betódult, beleértve a szektákat, a különböző ideológiákat, kiadványokat, médiát. Meghatározóvá vált a diktatórikus liberalizmus, amely a liberalizmus orvát alatt hirdet szabadságot az élet minden területén – de csak addig, amíg az nem sérti a hatalom valódi birtokosainak érdekét, mert ilyenkor tabutémát kiáltanak. Az új világ hatása az egyházat sem hagyja érintetlenül, ez markánsan érződik a papnövendékek gondolkodásmódjában is. Amíg mi azért mentünk a szemináriumba, hogy papok legyünk, ma sokan közülük azért, hogy eldöntsék: mihez kezdjenek magukkal.

Az egyház jövője iránt viszont nem aggódom: kétezer év óta sok mindent átvészelt már. Az egyházat szokás nagy hajóhoz, a szektákat pedig kis csónakhoz hasonlítani. A hajó biztosabban halad, de lassabban fordul, mint a csónak, ám az élet óceánjának ki vágna neki egy kis ladikkal? Általában is azt tapasztalom, hogy a rendszerváltás csalódása inkább erősítette az egyházba vetett bizalmat.

• *Beszélgetésünket Szent Márton napján folytatjuk, így kézenfekvő a kérdés: az egykori püspökhöz hasonlóan ózdkodott-e ön is a vezetői feladattól, avagy pályája természetes következményeként értékelte, és örömmel vállalta a püspöki megbízatást?*

– A püspöki kinevezés előtt egy évvel már voltak olyan hangok, melyek „esélyesként” szóltak rólam, de én ezekről igyekeztem tudomást sem venni. Azután amikor aktuálissá vált a kérdés, és elvállaltam, további kétségek gyötörték. Másnap be is telefonáltam a nunciatúrára, hogy mégis lemondom a megtisztelő felkérést, ám közölték: „késő”, a papírokat már továbbították Rómába.

• *Tehát végül is ráállt, pedig a püspöki pásztorbot sem könnyebb, mint korábbi lelkipásztori feladatai voltak. Melyek most a legfontosabb, a Kalocsa- Kecskeméti Főegyházmege előtt álló problémák?*

– Bizonyos fokig az egyház gondjai azonosak a társadalom gondjaival. A közösségek előregedőek, és mivel egyre kevesebb a megszületett gyermek, egyre kevesebb az iskolás, az elsősáldozó, a bérmelegítő. És ez életfelfogás- és szemléletbeli kérdés elsősorban, nem pedig anyagi, hiszen sokkal nehezebb gazdasági helyzetben, sokkal nagyobb szegénységben is tudtak a családok korábban gyermeket vállalni, és őket tisztességesen felnevelni – apám például a tizenegyedik gyerek volt.

• *Katolikus és protestáns területek, országok összevetésénél szokás kiemelni, hogy a protestáns területek gazdaságilag jobban fejlődtek, mint a katolikusok, ám hosszabb távon mégis ez utóbbiak „dialmaskodtak”, mert népesedésben felülmúlták a protestánsokat, és szép lassan a legtöbb helyen többsége kerültek, még ott is, ahol a reformáció hívei korábban óriási fölényben voltak. A természetes népességfogyása azonban – leszámítva egy-két kivételt, mint Írország és újabban Franciaország – közös európai probléma, függetlenül a vallási hagyományoktól. Megváltoztatható-e ez a trend?*

– Valóban közös probléma a népesség előregedése, a kevesebb születendő gyermek – de az ön által említett pozitív példák mégiscsak katolikus államokra jellemzőek. És ne feledkezzünk meg a mind népesebb Latin-Amerikáról sem.

Szokás a katolikus egyházat szigorúsággal, indokolatlan askézissel vádolni, de az írek, spanyolok, franciák, olaszok vagy lengyelek sem depressziósabbak, mint, mondjuk, a svédok, finnek, norvégok. Sőt, talán éppen a hagyományoktól, az igazi értékektől való eltávolodás sodorta válságba Európa jövőjét. De csüggedni sohasem szabad, ezen a folyamaton lehet és kell is változtatni. Ám ehhez nagyon nagy hit kell, amely a keresztény élet- és családelemben gyökeredzik.

• *Térjünk még vissza az egyházmegyei feladatokhoz... Milyen megoldandó kérdések vannak még önök előtt?*

– Állandó gond intézményeink fönntartása. Összességében kevesebb normatív támogatást kapunk,

mint az állami, önkormányzati fenntartásban működő intézmények, pedig ugyanazt a feladatot látjuk el. Ebben a kérdésben már három éve várunk az Alkotmánybíróság számunkra kedvező döntésére. Az Oktatási Minisztérium újabban el ismerte, hogy az elmúlt években a kiegészítő támogatásnak mintegy 62%-át kaptuk csupán az önkormányzati iskolákhoz képest. További problémát jelent kórházaink, szociális intézményeink felújítása, manapság ugyanis erre a célra sokkal kevesebb állami pályázatot tudunk nyerni, mint a korábbi években.

• *De az állam jelenlegi képviselőivel nemcsak ebben a relációban vannak nézeteltérések: gyakran szólítják fel a történelmi egyházakat, hogy foglalkozzanak a hitélettel, iskola- és intézményfenntartással, de a politikától tartásuk távol magukat.*

– A politika közéletiséget jelent. Az iskolafenntartás, a szociális szféra – mind-mind politika. Ha pedig egy választás alkalmával megszólalunk, soha nem nevezünk meg egy konkrét személyt vagy szervezetet, hanem egy soha nem változó értékrend érdekében emeljük föl szavunkat. Az elmúlt években szóltunk a családról, gazdasági helyzetről, nemzetről. Akik hallgatnak a szavunkra, azok számára egyértelmű az egyház álláspontja. És ez nem változik napról napra, mint esetleg egy pártprogram. Persze az egyház iránymutatásának hatása is korlátozott: aki nem hallgat ránk, annak bármit mondhatunk...

Egyébként egyetlen politikusra, közéleti személyiségre sem neheztelek, de az egészen más világnézetű vezetők barátságát nem keresem, így amikor például Horn Gyula miniszterelnökként többször tett kísérletet a kapcsolat felvételére, kitértem előle. Orbán Viktort viszont olyan politikusnak tartom, akivel gondolkodásunkban közös pontokat találtunk.

• *Közeleg a Megváltó születésének ünnepe. Mit üzen Krisztus korunk emberének 2007 adventjén és karácsonyan?*

– Az üzenet állandó: vele megköttetett az új és örök szövetség. Az Isten a mi üdvösségünkért le szállón a mennyből és emberré lett. Jézus Krisztus másokért élt, és ez a tény örök üzenet hordoz számunkra. Akkor kezdődnek a bajok, ha egy közösség vagy egyén önmagáért él, s a többiek elől elzárja az érvényesülés, a boldogulás útját. A világban zajló háborúk is ennek az önzésnek a megnyilvánulásai. Jézus születése az üdvösség jó hírért hozta el nekünk, s az emberi szolidaritást akarja erősíteni mindannyiunk lelkében.

Farkas P. József: Karácsonyi beszélgetés dr. Bábel Balázs érsek-metropolitával

Az advent az elcsöndesülésé, a készülődésé, a várakozásé. A karácsony a szeretet, a béke és az öröm ünnepe – legalábbis a Biblia, az egyházi tanítás szerint. Sokan vannak azonban ma már olyanok – egyének és közösségek –, akik a decembert az év végi rohanás, a bezárkózó önzés időszakának érzik, és rettegve gondolnak a négynapos megállásra vagy a robotos ünnepre.

• *A „nagy ünnep” ma a 21. század emberének spirituális csapdája. Föltárja létünk abszurditását. Azt például, hogy a jövendölt isteni béke helyett kardélek közt élünk és halunk meg. Mi lesz, mi lett a több ezer éves jövendölésekkel? Jogos a felejtés? Kezdjük a karácsonyi titkok fejtegetését dr. Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsekkel.*

– Érvényesek. Ilyentáiban szívesen idézzük Izajás prófétát, aki azt hirdette, hogy jövendöbeli messiási korban Isten küldöttje „Nem aszerint ítéld majd, amit a szem lát, s nem aszerint ítélsz, amit a fül hall, hanem igazságot szolgáltat az alacsony sorúaknak, és méltányos ítéletet hoz a föld szegényeinek. Szája vesszejével megveri az erőszakost, s ajka leheletével megöli a gonoszt. Az igazságosság lesz derekán az öv, s a hűség csípőjén a kötő. Akkor majd együtt lakik a farkas a bárányal, és a párduc együtt tanyázik a gödölyével. Együtt legelészik majd a borjú s az oroszlán, egy kis gyerek is elterelgetheti őket.” Persze jogos a kérdés: mi lett belőlük? Való igaz, hogy amikor Jézus megszületett, akkor egy pillanatra béke volt a nagy Római Birodalomban, de ez csak egy pillanatig tartott. Még a keresztényüldözés végén – amikor már a Krisztus-hívó közösség hatalmi tényező lett –, akkor sem következett be a várva várt állapot. Az egyházatyák keresték is ennek az okát.

• *Azóta másfélezer évnél is több telt el. Nem is kell szégyenkezniük, ha föl adjuk a keresést.*

– Azért fontos, amit az egyházatyák mondtak. A békének hármasszoros fokozata van. Az egyik, hogy valaki Istennel kiengesztelődik, békét teremt a lelkében. Ennek következtében békét nyer a környezetében, tehát a világban. Ez egyéni program. Erre mindig van mód és lehetőség, ez nem más, mint a REND NYUGALMA. A társadalmakban, sajnos, mindmáig jelen van a háborúskodás, és valószínűleg

ez így lesz a történelem, vagyis a világ végéig. Viszont azt sem rejtette véka alá Jézus, hogy még a keresztények üldözése is belefér abba az Örömhírbe, amit ő hozott, amit ő hirdetett meg. Ezért mondja, hogy az „Én békémet hagyom rátok, nem a világot”. A földi hatalmak másként fogalmazznak. Ismerjük a mondást: Ha békét akarsz, készülj a háborúra! Ma, a fegyverkezési verseny új és újabb fordulói idején bizony jól tudjuk, miről szól ez, mit jelent.

• *A politika is háború, csak más arzenállal. Ugyanakkor az egyház néha direkt fölszólítja a híveit, hogy fogak meg a „fegyvereiket”, és rajta...*

– Az újkorban az egyház már átértékelte a korábban egyértelmű jogos háború fogalmát. Az önvédelmet mindig megengedi. Mindkét világ háború esetén XV. Benedek és XII. Pius pápa erőteljesen el-lenezte a háborút. Mi a szellem fegyverével küzdünk.

A politizálás is ide tartozik, ami közéletiséget jelent. Az egyház is része a társadalomnak. El van választva az államtól, jó esetben a napi politikától, de nincs elhatárolva a társadalomtól. Volt rá eset a történelemben, hogy éppen azáltal, hogy beleszólt a napi társadalmi aktualitásokba, megmentette a közösség becsületét. Gondoljunk csak Márton Áron vagy Boldog Apor Vilmos püspökök bátor véleménynyilvánításaira, mondjuk, a zsidóüldözés idején. Vagy később Mindszenty József bíboros, aki ki-állt az 1956-os forradalom mellett. A legfontosabb, hogy a keresztény társadalmi tanításnak próbál-junk érvényt szerezni: szolidaritás, szubszidiaritás és a személyesség.

A szolidaritás szükségességét most nagyon fontosnak tartjuk, amikor a társadalom mindenféle problémáját csak közösen tudjuk megoldani. A szubszidiaritás mindent a maga helyén próbál megol-dani. Ne a legfelsőbb helyen döntsenek mindig az emberek fele fölött, hanem, amit tudnak, oldják meg helyi szinten. Az állam vagy a nagyközösség adja meg hozzá, a szükséges támogatást. A személyesség úgyszintén fontos. Jó ideje azt tapasztaljuk, hogy mindenféle intézmény-átalakításnak (iskolák, egészségügy, vasút stb.) nem az ember szolgálata az elsődleges, hanem a tőkée, mert mindent a pénz irányít.

• *Az egyház hatalmas, világméretű intézményrendszer: eszköz, erő, hatalom. Ha azonban az evan-géliumi forгатókönyvet tekintjük, a betlehemi barlang világa, más. Csönd, enyhely – erő nélkül.*

- Voltak idők, amikor megkísértette az egyházat, hogy gyakorolja a hatalmat, alkalmazza az erőt. De aztán rá kellett jönnie, ez a föllépés, ez a programértelmezés a kárára válik. A betlehemi jászolban egy magatehetetlen, erőtlen gyermekről van szó. József és Mária a mindenkori kis ember megtestesí-tői. A világi hatalmak számára senkik. Állampolgárok, akiknek, ha a hivatal szólítja őket, menniük kell. Még egy család nehéz idejére sincs ez a rend tekintettel. Isten – akinek a gyengesége erősebb az emberek hatalmánál – éppen ebben az alávetttségben mutatkozik meg. Ez persze csak gondolati ösz-szefüggésrendszer, amelyet nem lehet rögtön fölfedezni. Csak utólagosan visszatekintve, kapcsolatait látva tudjuk értékelni.

• *Az idejéi éjféli misén sokadszorra indul a hívek közösségébe. Hogy tudja elhíttetni magával, hogy az, amit majd most mond, az végre megragadja a lelkeket. Úgy, hogy jobb emberek lesznek...*

– Ha csak egy közönséges kisgyermek született volna meg ott Betlehemben, ma már nem lenne pap, nem lenne ember, aki erről szólna. Mert tudjuk ugyan, hogy a születés mindig egyedi dolog a személy életében. A családban is különleges, de ott, a csillag jelezte barlangban az Isten jelent meg közöttünk. Hatástörténete máig érezhető. Még az időt is a mi kultúránkban onnan számítjuk. Tartogat számunkra személyes mondanivalót, lelki ajándékokat, örömeiket. Jómagam nem hatni akarok a prédikációimmal, hanem elmélkedve értelmezni. Az ünnepi beszéd pedig nem politikai program kihirdeté-se, hanem az Evangélium napra kész értelmezése, aprópénzre váltása. Szerb Antal írja szellemesen, hogy a hívő ugyan tudja, hogy hová fog kilyukadni a pap a beszéd végén, de arra kíváncsi, hogyan. A hogyanra pedig Tóth Tihamér tanítását kell idéznem, aki azt mondta: egyik kezében legyen az Evan-gélium, a másikban az újság. Csak így értenek meg, csak így tudod átadni az üzenetet...

• *Tudom, hogy egy főpap ilyenkor sokat rohan. Száz helyen szeretnék hallani. Van-e lelkében va-lami emberi, földi várakozás: milyen meglepetést tartogatnak a hozzátartozóim, a barátaim?*

– Azt hiszem, túl vagyok már azon, hogy az ajándékok tárgyi voltát nézzem. Nem kaptam, de ha idejönne valaki, és ajándékozna egy Jaguárt, semmivel sem örülnék neki jobban, mint, mondjuk, egy könyvnek, amire már régen vadászok.

• *Őn olyan szerencsés, hogy a jó Isten kegyelméből a családi ünnepen találkozhat az édesapjával és az édesanyjával. Biztosan tudják, hogy melyik étel a kedvence. Mi is tudhatnánk?*

– Azt igen, hogy valóban hálát adhatok az Istennek a szüleimért, akikkel – inkább ünnepek után – találkozhatok. Ételen nem vagyok válogatós, de a kedvenc ételemet, azt ne kérje, mert a szerető hívek minden bémálásra azt főzik ezután. Sokan olvassák ám a Petőfi Népét...

• *Valóban sokan. Érdekelne, mit üzen nekik, hívőknek, keresőknek, vallástalanoknak 2007 karácsonyán....*

– Szívüket *átjáró* lelki ünnepet hozzon mindannyiuknak a karácsony. Amely hosszabbá teszi Jézus születésének ünnepét, mint néhány érzelmes óra. Hogy éppen úgy, ahogy az Ünnepelt kimutatta szolidaritását felénk, tegyünk így a ránk bízott emberekkel mi is. Előttünk áll a 2008-as esztendő a maga számítható gondoljaival, bajaival. Nem lehet tagadni, hogy némelyekben félelmet keltenek az előjelek. Jézus mondja, hogy ne aggódjatok a holnapért, mert a holnap majd gondoskodik magáról. A terhes időszakokban is tudjuk: az Úr velünk van. Mert ő a Legyőzhetetlen Nap. Karácsonyban az egykori pogány világ legyőzhetetlen napját, ami az istenük volt, átváltottuk az Isten legyőzhetetlenségére. Ő világosítsa be életünket, a jövő esztendő minden bizalommal gondokkal megterhelt, gyorsan múló napjait. Legyen erőnk, legyen bátorságunk, és a szeretetben soha meg ne fogyatkozzunk...

A déli harangszó és Urunk Színeváltozásának ünnepe

550 évvel ezelőtt a magyarok Hunyadi János vezérletével az egyetemes kereszténység és az ország szempontjából egyedülálló tettet hajtottak végre, Nándorfehérvárnál 1456. július 22-én legyőzték az oszmán-török sereget. Győztesként kerültünk ki egy, a keresztény kultúra létét is veszélyeztető harcból, amelyben ha akkor elbukunk, jóval korábban kerülünk a török hódoltságba, és nyugaton is megvetette volna lábát a török. A világjelentőségű diadal után II. Pius pápa III. Frigyes császárhoz küldött levélben méltatta a vitézségünket, s egyetlen szállóigévé vált mondatában fejezte ki, mit jelentett Európa számára ez a hőstett: „Magyarország a kereszténység pajzsa és a nyugati civilizáció védője.” Igen, elhárító, védelmező pajzs voltunk, bevehetetlen erődítmény; véráldozatot hoztunk a nyugati kultúra fennmaradásáért, fejlődéséért, jövőjéért, miközben később magunk belerokkantunk a küzdelembe.

A nándorfehérvári hősokeket nem szabad elfelejtenünk, sőt, emlékeznünk kell hőstettekre, mely emlékezés a kereszténységgel ellenséges világban erőt ad ahhoz, hogy merjünk ma is harcolni emberi jogainkért, keresztény testvéreinkért, hívőtársainkért, országunkért, s merjünk állhatatosak maradni a hitben. A jogos büszkeséget, önérzetet senki sem veheti el tőlünk, csak a felejtés, a felejtetés. Ne hagyjuk elfelejtetni a múltat, merjünk emlékezni őseink hőstetteire, kereszténységünk énekeire, kitartásunkra, világjelentőségű diadalunkra!

Nándorfehérvár (Belgrád) 550 éve a Kalocsai Érsekséghez tartozott, ezért természetesnek tűnik, hogy az emlékezés zászlóvivője, az ünnepség szervezője a mai kalocsai érsek, dr. Bábel Balázs.

Őt kerestük meg a hivatalában.

A Kalocsa-kecskeméti Egyházmegye vállalta fel az egész katolikus egyház nevében az ünnepség megrendezését, amely lényegében hálaadó szentmise, s augusztus 6-án 10 órakor kezdődik Kalocsán, a templom előtti téren. Szabadtéri misét tartunk, hiszen sok hívőre számítunk, jelen lesz a püspöki kar, Péntes János szabadkai püspök lesz a szónok, aki az egykori egyházmegyénk déli részének a főpásztorra.

1456-ban a Kalocsához tartozó nándorfehérvári vár végvári erősségünk volt, s szorosan a Kalocsabácsi Érsekséghez tartozott, tehát nem is a tartományhoz, ezért méltó és igazságos, hogy mi rendezhessük ezt az ünnepet. A diadal 500. évfordulóján még nem ünnepelhettünk, 1956-ban nem olyan idők jártak, de a magyar katolikus egyház kiadott egy körlevelet, amely magán viseli a kor bélyegét; a harc népi jellegét hangsúlyozta, és aktualizálta a nándorfehérvári diadalt. Mi elsődlegesen nem egy haditettet ünneplünk, hanem valamiképpen a keresztény hitnek, a keresztény Európa, benne a keresztény Magyarország védelmének hőstettét. A diadal emlékét III. Calixtus pápa fogadalmi ünnepel örököltette meg. A déli, figyelemfelkeltő harangszóval kapcsolatban már 1456 júniusában bullát adott ki, a veszély miatt fontosnak tartotta, hogy a hívek minden délben elimádkozzák az Úrangyala imádságot, kérjék a Szűzanya közbenjárását a keresztény sereg győzelméért. Miután június 22-én győzelmet arattak, az oszmán sereg megfutamodott, a pápa is tudomást szerzett a történetekről. A figyelmeztető harangszó megmaradt, majd a következő évben még egy pápai bulla született, s augusztus 6-a, Urunk Színeváltozásának ünnepe hálaadó ünnep lett. Az akkori viszonyok sok tekintetben hasonlítottak a maihoz, az országban széthúzás uralkodott, nagy veszélyek leselkedtek ránk, de kevesen ismerték fel annak a fontosságát, hogy meg kell állítani a belső romlást, s még kevesebben azt, hogy mivel jár az iszlámmal szemben elvesztett harc, az ország megszállása. A pápa anyagilag, szellemi és erkölcsi tekintéllyel jelentősen hozzájárult a sikerhez. Eyleslátását, megfontoltságát motiválta származása, hiszen a

spanyol III. Calixtusban elevenen élt a történelmi tapasztalat, amelyet a spanyolok az iszlám hódítással kapcsolatban megéltek. A mók jelenléte az Ibériai-félszigeten nemcsak sajátos kultúrát teremtett, hanem a keresztény értékek és emlékek pusztulását is jelentette. Tudta, hogy saját érdekünkben az iszlám hódítást meg kell akadályozni, s végső soron ki kell űzni őket Európából. Ám az uralkodók nemigen támogatták elképzeléseit, sem anyagi, sem erkölcsi hajlandóságot nem mutattak a törökellenes harchoz. Ebben a helyzetben talált segítségre az itáliai származású, diplomáciai érzékkel és remek szónoki képességekkel megáldott Kapisztrán Szent János ferences barát személyében. Ő pappá szentelése előtt jogászként, illetve a nápolyi törvényszék elnökeként tevékenykedett, barátokat és ellenségeket is szerzett magának. Egy helyi háborúban elfogták, és börtönbe vetették. A fogságában fogadta meg, szakít addigi világi életével, s esetleges szabadulása után szerzetesi fogadalmat tesz. A rendben önmegtartóztató életet élt, válságos időkben nagy hatású prédikációival rengeteg embert térített meg az eretnekek közül. Jóval később, hetvenéves korában állt támogatóként III. Calixtus „keresztes hadjárata” mellé, s 1456 tavaszától lelkesítő prédikációkkal szerzett támogatókat, illetve toborzott katonákat a törökellenes harchoz. Magyarországon csak tolmácsok útján értették a beszédét, azonban látták nagy hitbuzgalmát, s melléálltak a jobbágyok, diákok, szerzetesek, elsősorban a pálosok. Hunyadi János kormányzó mindeközben a maga eszközeivel próbálta a vár védelmét biztosítani, de annak ellenére, hogy az ország leghatalmasabb főúrának számított, ereje kevés volt ahhoz, hogy a hatalmas Oszmán Birodalom előrenyomulását megakadályozza. Sógora, Szilágyi Mihály volt a vár parancsnoka. Ők hármásban teljes egyetértésben, keresztény elkötelezettségből fogtak össze. A magas korú ferences atya nemcsak a szervezésből, de a küzdelemből is kivette a részét; buzdította, lelkesítette a vár védőit, akiknek sikerült is visszaverniük a török ostromot. Keresztes vitézei döntötték el a csata kimenetelét, mert nagy bátorsággal rátörtek a sokkal szervezettebb török hadseregre, és így győzni tudtak.

A győzelem Magyarország hetvenéves viszonylagos függetlenségét eredményezte, amelynek máig kiható hatásai is vannak. Amiatt, hogy a török itt később tudta megvetni a lábát, mint például a Balkánon, korábban kiűzhetővé vált. A mai Balkán etnikai és vallási megosztottságának kialakulásában alapvető szerepe volt a hosszúra nyúlt iszlám uralomnak, s ez vezetett végső soron a napjainkban lezajlott szörnyű polgárháborúhoz is.

A nándorfehérvári diadal halára kötelez bennünket s ünneplésre. Az összefogás győzelme a példa erejével mutatja meg nekünk, mai magyaroknak, keresztényeknek, hogy csak az összefogás, az önzetlenség s az áldozatvállalás vezethet sikerre. Ma nem fegyverrel, hanem más eszközökkel kell, hogy vívjuk a harcunkat. Sajnos, ma a hitbéli lazaság, a keresztény hit feladása hoz hosszú távú szellemi, lelki elnyomatást, nehezebben észrevehető rabságot. A testvériség érzésének hiánya miatt kevésbé érzünk hajlandóságot az összefogásra, s kevésbé vállalunk áldozatokat egymásért, mint vállaltak 1456 tavaszán. A történelmi Magyarország az Egyház segítségével nélkül nem tudta volna megőrizni az identitását, de a török elvonulása után talpra sem tudott volna állni. Az újjászülető Magyarországon a püspökségekben indult meg az élet, s innen hatotta át az egész országot. Ha például nem kezdik el a kalocsai érsekség kiépítését, azt hiszem, Kalocsa is azon település sorsára jutott volna, amelyek a közép-korban még megvoltak, de ma már a nevüket sem igen ismerjük. Ma is nagy szerep hárul az Egyházra, a hívekre, s ma is meg kell próbálni folytatni kell az ősök országépítő munkáját.

Az ünnepségre mindenkit szeretettel várunk, a határainkon túli magyarokat is. Ez az ünnep is bizonyítja, hogy összetartozunk, és csak a szolidaritással maradhat meg nemzetünk.

Vácsi Gábor